

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒARTY МИНИСТРЛІГІ
АҚМОЛА ОБЛЫСЫНЫҢ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
«КӨКШЕТАУ ҚАЛАСЫ, АҚАН СЕРІ АТЫНДАҒЫ ЖОҒАРЫ МӘДЕНИЕТ КОЛЛЕДЖІ» МКҚК

**«МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР САЛАСЫНДАҒЫ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ
АСПЕКТІЛЕРІ»**
**АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ**
2025 ж. ақпан 28

МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО - ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА»
28 февраля 2025 г.

MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
«THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF EDUCATION IN THE
FIELD OF CULTURE AND ART»
February 28, 2025

УДК 7
ББК 85
М36

Актаева А.Е., Кушпаева Г.Б. МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА». 28 февраля 2025 г.

ISBN 978-601-08-5066-8

Редакционная коллегия:

Мұхамедияр С.Б. - директор ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау»;
Актаева А.Е. - заместитель директора по учебно-методическому объединению, педагог-исследователь;
Кушпаева Г.Б. - методист, кандидат педагогических наук;
Каипназарова Л.А. - преподаватель русского языка и литературы, педагог-эксперт;
Амзина С. К. - преподаватель математики, педагог-эксперт.

Жинаққа Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжінің 70 жылдығына, Қазақстан Республикасындағы жұмысшы мамандықтар жылына арналған «Мәдениет және өнер саласындағы білім берудің теориялық және практикалық аспектілері» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда ұсынылған мақалалар енгізілген. Жинаққа мәдениет және өнер саласындағы білім беру ұйымдарының білім беру үрдістеріне инновацияларды енгізу мәселелерін, инклюзивті білім беру ортасын және мәдениет, өнер, білім беруді дамыту саласындағы бастамаларды қамтитын материалдар кірді. Жинақ ғылым саласындағы зерттеушілерге, жоғары білім, техникалық және кәсіптік білім беру педагогтары мен студенттеріне арналған.

Мақалалар авторлық редакцияда жарияланады.

В сборник включены статьи, представленные на международной научно-практической конференции «Теоретические и практические аспекты образования в сфере культуры и искусства», посвященной 70-летию Высшего колледжа культуры имени Акана серэ, Году рабочих профессий в Республике Казахстан. В сборник вошли материалы, освещающие вопросы внедрения инноваций в образовательные процессы организаций образования сферы культуры и искусства, инклюзивную образовательную среду и инициативы в области развития культуры, искусства, образования. Сборник предназначен для педагогов, студентов, исследователей в области науки, высшего образования, технического и профессионального образования.

Статьи публикуются в авторской редакции.

The collection includes articles presented at the international scientific and practical conference «Theoretical and Practical Aspects of Education in the Field of Culture and Art», which was dedicated to the 70th anniversary of the Higher College of Culture named after Akan Sere and the Year of Skilled Trades in the Republic of Kazakhstan.

The collection includes materials covering issues related to the implementation of innovations in the educational processes of institutions in the field of culture and arts , inclusive educational environment and initiatives in the development of culture, arts and education. The collection is intended for educators, students and researchers in the fields of science, higher education, technical and vocational education.

The articles are published in the author's original version.

УДК 7
ББК 85

ISBN 978-601-08-5066-8

© Высший колледж культуры имени
Акана серэ, г. Кокшетау, 2025

ДИРЕКТОРДЫҢ КІРІСПЕ СӨЗІ

ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ДИРЕКТОРА

Құрметті әріптестер! Республика Президенті Қ.К.Тоқаевтың жариялаған «Жұмысшы мамандықтар жылына» және колледжіміздің 70 жылдығына арналған «Мәдениет және өнер саласындағы білім берудің теориялық және практикалық аспектілері» тақырыбындағы конференциямызға қош келдіңіздер!

Конференцияның негізгі мақсаты: жетекші мамандардың, мәдениет және өнер саласындағы ғалымдардың, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру жүйесі ұйымдары оқытушыларының ғылыми және практикалық зерттеулерінің тәжірибесін жинақтап тарату, сондай-ақ мәдениет және өнер жетістіктерін жылжыту саласындағы үрдістерді анықтау, өзекті мәселелерді айқындау.

Конференцияның барлық қатысушыларына жемісті жұмыс, шығармашылық жетістіктер мен ғылыми пікірталастарда сәттілік тілеймін!!!

Уважаемые участники конференции! В этом году мы отмечаем 70-летие нашего колледжа, что совпадает с Годом рабочих профессий в Казахстане. Как отметил наш президент Касым-Жомарт Токаев: «Объявляю 2025-й Годом рабочих профессий. За это время предстоит осуществить реформу системы технического и профессионального образования. Год рабочих профессий будет также содействовать продвижению в нашем обществе идеи трудолюбия и профессионализма». Также в Послании говорится о совершенствовании системы образования, необходимости соответствия образовательной системы современным требованиям и подготовке квалифицированных специалистов, об использовании при обучении новых технологий и инновационных направлений.

Важность рабочих профессий неоспорима, и в этом контексте колледжи культуры и искусства также играют значимую роль. Наша образовательная организация накопила богатый опыт подготовки творческих специалистов, который успешно сочетает сохранение народных традиций с внедрением современных тенденций. История нашего колледжа, его уникальные особенности и перспективы развития подчеркивают, что в Год рабочих профессий мы продолжаем активно развивать и поддерживать высокие стандарты профессионального образования в области культуры и искусства.

Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау, основанный в 1955 году как Кокчетавский библиотечный техникум, за свою историю претерпел несколько изменений: в 1981 году стал Кокчетавским культурно-просветительным училищем, а затем получил имя казахского народного поэта

и композитора Акана серэ. В 1995 году училище было переименовано в Кокшетауский колледж культуры имени Акана серэ, а в 2018 году ему присвоен статус «высшего» колледжа.

С 2016 года колледж является республиканским учебно-методическим объединением в области «Искусство и гуманитарные науки», что подчеркивает его значимость в образовательной среде. Участие в республиканском проекте «Жас маман» в 2021 году позволило оснастить колледж современным оборудованием для подготовки специалистов по специальностям «Дизайн интерьера» и «Дизайн одежды».

В 2023 году колледж стал обладателем гранта «Лучшая организация технического и профессионального, послесреднего образования» Акмолинской области. Объединение с Музыкальным колледжем имени Биржан сала в 2024 году расширило образовательные возможности.

Сегодня колледж ведет образовательную деятельность по 11 специальностям, включая социально-культурную деятельность, народное художественное творчество, актерское искусство, инструментальное исполнительство, вокальное искусство, теорию музыки, библиотечное дело и дизайн. Впервые среди колледжей сферы культуры и искусства Высший колледж культуры начал подготовку специалистов по квалификации «Прикладной бакалавр социально-культурной деятельности», что позволит студентам получить практико-ориентированное профессиональное обучение.

Колледж активно развивает международное сотрудничество с учебными заведениями Российской Федерации, такими как Алтайский государственный институт культуры, Пермский государственный институт культуры, колледж культуры Южно-Уральского государственного института искусств имени Чайковского. Это сотрудничество способствует интеграции в международную образовательную среду и укрепляет имидж колледжа как открытого образовательного пространства.

Для успешной реализации образовательных программ и подготовки кадров, готовых работать в условиях современных требований, колледж активно сотрудничает с рядом социальных партнеров. Эти организации, среди которых Акмолинская областная филармония имени Укили Ыбырая, областной казахский музыкально-драматический театр им. Шахмета Хусаинова, Дворец культуры «Достар», Областной центр народного творчества и культурного досуга, а также другие учреждения культуры и бизнеса, играют важную роль в обеспечении практико-ориентированного обучения и развитии творческих компетенций студентов. Такое сотрудничество способствует интеграции образовательного процесса с реальными условиями работы в сфере культуры и искусства.

Важную роль в успешном образовательном процессе играют педагоги колледжа, среди которых заслуженные деятели и артисты Республики Казахстан, удостоенные нагрудных знаков «Ы. Алтынсарин», «Мәдениет қайраткері», «Мәдениет саласының үздігі», «Почетный работник образования РК», «Отличник образования» и медалей «За вклад в развитие образования».

Педагоги не только передают знания, но также совершенствуют свое

мастерство на конкурсах профессионального мастерства

На международном уровне наши преподаватели достигли значительных успехов, включая Гран-при на конкурсе «Арена танцев» и диплом за лучшую балетмейстерскую работу на фестивале «AstanaStars». На республиканских конкурсах профессионального мастерства они также демонстрируют выдающиеся результаты, завоевывая призовые места в различных номинациях, таких как «Хореографическое искусство», «Домбра», «Народное пение с домброй», «Классическая гитара», «Академический вокал», «Вокальное искусство», «Декоративно-прикладное искусство», «Цифровое моделирование» «Инструментальное исполнение» и др. Эти достижения подчеркивают высокий уровень профессионализма и преданности делу наших педагогов.

Обучающиеся Высшего колледжа культуры демонстрируют хорошие результаты, становясь призерами и победителями городских, областных, республиканских мероприятий, международных фестивалей и конкурсов.

В числе крупных достижений на международном уровне: победы в VI Международном конкурсе фортепианной подготовки «Eurasia piano Forum-2021», в III Международном конкурсе-фестивале «British Lion», в V Международном вокальном фестивале «Baqytty Bala – 2023», во Всероссийском фестивале «Чижик-2024», в III открытых молодёжных Арктических Дельфийских играх (Сыктывкар, Республика Коми, 2024), в XIX Международном конкурсе исполнителей «Astana merey».

Среди побед на республиканском уровне необходимо отметить 1 место по компетенции «Флористика», 3 место в компетенции «Графический дизайн» на национальном чемпионате «WorldSkills Kazakhstan», победы в конкурсе исполнителей среди музыкальных колледжей Республики Казахстан, в IV Республиканском студенческом театральном фестивале, в IV Республиканском конкурсе «Жас екпін», в VI Республиканском музыкальном фестивале «ЖасSTAR», Гран-при в I Открытом конкурсе-фестивале «Turkestan Grand Festival» и многие др.

Такие достижения - это результат кропотливой системной работы всего колледжа, последовательное решение управленческих вопросов, учебно-воспитательного процесса, использование инновационных форм и методов работы с обучающимися.

Мұхамедияр С.Б.,
обладатель нагрудных знаков «Ы. Алтынсарин»,
«Мәдениет саласының үздігі»

БІЛІМ ОШАҒЫНА 70 ЖЫЛ

Кадралиева Г. А.

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қ.,
Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі» МКҚК
директорының оқу-өндірістік жұмысы жөніндегі орынбасары*

Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі Қазақстан Республикасының үздік колледждерінің қатарына енген, мәдениет және өнер саласына кәсіби мамандарды даярлайтын беделді оқу орындарының бірі.

Колледж тарихы - бұл өз ісінің майталманы саналатын колледж педагогтарынан құралған ұйымшыл ұжымның шығармашылық өмірбаяны. Өз қызметінің 70 жылғы уақытында колледж мәдениет және өнер саласының болашағы үшін жауапты болуға қабілетті, еңбек нарығының өзгеруіне жылдам бейімделетін, білікті мамандарды даярлаудың орасан зор тәжірибесін жинақтады. Ел тарихына құрметпен қарау, халық шығармашылығы дәстүрлерін сақтау, өнердегі заманауи үдерістерді жүзеге асыруға ұмтылу колледж бен оның түлектерінің табысты еңбегінің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады.

Өз қызметінің барысында колледж өз атауын бірнеше рет өзгертті. Алдымен 1955 жылы Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің өкімімен ұйымдастырылған оқу орны ретінде Кітапхана техникумы деп аталды, 1981 жылы 16 маусымда Көкшетау кітапханалық техникумы Көкшетау мәдени-ағарту училищесі болып өзгертілді, ал 1991 жылы училищеге ақын, әнші-композитор Ақан сері есімі берілді. 2018 жылы Көкшетау қаласының Ақан сері атындағы мәдениет колледжіне жоғары мәдениет колледжі мәртебесі берілді. 2023 жылы Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қаласы, Біржан сал атындағы музыкалық колледжі» МКҚК-сы Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қаласы, Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі» МКҚК-на қосылды.

Қазақстанның бәсекеге қабілетті, қуатты мемлекет болып қалыптасуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі және оның дамуының өзегі – білім беру жүйесі. Білім беру жүйесінің алдында тұрған басты міндеті – білім сапасының бәсекеге қабілеттілігін арттыру, бұл өз кезегінде азаматтардың кез келген салада бәсекеге қабілетті болуын талап етеді. Өмір бойы іздену, өзін өзі жетілдіру, бәсекелестікке төтеп бере отырып өмір сүру дағдысын ұстану үдерісіне жан-жақты дайындауға бағытталған колледждің педагогикалық қауымының кәсіби біліктілігі мен күнделікті тынымсыз еңбегінің арқасында мәдениет және өнер саласының болашақ мамандарына білім беріп, тәрбиелеуде тілге тиек ете алатындай жеткен жетістіктері баршылық. Колледж мыңдаған жастарды тәрбиелеп, өмірге жолдама берді.

Оқу орнының оқытушылар құрамы өте мықты. Дарынды педагогикалық ұжым әрқашан жоғары кәсібилігімен, шығармашылық және инновациялық тәсілімен, сүйікті ісіне – жеке тұлғаны тәрбиелеу мен қалыптастыруға толық берілгендігімен ерекшеленеді.

Үздік дәстүрлерді сақтап, жаңа білім беру технологияларын енгізген еліміздің ТжКББ ұйымдарының «Өнер мен гуманитарлық ғылымдар» бейіні бойынша озық

оқу орындарының бірі болып табылатындығының бірден-бір айғағы «Talar» КЕАҚ-пен ұйымдастырылған, республика колледждерінің қызметін бағалау қорытындысы бойынша 2017, 2018, 2019, 2021 жылдары аталмыш бейін колледждері арасында бірінші орынға ие болуы және 2023 жылы Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары арасындағы облыстық конкурстың қорытындысы бойынша «ТЖКББ үздік ұйымы» грантының иегері атануы. Әрі қарай сапаны қамтамасыз ету департаментінің жоспарына сәйкес мемлекеттік аттестаттаулардан сүрінбей өтіп отыруы.

Уақыт өте келе қоғамдық пікір әлеуметтің жадында өмірдің бұлжымас естелігі секілді ұзақ уақыт сақталып қалатыны сөзсіз, колледж тарихындағы маңызды жетістіктерін анықтай келіп, өз жетістіктерімен көпшілік санасында жағымды әсер қалдырып, есте сақталған соңғы жылдардағы жетістіктерінің кейбіреулерін айта кету керек.

2013 жылғы 1 наурызда «Жарқын» ансамблі «Халықтық» атағын беруге арналған шығармашылық кешінде өнер көрсетіп, 17 мамырда халықтық би ансамблі атағын иеленді (Мәдениет министрінің 17.05.2013 ж. № 109 бұйрығы).

2016 жылдан бастап колледж «Әлеуметтік-мәдени қызмет», «Халықтық көркем шығармашылығы», «Кітапхана ісі» мамандықтары бойынша «Өнер және гуманитарлық ғылымдар» бейінінің республикалық оқу-әдістемелік бірлестігі болып табылады.

2018 жылдың 18 қазанында колледж ауласында ақын, әнші, сазгер Ақан сері Қорамсаұлының мүсінінің салтанатты түрде ашылуы өтті. Мүсіннің авторы – «Шабыт» фестивалінің лауреаты, Көкшетау қаласының тумасы Абенов Ринат Жантөреұлы.

2019 жылы барлық қажетті талаптарға толық сәйкес келетін кең хореографиялық залдары бар жаңа 3 қабатты ғимарат пайдалануға берілді. Жаңа корпуста спортпен шұғылдану үшін барлық қажетті жағдайлар жасалған: душ, киім ауыстыратын бөлмелері бар жаңа спорт және жаттығу залдары орналасса, аулада баскетбол алаңы, заманауи дыбыстық, жарық және мультимедиялық аппаратурасымен мәжіліс залы, интерьер және киім дизайнерлерінің ең жақсы жұмыстарын көруге болатын көрме залы бар. Кітапхана 30 орындық оқу залынан және пайдаланушылары үшін интернетке шығатын 10 компьютермен жабдықталған 20 орындық электронды залдан тұрады. Кітапхананың кітап қоры оқу әдебиетінің 14 мың данасын, көркем әдебиетінің 12 мың, басқа әдебиеттердің 22 мың данасын құрайды.

2021 жылы колледж Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Жас маман» жобасына қатысты. Жоба аясында 8 шеберхана жабдықталды, онда 68 жабдық атауы, екі мамандық бойынша 147 бірлік техника орнатылды, «Jaңa öris» құзіреттілік орталығы ашылды.

Толығымен өзгерген жатақханада білім алушыларға тұрмысқа қажетті барлық қызметтер көрсетіледі, мәдени демалыстары ұйымдастырылып, тәрбиешілер, кураторлар, күзетшілер мен әкімшілік тарапынан тәулік бойына қамқорлыққа алынған.

Сонымен қатар, өз ісін адал атқаратын адамдардың зор еңбегінің арқасында қол жеткізген колледждің рухани шығармашылық байлығы да бар. Колледж ұжымы шығармашыл, бәсекеге қабілетті, өз ісінің шебері саналатын кадрлармен

толықтырылған. Оқу орнын жоғары деңгейге айналдырған шығармашыл тұлғалар, колледж оқытушылары. Атап айтсақ, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, Шахмет Құсайынов атындағы облыстық қазақ музыкалық драма театрының негізін қалаушы тұлға Оспанов Мұратбек Үкібайұлы мен театр әртісі, «Мәдениет саласының үздігі» төсбелгісінің иегері Букешова Маржан Арыстанбековнаның тынымсыз еңбегінің арқасында «Драма театры актері» біліктілігі бойынша дуальды оқыту жүйесі іске асырылуда. Білім алушылары көптеген республикалық театр фестивальдары мен байқауларының жүлдегерлері, соның ішінде 2023 ж. Бәйтен Омаров атындағы ІҮ Республикалық театр фестивалінің жүлдегерлері. 3 курс білім алушыларының 2023 жылдың сәуір айында театр репертуарына «№13» спектаклімен кіріп, оны ойдағыдай ойнап шығуы да үлкен жетістік.

Біздің білім алушыларымыз – болашақ көпшілік шаралар ұйымдастырушыларына сапалы білім беріп жүрген Галина Кочетованың, Галина Рыбакованың, Ғалия Аменованың жемісті қызметінің арқасында, 2009 жылдан бастап Марий Эл Республикасы Йошкар-Ола қаласымен орнатылған шығармашылық, мәдени байланыстар жылдан-жылға ұлғайып отырды. «Педагог-мәдени демалыс ұйымдастырушы, көпшілік театрландырылған қойылымдарының режиссері», «Педагог-мәдени демалыс ұйымдастырушы, көркемөнерпаз театрының режиссері», «Драма театрының артисі» біліктіліктерінің білім алушылары «Театральное студенчество» фестивалінің қатысушылары болды, республикалық көлемдегі Ақтөбе, Өскемен, Қарағанды қалаларында өткен фестивальдар мен байқауларға қатысып, жүлделі орындарға ие болып, дипломдармен және ақшалай сыйлықтармен марапатталды.

Хореография мамандығы Гүлмира Ордабаеваның, Андрей Погорелыйдың, Елена Буторинаның еңбектерінің арқасында ажарлана түсіп, қалалық, облыстық және республикалық көлемдегі барлық іс-шаралардың көркі болатын «Жарқын», «Самоцветы» би ансамбльдері құрылды. Колледж түлегі Анна Ефименко заманауи «Диамонд» би ұжымын, «Ewent» имидждік тобын құрды. Хореографиямыздың маржаны «Жарқын» халықтық би ансамбліні ұйымдастырған Гүлмира Ордабаеваның еңбегін ерекше атап өту керек. Ансамбль сонау 2012 жылы ІІІ облыстық Ұлттық жастар Дельфий ойындарында бірінші орынды, Республикалық Ұлттық жастар Дельфий ойындарында күміс медальға ие болды, осы жылы Түркия елі Амассия қаласында өткен VI фольклорлық ансамбльдер Фестиваліне қатысты және ТМД елдерінің «Жастар энергиясы» VII ашық жастар Дельфий ойындарында күміс жүлдегер атанды, 2015 жылы «Тарих толқындары» ұранымен өткен XI Ұлттық жастар Дельфий ойындарында алтын медальді иеленді. 2023 жылғы Аймақтық Дельфий ойындарының алтын жүлдегерлері атанды. «Каспий – достық жағалауы» (Дагестан), «Қазақстан раушандары» (Қазақстан – Ресей-Болгария), жобаларына қатысып «Жарқын» халықтық би ансамблі 1 дәрежелі лауреат атанды, «Ресей раушандары» және «Болгария раушандары» халықаралық шығармашылық жобасына қатысуға арнайы шақыру алды. Ресей Федерациясының Челябинск облысы губернаторының гранттар қорының қолдауымен халық биін дамыту қоры ұйымдастырған Халықаралық «Достық би көпірлері» жобасына қатысты.

Колледжде П.А.Омарованың келуімен «Халық аспаптары оркестрінің жетекшісі» мамандығының негізінде құрылған қазақ халық аспаптары оркестрі

жұмысын бастап кетті. Осы уақыттан бастап оркестр барлық қалалық және облыстық іс-шараларға белсенді қатысып келеді. Колледж студенттерінің хоры құрылды.

Колледжімізге заманауи сипат беріп, бүгінгі талап-сұраныстарға байланысты «Дизайн» мамандығында өзгерістер болып, оның екінші тынысы ашылды. Оқытушылар Қымбат Құсайынованың, Ұлболсын Мамбетованың, Маржангүл Тукуеваның, Күлжазира Хавдыразахтың жетекшілігімен 2012 жылы «Интерьер дизайны» біліктілігінің 2-4 курс білім алушылары XV Халықаралық «Шабыт» шығармашыл жастар фестивалінде II – III орындарға ие болса, 2014 жылы «Дизайн» мамандығының білім алушысы Лолита Хугаеваның жұмысы «Шабыт» байқауында Гран-При жүлдесін жеңіп алды. 2016 жылы «Киім дизайны» құзыреттілігі бойынша аймақтық чемпионат жоғары деңгейде өткізілді, осы жылы дизайнерлер жетінші облыстық дельфий ойындарында да жүлделі орындар алып, 2017 жылы «ЭКСПО» аясында «Этно-Fashion» фестиваліне қатысу құрметіне ие болды. Зайра Мухаева, Ержан Ибраев, Светлана Кукенова сияқты оқытушылардың ұжымға келуімен жаңа бағыттар меңгерілді. «Флористика» құзыреттілігі бойынша «WorldSkills Kazakhstan – 2021» VI республикалық кәсіби шеберлік чемпионатында бас жүлдеге ие болдық (Саакян А.) 2023 жылы Ewroskills-2023 чемпионатының ұлттық құрама командасына енді. «Jaңa öris» құзыреттілік орталығының ұйымдастыруымен «Өнер және дизайн» саласы бойынша 11-18 жас аралығындағы облыстық қосымша білім беру ұйымдары мен мектеп оқушылары арасында «Junior Skills» байқауы өткізілді. «WorldSkills Aqmola -2021», «WorldSkills Aqmola -2022» өңірлік чемпионатында «Флористика», «Интерьер дизайны», «Сәнді киімдер мен аксессуарлар дизайны», «Әлеуметтік мәдени қызмет» «Хореографиялық ұжымның жетекшісі» құзыреттіліктері бойынша 1 орынды иелендік. «WorldSkills Aqmola -2023» чемпионатында да колледж 4 алтын медальды, «WorldSkills Aqmola -2024» чемпионатында 6 алтын медальды қанжығасына байлады.

«Флористика» құзыреттілігі бойынша «EuroSkills Gdansk 2023» халықаралық чемпионатына қатысу үшін іріктеу турының қорытындысы бойынша ҚР Ұлттық құрамасына «Дизайн» мамандығы бойынша 2022 жылғы түлек Саакян Ангелина Артемовна кірсе, биыл «Графикалық дизайн» құзыреттілігі бойынша ең жоғары балл жинап, Қазақстан Республикасы Ұлттық құрамасының құрамына енген колледж түлегі Жексембай Қасиет пен «Флористика» құзыреттілігі бойынша Томирис Мұхамеджанова еліміздің атынан Euroskills Herning 2025 (Дания) чемпионатына қатысу үшін өкілдік ету мүмкіндігіне ие болды.

2023 жылы колледж «Графикалық дизайн» құзыреттілігі бойынша «WorldSkills Kazakhstan – 2023» VIII республикалық кәсіби шеберлік чемпионатында III жүлделі орынды жеңіп алды.

«Педагог-мәдени демалыс ұйымдастырушы, көркемөнерпаз театрының режиссері» біліктілігінің білім алушысы Гүлғайша Жағслаг (2018 ж.) «Педагог – мәдени демалыс ұйымдастырушы, би ұжымының жетекшісі» біліктілігінің білім алушысы «Жарқын» халықтық би ансамблінің бишісі Айнель Ташенова (екі мәрте 2017, 2018 жылдары) «Киім дизайны» біліктілігінің білім алушысы Айшолпан Ғалымжан (2022 ж.) үздік білімі мен колледж қоғамдық өміріне белсене қатысқанының арқасында Қазақстан Республикасы Президенті Қорының

стипендианттары атанды.

Комар Нұрсұлтан мен Сағнаева Дана – «Қазақстан Республикасы колледждерінің ТОП-100 студенті» республикалық жобасының жеңімпаздары (2020,2021 жж.).

Колледж түлектері өздерінің кәсіби біліктіліктерімен, бәсекеге қабілетті даярлықтарымен, талантымен республика көлемінде танымал болып жүр. Біз олармен мақтана аламыз. Бұл түлектер – біздің жетістіктеріміздің жемісі. Олар: Мұрат Қолғанат – Т.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының оқытушысы, М. Әуезов атындағы Қазақ Ұлттық драма театрында драматург, «Алтын қалам» әдеби байқауының «Үздік жыл драматургиясы», «Еңлік гүл – 2022» сыйлығының қорытындысы бойынша 2022 жылдың үздік драматургі номинациясының иегері. Кыдырбай Манарбек – Шахмет Құсайынов атындағы облыстық қазақ музыкалық-драма театрының әдебиет бөлімінің меңгерушісі, «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығының иегері. Абдил Нурислам - айтыскер, Айтыс ақындары мен жыршы термешілердің халықаралық одағының мүшесі. Карапыш Илья Челябинск мемлекеттік мәдениет және өнер академиясының оқытушысы, «Ресейдің 100 жас дарыны» атағының иегері. Григорьев Анатолий Ресей Федерациясының Новосибирск қаласындағы «Ескі үй» театрының актері, 2021-2022 маусымының қорытындысы бойынша Андрей Прикотенконың «Анна Каренина» спектакліндегі Каренин рөлін тамаша орындағаны үшін «Үздік ер адам рөлі» номинациясы бойынша «Алтын Маска» Ресей ұлттық театр сыйлығының лауреаты.

Оқытушыларымыздың сапалы жұмыстары, студенттеріміздің жетістіктері ешқашан елеусіз қалмайды, жақсы нәтижеге жеткен шығармашыл жұмыс істейтін оқытушылар мен студенттер әрдайым көтермеленеді.

2011 жылдан бастап колледжде фестивальдар өткізу дәстүрге айналды. Бұл Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының театр жастары мен театр оқу орындары студенттерінің эксперименталдық фестиваль-лабораториясы, Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына және Ақан сері атындағы мәдениет колледжінің 60 жылдығына арналған Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының студенттік ұжымдары мен театр жастарының арасында өткізілген Халықаралық «Дидар» театр өнерінің фестиваль-лабораториясы.

Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының «Актер және режиссура шеберлігі» кафедрасының доценті Омаров Тасболаттың «Жазығым не мама...», «Жусан иісі», «Махаббат аллеясы» қойылымдарын «Педагог-мәдени демалыс ұйымдастырушы, көркемөнерпаздар театрының режиссері» біліктілігінің студенттерімен ұйымдастырылған «Ел жастар» театры сахналады.

2008, 2011, 2023, 2025 жж. «Ақаннан әуелеген әсем ән» атты республикалық байқаулары ұйымдастырылды. Байқауға Ақмола, Қарағанды, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Қостанай, Абай, Ұлытау облыстары мен Астана қаласының дарынды жастары қатысты. Байқаудың мақсаты Ақан сері шығармашылығын жаңғырту, жас және дарынды орындаушылар мен музыканттардың шығармашылығын дамыту және жетілдіру, жоғары көркемдік талғамды, халық өнерін бағалауда эстетикалық бағдарларды қалыптастыру.

Колледж базасында түрлі ғылыми конференциялар өткізіліп тұрады. Атап

айтсақ, Ақан серінің 165 жылдығына арналған «Ақан серінің шығармашылық мұрасы» атты, О.Бөкеевтің «Атау кере» романы бойынша «Жасын ғұмырдың жарқылы» атты, І.Есенберлиннің «Көшпенділер» трилогиясы бойынша «Жанталас» атты, Ә.Нұрпейісовтың «Қан мен тер» романы бойынша «Еркіндік бағасы – қан мен тер» атты, С.Жүнісовтың «Ақан сері» романы бойынша «Сиқырлы сөз, сырлы әлем» атты, Ақан серінің шығармашылығына арналған «Сұлу сөздің сұлейі» атты, Сәкен Жүнісовтың өмірі мен шығармашылығына арналған конференциялар және жазушы Естай Мырзахметұлының шығармашылығына арналған «Ел қадірлеген Ес-аға!» атты әдеби еске алу кеші.

Бірде-бір қалалық немесе облыстық мәдени іс-шара колледждің қатысуынсыз өтпейді. Көркемөнерпаздардар байқауында колледж тек Бас жүлдеге ие болып жүргенін атап өту керек. Бұл біздің ұжымның шеберлігі мен қызметінде үйлесімдік тапқан шығармашылық кілтінің куәсі.

Әлеуметтік серіктестермен ынтымақтастық туралы меморандумдар жасалған.

2021 жылы Астана қаласы әкімдігінің Музыкалық жас көрермен театры директоры А.М. Маамировпен, 2022 ж. «Ақай» сән үйі директоры Ғ.С. Алдабергеновамен, Жеке кәсіпкерлер Е.Г. Быдановамен және С.Н. Ехлаковамен, облыстың мәдениет ошақтарымен қазіргі заманғы әлеуметтік-жауапты тұлғаны қалыптастыру және мәдениет сегментінің болашақ мамандарының креативті қасиеттерін дамыту, оқытушылар мен студенттер үшін білім беру сапасын ынталандыру жүйесін құру, колледж студенттерінің белсенді қатысуымен спектакльдер қоюға кәсіби шығармашылық тұрғыдан ықпал ету мақсатында меморандумдарға қол қойылды.

Бұл колледж әкімшілігінің, оқытушылары мен қызметкерлерінің нәтижелі еңбегінің арқасында жеткен жетістіктерінің бір бөлігі. Бойына еркіндік, табыс пен жеңіс рухын сіңірген, колледжде алған білімдерімен, өздерінің шығармашылығымен Қазақстанның атын шығаратын түлектерімізбен бірге алдағы уақытта да жаңа жетістіктерге қол жеткізетінімізге сенімдіміз!

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ИМПРОВИЗАЦИИ И ВАРЬИРОВАНИЯ У УЧАСТНИКОВ УЧЕБНОГО ФОЛЬКЛОРНОГО КОЛЛЕКТИВА

Щербакова О.С.

кандидат педагогических наук, профессор,
заведующая кафедрой народного пения и хорового дирижирования
*Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего
образования «Алтайский государственный институт культуры»
Россия, г. Барнаул*

Аннотация

В статье на основе анализа опыта работы с обучающимися направления подготовки «Искусство народного пения» (профиля «Хоровое народное пение») Алтайского государственного института культуры рассматриваются методические аспекты развития навыков импровизации и варьирования у участников учебного фольклорного коллектива. Подчеркивается значимость данного вида учебной работы, способствующей не только творческому развитию личности, но также коллективному рождению новых вариантов песен и усовершенствованию звучания фольклорных партитур.

Ключевые слова: импровизация, учебный фольклорный коллектив, фольклорное исполнительство, народная песня, методика коллективного распева песни «на голоса».

Целенаправленное формирование навыков импровизации и варьирования песенного материала является одним из основных принципов обучения фольклорному исполнительству. В деятельности учебных фольклорных коллективов подобной творческой работе необходимо уделять особое внимание, поскольку импровизационный путь работы с одnogолосными песенными напевами является одним из средств реконструкции расшифрованных фольклорных произведений, создания вариантов песенных партитур и усовершенствования их звучания, что подчеркивает актуальность заявленной темы.

Научная проблематика данного вопроса обуславливает круг рассмотрения следующих задач: доказать, что импровизация в народном музицировании является основой музыкального мышления исполнителей и способом существования фольклорных произведений; рассмотреть пути развития навыков варьирования и импровизации у участников учебного коллектива с ориентацией на местные певческие традиции; раскрыть методические аспекты коллективного творчества в распеве песен «на голоса».

Способность участников коллектива к импровизации подголосков заложена в вариативности народной песни. Варьирование и импровизация является особенностью русского фольклорного исполнительства. Анализ вариантов песен со схожей сюжетно-поэтической основой, записанных в различных регионах России обнаруживает, что их различия обусловлены спецификой музыкально-этнографического стиля региона, особенностями

музыкально–поэтического языка песенного жанра и конкретного исполнительского состава.

У народных мастеров музыкальное звучание строф отдельно взятого фольклорного произведения всегда вариативно. Фольклорно-экспедиционная практика показала, что записи одной и той же песни, выполненные от одного состава, но в разные годы, уже являются вариантами, поскольку в них имеются незначительные мелодико-ритмические и гармонические расхождения, возникшие в результате импровизационного исполнения коллективом аутентичных певцов. Наибольшая вариативность фольклорных песен характерна для исполнения жанра лирических песен раннего происхождения (протяжных), меньшая – свадебных, календарных, хороводно-игровых. Слабой вариативностью отличается исполнение песен позднего происхождения – городской лирики.

Для бытового фольклорного исполнительства характерна импровизация поэтического текста песен, танцевальных движений и инструментального сопровождения. В связи с угасанием бытовой фольклорной традиции, в современной системе этнокультурного образования важно уделять внимание развитию навыков варьирования и импровизации участников учебных фольклорных коллективов. Ниже рассмотрим пути развития данных навыков, опираясь на опыт работы с обучающимися направления подготовки «Искусство народного пения» (профиль «Хоровое народное пение») Алтайского государственного института культуры.

Творческий процесс развития навыков варьирования и импровизации у участников учебного фольклорного коллектива достаточно сложный, требующий времени, а также компетентности и терпения руководителя. Существуют два метода обучения варьированию и импровизации участников фольклорного коллектива. Первый связан с перениманием мастерства импровизации у народных исполнителей путём многократного прослушивания аутентичных записей песен и пропевания подголосков. Второй – с развитием у обучающихся навыка импровизации в процессе особого раздела работы ансамбля – творческого распева напева фольклорного первоисточника на голоса.

Приведем основные условия, необходимые для развития навыков варьирования у участников коллектива, это: хороший музыкальный слух, достаточный опыт ансамблевого пения, знание музыкально-поэтического материала и приёмов варьирования, творческая одарённость, осознанность в выборе варианта.

Творческую работу по формированию навыков коллективной импровизации и варьирования, руководитель может начинать в процессе распевания, ставя следующие задачи перед участниками коллектива: импровизация поэтического текста с предварительным освоением его ритмической структуры, импровизация и варьирование музыкального текста в заданном объёме, мелодическое изменение подголоска и ритмического рисунка, поиск подголосков на выдержанных звуках, допевание фразы и т.п.

Л. А. Антипова в обучении импровизационному мышлению предлагает

использовать следующие принципы: опора на большой слуховой опыт, обучение созданию наибольшего количества вариантов мелодии с учетом специфичных музыкальных закономерностей стиля, исключение заведомо одноголосых напевов для многоголосной импровизации, исключение помощи музыкальных инструментов в воспитании навыков импровизационного мышления, компетентность руководителя [1, с.17–18].

В работе с учебным коллективом можно использовать и вариативный метод освоения песенного фольклора, разработанный Л. Л. Куприяновой [2]. Она предлагает следующую последовательность в работе: многократное декламирование текста песни нараспев с соблюдением слогоритмического рисунка, напевное произнесение его на разные звуковысотные тоны, пропевание в унисон подряд нескольких предложенных педагогом вариантов напева с различным текстом песенных строф, «поиск» своего, индивидуального варианта напева в пределах заданной звуковой сферы, объединение найденных и заданных вариантов в коллективное пение с сохранением характерных черт фактуры песни и других жанрово–стилевых признаков [2].

В нашей деятельности метод вариативного освоения народной песни является способом создания партитуры в рамках региональной и локальной певческих традиций русского населения Алтайского края – старожилов-казаков, старообрядцев, поздних переселенцев их различных губерний России. Эту работу можно разделить на два этапа. На первом этапе руководитель коллектива анализирует фольклорный образец расшифрованной песни. Цель такого анализа - выявить стержневой ритмический рисунок напева и ладоинтонационный план песенных строф, составить партитуру из возможных вариантов напева. Второй этап связан с внедрением мелодических вариантов в учебный коллектив. Здесь необходим следующий алгоритм творческой работы с обучающимися: варьирование ритмической основы текста без фиксации звуковысотности; пропевание вариантов подголосков с полным текстом с фиксацией внимания на опорном тоне (устое); коллективное пение с индивидуальным исполнением понравившегося варианта.

Наша практика показывает, что развитие навыка импровизации народных песен плодотворно осуществляется в процессе коллективного распева фольклорно-песенных образцов «на голоса». Данный вид творческой деятельности представляет собой как коллективное подсочинение голосов к основному напеву песни, так и приспособление создаваемых певцами подголосков к своим вокально-исполнительским особенностям. Эти два момента (подсочинение и приспособление) указывают на непосредственную связь творческих процессов распева песни с аранжировкой. Это позволяет считать, что в отличие от импровизации, являющейся неожиданным изменением заданного, как правило, многоголосного музыкального материала в процессе его исполнения, распев песни «на голоса» – это обогащение одноголосного изложения песни путем подсочинения к основному напеву других голосов.

Конечные цели этих видов творческих работ различны. Если цель импровизации – постоянно вносить разнообразие в линиях каждого из голосов,

то при распеве народной песни «на голоса» - создание многоголосной партитуры из одноголосного напева песни. Обучающиеся, сочиняя голоса в процессе распева песни, в каждой ее новой строфе точно не повторяют свои партии, поскольку, во-первых, не могут их сразу запомнить; во-вторых, они постоянно ищут новые варианты уже сочиненных голосов. Последнее сближает распев с импровизацией, которая выступает в качестве формы творческого процесса сочинения голосов.

Творческому процессу распева песни «на голоса» должно предшествовать внимательное прослушивание исполнителями ряда многоголосных песен, принадлежащих локальному либо региональному стилю, и относящихся к тому же жанру, что и взятая для распева песня. Такое прослушивание проводится целенаправленно, поскольку слуховой анализ позволяет в песнях выделять наиболее характерные особенности ладового строения, фактуры, а так же функции и тембровые краски голосов, с тем, чтобы при распеве песни, родственной прослушанной, отразить эти существенные особенности. Таким образом, слуховое восприятие прослушанного не позволяет выйти за рамки конкретного музыкально-этнографического стиля. Поэтому важно, чтобы при внимательном, прослушивании ряда одностилевых песен у обучающихся в процессе восприятия возникли устойчивые музыкально-слуховые представления, которыми они смогли бы оперировать, распевая песню «на голоса». Все это вместе способствует музыкальному и творческому развитию участников распева.

Одним из важных компонентов, обеспечивающих не только стилевое, но и стилистическое единство в распеваемой песне, является музыкально-ритмическая основа песни, которая для всех исполнителей должна быть единой. Созданная в результате распева многоголосная партитура составляется руководителем на основе отбора лучших вариантов распева после их звукозаписи и нотации. Порядок и место подключения различных подголосков определяется в зависимости от поэтического содержания и характера песни.

Распетые «на голоса» фольклорные образцы песен этнокультурных групп населения Алтайского края являются основой репертуара учебно-творческих коллективов Алтайского государственного института культур - фольклорного ансамбля «Узорье» и народного хора. Народные песни, записанные в Алтайском крае, расшифрованные и распетые обучающимися, включаются в концертные программы, в том числе, в программу государственной итоговой аттестации выпускников.

В формировании навыков коллективной импровизации и варьирования участников коллектива руководитель должен уделять внимание не только в работе с песенным материалом, но и при работе над инструментальным сопровождением песен и танцев. Здесь путь следующий: предварительное освоение ритмического рисунка произведения, предварительное освоение приёмов игры на каждом инструменте (ложках, трещотках, бубне, балалайке), поиск ритмических вариантов на шумовых и ударных инструментах, совместное исполнение; итоговый вариант исполнения, при котором руководитель тщательно учитывает состав и количество инструментов

сопровождения. Импровизационные элементы необходимо также развивать в сценических и хореографических движениях хороводно-игровых и плясовых песен.

Таким образом, певческая работа над развитием навыков импровизации и варьирования у участников учебного фольклорного коллектива способствует коллективному рождению новых вариантов песен и усовершенствованию звучания фольклорных партитур. В процессе данного вида деятельности обучающиеся учатся анализировать жанровую специфику песен и её музыкальную стилистику; овладевают методикой распева песен на голоса с ориентацией на местные певческие традиции. В целом же, такая певческая деятельность является формой и средством музыкально-творческого развития личности участников учебного фольклорного коллектива.

Список литературы:

1. Антипова, Л. А. Фольклорный ансамбль (исполнительская форма и репертуар) / Л. А. Антипова. – Барнаул : ЦНТ и Д, 1993. – 48 с.
2. Куприянова, Л.Л. Основные принципы работы с детским народно-хоровым коллективом: методические рекомендации / Л.Л. Куприянова. – Москва: ВНМЦНТиКПР, 1981. – 123 с.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИЗУЧЕНИЯ ОРИГИНАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ДЛЯ БАЯНА

Султанов Д. Р.

профессор

*Казахский национальный университет искусств имени К. Байсеитовой
г. Астана*

Шевчук А. А.

преподаватель

*ГУ «Комплекс «Музыкальный колледж - музыкальная школа-интернат
для одаренных детей» г.Павлодар*

В современном мире, а именно на рубеже XX-XXI веков, мы имеем огромное музыкальное изобилие, которое помогает находить все новые и новые средства художественной выразительности. Путь становления музыкальных инструментов прошел огромный путь от простых палочек, выстукивающих ритм, до электронных инструментов в создании которых используются высокие технологии.

Облик современного инструмента «баян» претерпевал изменения на протяжении длительного времени. Способ звукоизвлечения был изобретен еще в Древнем Китае, инструмент в котором было это применено, назывался «Шэн». Позднее в 1789 году чешский мастер Ф.Кишнер создает новый музыкальный инструмент, в принципе звукоизвлечения которого была генерация звука за

счет колебаний металлической пластины в воздушном потоке, создаваемый специальной механической камерой. Это стало первым прототипом модели будущего инструмента. В начале XIX века в Германии мастером Ф.Бушманом создается приспособление для настройки органа, которое стало подобием гармоники, а уже во второй четверти XIX века австрийский изобретатель К.Демиан, основываясь на идеях Ф.Бушмана и развивая их, изготавливает первый прообраз гармоники, который включал в себя две независимые клавиатуры, между которыми находился мех. В 1878 году Н.И. Белобородов изобретает гармонику с хроматическим звукорядом в правой клавиатуре, звуковысотность которой отличалась при разных движениях меха. Левая клавиатура состояла из нескольких басов и мажорных и минорных аккордов. Им создана целая линейка оркестровых гармоник - от пикколо до контрабаса. Ограниченные возможности инструмента - небольшой по разнообразию аккомпанемент, неудобство исполнения из-за разной звуковысотности на каждое движение меха вызывали сложности при исполнении соло. Все это послужило для дальнейших поисков в совершенствовании инструмента. Так, в 1907 году появляется в свет четырехрядная хроматическая гармоника мастера П.Е. Стерлигова, которая получила название «Баян». Чуть позже инструмент баян появляется с различными системами (Н.З. Синецкий, В.П. Хегстрема, московской, бельгийской систем). В последующем инструмент конструктивно совершенствуется, добавляется тембральность, дополнительные ряды, регистры, применяются новые конструктивные особенности в механике, готово-выборная система в левой клавиатуре и т.д. Развитие конструктивных особенностей инструмента сподвигло к использованию более расширенного репертуара и, одновременно с ним, появляются первые опыты обучения на инструменте, которые в дальнейшем приобретают профессиональную направленность. В 1920-1930-х годах происходит зарождение и становление системы профессионального обучения на баяне. До 60-х годов XX столетия массовое распространение имел инструмент баян с готовым аккомпанементом в левой клавиатуре. К сожалению исполнение сочинений на таких инструментах искажало звучание и не отражало всех красок, гармонической линии, фактурности изложения. С модернизацией инструмента появились новые возможности исполнения сложных по форме и содержанию произведений. Это послужило толчком для создания композиторами, вдохновленными тембральностью звучания, техническими особенностями баяна, ряда оригинальных опусов, новаторские черты которых обогатили репертуар исполнителей. К сочинениям для баяна стали обращаться профессиональные композиторы, которые создали широкий спектр масштабных произведений. Так, в 1940- 50-х годах XX столетия в свет выходят Соната №1 и Концерт №1 Н.Я.Чайкина, Сюита А.Н.Холминова, Концерт Ю.Н.Шишакова, Концерт К.А.Мяскова. Баян стал претендовать на заметное место в сфере серьезного академического музицирования.

В последующие годы баянисты становятся исполнителями целого ряда талантливых сочинений А.Л.Репникова, К.А.Мяскова, В.Я.Подгорного, Г.Г.Шендрева, В.А.Золоторева, А.Б.Журбина, А.А.Тимошенко и др. В

произведениях этих композиторов художественный облик современного баяна раскрылся во всем своем природном богатстве и многообразии. Ряд оригинальных произведений отечественных композиторов для баяна завоевал широкое признание западных исполнителей. Вместе с этим мы получили возможность непосредственного ознакомления с творчеством современных зарубежных композиторов: Г.Бреме, О.Шмидта, Н.Бентсона, И.Фельда, Ю.Хатрика, Т.Лундквиста и др.

Вместе с тем совершенствовалась методика преподавания, открывались отделения и кафедры в учебных заведениях. Баян стал одним из популярных инструментов, звучание которого можно было услышать на профессиональных сценах, в средствах массовой информации, художественной самодеятельности, быту. С 1966 года советские баянисты начали регулярно принимать участие в международных конкурсах и фестивалях. Эти ответственные состязания выявили ряд талантливых молодых исполнителей, которые стали успешно концертировать по стране и за рубежом, а также вести педагогическую деятельность, передавая бесценный опыт последующему поколению. Искусство игры на аккордеоне, баяне, бандонеоне, гармониках, в настоящее время также пользуются огромной популярностью во всем мире.

Последние десятилетия XX века отмечены важными событиями в области баянного исполнительства. Именно в этот период баян заявляет о себе не только как народный инструмент (которым он, в силу исполняемого репертуара, считался примерно с 20-х годов XX в.), но и полноправно вступает в ряд академических музыкальных инструментов. Особая красота звука, широкая динамическая амплитуда, разнообразная темброво-регистровая палитра, «внешняя» и «внутренняя» компактность инструмента, техническая подвижность, создающая максимальный комфорт во время исполнения, - все эти и многие другие характеристики баяна позволили расширить репертуар не только за счет переложений произведений классики, но и создания оригинальных сочинений, предназначенных именно для исполнения на баяне и учитывающих все особенности инструмента.

Композиторы, пишущие для баяна и, зачастую, сами же являющиеся исполнителями, оказываются в довольно затруднительном положении: богатый арсенал звукоизобразительных средств и приемов, сформировавшиеся разнообразные композиторские техники XX в., и диктуемый авангардной эстетикой «неприятя» всего предшествующего, по-своему накладывает отпечаток на музыкальный язык многих баянных сочинений. Такое положение создало в баянной педагогике и исполнительстве противоречивую ситуацию – в результате педагогический репертуар разделился на три основные группы:

- 1) обработка народных песен и танцев
- 2) переложение классических произведений
- 3) оригинальные произведения.

Педагоги, воспитанные эстетикой классической музыки, оказываются не всегда компетентными в интонационных идеях в музыкально – языковых особенностях современных сочинений, которые в свою очередь условно можно разделить на группы:

- 1) сочинения, имеющие «собираательно-стилевой» характер (ориентация на классическую форму и способы развития материала, народные интонации и приемы голосоведения, джазовая мелодика и гармоническая вертикаль и т.д.)
- 2) сочинения, музыкальный язык которых находится в русле авангардных новаций XX века, своеобразный «авангардный» репертуар.

Композиторы, создающие музыкально-звуковую действительность XX века, «бросили вызов» устоявшимся нормам, трансформировали концепцию музыкального произведения, объединив свои пристрастия вокруг самого сокровенного «атома музыки» - музыкального звука. Творческие искания композиторов-новаторов XX века не обошли стороной ни один из прежде бытовавших музыкальных инструментов, ни один инструментальный состав. Напротив, - современные авторы настолько расширили «тембровую палитру», что многие инструменты, до нашего столетия существовавшие в некоторых этнических культурах как народные, приобрели статус концертных, академических. В числе таких «переосмысленных» музыкальных инструментов является баян. Этот инструмент, как представитель фольклорной традиции, стремительно завоевывает именно сольные позиции, его темброво - регистровые возможности стали особенно притягательными для отображения действительности сквозь призму восприятия второй половины XX века.

Авторам, создающим для него репертуар, приходится преодолевать двойные трудности: с одной стороны, накапливать жанровую, композиционную, звукоизобразительную базу, которая в других инструментальных сферах кристаллизовалась постепенно, на протяжении многих веков, с другой стороны – все поиски в вышеперечисленных областях формотворчества должны обязательно сочетаться с тем огромным, разноликим музыкальным словарем эпохи, наработанным ведущими экспериментаторами современности. Поэтому оригинальный репертуар для баяна сочетает в себе традиции классической эпохи с обретениями XX столетия. И для того, чтобы проанализировать те или иные новации в музыкальных опусах для баяна, становится необходимой характеристика панорамы композиторских достижений XX века.

Первыми, наиболее значительными опытами в области трансформации музыкального звука, можно признать разнообразные эксперименты, объединенные названием «*конкретная музыка*». Яркими представителями этого направления являлись французский композитор Пьер Шефер, который представил публике в 1940 - х годах ряд произведений, среди которых «Этюд с турникетом», «Этюд с кастрюлями», «Этюд с железными дорогами». В этих сочинениях отображается новый подход к музыкальному звуку, под которым подразумевается шум, свист, топот, то есть реальный звук из окружающего нас действительности. При этом к данному методу относятся и неприродные звуки, то есть широкое использование магнитофонных записей, технических особенностей воспроизведения (скорости воспроизведения), которые непосредственно влияли на качество звучания и трансляцию воспроизведения. Приверженцем этого метода был П.Анри в своих сочинениях «Музыка без

названия», «Концерт двухмысленностей».

«*Сериальная техника*» - небольшой музыкальный промежуток по времени, который в отличие от додекафонного способа организации звукового материала охватывает буквально все стороны музыки, а именно: звуковысотность, метр, ритм, агогику, паузы, динамику, артикуляцию, темп, тембровость. В таких сочинениях, по мнению Д.Житомирского, во главу становится идея «тотальной организации» всей музыкальной ткани произведения направленной на достижение «высшего порядка». Эту технику композиции применяли К.Штокхаузен в своем сочинении «Контрапункты», О.Мессиян «Четыре ритмических этюда», П.Булес «Структура 1».

Развитие технических средств сподвинуло композиторов к направлению в искусстве, как «*электронная музыка*». Создание ЭВМ, компьютеров, синтезаторов послужило расширению творческого мышления композиторов, перед которыми открылись новые звуковые перспективы. Электронный звук, в отличие от акустического, имел массу выразительных возможностей: расщепление, ревербирование, тембровое разнообразие и тембровые смещения. К этому направлению обращались известные композиторы Л.Берио, К.Штокхаузен, Х.Аймерт и другие.

В 50-60е года XX века появляется одна из композиционных техник «*алеаторика*», основным достоинством которым является возможность формотворчества самим исполнителем. Композитор, используя эту технику представляет нотный текст как структурный каркас, тематические блоки которого группируются в единое целое в соответствии с творческой волей исполнителя. Сутью данной техники является предоставление возможностей игры со случайностью. Например, в сочинении Дж. Кейджа «Книга перемен», изначально написанный нотный текст не является окончательным, так как звуковая версия зависит от случайно сложившегося количества цифр в выброшенных игральные кости. Таким образом, идея композитора получает бесконечность прочтения этого нотного материала.

«*Пуантилизм*» - это принцип оперирования отдельных звуков, не связанных с предыдущими и не привязанных к ладогармоническим организациям. Каждый звук может нести в себе тематизм или являться фоновостью. А музыкальная ткань состоит из комбинаций самостоятельных звуков, которые могут сжиматься в единое звуковое созвучие, имеющее как правило диссонантное звучание или наоборот, разряжать до одного звука. Это можно увидеть в произведениях К.Штокхаузена и П.Булеса.

Одно из популярных направлений стала музыка написанная по «*математическим проектам*», авторы этой музыки использовали ЭВМ, компьютеры, в память которых заносились варианты программы будущего сочинения, после обработки в программу вписывался текст сочинения в виде графика с подробными параметрами музыки, а позже графическая информация переводилась на язык нотных знаков. В этом направлении ярким представителем являлся Я.Ксенакис.

«*Сонористика*» - это техника композиции, в которой на смену классическим принципам драматургического развития приходит драматургия

звучности, красок. Перед слушателем представляется отдельные звуковые пятна, которые то возникают, то затухают. Основоположником этого направления был известный композитор Д.Лагети.

«Минимализм» - это авангардистское течение, которое родилось в США в 60-70 -х годах XX века. Его основоположником является Т.Райли, выстраивающий драматургию своих опусов на смене короткого основного мотива при перекомпоновки звукового ряда, при увеличении или уменьшение количество длительностей в мотивном комплексе.

Выше были отражены основные новаторские композиторские техники современной музыки XX столетия, период которого отличался многообразием и смелостью в решениях и открывало новые возможности, новые идеи для целой плеяды композиторов. Творческие эксперименты композиторов второй половины XX века послужили отправной точкой для применения вышеперечисленных систем в формировании репертуара для различных инструментов и ансамблей, в том числе репертуара для баяна, который не мог остаться в стороне от этих творческих поисков.

С середины XX столетия музыкальная культура претерпевает развитие, которое шло смелыми, иногда и противоречивыми путями, отражая современную действительность и события в обществе. Появление новых музыкальных течений, выражение образной сферы новым музыкальным языком, новшества в содержании и форме произведений послужило толчком для композиторов, а зачастую совместно с исполнителями, ввести новые приемы игры, которые отличаются колористическими особенностями.

Открытие обучающемуся нового мира современной музыки, понимание ее внутреннего глубокого смысла, грамотное прочтение музыкального материала, знание новых исполнительских приемов и многих других составляющих – задача преподавателей учебных заведений. Объем данной статьи не предполагает развернутый анализ наиболее показательных примеров, но обобщая, можно порекомендовать обратить внимание на основные важные моменты. В процессе изучения новых опусов современных композиторов следует обратить внимание на стилевые особенности, направления, течения, ладогармонический анализ, полифоничность музыкальной ткани, ритмические структуры, метрорим, полеметрию, полеритмию, особенность гармонии и фактуры, тембральность, строение мелодики, в которой заметно появление интонационной экспрессивности, большой интервалики, особой рельефности, речетативности. Не менее важным условием является знание нотной записи и обозначений, а также правильного исполнения всего многообразия меховых приемов, сопутствующих ударных и толчкообразных эффектов.

Несмотря на достаточно небольшой временной путь развития инструмента и репертуара, к настоящему времени профессиональными композиторами создано большое количество высокохудожественных образцов, которые все глубже раскрывают возможности инструмента и музыкального мышления. Эта тенденция продолжает свое развитие и питает надежды на создание новых произведений. Однако, к выбору репертуара созданного в последнее время, необходим взвешенный подход. К сожалению, не все произведения глубокие по

содержанию и представляют интерес для дальнейшего изучения, поэтому важен основательный анализ при выборе произведения.

В становлении музыканта и формировании гармонично-развитой личности важную роль играет комплекс профессиональных знаний и умений, ориентирование в многообразии стилей и направлений, включая современную музыку, которая будет способствовать дальнейшему художественному воспитанию музыканта.

Список литературы:

1. Имханицкий М.И История баянного и аккордеонного искусства. – Москва:2006г.
2. Мирек А Гармоника Прошлое и настоящее. Издательство «Интер-пракс». – Москва 1994г.
3. Липс Ф «Искусство игры на баяне» - М:Л61 Музыка,1985г.
4. Абдинуров С. Особенности баянного творчества. – Астана: Дай-пресс, 2012.
5. Вопросы современного баянного и аккордеонного искусства. Сборник трудов Российской академии музыки имени Гнесиных. Выпуск 178,-М:2010
6. Егоров Б.М. Вопросы профессионального баяниста.-Москва,1980.
7. Журнал музыкальное искусство: наука и образование.-Москва,2013.
8. Житомирский Д.В, Леонтьева О.В ,Мяло К.Г. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны. Издательство «Музыка».-Москва,1989.

ИНТОНАЦИОННО-МЕЛОДИЧЕСКАЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОСТЬ КАК АКТУАЛЬНЫЙ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ВОПРОС ОБУЧЕНИЯ СЦЕНИЧЕСКОЙ РЕЧИ

Проконова Н. Л.

доктор культурологии, профессор кафедры театра, кино и телевидения,
кандидат искусствоведения
филиал РГИСИ в г. Кемерово

*«Сибирская высшая школа музыкального и театрального искусства»
Россия, г. Кемерово*

Аннотация

Рассматривается актуальный вопрос театральной речевой педагогики, связанный с речевым сопровождением документального театра. Анализируются размышления современных театральных критиков и педагогов. Аргументируется значимость разработки методического обеспечения обучения актеров речевой компетенции, связанной с интонационно-мелодической документальностью речевого звучания в документальном театре.

Ключевые слова: документальный театр, сценическая речь, интонационно-мелодическая документальность.

Для преподавателей-речевиков вопросы голосообразования, дикции, орфоэпии, речевого действия, принципов анализа текста и все остальные

аспекты, сопрягающиеся с речевой педагогикой, всегда видятся чрезвычайно актуальными. Любой вопрос из программы обучения сценической речи – является нам значимым. Они не теряют своей актуальности, потому что в борьбе за речь каждого нового студента названные аспекты важны.

Но в этих размышлениях обратимся к вопросам, значимость которых проявилась не очень давно, которые не рассмотрены в многочисленных учебных пособиях по сценической речи. В данном случае имеются в виду вопросы, которые задает речевым педагогам современная театральная практика. Сформулируем такие актуальные теоретико-методические вопросы обучения сценической речи, которые театральная практика ставит, а учебные пособия по сценической речи на них не отвечают.

Для начала отметим следующее. Определение актуальных вопросов обучения сценической речи требует понимания одного очень важного условия. Вот это условие: обучение сценической речи меняется под влиянием театральной практики. А театральная практика в свою очередь развивается в общем контексте культуры. В связи с этим при выявлении актуальных вопросов обучения сценической речи необходимо всматриваться в поиски театральной практики и в общий контекст культуры.

Начнем с общего контекста культуры. Художественную культуру новейшего времени в целом отличает перформативная природа. Указанный факт свидетельствует об активности тенденций перформативной эстетики в современном театре и определяет ценностную неоднородность театра. Поэтому театральная практика развивается в опоре не только на классическую эстетику, традиционные ценности (парадигму драматизма), но и на нонклассику, установки перформативной эстетики (парадигму постдраматизма). В настоящее время можно утверждать, что в театральном искусстве присутствует сегмент, ориентированный на ценности перформативной эстетики, постдраматизм.

Названное обстоятельство заставляет всмотреться в особенности спектаклей указанного сегмента театрального искусства (в режиссерские стратегии, исполнительскую технику). Такое действие представляется важным, потому что для названного сегмента психолого-реалистические и условно-театральные ценности (традиционные для русского театрального искусства) не являются определяющими. Ориентирами для них, как в режиссерских стратегиях, так и в исполнительском мастерстве (пусть не абсолютно, но в значительной мере), служат перформативная эстетика, постдраматизм.

Влияние перформативной эстетики, постдраматизма, с одной стороны подрывает ценностное единство театрального искусства, а с другой – вносит перемены во все его сферы, а значит – способствует их обновлению. Поэтому не замечать проявлений перформативной эстетики, постдраматизма в театральной практике и театральной педагогике неоправданно.

По мысли современного немецкого исследователя Э.Фишер-Лихте «Центральную роль в эстетике перформативности играет искусство преодоления границ <...> разграничение между искусством и жизнью, между высокой и массовой культурой, между искусством западной культуры и искусством других культур» [1, С.369-370]. Приведенное положение эстетики

перформативности о преодолении границы между искусством и жизнью поясняет факт популярности документального театра в театральном искусстве новейшего времени, а также запрос на интонационно-мелодическую документальность.

Уточним, что ценностная установка «преодоление границы между искусством и жизнью» наиболее отчетливо проявляется в документальном театре. Как известно, термин «документальный театр» объединяет в себе спектакли-вербатимы, спектакли-сторителлинги. Они заняли место в афишах драматических театров, их формат апробирован рядом педагогов в процессе обучения в театральной школе в рамках дисциплины «Актерское мастерство» [См.2]. Полагаем, что из двух указанных форматов ценностная установка «преодоление границы между искусством и жизнью» ярче выражена в спектаклях-сторителлингах, потому что здесь актер, как правило, рассказывает свою историю своими словами (не авторским текстом), является самим собой (не имеет цели создания образа персонажа). Именно в сторителлингах речевое поведение исполнителя максимально приближено к его повседневной речи. При этом опубликованные учебные пособия по сценической речи не содержат разъяснений, касающихся особенностей подготовки актера к интонационно-мелодической документальности.

В театральной практике примером проявления ценностных установок перформативной эстетики можно считать запрос авангардных режиссеров, связанный с интонационно-мелодической документальностью. Содержание этого термина раскрывают требования авангардных режиссеров, выраженные в оборотах такого рода: «не нужно ничего играть» (то есть следует быть самим собой, не создавать образ персонажа), «не нужно резонировать» (то есть следует оставаться в пределах своего обыденного звучания и не стремиться к обогащению голоса резонансом). Подтверждение мысли о запросе авангардных режиссеров на интонационно-мелодическую документальность находим в размышлениях театральных педагогов и практиков документального театра.

Приведем сформулированные М.С.Брусникиной (преподавателем школы-студии МХАТ, удачно сочетающем речевую педагогику и режиссерско-постановочную деятельность) тезисы. Они касаются замеченных ею несовместимостей между традиционной театральной школой и авангардной режиссурой: «Сейчас существует недоверие авангардной режиссуры к школе, когда кому-то кажется, что школа – это нечто устаревшее и отсталое и что мы уродуем студентов, ставя им чужие голоса». [3, С.249]. В данном случае М.С.Брусникина имеет в виду высказывание модного режиссера Константина Богомолова, в котором явно сформулировано и недоверие к традиционной театральной школе, и неудовлетворенность преподаванием дисциплины «Сценическая речь». Он убежден: «самое страшное, что чаще всего молодые артисты обучаются даже не мастерами, а педагогами по сценической речи. И ладно бы речевики занимались со студентами голосом, дикцией, но они занимаются художественным словом – и это катастрофа. В результате из училищ выходят люди, которые говорят чужими, а не своими голосами и интонациями.

Если сказать одним словом, то из училищ с дипломами артистов выходят несвободные люди, не умеющие нормально, спокойно разговаривать, строить процесс» [См.: 4]. М.С.Брусникина, как бы вступая в диалог с К.Богомоловым отмечает: «на любой мой аргумент модный режиссер может сказать: “Пуškai так, ничего не надо, пусть с говором, пусть ничего не понятно, голос нам не нужен” <...> Меняются время и искусство театра, меняется контекст, и наши студенты, которые видят, что происходит в театре, действительно не понимают, зачем им нужно овладевать голосом, дикцией, что-то с собой делать, когда актер важен такой, какой есть, то есть прямо с тротуара» [3, С.249].

Опираясь на приведенные высказывания, сформулируем характеристики, которые рассматриваются в качестве ценных авангардными режиссерами: 1) природное звучание голоса, 2) будничная (как в жизни) мелодика речи, 3) естественная дикция.

Полагаю, названные характеристики сценического слова, актуализируют на сцене интонационно-мелодической документальность, тип повседневного речевого поведения и обусловлены влиянием перформативной эстетики. Ее воздействие заметно, прежде всего, в актуализации документального театра и в стремлении к голосо-речевой документальности – то есть к простоте, естественности голоса и речи, к будничному (повседневному) речевому поведению.

Вопрос теоретического и методического обоснования речевого поведения актера в документальном театре не представлен в учебных пособиях по сценической речи. Но вместе с этим запрос на подготовку актеров к работе в таких спектаклях существует. Следовательно, теоретико-методическое обоснование интонационно-мелодической документальности можно отнести к актуальным вопросам обучения сценической речи.

Здесь приведен лишь один пример актуального вопроса обучения сценической речи, связанный с эстетикой перформативности. Но к такого рода вопросам можно отнести и другие. Например: «речевое поведение актера в условиях нетеатрального пространства», «речевое поведение актера условиях коммуникации “актер-зритель” с использованием смены ролей и переходом инициативы от актера к зрителю и наоборот», «речевое поведение актера в документальном спектакле», «речевое поведение актера в применении медийных средств в создании сценических образов».

Подведем итоги. Убеждены, одним из актуальных теоретико-методических вопросов является глубокое осмысление постдраматизма и перформативной эстетики в контексте технологии речевого обучения актера. Это поможет оформлению научно-методической базы раздела обучения, связанного с интонационно-мелодической документальностью сценической речи. Здесь работы хватит очень большому количеству аспирантов и театральных педагогов.

Список литературы:

1. Фишер-Лихте Э. Эстетика перформативности / Пер. с нем. Н. Кандинской, под общ.ред.Д.В. Трубочкина. – Москва: Международное театральное агентство «Play&Play» – Издательство «Канон+», 2015. – 376 с.
2. Калужских Е. В. Специфика построения документальной и вербатим-пьес //Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. 2014 / 1 (37) – С.74-76.
- 3.Брусникина М.С. Вдохи и выдохи в ритмах театрального процесса. Из бесед на курсах повышения квалификации//Речевое творчество актера: данность и предчувствие: коллективная монография. Спб.: РГИСИ, 2017. – 600с.
- 4.Зарецкая Ж. Интервью. Константин Богомолов: Наша театральная школа губит молодых артистов// [Электронный ресурс]. – URL: <https://os.colta.ru/theatre/events/details/23841/?expand=yes>

ИНКЛЮЗИВНЫЕ ПРАКТИКИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

Иванова Т.В.

кандидат педагогических наук, доцент,
проректор

*Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего
образования «Пермский государственный институт культуры»
Россия, г. Пермь*

В теории и практике художественного образования существуют чрезвычайно актуальные темы, которые активно обсуждаются в педагогическом сообществе, на различных научных форумах, конференциях и в СМИ. Одной из основных на сегодняшний день является тема, связанная с инклюзией в художественном образовании.

Рассматривая термин «инклюзия», следует остановиться на его трактовке, принятой повсеместно в современных работах в отечественной, так и в зарубежной педагогике. В переводе с английского инклюзия (inclusion) понимается как включенность, вовлеченность, вхождение. Инклюзивное, или включающее образование подразумевает, что все обучающиеся, несмотря на особенности развития, включены в общую образовательную среду наравне со сверстниками.

Изучение инклюзивного дискурса в педагогической зарубежной и российской науке свидетельствует о разных подходах в понимании этого явления.

Ученые США и европейских стран с 1970-х годов ведут исследования в области образовательной инклюзии по различным направлениям. На современном этапе инклюзивное образование в зарубежной педагогике определяется как право любого лица быть включенным в образовательный

процесс в контексте противостояния дискриминации людей по любому признаку: расовому, половому, национальному, политическому, религиозному, этническому, состоянию здоровья и т.д.

В России практика инклюзивного образования развивается с 90-х годов прошлого века. Анализ трудов современных ученых свидетельствует о значительном интересе исследователей к заявленной тематике. Однако исследования в области инклюзии зачастую сводятся к обеспечению равного доступа к образованию лиц с нарушениями здоровья или психики, а также инвалидов. В этом ракурсе художественная деятельность рассматривается не как ценность самого творчества индивида, а как средство формирования определенных навыков и качеств. Не хватает исследований, направленных на изучение инклюзии в профессиональном, в том числе, художественном образовании.

О.С. Парц в своих исследованиях приходит к выводу, что «понятие «особых образовательных потребностей» возможно отнести и к «представителям так называемой «нормы», имеющих особенности своего развития в силу других обстоятельств, и которым также требуется помощь в освоении способов жизнедеятельности и взаимодействия с окружающим социумом, в преодолении трудностей в обучении и развитии». У каждого человека в разные периоды его жизни могут возникать проблемы, которые без помощи специалиста трудно решить; «особость» в той ли иной степени присуща всем людям» [1, с. 83].

Однако, в литературе встречаются и такие парадоксальные понятия, как инклюзия для чрезвычайно одаренных детей, которая выражается во включении их в общую образовательную среду, наравне с обычными детьми. Представители российской педагогической школы, среди которых Аверков М.С., Глухов П.П., Парц О.С., Попов А.А. предлагают использовать идеи инклюзии для работы с одаренными детьми. Из-за специфики личности такие дети особенно восприимчивы к оценкам своей деятельности, поведения и мышления. Одаренные дети проявляют критическое отношение как к себе, так и к окружающим. Они часто предъявляют высокие требования к себе и ставят перед собой цели, которые в данный момент могут быть недостижимыми, что может приводить к эмоциональным расстройствам и дестабилизации поведения. Кроме того, такие дети иногда недостаточно терпимо относятся к сверстникам, которые имеют менее развитые способности.

В сфере художественного образования накоплен большой практический опыт в области совместного воспитания и обучения людей с разными возможностями и потребностями. Преподаватели творческих дисциплин со вниманием относятся к детям с признаками одаренности, поскольку именно они при должном обучении достигают высот в творчестве, прославляют свои учебные заведения и своих учителей. В системе художественного образования существует практика более лояльного отношения к одаренным детям и талантливым студентам. Бывает так, что они показывают блестящие результаты в творчестве, но при этом беспомощны в базовых дисциплинах. Чаще всего для таких учащихся выстраивается индивидуальная траектория обучения,

благодаря чему создается доступная образовательная среда.

Инклюзивные практики давно сложились в работе творческих коллективов – хоров, оркестров, вокальных и инструментальных ансамблей, театральных студий. Это связано с тем фактом, что в творческих коллективах занимаются участники разного возраста, разного уровня подготовки, разной одаренности, разных национальностей, с разными особенностями развития. Все они включены в художественный процесс, перед всеми стоит одна цель – подготовить репертуар для исполнения на высоком уровне. В связи с этим большое значение приобретают инструменты, с помощью которых будут достигаться поставленные цели. Этот процесс нашел отражение в методических пособиях, посвященных вовлечению участников учебных, любительских детских и взрослых творческих коллективов в совместную деятельность.

Инклюзивные практики — это подходы, которые помогают создать образовательную среду, учитывающую уникальные потребности и способности каждого. Ключевую роль в организации инклюзивных практик играет руководитель творческого коллектива. Он способствует взаимодействию всех участников, что позволяет учитывать потребности каждого обучающегося и развивать его творческий потенциал. Важно, чтобы руководитель был рядом с участником коллектива в нужный момент и был готов предоставить профессиональную поддержку. Это может включать рекомендации по дополнительным занятиям с квалифицированными специалистами, психологами, участие в конкурсах, а также координацию форм участия, уровня активности и ролей ученика в учебном процессе и других мероприятиях.

Репертуарная политика учебного и любительского коллектива необычайно важна для воспитательного и образовательного процесса. Выстраивая репертуар, делая переложение на конкретный состав, руководитель учитывает множество факторов – возраст, уровень подготовки, типы личности участников, уровень их одаренности. Исходя из этого, возможен более гибкий, вариативный подход к выбору произведений. Руководитель разрабатывает исполнительский план произведения, распределяет сольные партии, учитывая индивидуальные способности исполнителей, их технический уровень, а также характер и эмоциональную окраску произведения, чтобы достичь выразительного исполнения.

Руководитель обеспечивает координацию между педагогами, родителями и специалистами, что способствует более эффективному внедрению инклюзивных практик. Важной задачей руководителя является формирование в коллективе инклюзивной культуры, благодаря которой ценятся разнообразие и индивидуальные особенности каждого ученика. Этому способствует создание атмосферы доверия и уважения, что позволяет участникам чувствовать себя комфортно и уверенно. Это включает в себя поощрение сотрудничества между учениками, что помогает развивать социальные навыки и эмоциональный интеллект, способствует повышению самооценки и уверенности в себе у всех учащихся. Участники коллектива учатся взаимодействовать друг с другом, что способствует развитию социальных навыков.

Для адаптации образовательного процесса создаются персонализированные учебные планы, разрабатываются индивидуальные траектории развития. Применение различных методов и стратегий обучения помогает адаптировать материал к уровню и стилю обучения каждого. Индивидуальные образовательные планы учитывают интересы, сильные стороны и уникальные способности обучающихся, включают их «в необходимые виды социальной активности, направленной на освоение опыта самостоятельного преодоления возникающих трудностей, в том числе в интеллектуально-творческой деятельности» [1, с. 89].

Руководителями учебных коллективов, особенно в средних и высших учебных заведениях, чаще всего являются выпускники консерваторий, которые не всегда готовы к работе в таких коллективах. Поэтому необходимы специальная подготовка и переподготовка педагогических кадров. Уважение, проявление гуманизма и толерантности являются главными принципами преобразования педагогической деятельности.

Руководители творческих коллективов в ДМШ, ДШИ, в средних образовательных учреждениях активно взаимодействует с родителями, информируя их о возможностях инклюзивного образования и вовлекая в процесс. Родители принимают участие в процессе обучения, чтобы они могли поддерживать своих детей, делиться информацией об их интересах и потребностях. Важно, чтобы родители преодолели инерцию имеющихся представлений о своем ребенке и прислушался к советам руководителя коллектива. Педагогу часто приходится разрушать стереотипы, заложенные родителями в детях, и предлагать ученикам различные варианты социализации. При работе с участниками коллектива важно использовать различные формы оценки, учитывать не только творческие достижения, но и способности, лидерские качества и другие важные навыки.

В. Н. Ярская в своих исследованиях выдвигает точку зрения, согласно которой «инклюзию следует рассматривать более широко, в качестве «характеристики повседневных практик», выраженной в профессиональных компетенциях сотрудников, в процессе социального обслуживания, повседневном взаимодействии с сообществом и клиентами» [2, с. 135].

Важно создавать инклюзивные пространства, чтобы обеспечить «включение индивида в социально-культурную среду, которое учитывает его физические и когнитивные особенности, отвечает потребностям в культурной самоидентификации и мировосприятию» [3, с. 147] вне зависимости от его возраста, творческих способностей, пола, расы, национальности, политическому, религиозному, этническому, состоянию здоровья.

Таким образом, в процесс инклюзии должны быть вовлечены педагоги, родители, студенты, представители администрации и все общество. Инклюзия «выступает как процесс изменения всей сферы художественного образования, процесс, направленный на устранение ментальных, инструментальных, средовых и т. п. барьеров [4, с. 75]. Инклюзия представляет собой как интеграцию в общество «уязвимых» и «особенных» групп, так и систему отношений общества к ним.

Список литературы:

1. Парц О. С. Идеи инклюзии для образования одаренных детей / Russian Journal of Education and Psychology. 2021, Том 12, № 6. – С. 89–97.
2. Ярская В. Н. Инклюзивная культура социальных сервисов / В. Н. Ярская, Е. Р. Ярская-Смирнова // Социологические исследования. – 2015. – № 12. – С. 133–140., с. 135
3. Шевлягин А. А Культурная инклюзия в музеи Вестник СПбГИК . 2019 . № 1 (38) 38). С. 145 149, с. 147
4. Антонова В. К. Концепты социальной инклюзии и эксклюзии в глобальном обществе: дрейф по социальным институтам, акторам и практикам / В. К. Антонова // Журнал исследований социальной политики. – 2013. – Т. 11. – № 2. – С. 151–170.

РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В АДАПТАЦИИ ПЕРВОКУРСНИКОВ И ФОРМИРОВАНИЕ У НИХ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Шибицкий В.В.

преподаватель колледжа культуры, заслуженный работник культуры РФ
*Государственное бюджетное учреждение высшего образования
«Южно-Уральский государственный институт искусств
имени П.И. Чайковского»
Россия, г. Челябинск*

Изменения, происходящие в современном образовательном процессе, вызвали необходимость разработки новых подходов к системе обучения и воспитания. Современные дети сильно изменились по сравнению с тем временем, когда создавалась ранее действовавшая система образования. Вполне естественно, что возникли определенные проблемы в обучении и воспитании нынешнего молодого поколения.

Общей целью современного воспитания является человек в культуре. Российский педагог С.И. Гессен, рассматривая образованность как культуру личности, под содержанием образовательного процесса понимал культурные ценности, а цель образования приравнивал к овладению совокупностью культурных ценностей.

Культура как совокупность материальных и духовных ценностей есть также основной критерий оценки преподавателя СПО. Поэтому в профессиональной подготовке специалистов в социокультурной сфере важнее всего добиться тождества образования и культуры. Задача СПО приобщение первокурсников к искусству, нравственности и духовности, к культурным ценностям.

Согласно Конституции Российской Федерации, каждый имеет право на доступ к культурным ценностям и каждый обязан, заботится о сохранении

исторического и культурного наследия, беречь памятники истории и культуры. Молодое поколение - это будущее страны. Поэтому важной целью образовательного учреждения является воспитание Гражданина. Гражданственность, патриотизм и нравственность – аспекты духовной культуры личности.

Сегодня самой острой проблемой не только семьи, учебных заведений, но и всего общества и государства следует считать проблему воспитания нового поколения. Снижается влияние старшего поколения на младшее. Молодёжь не интересуется историей своего народа, не ценит культуру, традиции...Переход из школы в колледж является для многих первокурсников переломным моментом в жизни, потому, что не каждый взрослеющий подросток самостоятельно, без поддержки взрослых может приспособиться к новым условиям, а также безболезненно их пережить.

Адаптация студентов в группе и в новом образовательном учреждении-самая главная проблема, которую необходимо преодолеть, как можно быстрее, и желательно с положительным исходом. Колледжи и преподаватели в преодолении этой проблемы играют большую роль. Первокурсники в первую очередь приобретают новый статус - студент. Методом проб и ошибок они пытаются освоить ожидаемое от них поведение, на основе которого строят отношения со сверстниками и преподавателями. В момент адаптации у студентов происходит кардинальная смена деятельности и окружения, их внутренние установки претерпевают сильные изменения. Происходит переориентация ценностей, освоение новых социальных ролей, студенты по-другому начинают воспринимать себя и других. Успешная адаптация первокурсника к жизни в колледже является залогом дальнейшего развития каждого студента как личности и как будущего специалиста.

В процессе адаптации студентов - первокурсников к обучению в колледже выявляются следующие трудности:

1. Недостаточная мотивационная готовность к выбранной профессии.
2. Выбор оптимального режима труда и отдыха в новых условиях.
3. Боязнь публичных выступлений перед своими однокурсниками и преподавателями.
4. Социально-экономические проблемы у иногородних студентов: обеспечение себя жильем и финансовыми средствами, отсутствие эмоциональной поддержки родных и близких, незнакомый город.

В период адаптации с первокурсниками колледжа культуры ГБОУ ВО «ЮУрГИИ им.П.И.Чайковского» проводятся:

- 1.Беседы, презентации (знакомство с историй учебного заведения).
- 2.Встречи с преподавателями с целью выявления особенностей социально-психологической адаптации к специфике учебных дисциплин (изучение расписания, посещение уроков).
3. Закрепление старшекурсников за первокурсниками.
- 4.Создается карта – схема культурно - досуговых учреждений города.
5. Посвящение в студенты.
6. Встречи с выпускниками.

Эти и ряд других мероприятий направлены на приспособленность первокурсников к новой образовательной среде без ощущения внутреннего дискомфорта и бесконфликтного сосуществования в колледже культуры ГБОУ ВО «ЮУрГИИ им.П.И.Чайковского».

Подводя итоги можно сказать, что имеющиеся в базовом содержании образования ценности носят преимущественно гуманистический характер. Они нуждаются в систематизации, дополнении и углублении. Именно поэтому в задачи педагогов СПО входит формирование культурных ценностей у первокурсников и их адаптация в учебном заведении.

Список литературы:

- 1.Булатова Н.Д. Журнал Вестник Московского государственного университета культуры и искусства,2009 г.
- 2.Конев В.А. Человек в мире культуры. Пособие по спецкурсу. - Самара: Самарский университет,1999 г.
- 3.Краснова М.А. Связь современного и образования. Международная научная конференция Уфа,2011 г.

ПУТИ РЕШЕНИЯ ТЕССИТУРНЫХ ПРОБЛЕМ ПРИ ПЕРЕЛОЖЕНИИ БАЯННОГО РЕПЕРТУАРА ДЛЯ АККОРДЕОНА

Оркина И.Ф.

профессор кафедры народных инструментов и оркестрового
дирижирования

*Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего
образования «Алтайский государственный институт культуры»
Россия, г. Барнаул*

Проблемы формирования музыкального репертуара аккордеониста остаются достаточно острыми в современном аккордеонном исполнительстве. Отечественный аккордеонный репертуар в большинстве своем представлен произведениями эстрадной направленности. Это легкая инструментальная и эстрадно-танцевальная музыка, обработки народных мелодий и попурри на темы классических произведений, джазовые композиции и др. Их авторами, как правило, являлись исполнители этих произведений. Выход аккордеонистов на серьезную академическую сцену потребовал существенного расширения музыкального репертуара и создания разнообразных оригинальных сочинений и переложений классической музыки для аккордеона.

Означенная проблема коснулась и учебного репертуара аккордеонистов. Но наполнение его только оригинальными сочинениями, утверждая, что оригинальная музыка всегда звучит лучше, чем любое переложение, не совсем правильно, ведь воспитание музыканта-исполнителя предполагает развитие широкого музыкального кругозора, овладение навыками исполнения

произведений разных жанров, направлений и стилей, что возможно лишь при условии создания переложений такой музыки для аккордеона. Актуально для аккордеонистов высказывание на эту тему известного баяниста и педагога Ф.Р. Липса: «При всем уважении к лучшим оригинальным сочинениям для баяна ограничиться ими, воспитывая музыканта-баяниста, нельзя. Формируя его сознание, мышление, культуру, невозможно достичь высоких результатов без усвоения классического музыкального наследия» [1, с. 5]. Таким образом, мы можем утверждать, что без переложения музыкальных произведений невозможно обойтись ни одному аккордеонисту, как исполнителю, так и педагогу.

В основе технологии переложения музыкальных произведений для аккордеона лежат следующие принципы:

- сохранение художественного образа и жанро-стилевой основы музыкального произведения при передаче звучания оригинала другими музыкально-инструментальными средствами;

- использование художественно-выразительных средств современного аккордеона для воплощения акустического звучания оригинала: «...новое значение сочинения нельзя получить без привлечения новых средств исполнительской выразительности. При этом произведение остается самим собою» [2, с. 38];

- достижение инструментального удобства исполнения с учетом индивидуальных возможностей аккордеониста;

- не делать переложение из переложения.

Освоение аккордеонистами методов и приемов переложения начинается, как правило, с баянных сочинений в силу родства инструментов (аккордеон и баян относятся к одной группе музыкальных инструментов и во многом близки по конструктивным и акустическим характеристикам). Но некоторые конструктивные отличия не позволяют аккордеонистам исполнить любое баянное сочинение, не подвергая его значительным изменениям.

Это связано, в первую очередь, с кнопочной правой клавиатурой баяна, более компактной по сравнению с клавишной клавиатурой аккордеона и дающей возможность исполнять более насыщенную фактуру и на более широком диапазоне. Во вторую, с отсутствием в учебном процессе (особенно в музыкальных школах) готово-выборных аккордеонов, следовательно, выбор произведений определяется использованием лишь готовой левой клавиатуры, либо возможностями переложения на готовую клавиатуру.

Если приобретение готово-выборных аккордеонов не в нашей компетенции, то овладеть методами переложения музыкальных произведений вполне по силам каждому аккордеонисту. Таким образом, цель нашей статьи – обозначить возможные способы и приемы решения некоторых тесситурных проблем при переложении баянных произведений для аккордеона.

Выбор способов и приемов переложения, а самое главное, отбор произведения для переложения должны быть целесообразны и эстетически оправданы. Наиболее часто встречающаяся проблема при переложении для аккордеона вызвана ограниченностью диапазона правой клавиатуры

инструмента. Несмотря на расширение диапазона правой клавиатуры в конструкции современных аккордеонов, во многом облегчающее решение тесситурных проблем, все же они остаются актуальными в аккордеонном исполнительстве. Для их решения можно предложить несколько способов переложения [3]:

1) при помощи регистровки, т.е. включения, выключения регистровых переключателей (далее будем называть их «регистры»), транспонирующих звук на октаву вверх или вниз, или заменять их на нетранспонирующие (см. пример ниже).

Следует заметить, что при подборе регистров необходимо соблюсти следующие условия:

- регистр должен соответствовать нужному диапазону и силе звучания данного фрагмента;
- регистры должны максимально приближаться по тембру, чтобы не нарушать образ и не разрывать единство музыкальной мысли;
- включение регистра должно быть незаметным и не создавать суеты в метроритмическом движении музыки;

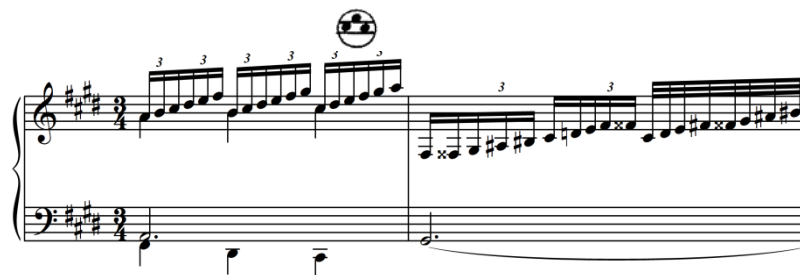
2) транспонированием, например фрагмента пассажа, на октаву вверх или вниз. В следующем примере мы видим изменение пассажа путем сокращения количества звуков, приходящихся на 2ю долю во 2м такте. Тем самым, исходя из возможностей инструмента, мы сглаживаем скачок и сохраняем плавное построение восходящего пассажа.

В. Семенов. Калина красная, тт.100-101

переложение для

аккордеона

2) упрощение некоторых звуков пассажа, не входящих в диапазон инструмента, или их замена другими звуками гармонии. В качестве примера такого переложения может послужить вариант для аккордеона, предложенный В. Зубицким в «Болгарской тетради».

В. Зубицкий. Болгарская тетрадь, ч.4

3) сокращением пассажа в каденционных построениях, не изменяя при этом смысла пассажа, а именно: соединение двух звуков и гармоническое заполнение скачка (один из вариантов – см. выше пассаж в «Калине красной» В. Семенова):

Р. Вюртнер. Очи черные, вар.6

переложение для аккордеона

Помимо тесситурных сложностей может возникнуть неудобство исполнения некоторых виртуозных построений на клавишной клавиатуре, а не на более компактной кнопочной. Одним из способов преодоления трудности, особенно в вариациях, может послужить варьирование ритма при сохранении главной мысли произведения. В приведенном ниже примере тема скрыто звучит в нижних звуках гармонических фигураций. При незначительном изменении ритмической формулы тема сохраняется неизменной, а исполнение становится более удобным.

Р. Вюртнер. Очи черные

Var. VI

Brillante (♩=88)

переложение для аккордеона

При переключении аккордовой фактуры для аккордеона часто возникает проблема растяжки пальцев в правой руке. Для удобства исполнения предложим несколько вариантов переложения [3]:

1) наиболее используемый способ – перевод аккордов из широкого расположения в тесное:

В. Власов. Мне нравится этот ритм, тт.70-72

переложение для аккордеона

2) сокращение аккорда, за счет исключения звуков, входящих в состав аккорда по вертикали. Снова обратимся к варианту переложения В. Зубицкого.

В. Зубицкий. Болгарская тетрадь, часть 8

3) перемещение голосов, т.е. поменять их местами: транспонировать один голос на октаву вверх, другой – вниз. В приведенном ниже примере изложенное в партии правой руки двухголосие представляет собой имитацию дуэта двух инструментов. Исполнение на легато каждый из голосов при таком широком расположении на аккордеоне невозможно. В тесное расположение собирать не стоит, так как голоса сольются в звучании в одной тесситуре и потеряют индивидуальность, также как и изменение штриха приведет к потере выразительности голоса. Выходом может послужить прием перемещения голосов по тесситуре, как бы представив звучание других инструментов:

В. Новиков. Баллада на тему «Караван», тт.35-40

переложение для аккордеона, тт. 37-40

4) укорочение длительности в конце фразы или мотива, тем самым предоставляя возможность прозвучать другому голосу:

В. Бешевли. Соната-каприччио, 1 часть, тт. 92-94

переложение для аккордеона, тт. 93-94

Представленные варианты переложения соответствуют основным принципам переложения музыкальных произведений и демонстрируют способы и приемы преодоления возникающих трудностей при игре баянной музыки на аккордеоне. Данные способы не являются единственно правильными, всегда есть элемент творческого поиска новых, более интересных решений в каждом конкретном случае.

Список литературы:

1. Липс, Ф.Р. Об искусстве баянной транскрипции / Ф.Р. Липс. – Москва-Курган: МирНот, 1999. – 96 с.
2. Копчевский, Н. А. Клавирная музыка: Вопросы исполнения / Н. А. Копчевский. – Москва: Музыка, 1986. – 96 с.
3. Оркина И.Ф. Теория и практика переложения музыкальных произведений для аккордеона и баяна: учебно-методическое пособие / И.Ф. Оркина. – Барнаул: Изд-во Алт. гос. ин-т культуры, 2019. – 91 с.

ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА «ДОКУМЕНТОВЕДЕНИЕ»

Фомина А. А.

доцент, кандидат педагогических наук

*Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего
образования «Алтайский государственный институт культуры»
Россия, г. Барнаул*

Аннотация

Дисциплина «Документоведение» отражает многообразие аспектов социального существования информации, зафиксированной на материальном носителе. С течением времени менялась материальная основа документирования, увеличивалось число посредников между документом и потребителем, видоизменялись документные коллекции, превращаясь в библиотеки, институты информации. Осознании этих преобразований специалистами отразилось в обновлении терминологии, наращивании числа тематических комплексов основного содержания дисциплины.

Ключевые слова: документ, обновление содержания дисциплины, комплексный подход

Профессиональное сообщество книговедов, библиографов, информатиков и библиотечников сформировало представление о книговедении как о комплексной науке, или комплексе наук, изучающих книгу. Расширение материальной базы документирования поставило перед специалистами вопрос о выборе обобщающего термина для объективной характеристики тех изменений, которые коснулись процесса документирования, практически не изменив его функций. Внедрение термина «документ» повлекло становление научной дисциплины, изучающей особенности обращения документа в обществе.

Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования в области культуры и искусства по специальности 052700 – Библиотечно-информационная деятельность, утвержденный в 2003 г., оказался одним из немногих документов, сумевших вобрать палитру проблем современного документоведения, начиная от трактовок понятия и характеристики места книговедения в документоведении до вопросов, связанных с документной деятельностью, документопроизводством, стандартизацией и правовыми вопросами работы с документами [1]. Примечательно введение филологического аспекта для анализа текста документа, его коммуникативных и системных свойств; классификации, стилистических свойств, восприятия и информативности текста. Эта сторона изучения документа, несомненно, расширила исследовательское поле науки и учебной дисциплины.

Вместе с тем, информационное обеспечение курса «Документоведение» не может предложить для обучения специалистов библиотечно-информационной деятельности учебника, отражающего все перечисленные в стандарте

направления. В определенной мере недостаток компенсирует взаимодействие родственных дисциплин. Влияния этого фактора не хватает в преподавании курса для специалистов в области документоведения и архивоведения, специализации «документационное обеспечение управления» [2]. В связи с этим, учебный материал, изданный как «Документоведение», напоминает поверхностный конспект основного содержания дисциплин библиотечно-информационного цикла [3, 4]. Вопрос о содержании учебной дисциплины вполне можно отнести к дискуссионным, если бы не утриванное представление о документе как продукте делопроизводства и, что не менее важно, необходимость разграничения с курсом «Документационное обеспечение управления».

Очевидно, что без знакомства с исторической модификацией материальной основы документа и его содержания, без знания основ классификации наук и библиотечно-библиографических классификаций (ДК, УДК, ББК) из зоны внимания обучающихся выпадает самый массовый тиражируемый документ и века письменной культуры, сохранившие потомкам имена деятелей книги разных эпох мировой культуры – Ашшурбанипала, Птолемея Филадельфа, И. Гутенберга, И. Федорова, А. Мануция, Эльзевиров, Ф. Г. Скорины, Ш. Фиоля – и память о столпах культуры – Ниневийской и Александрийской библиотеках, Мусейоне, Библии и т.д.

Сохранение историзма в освещении, прежде всего, проблем тиражируемого документа позволяет обогатить курс материалами о культуре рукописного документа, осветить регламентирующую роль клерикальных документов в управлении информацией.

Не менее познавательным является исторический экскурс на материале отечественных и мировых энциклопедий. Чтение энциклопедий, несомненно, познавательно, но обращение к источникам может включать исследовательские элементы. Например, при выполнении задания по выявлению следов времени в Энциклопедическом словаре Брокгауза и Ефрона, выпущенным акционерным издательским обществом Ф. А. Брокгауз (Лейпциг, Германия) – И. А. Ефрон (Санкт-Петербург, Российская империя) в 1890–1907 гг., сравнении языка изложения в первом и третьем издании Большой советской энциклопедии. Эти издания доступны в оцифрованном виде, но большее впечатление на студента оказывает работа с оригинальным изданием.

Изучение товарных свойств информации наилучшим образом иллюстрирует такой феномен книжного рынка, как бестселлер в его книгопродавческом и социологическом освещении. Студенты должны уметь оценивать рыночные трансформации продвижения информационного продукта с помощью технологий допечатки тиража, печати по требованию, рич-контента; эксплуатации удачно найденной формулы сюжета – сиквел, приквел, мидквел, спин-офф. Продуктивно рассмотреть бытование бестселлера (хорошо продаваемого [продукта]) в разных информационных сферах – например, оценить условия «превращения» фильма в блокбастер.

Современные реалии, связанные с эксплуатацией информационного пространства, требуют введения в учебный курс изучения информационных

ресурсов, в первую очередь, отражающих деятельность государства. Правовая информация, открытый доступ и развитие информационных продуктов на базе производной информации, несомненно, определяют документную деятельность любого современного предприятия и запросы рядового потребителя информации. Для раскрытия темы обширную информацию предоставляет анализ сервиса справочно-правовых систем Консультант+ и Гарант, в результате которого студент выделяет не только репертуар производной информации, но и учится определять законодательную базу её формирования.

Не менее продуктивно для преподавания учебного курса обращение к библиотечной практике документирования. В качестве примера познавательно обращение к деятельности специальных библиотек для слабовидящих и незрячих по выпуску современных изданий.

Редакционный совет Алтайская краевая специальная библиотека для незрячих и слабовидящих (АКСБ) приоритетом деятельности считает «издание книг алтайских писателей в альтернативном формате («говорящие» и книги рельефно-точечного шрифта)». Ежегодно библиотека информирует о новых изданиях книг, и привычная библиографическая информация на сайте библиотеки представлена алфавитным списком в двух форматах: текстовом и звуковом [5].

Аудиокниги создаются в библиотеке более 20 лет, выпуск аудиовизуальных изданий требует особой работы, включающей поиск литературы и диктора, создание комфортной обстановки в студии звукозаписи, обработку звука, наложение музыки. Неудивительно, что «процесс звукозаписи может длиться от нескольких дней до недели. В случаях, если записывается <...> роман, работа может растянуться на месяц» [6]. Чаще всего дикторы работают соло; реже встречаются дуэты и даже ансамбли. Наверное, краеведческую ценность книжной коллекции повысили бы развернутые данные об актерах, поэтах, писателях, студентах, чьими голосами звучат книги.

Издательская деятельность АКСБ постоянно совершенствуется. Появляются книги, совместившие сразу несколько форматов для слабовидящих и незрячих: крупный текст, рельефно-точечный шрифт и аудио. В описании новинок указано, что текст доступен как «Текст (визуальный): непосредственный + Текст (тактильный): непосредственный + Изображение (визуальное; неподвижное; трехмерное) + Устная речь (исполнительская): аудио» [5].

Содержательная преемственность в преподавании учебного курса «Документоведение», изучение потенциала в преобразовании документа разнообразными участниками книжного рынка позволит актуализировать информационную деятельность таких социальных институтов информации, как Российская книжная палата, библиотечное и архивное дело, выявить международные связи и контакты, определяющие сотрудничество в информационной сфере, обогатив тем самым содержание изучаемой дисциплины.

Список литературы:

1. ОПД.Ф.03. Документоведение // Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования в области культуры и искусства специальность: 052700 – Библиотечно-информационная деятельность, утв. в 2003 г. URL: <https://www.lawmix.ru/pprf/40694>
2. ФГОС 46.03.02. Документоведение и архивоведение URL: [\[http://www.osu.ru/docs/fgos/vo/bak_46.03.02.pdf\]](http://www.osu.ru/docs/fgos/vo/bak_46.03.02.pdf)
3. Куняев, Н. Н. Документоведение: учебник / Н. Н. Куняев, Д. Н. Уралов, А. Г. Фабричнов. Москва: Логос, 2011.
4. Ларьков Н. С. Документоведение: учеб. пособие. Москва: АСТ; Восток-Запад, 2006.
5. В Барнауле создают аудиокниги в библиотеке для незрячих и слабовидящих людей. URL: <https://katun24.ru/news/665913>
6. Издательская деятельность [Алтайской краевой специальной библиотеки для незрячих и слабовидящих]. URL: <https://bibl22.ru/izdat.html>

УПРАВЛЕНИЕ РЕАЛИЗАЦИЕЙ СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫХ ПРОЕКТОВ

Мурзина Е.И.

старший преподаватель

Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего образования «Алтайский государственный институт культуры»

Россия, г. Барнаул

Аннотация

Грамотное управление, план действий, реализация, продвижение и анализ полученного результата – главные составляющие для организации социального-культурных проектов. В данной статье рассмотрены последовательные этапы действия. Сделан акцент на потребителей услуг в сфере культуры.

Ключевые слова: управление, проект, маркетинг, потребитель, реклама

Сложившаяся в последнее время ситуация рыночных отношений, изменение приоритетов политики государства в области распределения доходов поставили социально-культурную сферу в сложное финансовое положение. В свою очередь вырос запрос населения на количество (разнообразие) и качество предоставляемых услуг в поле свободного времени. Это требует от организаторов досуга грамотного управления организацией процесса, поиска инновационных технологий, методик, совершенствование материально-технической базы и др.

Ответить запросам рынка в сфере оказания досуговых услуг населению в настоящее время по силам только коммерческим организациям, которые

обладают достаточным финансовым потенциалом. Перед специалистами социально-культурной сферы бюджетных организаций стоит задача адаптации досуговых услуг к условиям рынка и их коммерческая привлекательность.

Проводимые в стране экономические преобразования, появление новых форм собственности, в том числе и в отрасли культуры, усиление самостоятельности экономической и хозяйственной деятельности учреждений социально-культурной сферы, изменение всей сформировавшейся в советское время системы ценностей, норм, представлений о мире привели к обретению социально-культурной сферой свободы, как в творческом, так и в организационном отношении. Это заставило руководителей учреждений социально-культурной сферы перестроиться и найти новые подходы в планировании, обратить внимание на целевое использование средств, если они даже предоставлены инвесторами, спонсорами или меценатами, творчески подойти к созданию культурного продукта [1].

Технологии культурно-досуговой деятельности помогают личности восстановиться, оздоравливают ее как физически, так и психологически, дают возможность для саморазвития, самовыражения, выполняя задачи воспитания и культурного образования [2]. Поэтому важной становится проблема совершенствования управления организации социально-культурными проектами, основой которого является планирование как центральное звено, главный элемент не только хозяйственного механизма, но и стратегии действий.

Для организации социально-культурными проектами необходимо в первую очередь определить адресную группу. В силу того, что наша страна является многонациональной, при разработке материала необходимо учитывать национальные особенности культур народов, проживающих на территории-организатора мероприятия. При этом не подавлять национальную культуру, а умножая ее богатство и неповторимое своеобразие, заимствовать все лучшее. Общечеловеческие ценности окрашивать в национальные цвета, а национальные ценности наполнять общечеловеческим содержанием. Аспект взаимного проникновения и сотрудничества при сохранении национальных особенностей необходимо принимать во внимание при подготовке социально-культурных проектов [3].

В условиях сформировавшихся рыночных отношений и демократизации общества и для воплощения организационно-управленческих преобразований, следует перейти к созданию системы маркетингового управления, ориентирующийся на удовлетворение реальных интересов и платежеспособности населения [4].

В некоторых учреждениях социально-культурной сферы руководители недооценивают роль маркетинга в управлении. Стиль их руководства – это когда часть управленческих решений принимается на основании субъективных суждений и интуиции руководителя, что ведет к краткосрочному успеху, не вырабатывающему долговременных стратегий завоевания позиций на рынке социально-культурных услуг. Предлагаемые ими проекты в области культуры чаще всего слабо учитывают специфические особенности местных сообществ,

вследствие чего становятся не востребованы.

Переход на маркетинговое управление позволяет создать определенный образ мышления в управлении, т.е. ориентирует на интересы рынка. Основными принципами маркетингового управления в социально-культурной сфере являются: изучение рынка социально-культурных услуг, исходя из предпочтений и потребностей потребителя; приспособление деятельности учреждения к требованиям рынка; целенаправленное воздействие на рынок в целях формирования платежеспособного спроса на социально-культурные услуги; разработка и внедрение социально-культурных услуг, отвечающие потребительским предпочтениям населения.

Для организации социально-культурной сферы, использующей маркетинговый подход, означает разработку, реализацию и оценку инновационных технологий культурно-досуговой деятельности посредством изучения запросов потребителей на данной территории, охватываемой учреждением культуры.

Применение маркетинговых технологий в социально-культурной сфере при организации проектов направлено на создание условий для творчества, удовлетворение художественных потребностей населения, привлечение спонсоров, способствующие внебюджетному финансированию.

Внедрение маркетинговых подходов позволяет учреждениям социально-культурной сферы наиболее эффективно решать задачи управления, получать прибыль, способствовать культурному обогащению жизни не только личности, но и общества в целом. Маркетинг, исследуя культуру как фактор микросреды для учреждений социально-культурной сферы обеспечивает продвижение культурного продукта на рынок. Используя маркетинговые технологии, специалисты учреждений культуры повышают таким образом качество предоставляемых услуг не только на отдельно взятом сегменте рынка, но и дают возможность перейти на новый этап развития рынка социально-культурных услуг и соответствовать потребностям населения. В ходе реализации мероприятий маркетинга необходим мониторинг полученных результатов, учет и анализ которых позволяет не только оценить эффективность, но и наметить действия, способствующие изменить услугу под воздействием рыночной среды. В рыночных условиях главной особенностью маркетинговой стратегией в социально-культурной сфере является: привлечение потенциальных потребителей услуг, взаимодействие со спонсорами, создание репутации и системы внутреннего управления учреждением.

Для организации проектов и привлечения потребителей учреждения социально-культурной сферы наряду с маркетинговыми технологиями используют рекламу, PR, компьютерные технологии.

Технология продвижения услуг должна содержать рекламную информацию и при этом не отступать от основных гуманистических принципов. Суть социально-культурных проектов состоит в приближении социума к личности, в содействии реализации социальных прав, которые зависят от духовно-нравственной культуры тех, кто ее окружает.

Особенности рекламы рассмотрены в трудах Н.Г. Чаган [5]. Реклама обозначает цивилизованность и культуру населения, поэтому владение рекламными технологиями является необходимым умением специалиста, а при грамотном управлении это половина успеха продвижения на рынке услуг социально-культурных проектов.

Сотрудничество со СМИ, создание собственного имиджа позволяет привлечь инвесторов, что способствует улучшению внутренней работы учреждения. С одной стороны, социально-культурные проекты нуждаются в качественном продвижении для достижения наилучшего результата. С другой стороны, инвесторы, вкладывая финансовые средства в проекты, формируют у аудитории положительный имидж о своей компании. Поэтому так важно современному управленцу владеть рекламными и PR-технологиями. Это необходимо для выстраивания стратегии продвижения проекта на рынок культурных услуг [5]. Грамотное управление рекламными технологиями позволяет сформировать положительное отношение к учреждению культуры. Для налаживания контакта со СМИ у них имеется большой опыт в проведении культурных мероприятий в рамках проектов – это и творческий потенциал, наличие материально-технической базы, организаторский опыт и др.

Таким образом, на современном этапе управление организацией социально-культурными проектами в учреждениях культуры строится на инновационном, творческом подходе, с использованием передовых технологий социально-культурной деятельности и ориентируется на современные тенденции развития общества, современной культуры.

Список литературы:

1. Тульчинский, Г.Л. Менеджмент в сфере культуры : учебное пособие / Г.Л. Тульчинский. – 5-е изд., испр. и доп. – Санкт-Петербург; Москва, Краснодар: Лань: Планета музыки, 2013. – 541 с.
2. Жарков, А.Д. Теория и технология культурно-досуговой деятельности : Учебник для студентов вузов культуры и искусств. / А.Д. жарков. – М.: Издательский Дом МГУКИ, 2007. – 480 с.
3. Козлова, Т.В. Современные технологии организации массовых мероприятий / Т.В. Козлова. – М., 2006. – 172 с.
4. Тульчинский, Г.Л. Маркетинг в сфере культуры : учебное пособие / Г.Л. Тульчинский, Е.Л. Шекова. – Санкт-Петербург: Лань: Планета музыки, 2009. – 496 с.
5. Чаган, Н.Г. Реклама в социокультурном пространстве: традиции и современность // Социально-культурная деятельность: поиски, проблемы, перспективы. М., 2006.

МЕТОДИКА РАБОТЫ НАД ПОСТАНОВОЧНЫМ ПЛАНОМ ТЕАТРАЛИЗОВАННОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ВЫПУСКНОЙ КВАЛИФИКАЦИОННОЙ РАБОТЫ

Ступак А.В.

преподаватель колледжа культуры

*Государственное бюджетное учреждение высшего образования
«Южно-Уральский государственный институт искусств
имени П.И. Чайковского»
Россия, г. Челябинск*

Выпускная квалификационная работа является одним из видов аттестационных испытаний выпускников, завершающих обучение по ОПОП СПО ФГОС, и представляет собой документ итоговой квалификационной работы.

Тематика выпускной квалификационной работы должна соответствовать содержанию одного или нескольких профессиональных модулей.

Выпускная квалификационная работа, подтверждает соответствие профессиональной подготовки обучающегося требованиям Федерального государственного образовательного стандарта по соответствующей специальности. В выпускной квалификационной работе должны быть продемонстрированы знания выпускника по выбранной теме, его подготовленность по специальности в целом, умение анализировать и систематизировать собранный материал, обобщать различные наблюдения, выходить на решение практических задач профессиональной деятельности.

Структура выпускной квалификационной работы включает в себя следующие основные элементы в порядке их расположения:

- титульный лист
- содержание
- введение
- главы основной части
- заключение
- список использованных источников и литературы
- Приложения

Выпускная квалификационная работа, которую выполняют студенты колледжа культуры ГБОУ ВО «ЮУрГИИ им. П.И. Чайковского» состоит из двух глав. Первая глава носит теоретический характер. Вторая глава ВКР носит практический характер и посвящена постановочному плану театрализованного представления.

Подробнее остановимся на содержании постановочного плана второй главы ВКР.

СОДЕРЖАНИЕ ПОСТАНОВОЧНОГО ПЛАНА ТЕАТРАЛИЗОВАННОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ

Постановочный план – это форма фиксации на бумаге основных элементов режиссерского замысла.

Приступая к созданию постановочного плана, внимательно ознакомьтесь с содержанием сценария и приступайте к разработке идейно-тематического содержания сценария.

Раздел 2.1 Идейно-тематическое содержание сценария

В этом разделе определяются:

- ✓ тема сценария;
- ✓ идея сценария;
- ✓ жанр сценария;
- ✓ конфликт.

Рассмотрим подробно каждый из элементов идейно-тематического содержания сценария.

Определение и формулировка темы

Тема сценария - это предмет художественного исследования, она всегда является проблемой и понятием объективным. Формулировка темы отвечает на вопрос: о чём пойдёт речь в сценарии театрализованного представления?

Попытайтесь ответить, о чём идёт речь в сценарии.

Предположим, что тема - сегодняшний день нашей страны, т.е. время, в которое мы живём, время как социальная, политическая, психологическая и культурная субстанция, контекст, в котором обретаётся судьба каждого из нас.

Это и будет предметом художественного исследования, а значит, и проблемой, т.е. теоретическим и практическим вопросом, требующим исследования.

Определение и формулировка идеи

Идея субъективна и являет собой личностное отношение сценариста к данной теме. Идея – синтез мыслей и чувств сценариста, которые рождает в нём тема. Идея отвечает на вопрос: что я этим хочу сказать, избирая данную тему? Формулировка идеи отражает определённые причинно- следственные связи. Поэтому чаще всего, привлекаются грамматические формы типа: благодаря тому, что..., несмотря на то, что..., только..., если... и т.д.

Пример формулировки идеи: удача неизбежна, если верить в победу добра.

Определение и формулировка жанра

Жанр (с фр. – род, вид) – идейно-оценочное настроение автора по отношению к предмету художественного исследования. Угол зрения на происходящие события.

Определение жанра в постановочном плане включает в себя также форму театрализованного действия. Например, невероятная музыкальная история со счастливым финалом.

Определение и формулировка конфликта

Конфликт – это противоборство, столкновение изображённых в произведении действующих сил. Определяются носители конфликта, а также их устремления.

Например, с одной стороны носители добра (указываются герои и их устремления), с другой стороны носители зла (указываются герои и их устремления).

Рассмотрим пример оформления данного раздела постановочного плана.

Пример

Раздел 2.1 Идеино-тематическое содержание сценария

Тема сценария: о творческом пути Мусы Джалиля, поэта, гражданина, патриота своей страны.

Идея сценария: благодаря тому, что в нашей стране были, есть и будут такие поэты, как Муса Джалиль, которые и по сей день привлекают внимание своим творчеством, такие люди являются важным примером в становлении человека как личности.

Жанр сценария: поэтическая гостиная.

Конфликт: с одной стороны творческий путь Мусы Джалиля, его поэтическое наследие, с другой стороны, молодое поколение, которое мало знает о поэзии Мусы Джалиля, но горит желанием узнать о нем.

Определив идейно-тематическое содержание сценария, приступайте к разработке второго раздела постановочного плана.

Раздел 2.2 Действенное содержание сценария

В этом разделе определяются:

Сверхзадача:

Событийный ряд или Эпизодное построение:

Главные мизансцены:

Партитура технического сопровождения

Рассмотрим подробно каждый из элементов действенного содержания сценария.

Определение и формулировка сверхзадачи

Сверхзадача - это конечная цель, ради которой осуществляется постановка, раскрывается идея.

Пример

Сверхзадача: воспеть благородное мужество защитника слабых и раскрыть потенциал к противостоянию злу у юного зрителя.

Определение и формулировка события и событийного ряда

Событие – это действенный факт, который меняет сценические задачи исполнителей и ставит их в обновленные предлагаемые обстоятельства. Событийный ряд – это линия действенных фактов от начала до конца театрализованного представления. Событие и событийный ряд, как правило, строятся в связи с композицией текста, включающие такие элементы, как «экспозиция», «завязка», «развитие действия», «кульминация», «развязка», «финал».

Определяется событийный ряд, если ярко выраженный сюжет в сценарии и каждому событию даётся действенное название.

Пример

Событийный ряд

Первое событие: Счастливая находка.

Второе событие: Съезд гостей. Пиршество.

Третье событие: Нападение на хозяйку.

Четвёртое событие: Позорное бегство.

Пятое событие: Явление избавителя.

Шестое событие: Сватовство рыцаря.

Определение и формулировка сценической задачи

В сценическую задачу входят три элемента:

- ☐ действие (что делаю?);
- ☐ цель действия (зачем делаю?);
- ☐ приспособления (как делаю?).

Действие и цель носят сознательный характер, приспособления возникают в процессе живого общения с партнером. Поэтому при фиксации сценической задачи в постановочном плане определяются только два ее элемента: действие и цель. Количество сценических задач определяются количеством основных событий.

Пример

Четвертое событие: «Позорное бегство».

Задача одних: Укрыться от грозящей опасности, с целью сохранить праздник
Задача других: Разрушить чужой праздник, чтобы от этого получить удовольствие.

Обратите внимание, если театрализованное действо бессюжетно, т.е. отсутствует сюжет, определение событийного ряда и сценических задач исполнителей заменяются на эпизодное построение, согласно элементам композиции сценария. Дается художественное название каждому эпизоду и его содержание.

Пример

Эпизодное построение

Экспозиция: пролог «Театр – это храм искусства».

Начинается со звучания легендарной песни «Бродячие артисты», исполняемой героями представления под фонограмму. Далее актёры по очереди, в лёгкой стихотворной форме, напоминают юным зрителям о том, как нужно вести себя во время представления.

Завязка: эпизод «Царские страдания».

Приветствия зрителей доброй сказочницей, которая начинает весёлую, поучительную историю. Она рассказывает о царе, который воспитал настолько капризную дочь, что сам не может дождаться её замужества. Наслушавшись рёва и криков царевны, он решает устроить ей кастинг из женихов.

Развитие действий: эпизод «Визит Обалдона».

Услышав о прекрасной невесте, в царство приезжает восточный принц, чтобы познакомиться с ней. Увидев Забаву воочию, Оболдон пугается и мгновенно перекидывает свой взгляд на скромную племянницу царя Гороха. Царице такой поворот не нравится и она прогоняет принца из дворца вместе с Настасьей.

Эпизод «Африканский жених».

Забава снова горюет. Царица обращается за помощью к известной свахе на телепередачу «Давай поженимся». Сваха появляется незамедлительно и предлагает в женихи африканского вождя Мумбая III. Дикарь царевне не по душе. Царь прогоняет очередного жениха.

Эпизод « Вся надежда на Лешего».

Взглянув на царскую дочку, Сваха понимает, что выбор не велик, поэтому приглашает лучшего из претендентов. Чтобы наверняка понравиться Забаве, Леший появляется со своей свитой. Не добившись внимания царевны, он отмахивается от неё и уходит вместе с друзьями.

Кульминация: эпизод «Разочарования».

Горох расстроен от того, что его дочь никому не нужна. Царица негодует, она пытается добиться ответа от Забавы, что же ей не понравилось в каждом из женихов.

Развязка: эпизод «Долгожданное замужество».

Царевна понимает, что настал тот час, когда она может познакомить своих родителей со своим любимым. Царица не соглашается с таким выбором, но царь не слушает свою супругу и предоставляет право выбора своей дочери.

Финал: «Расставанья час настал».

Представление завершилось, герои в стихотворной форме говорят о театре и прощаются со зрителем финальной песней «Мы бродячие артисты».

Завершив работу по определению событийного ряда или эпизодного построения сценария, приступайте к разработке главных мизансцен.

Определение и формулировка главных мизансцен

Мизансцена – это расположение действующих лиц на сценической площадке в определенных физических отношениях друг к другу и к окружающей их вещественной среде. Определяется система условных обозначений и графически изображаются мизансцены в каждом эпизоде или в событии.

Действенное содержание сценария заканчивается составлением партитуры технического сопровождения театрализованного представления, которое выполняется по следующей схеме.

Пример

Партитура технического сопровождения театрализованного представления

№	Эпизод сценария	Музыка	Фраза на Вкл.	Характер Вкл.	Уровень звучания	Фраза на Выкл.	Характер Выкл.	Свет	Видео-контент	Примечания
1	Пролог	Автор сл. Автор муз. Название (Характеристика)	«...2-3 последних слова»	Резко Плавно	Тихо Средне Громко	«Фраза...» (По окончании номера),	Резко Плавно	ЗТМ Игра светом Полный		

			(условный сигнал)			(условный сигнал)		свет 100 %		
--	--	--	-------------------	--	--	-------------------	--	------------	--	--

Раздел 2.3 Декоративно-художественное оформление

Текстовое изложение декоративно-художественного оформления сценического пространства

Подробное описание атмосферы, среды, созданной с помощью декоративного оформления и других выразительных средств театрализованного действия. Далее приступайте к разработке:

эскиза оформления сцены;

эскизов костюмов действующих лиц и исполнителей театрализованного представления;

эскизов афиши, пригласительного билета.

В приложении постановочного плана театрализованного представления студент размещает следующую документацию:

- План подготовки театрализованного представления;
- Сценарий театрализованного представления;
- Перечень затрат;
- Фото и видеоотчет о проведенном мероприятии.

Рассмотренная структура и содержание постановочного плана в зависимости от формы досугового мероприятия может меняться по держанию.

Список литературы:

1. Борисов, С. К. Основы драматургии театрализованного действия: Учебное пособие / С. К. Борисов. - Челябинск: ЧГАКИ, 2000.
2. Генкин, Д. М. Массовые праздники / Д. М. Генкин. - М., 1985.
3. Литвинов Г. В. Методика работы над постановочным планом. Программа и методические рекомендации для студентов заочного отделения специальности «Постановка театрализованных представлений». - Челябинск, 2004.
4. Мочалов, Ю. В. Композиция сценического пространства (Поэтика мизансцены.) : учеб. пособие для учеб. заведений культуры / Ю. В. Мочалов. – Москва: Просвещение, 1981.
5. Туманов, Н. М. Режиссура массового праздника и театрализованного концерта / Н. М. Туманов. - Москва, 1978.

СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНАЯ ПРОГРАММА ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Михальченко А.А.

преподаватель

*Федеральное государственное бюджетное учреждение высшего образования «Алтайский государственный институт культуры»
Россия, г. Барнаул*

Аннотация

Сфера дополнительного образования, как одна из форм социально-культурной деятельности, может создать наиболее эффективные условия для развития навыков межкультурной коммуникации у подростков. Одной из эффективных форм развития личности подростка является метод игровых технологий, которые позволят выработать требуемые навыки через деятельность в непринужденной и увлекательной форме, а также освоить некоторые ценности, традиции, формы досуга иных культур.

Представленная социально-культурная программа «Игра в культуре, культура в игре» является эффективным средством развития навыков межкультурной коммуникации подростков. Программа предполагает освоение культуры своего и других народов посредством включения подростков в совместную художественно-творческую деятельность, реализуемую в игровых формах (тренинги, игры-беседы, ситуативные игры, игры-ассоциации и т.д.), благодаря которым выстраиваются многообразные коммуникативные связи в коллективе.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, развитие межкультурной коммуникации, подростки, социально-культурная деятельность, социально-культурная программа, игровые технологии, игра.

Одной из важных задач современного общества, в условиях интенсивных контактов в поликультурной среде является подготовка подростков к эффективному межличностному взаимодействию и развитию навыков межкультурной коммуникации. Эти навыки необходимо формировать еще с детских лет не только в образовательных организациях, но и в центрах дополнительного образования и в различных творческих объединениях. Регуляторами данного направления государственной политики являются разные нормативно-правовые документы: ФЗ «Об образовании» [1], ФЗ «О безопасности» [2], Концепция внешней политики РФ [3], Основы государственной молодежной политики РФ на период до 2025 г. [4], Концепция модернизаций российского образования на период до 2030 года [5], Стратегия развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года [6], «Концепция развития дополнительного образования детей до 2030 года» [7] и т.д.

Практика показывает, что традиционные приоритеты в обучении подростков в условиях дополнительного образования связаны не с

расширением межличностного взаимодействия носителей разных культур, а с совершенствованием исполнительского мастерства обучающихся в избранном виде искусства и стремлением к личным творческим достижениям. В силу этого имеющиеся в поликультурной среде дополнительные условия не в полной мере используются для развития умений межличностного взаимодействия обучающихся. Многие подростки с недоверием и пренебрежением относятся к культурным ценностям других народов, считая их менее значимыми, чем культура своего этноса. Представители других народов, в свою очередь, обнаруживая незнание национальной культуры и традиций своего народа, нередко испытывают неловкость, и даже стыд за принадлежность к иной культуре, ощущают комплекс неполноценности. В образовательной среде часто возникают конфликты на почве недопонимания культурных различий. В сложившихся условиях необходимо целенаправленное развитие коммуникативных навыков и навыков межкультурной коммуникации у подростков в поликультурной среде [8, с. 21].

В современной образовательной среде активно применяются игровые технологии, которые являются одной из уникальных форм обучения и позволяют сделать интересными и увлекательными не только работу обучающихся, но и будничные шаги по изучению культуры. Такие технологии являются неотъемлемой частью педагогических технологий, позволяющие сделать интересным образовательный процесс по изучению учебных предметов [9]. В. Д. Пономарев подразумевает под игровой технологией «систему целенаправленной проектной деятельности по выявлению культурных, социально-психологических, педагогических и др. закономерностей, принципов для разработки и использования в культурно-досуговой практике эффективных игровых моделей общения, ориентированных на становление игровой культуры досуга» [10, с.24].

Разработанная социально-культурная программа «Игра в культуре, а культура в игре» для развития навыков межкультурной коммуникации подростков в детской школе искусств (ДШИ), представляющая собой систему из связанных между собой компонентов: цели, задач, функций, принципов, форм, методов и средств.

Цель программы: создать социально-культурные условия для формирования навыков межкультурной коммуникации в условиях дополнительного образования средствами игровых технологий.

Задачи программы:

- разработать комплекс игровых методов для формирования навыков межкультурной коммуникации подростков;
- построить эффективное командное взаимодействие подростков и организовать совместную творческо-игровую деятельность.
- апробировать методы решения проблем межкультурной коммуникации подростков.
- развить у подростков интерес к межкультурной коммуникации в различных социокультурных ситуациях средствами игровых технологий.

Принципы программы [11]:

Принцип учета возрастных особенностей. Выбор форм, методов и приемов обучения должен быть обусловлен, прежде всего, возрастными особенностями социокультурного определения подростков.

Принцип эмпатии. Данный принцип направлен на способности к сопереживанию, вживанию в роль с чувством.

Принцип открытости. Этот принцип предусматривает следование современным процессам глобализации и новейшим тенденциям государственного образования.

Принцип добровольности и общедоступности. Добровольность дает возможность свободного выбора занятий, а общедоступность отражает посещение этих занятий бесплатно.

Принцип развития самостоятельности и инициативы. В основе этого принципа лежит потребность в самовыражении и утверждении себя, особенно в системе общества.

Принцип системности и последовательности. Такой принцип предусматривает осуществление социально-культурного процесса в определенном последовательном порядке, элемент которого логически связан между собой.

Принцип культуросообразности. Суть такого принципа состоит в укреплении преемственности поколений и осознании принадлежности к собственным корням, миру, в котором родился и вырос подросток.

Принцип поликультурного подхода. В процессе развития поликультурного мировоззрения подростков необходимо не только акцентировать внимание на разнообразии культур, но и знакомить обучающихся с их особенностями, задействуя эмоционально-творческие проявления личности.

Функции программы:

Коммуникативная научит выстраивать эффективную коммуникацию средствами игровых технологий и реализует потребности подростков в общении.

Адаптационная поможет приспособиться к нормам и правилам окружающего коллектива.

Информационно-просветительная направлена на духовное обогащение личности подростка, приобретение определенной системы знаний и получение необходимой информации (беседы-игры, познавательные игры и др.).

Культуротворческая формирует навыки культуротворческой деятельности подростка, которые связанные с развитием духовных сил и способностей и основанные на активной социальной позиции.

Развивающая мотивирует подростков к саморазвитию и просвещению окружающих средствами культурного досуга, на основе их конструктивных интересов и предпочтений.

Рекреационно-развлекательная состоит в осуществлении множества развлекательных, игровых занятий для обучающихся подростков в детской школе искусств с целью восстановления сил, затраченных в процессе основного обучения.

Реализация программы осуществляется в три этапа:

Подготовительный этап – анализ уровня коммуникативных и межкультурных навыков у подростков, обучающихся в ДШИ.

Основной этап – проведение занятий и создание благоприятной атмосферы в коллективе. Основной этап состоит из 5 стадий, соответствующих развитию детского коллектива по методике А. Н. Лутошкина [12]:

1. *«Песчаная россыпь»*. Каждый подросток в коллективе как песчинка: и вроде все вместе, и в то же время каждый отдельно. Для знакомства и адаптации подростков создаются условия в новом коллективе с помощью игровых тренингов на знакомство («Назови имя, не говоря его», Назови полным «именем», «Расскажи за меня»), на командообразование («Построение: по росту, по цвету глаз, по дням рождения»). На поиск общих интересов и дел были предложены: игра-ассоциация «Мы разные такие» и ситуативная игра «Циферблат». Для знакомства с понятием «культура» и развития мышления подростков были предложены следующие игровые упражнения: «Культура – это...», «Дерево культурных ценностей», «Изобрази свою культуру на бумаге», а также квест - игра «Мы едины».

2. *«Мягкая глина»*. В группе заметны первые усилия по сплочению коллектива (дидактическая игра «Иностранец», ролевая игра «Диалог культур»), также появляется опыт совместной деятельности (ребус-игра «Народный фольклор»), развивается более устойчивые образования группы (игровые упражнения: «Не говори, а покажи (праздник, игру, народ)» «Отгадай о ком речь», Культурный ассимилятор», беседа-игры: «Культурные ценности», «Стереотипы», «Традиционные праздники народов мира»), проявляется лидеры (ситуативная игра «Конфликт»).

3. *«Мерцающий маяк»*. На данной стадии появляется желание совместной деятельности, благодаря эмоциональному фактору, поэтому возникает наибольшая вероятность конфликта. Происходит развитие социально-значимых качеств (триггер-игры (игры в презентации) «Новый год в разных странах», «Окно в Европу»), укрепление чувства «МЫ» (игра-воображение «Новогодняя сказка»), проявление активности всплесками, но не у всех (беседы-игры «Волны Австралии», «По пустыням Африки», игровые тренинги «Кенгуру», «Мы охотимся на льва», игра-викторина «Секреты Америки»).

4. *«Алый парус»*. Происходит укрепление, сближение ценностных ориентаций и сплочение коллектива (игры народов России). Развивается как внутригрупповая (игровое упражнение «Солнце встает над рекой», беседа-игра «Взгляд на Восток»), так и межгрупповая активность (игровое упражнение «Создай свою игру», игры-конкурсы «8 марта в разных странах»). Алый парус – символ устремлённости вперёд, дружеской верности, преданности своему долгу. У большинства членов «экипажа» проявляется чувство гордости за свой коллектив (русская народная игра «Золотые ворота», игра народов коми «Стой, олень», башкирская народная игра «Жмурки в кругах», татарская народная игра «Скок-перескок»); все переживают горечь, когда их постигают неудачи (игра-путешествие «Тайны народов России»).

5. *«Горящий факел»*. Подростки полностью открыты педагогу, чувствуя

тепло и жизнерадостность (беседы-игры: «Масленица», «Пасхальные традиции народов мира»), стремятся к сотрудничеству (танцевальные игровые тренинги «Танцы народов мира»), вопреки соперничества (квиз-игра «Мир культуры и искусства»), достигая результата эффективной коллективной творческой работы (игровой вечер легенд и мифов народов мира). Горящий факел – это живое пламя, горючим материалом которого являются тесная дружба, единая воля, отличное взаимопонимание, деловое сотрудничество, ответственность каждого не только за себя, но и за весь коллектив (театрализованное игровое представление «Единство в культуре»).

Заключительный этап – анализ и осознание каждым членом коллектива тех качественных изменений, которые произошли с ним в процессе игровых занятий. Итоговая диагностика результатов. Совместное подведение итогов и анализ проделанной работы (выявления плюсов и минусов реализации социально-культурной программы, пользы программы для ДШИ и для каждого обучающегося персонально).

Социально-культурная программа включает в себя 24 занятия, проводимых во внеучебное время с обучающимися ДШИ. Занятия имеют следующую структуру:

1. *Разминка.* Включала в себя игровые тренинги на преодоление стеснения при знакомстве, сплочение, командообразование, способствующие активизации участников группы, созданию непринужденной, доброжелательной атмосферы, повышению сплоченности.
2. *Основное содержание занятия.* Эта часть содержала: беседы-игры, игры-презентации, ситуативные, игры-ассоциации, дидактические квест и квиз-игры, триггер и ребус-игры - на межкультурную тематику, а также задания, помогающие понять и усвоить главную тему занятия.
3. *Рефлексия.* В конце каждого занятия участники имели возможность поделиться своими чувствами, впечатлениями, мнениями, поговорить о своем настроении. Перед завершением каждого занятия педагог задавал вопросы, обращая особое внимание на то, что, по его мнению, осталось не до конца понятым или недосказанным.

Методы, используемые в ходе проведения занятий [13]:

Игровые воспринимаются с радостью, на высоком эмоциональном уровне, стимулируя умственную и волевую активность подростков, способствуя обеспечению сознательного восприятия познавательного материала и развивая их самостоятельность.

Методы организации деятельности и формирования опыта общественного поведения использовались в практических заданиях, с вовлечением подростков, как в групповых, так и в индивидуальных поручениях.

Метод импровизации ориентирован на осуществление действий, не запланированных заранее, позволяющих сформировать у обучающихся умение мгновенной оценки ситуации и принятии решений.

Метод мозгового штурма позволяет коллективно генерировать и обсуждать идеи, решать задачи за счет активизации творческого потенциала

коллектива.

Методы учебно-познавательной и самообразовательной деятельности направлены на самостоятельную работу для получения новых знаний и расширения кругозора подростка.

Методы формирования сознания личности были построены на убеждении, внушении и примерах и применялись в различных ситуационных играх.

Методы стимулирования социально-культурной активности способствовали развитию инициативы, уверенности в своих силах; настойчивости, умения преодолевать трудности и владеть собой. Поощрение проявлялось в одобрении, похвале, награждении знаками внимания (в виде подарков и грамот) в присутствии сверстников, педагогов, родителей.

Методы обратной связи использовались для оценки проведенного занятия с помощью: опроса, иллюстрации, беседы и др.

Средства, используемые в ходе проведения занятий[14]:

1. *Устные*: диалог; сценическая речь;
2. *Печатные*: научная литература.
3. *Искусство и самодеятельное творчество*: театральное.
4. *Технические*: звуковая аппаратура, свето-проекторная аппаратура, фототехника, компьютерная техника.
5. *Наглядные*: афиша, фото и видео, декорации, сценические костюмы, реквизит.
6. *Материальные*: инвентарь, канцелярские принадлежности.

Материально-техническое оснащение программы: учебные аудитории, мультимедийное оборудование для наглядного показа, звуковая аппаратура, компьютер, подключенный к сети интернет, принтер.

Ожидаемый результат реализации программы: личностное развитие подростков; повышение социальной активности обучающихся, усвоение принципов межкультурного общения и умения применять их в повседневной жизнедеятельности. Участие в программе поможет подростку приобщиться к интересному делу, разовьет его культуру, заполнит свободное время активным трудом.

Социально-культурная программа «Игра в культуре, а культура в игре» предполагает определенную вариативность, она может реализовываться как самостоятельная и выступать составной частью комплексной программы. Программа также предполагает возможность изменения объема материала, содержания, последовательности тем. Каждая тема включает в себя ряд отдельных мероприятий, проводимых в классе. Несмотря на то, что в основе программы лежит принцип поэтапности, каждая тема может являться в содержательном плане отдельной. Темы и содержание занятий могут варьироваться, распределяться на несколько занятий, в зависимости от степени подготовленности подростков к восприятию художественно-эстетических ценностей, уровня эстетического развития, с учетом особенностей и традиций в коллективе. Неотъемлемой частью в реализации программы являются игровые технологии, ориентированные на формирование толерантности и понимание традиций и обычаев культур других народов. В основе содержания

занятий, разработанной программы, использованы различные игровые формы, классифицированные методикой доктора педагогических наук С. А. Шмаковым [15].

Разработанная социально-культурная программа может быть внедрена в практику воспитательной работы педагогов дополнительного образования и внеурочной деятельности образовательной организации.

Список литературы:

1. Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. N 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» глава 14. «Международное сотрудничество в сфере образования» (с изменениями и дополнениями от: 2 июля 2021 г.) // сайт. URL: <http://273-фз.рф/> (дата обращения: 20.01.2025).
2. Федеральный закон «О безопасности» ст. 7 сайт. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_108546/ (дата обращения: 22.01.2022)
3. Концепции внешней политики Российской Федерации, утвержденной Президентом Российской Федерации 12 июля 2008 года (глава V. Диалог культур) URL: <https://normativ.kontur.ru/document?moduleId=1&documentId=131926> (дата обращения: 01.02.2025)
4. Основы государственной молодежной политики Российской Федерации на период до 2025 года URL: <https://rg.ru/2014/12/08/molodej-site-dok.html> – (дата обращения 02.02.2025).
5. Концепция модернизаций российского образования на период до 2030 года URL: <http://www.coal.sbras.ru/wp-content/uploads/2020/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%9D%D0%A6-21.07.pdf> (дата обращения 22.01.2025).
6. Стратегия развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года URL: static.government.ru (дата обращения 23.01.2025).
7. Концепция развития дополнительного образования детей до 2030 года» п.4,5 URL: baseold.anichkov.ru (дата обращения: 24.01.2025)
8. Трунова А. В. Актуальность использования игровых технологий в формировании межкультурно-коммуникативной компетенции учащихся / А. В. Трунова, Д. Д. Доценко, К. Е. Кобжасарова, Н. А. Коростелева. — Текст: непосредственный // Проблемы и перспективы развития образования : материалы VI Междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2015 г.). — Пермь: Меркурий, 2015. — С. 20-22.
9. Пономарев В. Д. Педагогика игры / В. Д. Пономарев; Федер. агентство по культуре и кинематографии Рос. Федерации, Кемер. гос. ун-т культуры и искусств. - Кемерово: Кузбассвуиздат, 2004. – 182 с.
10. Пономарев В. Д. Игрология досуга: феноменология и педагогическая. Технология игры - Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств – 2012 – С. 23-25
11. Жаркова А. А. Принципы – важнейший структурный компонент теории

социально-культурной деятельности // МНКО. 2019. №6 (79). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/printsipy-vazhneyshiy-strukturnyy-komponent-teorii-sotsialno-kulturnoy-deyatelnosti> (дата обращения: 05.02.2025).

12. Стадия развития детского коллектива по А.Н. Лутошкину URL: http://studopedia.ru/7_175980_stadii-razvitiya-kollektiva-po-lutoshkinu.html (Дата обращения 23.01.2025)

13. Новаторов В. Е. Культурно-досуговая деятельность: Словарь-справочник. Омск, 1992.

14. Дубченкова Н. О. Средства социально-культурной деятельности как условие успешной реализации процесса формирования лидерских качеств у дошкольников // Педагогические исследования (сетевое издание). 2020. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sredstva-sotsialno-kulturnoy-deyatelnosti-kak-uslovie-uspeshnoy-realizatsii-protssessa-formirovaniya-liderskih-kachestv-u> (дата обращения: 05.02.2025).

15. Шмаков С. А. Игры учащихся - феномен культуры: монография / С. А. Шмаков. - Москва: Новая школа. 1994. 239 с.

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ - ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУДА АРТТЕРАПИЯНЫҢ РОЛІ

Декембаева Н. К.

*«Алматы облыстық білім басқармасы» мемлекеттік мекемесінің
«Қаскелең мәдениет колледжі» МКҚК
директорының оқу ісі жөніндегі орынбасары,
жалпы білім пәндерінің оқытушысы*

Кіріспе. Елімізде ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды әлеуметтік қорғау Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерімен реттеліп, білім беру бағдарламаларын меңгеруі, тұрмыс сапасын жақсартуы бойынша шаралар қабылданған. Қазіргі уақытта ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың әлеуметтік бейімделуі және жұмысқа орналасуының бірыңғай жүйесін құрудың да ауқымы біртіндеп кеңейіп келеді. Осы мақсатта ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың өмірлік қызметін талдауға арналған көптеген қоғамдық бірлестіріктермен әлеуметтік, психологиялық зерттеулер, мемлекеттік бағдарламалар жүзеге асуда. Бүгінгі күні бұл санаттағы адамдардың басым бөлігі осындай қолдаудың игілігін көре бастады. Құқықтық жүйені жетілдіру және инклюзивті инновацияларды дамытуға қарамастан, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды психологиялық қолдау, әлеуметтік бейімдеу мәселесі қазіргі жағдайда өзекті мәселелердің бірі.

Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың әлеуметтік ортада, білім беру ортасында еркін өмір сүретіндей жағдай жасау үшін ғылыми-зерттеу жұмыстарының сандық және сапалық көрсеткіштері қоғамдық пікірталастарда

көрініс табуы керек. Бұл жұмыс ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың әлеуметтік бейімделу аспектісін, психологиялық-педагогикалық қолдаудың тиімді тетіктерін зерделеуге, осы саладағы бар қиындықтарды талдауға, оларды жеңудің мүмкін жолдарын табу үшін ғылыми теориялық тұрғыда негіздеуге бағытталған.

Бірқатар ғалымдар ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың әлеуметтік бейімделуі, өзара әрекеттесу проблемаларын зерттей келе, оны әлеуметтік проблемаға жатқызады, яғни физиологиялық айырмашылықтардың бар екендігін жоққа шығармайды. Айталық, В.А. Анчикова мен Ю.А. Крикунова шынайы болмыстың санадан тәуелсіздігін негіздей отырып, әлеуметтік мәселелерді талдаудың объективтік тәсілдерін алға тартты. Р. Лемуар, С. Миллс және т.б. ғалымдар тобы жоғарыда айтылғандарды әлеуметтік мәселелерді зерттеудегі субъективисттік көзқарастармен салыстырады және индивидуализм мүгедектікті түсінудің негізі болып табылатынын алға тартады. Л.Н. Антропьянская, С.А. Жилина сияқты шет елдік ғалымдар тобы өз еңбектерінде когнитивтік көзқарас аясында мүмкіндігі шектеулі адамның әлеуметтік бейімделу факторын, тек танымдық сала негізінде талдайды.

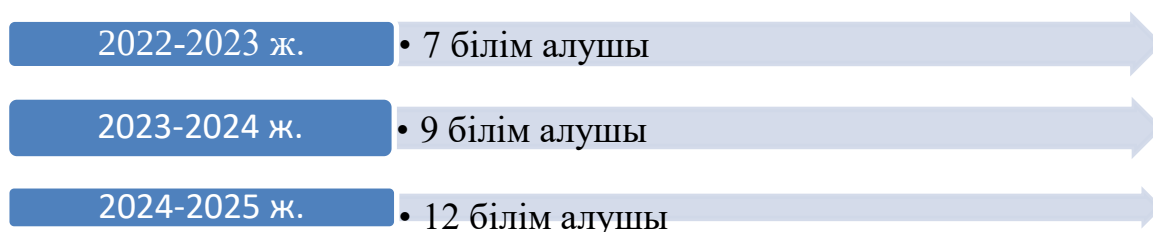
Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың қоршаған ортасы және жақын ортасы оның отбасы, достары және қоғамдық ұйым немесе білім беру, кәсіби қызметтегі әріптестері болып табылады. Осы ортада олардың психологиялық әл-ауқатының көрсеткіштері болып адекватты өзін-өзі бағалауы, экстраверсия, өмірге қанағаттануы, бірлескен қызметте ашықтық пен көпшіл болуы, өзін еркін сезінуі және топтық жұмысқа қатысуы сияқты әрекеттері саналады. Бұл қасиеттердің ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың бойында табылуы, олардың қызығушылығын кеңейтіп, ой-өрісін дамытады, ішкі жан дүниесін көркейтеді. Бұл қасиеттер олардың қызмет саласын ұйымдастыру және оңтайландыру кезінде әлеуметтік тәжірибесін жетілдіруге мүмкіндік береді.

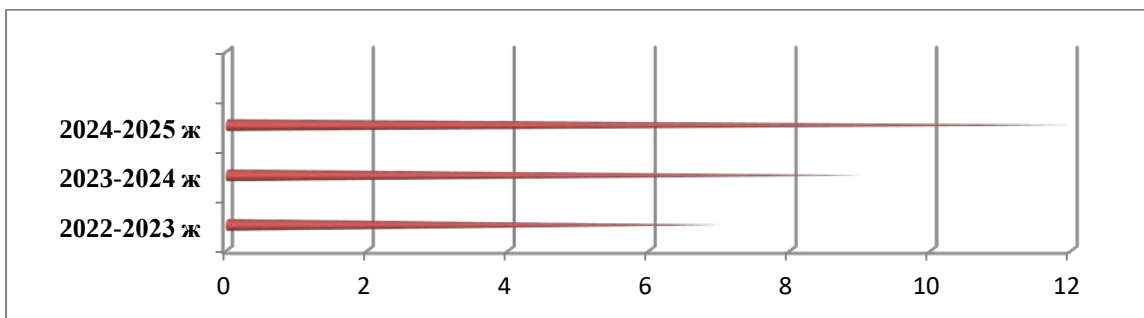
Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың әлеуметтік ортамен қарым-қатынасын, оның әлеуметтік орта жағдайына бейімделуін, психологиялық толыққанды әрекет етуін қамтамасыз етудің бірден бір тиімді құралы – оқу үрдістерінде арттерапияның әртүрлі түрлерін қолдану деп білеміз. Оны біз өз тәжірибемізде де жиі қолдану арқылы оңды нәтижесін көріп отырмыз.

Біздің колледжде ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар әртүрлі салада білім алып, кәсіби біліктілігін меңгеруде.

Соңғы үш жылда қабылданған мүмкіндігі шектеулі білім алушылар

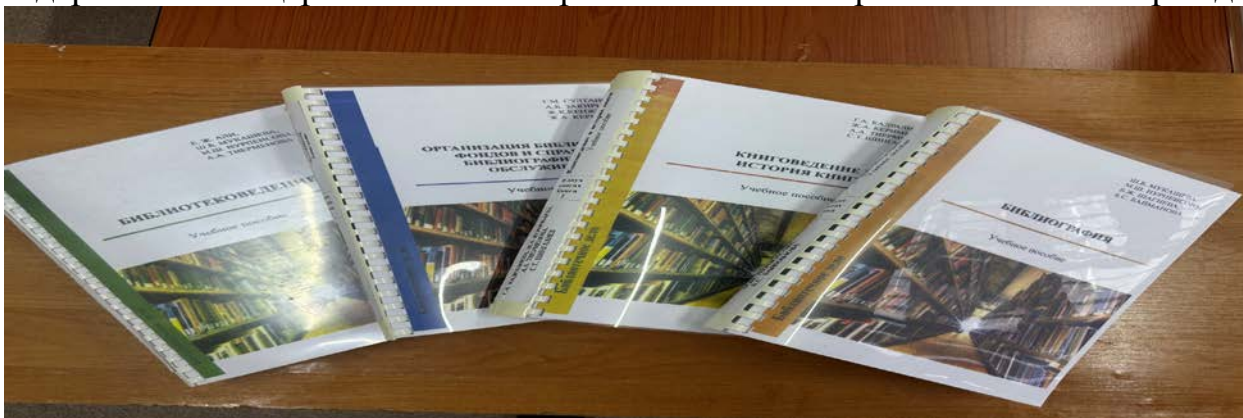
КОНТИНГЕНТИ

Соңғы үш жылғы мониторинг бойынша өсу динамикасы байқауға болады. Білім алушылардың инклюзивті білім алуына жағдай жасау мақсатында «Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапханасының «Сөйлейтін және брайль кітаптарын шығару бөлімінің

мамандарымен бірлесе отырып «Кітапхана ісі» мамандығы бойынша арнайы «Кітапханатану», «Библиография», «Кітапхана қорлары мен каталотарын ұйымдастыру» пәндерінің жайпақ баспадағы оқулықтарын нүктелі бедерлі қаріпте бірлесе отырып шығарылды.

Халықтық көркем шығармашылығы мамандығы бойынша «Ноталар жинағы», «Сольфеджио», «Қазақ әндерінің антологиясы» нүктелі бедерлі қаріпте (брайля) шығаруға көмектесті. Сонымен қатар бірнеше нүктелі бедерлі қаріпте (брайль) көркем шығармаларды сыйға тартып отырады.

Соңғы жылдардағы еліміздегі осы саладағы реформалық жетістіктерге қарамастан, инклюзивті білім берудегі кедергілердің бірі психологиялық және әлеуметтік кедергілер болып табылады. Қоғамдық пікір және ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың жеке сенімсіздігі көбінесе оның өзін-өзі бағалауының төмендігін қалыптастырады. Сонымен қатар, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар басқалардың психологиялық қысымын сезінуі мүмкін, бұл олардың әлеуметтік кемсітушілікке әкелетін психологиялық оқшаулануымен көрінеді, бұл сөзсіз әлеуметтік өзара әрекеттестіктің айтылмаған ережелерін ассимиляциялауда көрінеді.

Сондықтан, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды педагогикалық-психологиялық қолдауда жоғарыда атап кеткен арттерапиялық тәсілдерге кеңінен тоқталып кетеміз.

Қаскелең мәдениет колледжіндегі ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар әрбір оқу үрдістерінде, кәсіби білім алу процесінде кәсіби мамандықтарына сәйкес, арттерапияның түрлі элементтерін интенсивті қолданады.

Арттерапия – (art-өнер, arttherapy - өнер арқылы терапия (емдеу) жүргізу) адамның психоэмоционалды халіне шығармашылық арқылы әсер ету және емдеу мағынасын білдіреді. Арттерапия – көбіне ағылшын тілді халықтар қоныстанған елдерде кеңінен тарағанымен, қазіргі кезде Қазақстанда білім беру салаларында да жиі қолданып келеді. Арттерапия өнерге, бірінші орында шығармашылық пен өзіндік өнерін көрсетуге негізделген психотерапияның мамандандырылған бөлімі. Алғаш бұл термин 1938 жылы Адриан Химед туберкулез ауруына шалдыққандар санаториясында емдеушілердің көңіл күйлерін көтеру жұмысында қолданылды. Кейіннен бұл термин өнерге қатысты барлық терапияның салаларында (музыкалық терапия, драмалық терапия және

т.б.) қолданыла бастады. Бірақ көптеген мамандар мұндай анықтамалар өте кең әрі нақты емес деп санайды. Тарихта сүйенсек, арттерапия мамандары ұзақ уақыт психиатрлар мен психотерапевтердің көмекшісі болған, олар пациенттің салған суреттерін сырқаттың диагнозын дәлірек анықтауға немесе ем жүргізуге көмектесетін қосалқы әдіс ретінде пайдаланылған.

Біз де өз колледжімізде арттерапияның бірқатар түрлерін жиі қолдануды дәстүрге айналдырып келеміз. Себебі, бұл педагогика ғылымындағы инновациялық, практикаға бағытталған бағыт. Мұнда оқу-тәрбие жүйесі – түрлі өнер әрекеттері мен құралдары арқылы тұлға болып қалыптасуы, тұлғалық даму, тұлға дамуындағы түзетулер жүзеге асады. Е.И. Изотова, Е.В. Никифорова сынды ғалымдардың тұжырымдары бойынша, арттерапия әдісі балалардың жағымсыз, теріс эмоцияларынан арылуға, эмоциялық босансуға, өзіндік бағасының жоғарылауына күшті әсер етеді.

Өнердің түрлі салаларымен айналыса отырып, жағымды күйлерді басына өткеру арқылы ерекше білім беруді қажет ететін білім алушы өзіне деген сенімділікке қол жеткізе алады, түрлі табыстарға жетеді, үлгілі тәртіп ережелерін меңгереді. Өнер туындылары арқылы өзінің ішкі конфликтісін жеңіп, ашу-ыза, өшпенділігін басып, агрессивтілігін төмендетіп, қорғашан әлемге деген сенімсіздігінен арылып, мазасыздығын басу арқылы өзінің «Мен» бейнесін көрсете алатын болады.

Арттерапиялық сабақтар жүйесін, сондай-ақ оның кейбір элементтерін колледждегі кез-келген оқу-тәрбие істерінде қолдануға ыңғайлы. Тіпті колледжде ұйымдастырылатын мерекелік іс-шараларда, ашық сабақтарда балалардың жалпы психологиялық ахуалын жақсарту мақсатында, сондай-ақ ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың жалпы психологиялық денсаулығын қамтамасыз ету мақсатынды қолдануды мақсат етеміз.

Ендігі кезекте Қаскелең мәдениет колледжінде қолданылатын терапия түрлеріне қысқаша тоқталып кетейік.

Осылайша арттерапияның бірнеше түрлерін сипаттап беруге болады:

- ✓ Библиотерапия
- ✓ Видеотерапия
- ✓ Ойынтерапия
- ✓ Изотерапия
- ✓ Музыкотерапия
- ✓ Құмтерапия
- ✓ Ертегітерапия
- ✓ Түстертерапия
- ✓ Папье-машетерапия
- ✓ Моншақтерапия
- ✓ Кестетерапия

Библиотерапия– (латын сөзі. biblio — кітап и гр. therapia — емдеу) — көркем әдебиеттер негізінде қолданатын психотерапиялық әдістің бір түрі. Көркем әдебиетпен емдеу ХІХ ғасырда (1836 ж И.Е.Дядьковский) ұйымдастыруымен Ресейде қолданыла бастады. Қарқынды дамуы ХХ ғасырдың 20-ыншы жылдары АҚШ-та болды. Тұлғаның түрлі психологиялық күйзелістері мен қысымдарын жою барысында психиатрия және медицинада қолданылатын терапиялық құрал.

Библиотерапия – арнайы таңдалып алынған көркем шығармалар негізінде ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың психикалық кейіп көріністеріне коррекциялық ықпал ету.

өз денесімен ақыл-ойының, сионантық қимыл мен парасаттың байланыстылығының көрсете отырып, сонымен қатар ол жеке тұлғаның кейбір ерекшеліктерін сипаттайтын мінездемесі болып табылады. Би жаттығулары құрылымдық жағынан кеңістіктегі қимылды дұрыс басқаруға, әлеуметтік ортаға тез икемделуіне. топтық әрекеттен қанағаттануына кеңінен пайдаланылады.

Папье-машетерапия– мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс кезінде арт-терапияның бөлігі болып табылады. Қимыл-қозғалысының ауыр бұзылыстары, сөйлеу бұзылыстары, көру қабілеттері және басқа да психофизикалық сипаттамалар бұл балалардың айналасындағы құрдастарымен қарым-қатынасын орнатуға тимді әдіс.

Арт-терапия ретінде папье-маше техникасын қолданудың әсері.

- жағымды эмоционалды көңіл-күй қалыптастырады;
- қолдың қозғалысы мидың дамуына ерекше әсер етеді;
- саусақтардың ұсақ моторикасын дамыту;
- жалпы психологиялық даму;
- балалар шығармашылық әлеуетін ашуға және өз өнер туындыларын жасау қуанышына ие болу мүмкіндігі.

Көрнекті кеңестік педагог-новатор В.А.Сухомлинский айтқандай: «Балалардың қабілеті мен дарындылығының бастауы олардың қолдарының саусақ ұштарында»

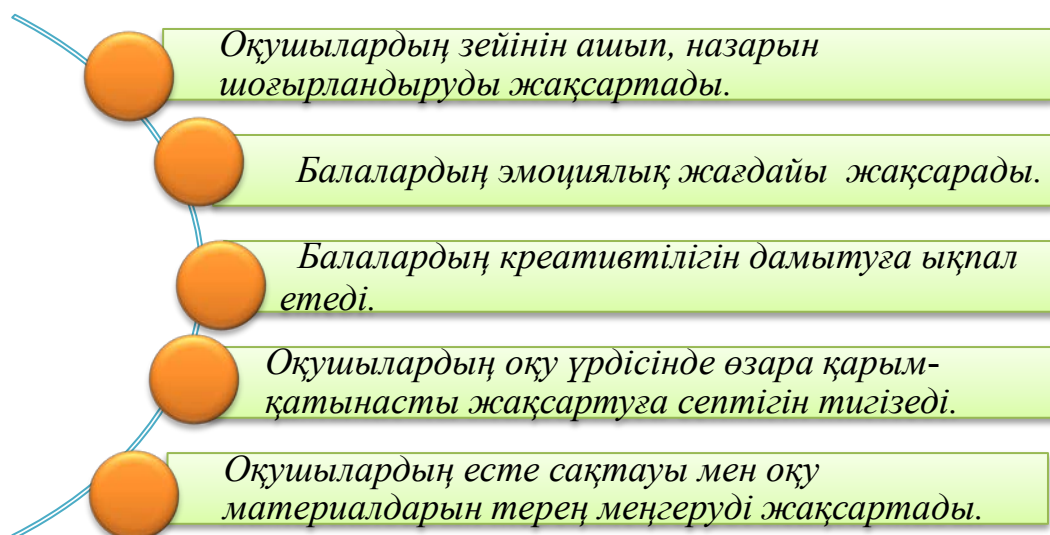
Ойынтерапиясы—түрлі ойындар негізінде ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың өзара әрекеттеріне психотеориялық тұрғыдан ықпал ету әдістерінің бірі. Ойын үрдісінде баланың тұлғалық танымдық, қарым қатынастық ерекшеліктері қалыптасып, жетіледі.

Музыкотерапия – Л.С. Брусиловский, М.С. Старчеус «Музыкалық терапия» ұғымы екі тілден шыққан грек және латын, ал аудармада «музыкамен емдеу» дегенді білдіреді деп жазды. Қазіргі әлемде музыкалық терапия адамның жеке даму процесін тездетуге көмектесетін, сондай-ақ музыка арқылы білім беру жүйесінің мәртебесін көтеретін әмбебап құрал ретінде танылып келеді.

Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың эмоционалды саласына едәуір әсер ететін әдіс болып табылады. Музыкалық сарапшылар Рэй Чарльз бен Стиви Уандер сияқты зағип музыканттар көздің көрмеуі есту қабілетін жақсартатынына айғақ екенін жиі айтады. Енді жаңа неврологиялық зерттеу бұл фактіні растауа. Джон Хопкинс университетінің ғалымдар мидағы көру мен есту арасындағы байланысты зерттей келе, адамның қараңғыда бір апта болуы дыбысты тез қабылдауға ми қабілетін жақсарту үшін жеткілікті болатынын анықтаған.

Музыкалық терапиясын оқу үрдісінде қолданудың негізі аспектілері

Құмтерапиясы – ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларға өзінің жан дүниесіндегі өз «Менін», өзін танытуға, өзіне өте маңызды, жан тебіренерлік және құпиясының ашылуына көмектеседі. Құм терапиясын қолдану арқылы ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар өзін жайлы, қорғалған күйде сезініп, шығармашылық белсенділік танытатын табиғи стимулдық орта қалыптасады.

Ертегітерапия—практикалық психологияға бағытталған. Ертегі кейіпкерлерінің негізінде метафора-лық ресурстар арқылы жақын

адамдармен қоршаған ортаға деген үйлесімді қатынас туындатады.

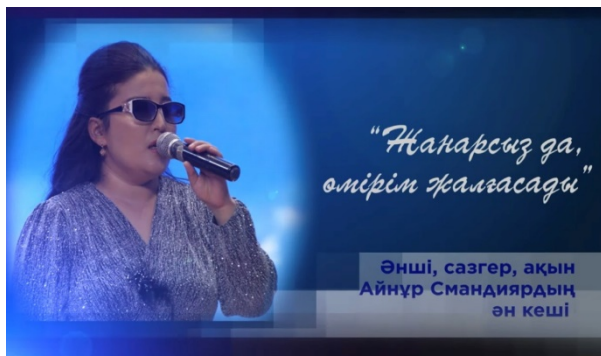
Театртерапиясы—жағдайында - ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар алдын-ала дайындалған кейіпкерлерімен ертегілерді сахналайды. Оның практикалық маңыздылығы: мұғалімдердің, психологтың бейнелеу өнері мұғалімінің жұмысында ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың эмоционалды саласын дамыту үшін түзету және дамыту сабақтарының кешенін қолдануға болады.

Түстертерапиясы—Күнделікті өмірде біз аса мән бере бермейтін «түстердің» адам психологиясына айтарлықтай ықпалы бар екендігін бүгінде дүниежүзілік ғалымдар дәлелдеп шықты. Адамның таңдаған түсі көп мәліметті беріп тұрады. Түстер терапиясына келген адамды ең біріншіден не мазалап жүргенін анықтаймыз. А.Н. Лутошкиннің «Эмоциялық түстер бояуы» әдістемесін жиі қолданамыз.

Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың білім беру үрдісінде қоршаған орта әсері және сол ортадан қолдау алу мәселелері әр кезеңдерде шешуші рөл атқарған. Қолайлы ортаны құру үшін басқалардың

қолдауы әлеуметтік бейімделу процесінің негізгі нүктесі болып табылады. Әлеуметтік-психологиялық тұрғыдан алғанда, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар қазіргі таңда көптеген іргелі әлеуметтік мәселелер шешуге өз үлестерін қосып келеді.

Оған дәлел ретінде Қаскелең мәдениет колледжінің ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың түрлі байқаулар мен спорт жарыстарына қатысудағы ерен еңбектерін мысал ретінде келтіруге болады.

Қазақ Зағиптар қоғамы, Қоғамдық бірлестігінің ұйымдастыруымен «Жанарсыз да, өмірім жалғасады» атты 2-курс білім алушысы Айнұр Смадиярдың ән кеші өтті.

Алматы облысы жастар ресурстарының ұйымдастыруымен өткен «Жүректен жүрекке» атты байқауға Қолөнер бөлімінің 3-курс білім алушысы Койсакова Әдемі жүлделі болды.

Жармедет Тұрғали сазгер, термеші түрлі байқауларға қатысып, «Үздік жырау» номинациясының жеңімпазы. Бірнеше әндердің авторы.

Жастар арасында қол күресінен өткен ҚР чемпионатына Қолөнер бөлімінің 1-курс білім алушысы Сулейменова Аружан. және Кітапхана ісі мамандығының 2-курс білім алушысы Мусабекова Салтанат қатысып бас жүлде иеленді.

Колледждің психологі көмегімен ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларға А.Н. Лутошкиннің «Эмоциялық түстер бояуы» әдістемесін қолдандық. Аталмыш әдістемені оқу жылы басында, күзгі семестр басталған

кезде айқындаушы эксперимент және сессия аяқталған кезде бақылаушы эксперимент ретінде мәліметтер алынды. Қалыптастырушы эксперимент барысында осы әдістемені қайта жүргізу арқылы алынған мәліметтерден айқындаушы эксперимент нәтижесінен алынған мәліметтермен салыстырғанда едәуір айырмашылық көрінеді.

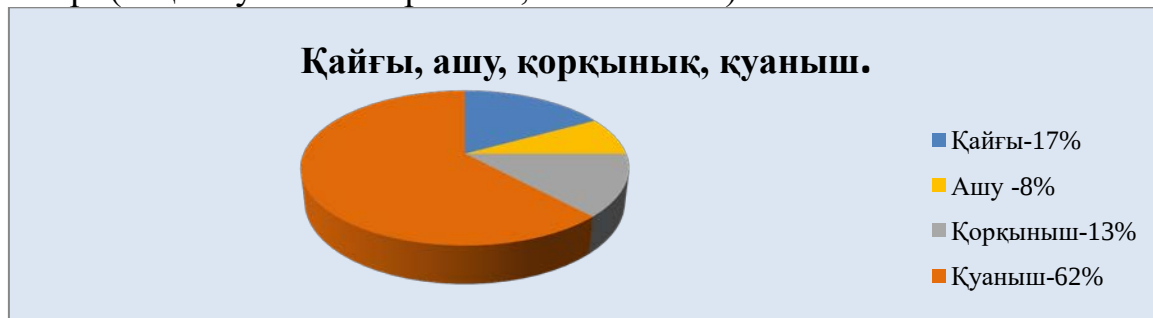
Зерттеуден алынған нәтижелерді диаграмма негізінде көрсетеміз.

Қаскелең мәдениет колледжінде оқу үрдісін мониторингтеу барысында да, оқу үрдісіндегі ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың психологиялық әл-ауқаты мен денсаулығын үнем бақылау барысында оңтайлы өзгерістерді, позитивтілікті, психологиялық жайлылықтың орныққанын байқаймыз. Осы мақсатта арттерапия арқылы ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларға психологиялық қолдау көрсетудің тиімділігі мен балалардың психологиялық жағдайының жақсарғандығын арнайы эксперименттер жүргізу арқылы да дәйекті деректер алдық. Енді осы эксперименттік нәтижелерге талдау жасайық.

1-диаграмма. нәтижелері (айқындаушы эксперимент, оқу жыл басы)

2-диаграмма. А.Н. Лутошкиннің «Эмоциялық түстер бояуы» әдістемесі нәтижелері (бақылаушы эксперимент, сессия аяғы)

Қорытынды. Қаскелең колледжі ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың барлығы арттерапиялық әдіс-тәілдердің тиімді қолданылуы олардың өмір сүру сапасы мен өзін-өзі жүзеге асыруында көрініс табатын өмірдің барлық салаларына интеграциялану процесі болып табылады. Бұл үрдіс физикалық, әлеуметтік және психологиялық ортаға бейімделуді қамтитын қоғамда тиімді қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруды көздейді. Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылардың өмір сүру сапасы оңалып, олардың әл-ауқаты жақсаып, білімге, жұмысқа, денсаулық сақтауға, психологиялық әл-ауқатының жақсарғанына арттерапияның маңызы зор болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Цыренов В.Ц. Сущность процесса социально-профессиональной адаптации обучающихся с ограниченными возможностями здоровья в учреждениях высшего образования / В. Ц. Цыренов // Мир науки. – 2017. – Т. 5, № 4. – С. 12. – EDN ZMPZPR.
2. Михаленкова И.А., Ростомашвили И.Е., Шумова Ю.В. [и др.]. Сравнение отношения студентов высших учебных заведений различного профиля образования к сокурсникам с ограниченными возможностями здоровья // Science for Education Today. – 2021. – Т. 11, № 1. – С. 7-30. – DOI 10.15293/2658-6762.2101.01. – EDN TDZYDJ.
3. Социально-трудова реабилитация и адаптация инвалидов и лиц пожилого возраста : монография / М. О. Буянова [и др.] ; под редакцией М. О. Буяновой. — Москва : Издательство Юрайт, 2024. — 132 с. [Электронный ресурс] - URL: <https://urait.ru/book/socialno-trudovaya-reabilitaciya-i-adaptaciya-invalidov-i-lic-pozhilogo-vozrasta-543123>
4. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 248 с.
5. Копытин А.И., Корт Б. Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия. - СПб.: Речь, 2017. – 264 С.
6. Янгичер Е. А. Флористический коллаж как средство арттерапии // Искусство в школе. 2009. № 5. С. 51-53
7. Рыскулова, А. А. Арт-педагогика және оның балалардың эмоционалдық сферасына әсері / А. А. Рыскулова, А. М. Мухтарова, И. А. Достанова, Н. Н. Ганибаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 7 (402). — С. 284-286.

СРЕДА КАК УСЛОВИЕ И ЦЕЛЬ ИННОВИРУЕМОЙ СИСТЕМЫ

Кушпаева Г. Б.

кандидат педагогических наук, методист
*ГККП «Высший колледж культуры им. Акана серэ»
при управлении образования Ақмолинской области*

Среда сегодня большинством исследователей называется в качестве эталонных условий, обеспечивающих развитие организации образования (мобилизация внутренних ресурсов и механизмов самоорганизации и саморазвития ; нормативная гарантированность права на творчество; изменение, рациональность ,этичность и целесообразность преобразований; доступность и оперативность информационной базы; индивидуализация и дифференциация на уровне проектирования индивидуальных траекторий ,их отслеживания и коррекции; междисциплинарные «поля» и «пространство» деятельности . (1)

Для уточнения специфики самоорганизующей среды следует остановиться на научных позициях, ее определяющих: формулировку сущности, показ ее разновидностей, характеристика роли, возможностей в образовательном пространстве. Анализ должен строиться на основе интегрирования научных знаний из сферы социальной и педагогической психологии, информатиологии, теории коммуникаций, эргономики, дидактики, и некоторых других, выделяющих данный феномен в качестве своего предмета исследования.

Согласимся с тем, что определение любого понятия, среды – в частности, зависит от теоретических концепций. Не случайно, Н. Теймур (1982) в своей монографии привел порядка 40 определений понятия среды, подчеркивающих те или иные аспекты проблемы, идеи которых Х.Э. Штейнбах и В.И. Еленский сводят к следующим смыслам:

- Среда – это мы, поскольку средовые факторы создаются человеком, который также оказывает на эти факторы влияние.

- Среда – это то, что нас окружает, все, что – не мы, условия, которые влияют на нас. Данная позиция ближе к биологической трактовке роли среды.

- Среда – это некоторое соотношение между нами и окружением: с одной стороны, это «набор феноменов, фактов и вещей», с другой, это «то, что мы переживаем», «система человеческого опыта». (Б. Хиллер)

- Среда – это открытая система, элемент сверхсистемы, где наличествует «обмен материей, энергией и информацией». (Вильден) (2, с. 22-23).

По классификации Д. Ватсона, определения обосновывают среду

- а) как процесс;
- б) как поле активности человека;
- в) как поле семантики;
- г) как ресурс;
- д) как способ стратификации общества (2, с. 23).

В.И. Вернадский предложил понятие, объединяющее природу и человека в единую экосистему, которую он назвал ноосферой (1965, 1989) (3, 4). Объективно существующие законы данной системы должны быть учтены и введены в культуру человека. Эти законы сформулированы в исследованиях самого В.И. Вернадского, а также А.Н. Бекетова, Б. Комонера, Н.Ф. Реймерса, Д.Ж. Марковича и др. По своей сути, это – законы социальной экологии, основанной на признании единства и взаимозависимости органического и неорганического мира, невосполнимости природных ресурсов и безграничности результатов осмысления и творчества человека при создании им социотехнических систем, гармонии между биосферой, техносферой и социосферой и т.п.

Для понимания феномена среды принципиален постулат о связи между человеческой природной средой жизни и его трудовой средой, которая проявляется через возможность нарушения экологического равновесия и которую следует поддерживать выработкой концепции

системы защиты как природной, так и трудовой среды. В рамках этого направления сформулировано также утверждение о том, что существует связь между концепцией защиты жизненной среды человека в отдельных обществах и их общественно-экономическими системами, и не только ими, но и системами ценности и культурно-духовным развитием. Отсюда очевидность, с одной стороны, иерархии мира в рамках объективно существующей логической цепочки: человек-существо космическое, социальное и индивидуальное; с другой, обусловленности требований учета законов космоса в жизни и деятельности человека (5, 6). Законы ноосферной организации мира и человека нашли свое развитие в образовательных концепциях и системах. (7, 6 с. 5)

Среде отводится также место в качестве предпосылки и производного функционирования системы. Соотношение понятий среда и система в педагогической теории остается мало проясненным, а понимание организации образования как системы, функционирующей и развивающейся вне среды, одномерно и мало продуктивно. Между тем между средой и системой существуют отношения взаимодетерминации.

Актуален взгляд на организацию образования как на пространство социального взаимодействия, и в этом качестве – понимание себя и как системы, и как среды. (8, 1, 9).

Само пространство взаимодействия организации образования и среды с позиций социальной нормы может характеризоваться как система, с ценностной же стороны оно может рассматриваться как среда взаимодействия в социальном пространстве организации образования, генерирующего бесчисленное число жизненных случаев. В своем потоке они образуют то, что мы называем средой жизнедеятельности субъекта (индивидуального, группового, коллективного).

Система как продукт среды оказывает на нее обратное воздействие: она подчиняет, регулирует, упорядочивает, организует, преобразует среду, чтобы существовать. Система должна изменять среду и сама изменяться. Среда вместе с тем является естественным пределом влияния системы. Таким образом, среда порождает систему, система порождает среду.

Цикл заканчивается, чтобы дать начало новому процессу взаимодействия. В педагогическом ракурсе феномен среды рассматривается в контексте учета и целенаправленного использования ее возможностей в педагогических процессах. Специфика средового подхода здесь заключается в придании среде статуса средства педагогического воздействия. «Среда учитывается не только в средовом, но и в деятельностном, комплексном и других подходах. Особенностью же первого является то, что из фактора, учитываемого в педагогике, среда превращается в средство, используемое в целенаправленном воспитании. Чтобы обратить среду в средство, надо «встроить» ее в определенную систему в неизменном или трансформированном виде. Поэтому так важно знать пути и способы

обращения среды в средство управления формированием и развитием личности ». (1, с. 98)

По утверждению В.А . Ясвина, методически перспективным представляется понимание образовательной среды как системы влияний и условий формирования личности, возможностей для ее развития, содержащихся в социальном и пространственно- предметном окружении (9 ,с 11).

Существенные акценты в понимание среды внесены работами В.И. Слободчикова . Во- первых , утверждение о том, что образовательная среда не есть нечто однозначное и наперед заданное. Во- вторых, тезисы о сущностном наполнении образовательной среды, которая начинается там, где происходит встреча образующего и образуемого, где они совместно начинают ее проектировать и строить - и как предмет и как ресурс своей совместной деятельности, и где между отдельными институтами , программами , субъектами образования, образовательными деятельностями начинают выстраиваться определенные связи и отношения (10).

Нами приняты также к сведению предположения А.О. Карпова о том. «что психосоциальные конструкции в этой среде обладают большей, чем в случае традиционного образования, временной и поведенческой устойчивостью, поскольку научение и воспроизводство знаний происходит всегда в контексте ,т.е. в психические паттерны памяти знания включаются вместе с характерными признаками окружения. Иначе говоря,наши способности обучаться и воспроизводить знания семантически и ситуационно детерминированы средой их приобретения» (11 ,с.26) .

Актуальны для развития педагогики самоорганизации научные позиции о сущности информационной и производных (например, информационно - обучающей, информационно- знаниевой и др.) от нее сред обучения.

Существующие наработки характеризуются ориентацией на объективные тенденции развития информационного общества : формирование единого информационного пространства,, возникновение новых коммуникативных, виртуальных, технологизированных сред, возрастание разнообразия и количества носителей информации, необходимость формирования компетентности пользователя и т.д. – (например, работа по НОБД в колледже, работа с электронными журналами, в перспективе - прохождение аттестации педагогов и др.)

Сама сущность педагогического воздействия, в первую очередь, понимаемое сегодня как воздействие информационное, обуславливает оценивание его результата- усвоение его объектом смысла, знания событий,, явлений, процессов, поступков, проникновение в их суть - через степень приобретения на этой основе способности практического использования полученной информации. При этом учитывается тот факт , что передача информации необходимым образом сопряжена

с адаптацией этой информации к актуальным возможностям ее усвоения объектом педагогического воздействия.

Подобно тому, как передаваемая в ходе педагогического воздействия информация должна претерпевать определенные изменения в плане ее адаптации к актуальным возможностям субъекта - объекта и направленности на достижение желаемого результата (состояния, свойства), меняются и средства, с помощью которых эта информация передается, образуя педагогически преобразовательную (упорядоченную) среду. В роли средств могут выступать любые природные и искусственно созданные предметы, явления, процессы. В последнее время в качестве средств все более активно обосновываются педагогические технологии. Ограничение состоит лишь в том, что они должны нести педагогически эффективную информацию.(12).

В соответствии с системно-эволюционной концепцией границы учета среды определяются признанием того, что в процессе приобретения компетенции в конкретной предметной области у субъекта формируется структура индивидуального знания, которое может быть описано как множество базовых компонентов и их групп, образованных отношениями различного типа. (12,с.21,251). Признание принято нами к сведению и фактор индивидуального знания учитывается при характеристике условий коллективной деятельности как среды самоорганизации.

Список использованных источников

1. Мануйлов Ю.С. Средовой подход в воспитании : к определению понятия // В сб. н.тр. «Воспитательная система массовой школы : проблемы гуманизации», М.: НИИ теории и истории педагогики, 1995. – С. 98-110.
2. Штейнбах Х.Э., Еленский В.И. Психология жизненного пространства. СПб: Речь, 2004.
3. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. М.: Наука, 1989. – 260с.
4. Моисеев Н.Н. Человек- ноосфера. М. : Молодая гвардия,, 1990. – 351с.
- 5.Талалова Л.Н., Бахтикиреева У.М. Роль социальной экологии в развитии духовной культуры учителя/ В сб. н. докл. Международной конференции «Непрерывное экологическое образование и воспитание для устойчивого будущего»- Шымкент: Международная эколого- гуманитарная академия,1999-Ч.2- 160с.- с. 135-138.
6. Урманцев Ю.А. Образование- фундаментальная форма постижения бытия,М.: Институт Хладодинамики,2004,5с.
- 7.Маслова Н.В. Ноосферное образование : Монография. М.: Институт Хладодинамики , 2002. – 338с.
- 8.Развитие личности в воспитательном пространстве : проблемы управления / Под ред. Н.Л. Селивановой / М.: Педагогическое общество России, 2001 . - 284с.
9. Ясвин В.А. Образовательная среда : от моделирования к

проектированию, - М., 2001 г.

10. Слободчиков В.И. О понятии образовательной среды в концепции развивающего образования : Выступление на Пленарном заседании конференции по экологической психологии (Москва, 3-5 декабря 1996 г) ; Слободчиков В.И. Развитие субъективной реальности в онтогенезе : психологические основы образования М.: Психологический институт РАО, 1994.- 378с.

11. Карпов А.О. Научное образование в контексте новой педагогической парадигмы // Педагогика.- 2004. №2 с. 20-27.

12. Генецинский В.И. Основы теоретической педагогики : Учебное пособие, Санкт-Петербург : изд. С-П- Университета, 1992, с. 150. ; Генецинский В.И. Знание как категория педагогики : Опыт когнитологического анализа, Л. ; изд-во ЛГУ, 1989. С 21, 251.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ В ОБЛАСТИ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Ракитянская О.Н.

заместитель директора по учебной работе,
преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь
ГКП на ПХВ «Сарканский многопрофильный колледж»
ГУ «Управление образования области Жетісу»

Асанова М.В.

преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь
ГКП на ПХВ «Сарканский многопрофильный колледж»
ГУ «Управление образования области Жетісу»

Аннотация

В докладе рассматриваются актуальные проблемы подготовки педагогов в области музыкального искусства, обусловленные изменениями в образовательной среде и развитием цифровых технологий. Анализируются ключевые вызовы, включая несоответствие традиционных методов современным требованиям, недостаточную практическую подготовку, низкий уровень готовности к инклюзивному обучению и недостаточное владение цифровыми технологиями. Особое внимание уделяется вопросам мотивации и профессионального роста молодых специалистов. В докладе предлагаются возможные пути решения этих проблем, направленные на модернизацию образовательных программ, расширение практических навыков и внедрение инновационных методик. Подчеркивается необходимость комплексного подхода к подготовке музыкальных педагогов для обеспечения качества и доступности музыкального образования.

Ключевые слова: музыкальное образование, подготовка педагогов, цифровые технологии, инклюзивное обучение, практическая подготовка,

инновационные методики, профессиональный рост, образовательные программы, педагогическая практика, мотивация преподавателей..

Музыкальное образование играет важную роль в формировании эстетического вкуса, творческих способностей и духовного развития личности. Музыка занимает важное место в системе культуры и воспитания, формируя не только профессиональные навыки, но и духовные ценности. Однако современная система подготовки педагогов в области музыкального искусства сталкивается с рядом серьезных проблем, обусловленных изменениями в образовательной среде, развитием технологий и изменением требований к профессии.

Основные проблемы подготовки музыкальных педагогов требуют переосмысления и решения.

Несоответствие традиционных методов обучения современным требованиям

Музыкальное искусство развивается вместе с обществом, но программы подготовки педагогов во многих учебных заведениях остаются традиционными. Они недостаточно учитывают современные методики, новые формы обучения и цифровые технологии, которые становятся неотъемлемой частью образования. Современные студенты живут в цифровую эпоху, но многие образовательные программы все еще опираются на классические методы преподавания, которые не всегда соответствуют новым реалиям. Многие студенты сталкиваются с устаревшими подходами, не имея возможности освоить современные инструменты и интерактивные методы преподавания.

Недостаточное внимание уделяется использованию цифровых технологий, мультимедийных ресурсов и интерактивных методов обучения.

Дефицит практической подготовки и педагогического опыта

Музыкальный педагог – это не только исполнитель и теоретик, но и наставник, способный обучать и вдохновлять учеников. Однако практика в образовательных учреждениях нередко ограничена или формальна. Выпускники выходят в профессию, не имея достаточного опыта работы с детьми разного возраста, что затрудняет их адаптацию в реальных условиях.

Во многих образовательных учреждениях музыкальная педагогика преподается преимущественно в теоретическом ключе, что не всегда дает студентам достаточный уровень практических навыков. Будущие педагоги часто сталкиваются с нехваткой возможностей для стажировок, работы с реальными учениками и адаптации к условиям современной школы.

Низкий уровень подготовки к инклюзивному обучению

Современная образовательная среда предполагает работу с детьми с особыми потребностями, однако будущие педагоги часто не получают необходимых знаний и навыков для такой деятельности. Наши выпускники должны быть готовы работать с детьми с особыми образовательными потребностями, но программы подготовки не всегда учитывают специфику инклюзивного образования. В результате выпускники могут испытывать трудности при работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья,

снижая доступность музыкального образования для всех категорий учащихся.

Недостаточная подготовка к работе с цифровыми технологиями

Развитие технологий открывает новые возможности для обучения музыке, но преподаватели не всегда владеют необходимыми цифровыми инструментами. Онлайн-обучение, виртуальные музыкальные студии, интерактивные платформы требуют новых компетенций, которые должны включаться в подготовку будущих педагогов. Применение онлайн-обучения, цифровых музыкальных инструментов и интерактивных платформ требует новых компетенций от педагогов. Однако во многих учебных заведениях недостаточно курсов по использованию современных технологий в музыкальном образовании, что затрудняет внедрение инновационных методик в учебный процесс.

Проблема мотивации и профессионального роста

Многие выпускники сталкиваются с низким уровнем заработной платы, высокой нагрузкой и отсутствием возможностей для профессионального роста. Это снижает мотивацию молодых специалистов к работе в образовательной сфере. Отсутствие четких карьерных перспектив и возможностей для профессионального роста также является серьезным вызовом. Снижение уровня престижа профессии приводит к тому, что талантливые специалисты уходят из сферы образования.

Для преодоления этих проблем необходима модернизация образовательных программ, увеличение доли практических занятий, развитие курсов по инклюзивному обучению и цифровым технологиям. Важно создавать условия для профессионального роста педагогов, мотивировать их к развитию и поддерживать молодых специалистов. Мы предлагаем пути решения данных проблем:

1. Обновление образовательных программ – интеграция современных методик, цифровых технологий и интерактивных инструментов в процесс подготовки педагогов.
2. Укрепление практической подготовки – создание условий для стажировок, педагогической практики и работы с реальными учениками.
3. Развитие курсов по инклюзивному обучению – подготовка педагогов к работе с детьми с особыми потребностями.
4. Внедрение цифровых технологий – обучение будущих педагогов использованию онлайн-платформ, музыкальных приложений и цифровых инструментов.
5. Поддержка молодых специалистов – программы повышения квалификации, наставничество и создание благоприятных условий для профессионального роста.

Подготовка педагогов в области музыкального искусства требует комплексного подхода, включающего модернизацию образовательных программ, развитие практических навыков и внедрение цифровых технологий. Наша задача не просто обучить профессии учителя, а сформировать будущее музыкального образования. Решение этих проблем позволит создать профессионально компетентное поколение преподавателей, способных

эффективно работать в современных условиях и вдохновлять новое поколение музыкантов.

Список литературы:

1. Алексеев А.Д. История фортепианного искусства: учебник – М.: Музыка, 1988
2. Биленко П.Н., Блинов В.И., Дулинов М.В., Есенина Е.Ю., Кондаков А.М., Сергеев И.С. под науч. ред. Блинова В.И. Дидактическая концепция цифрового профессионального образования и обучения. Москва, 2019
3. Гэйбл Э. Цифровая трансформация школьного образования. Международный опыт, тренды, глобальные рекомендации. Москва, 2019

ХОРЕОГРАФИЯЛЫҚ ӨНЕР ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДЕНСАУЛЫҚТЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ МАҢЫЗЫ

Тәуекелова Г. Е.

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті

Спорт және Өнер факультеті

Орындаушылық өнер кафедрасының аға оқытушысы

Қазақстанда музыкалық білім беру мен музыкалық өнер саласында кәсіби мамандарды дайындайтын ЖОО санаулы десек те болады. Түркістан облысында осы бағыттағы арнайы ЖОО болмаса да, бірнеше ЖОО-нда арнайы факультет, мамандандырылған кафедралар бар. Соның бірі – Түркістан қаласында орналасқан Қ.А. Яссауи атындағы Қазақ-Түрік университетінің Спорт және Өнер факультетінде хореографиялық өнер саласы бойынша арнайы кәсіби мамандар дайындайды. Маман дайындаудағы негізгі мақсат – мамандандырылған хореографиялық өнер саласында жоғары кәсіби және бәсекеге қабілетті, өз шығармашылық әлеуетін ел ішінде және шет елдерде іске асыра алатын мамандарды дайындау.

Хореографиялық өнер саласы бойынша кәсіби білікті маманның негізгі құндылықтары – руханилық, білімге деген құштарлық, кәсіпқойлық, академиялық адалдық пен еркіндік, жаңашылдық, инновациялық белсенділік сияқты тұлғалық қасиеттермен айқындалады. Әрине, тұлғаның психологиялық қасиеттерінің оңтайлығы, талпыныстары мен аталмыш құндылықтары – саулықтың негізі болып табылады. Олай болса, болашақ кәсіби бәсекеге қабілетті мамандарды даярлауда олардың психологиялық денсаулығын қамтамасыз етудің маңызы зор болып табылады.

Психологиялық тұрғыда саулықтың көрсеткіші жоғарыда көрсетілген қасиеттердің болуымен, оған қоса тағы бірқатар критерийлермен анықталады. Айталық психоаналитикалық тәілдеме тұрғысынан З. Фрейд «Дені сау адам – ол рахаттану ұстанымын шынайылық ұстанымымен қиыстыра алатын адам» деп түсіндірсе, Л. Бинсвангер «Психикалық денсаулық – өмірлік тәжірибемен

бірге өсу, өзгере алу қабілеті, басқасына өту үшін өзінің бір жобасының сәтсіздігіне төзу» деп түсіндіреді.

Психологиялық саулық ұғымын талдауда бірқатар зерттеулерге сүйенеміз. Жүйелік тәсілдеме тұрғысынан П.К. Анохин, И.В. Блауберг, Б.Ф. Ломов, В.Д. Шадриков былайша түсіндіреді: Психологиялық денсаулық – бірыңғай тұтастықты білдіретін, көздеген мақсатқа жетуге бағытталған, өзара байланысқан және өзара шартталған құрылымдық-қызметтік компоненттердің жиынтығы. Адамның акмеологиялық және әлеуеттік мүмкіндіктерін көрсететін және ылғи да өзін-өзі реттеудің жаңа, мүлдем басқа деңгейін тудыратын психологиялық денсаулықтың серпінді сипаты мен оның тұтастылығы айрықша көрсетіледі. Классикалық іс-әрекеттік тәсілдеме бойынша А.Н. Леонтьев, Е.М. Иванова, С.Л. Рубинштейн психологиялық денсаулық ұғымын – кәсіби іс-әрекеттегі жетістік пен өздігінен жетілу үрдісі және оны арнайы ұйымдастырылған оқыту мен дамыту ретінде түсіндіреді. Акмеологиялық көзқарасты қолдаушылар А.А. Бодалев пен А.А. Деркач тұжырымдары бойынша психологиялық денсаулық – ол тұлғаның өзін-өзі реттеуінің, оның тіршілік әрекетінің мақсаты мен нәтижесінің дәрежесі ғана емес, сонымен қатар оған жетуге және оны жетілдіруге байланысты мәселелерді шешудің барынша тиімді жолдары. Денсаулық – адамның ең жоғарғы («шың») мүмкіндіктерін белсендендірудің негізгі және қажетті жағдайы.

Олай болса, хореографиялық өнер және білім беру жағдайында психологиялық денсаулықты қамтамасыз ету – осы міндеттерді тиімді шешудің жолдарын қарастырады. Оқу үрдісінде білім алушылардың өзін-өзі реттеуін жетілдіру, нәтижелі іс-әрекетке жету үшін тиімді жолдарды таба білуге үйрету, олардың бойындағы барлық ресурстарды белсендіру үшін жағдай жасау – психологиялық денсаулықты қалыптастырудың аспектісі бола алады.

Хореографиялық өнер және кәсіби білім беру жағдайында білім алушылардың психологиялық денсаулықтарын сақтауға әсер ететін басты ерекшеліктер, алдымен олардың тұлғалық қасиеттеріне байланысты. Мысалы, психикалық өзін реттеу механизмі жоғары деңгейде қызмет атқаратын студенттер көбінесе, эмоциялық тұрақтылығының жоғары болуымен, мазасыздық пен психикалық ауырлықтың төмен болуымен сипатталады. Оған қоса, басқа адамдармен қарым-қатынаста көпшілдік қабілеттерінің жоғары болуы, басынан өзіскізген психоэмоциялық күйзелістерге қарамастан өзінің жүріс-тұрысында моральді қалыптарын қадағалауды сақтай алады. Сондай-ақ, білім алушылардың өмірлеріне шынайы қауіп төндіріп тұратын факторларға жақсы бейімделушілікті көрсететін болса, бұл да жастардың психологиялық денсаулығына әсер ететін тұлғалық қасиеті болып табылады.

Маклаковтың зерттеулеріне сүйенсек, (Маклаков, 1996) жастардың психологиялық денсаулығының төмендеуіне әсер ететін мынадай факторларды көрсетеді. Егер білім алушыларды жүйкелік-психикалық тұрақтылығы төмен, мазасыздық деңгейі жоғары болса, оған қоса, өзін-өзі бағалауы төмен, алда орындалатын іс-әрекетке нақты құрылым болмаса, немесе кәсіби міндеттерін орындауға моральді дайын болмаса, онда студенттердің психологиялық денсаулығы нашарлайды деп көрсетеді. Сондықтан, хореографиялық өнер және

кәсіби білім беру жағдайында білім алушылардың психологиялық денсаулықтарын сақтау маңызды болып табылады.

Ендігі кезекте білім алушылардың психологиялық денсаулығыны қалай сақтауға болады деген сұраққа жауап беруге тырысайық. Ең алдымен, бірінші кезекте, студенттерді әрқашанда эмоциялық тұрғыда қолдау көрсетіп отыру қажет. Білім беру процесінде жылы, достық қарым-қатынас орнату арқылы студенттердің өздерін жайлы сезінуіне жағдай жасау маңызды. Тіпті студенттердің өз стрестік күйлерін басқаруға арналған психологиялық тренингтер өткізу, оларға өз эмоцияларын түсіну және оларды басқару дағдыларын үйрету эмоциялық тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Екінші кезекте, біз білетіндей хореографиялық өнердің оңай емес екендігі, би дағдыларын қалыптастыру үшін шектен тыс жүктемелердің болуы – студенттердің психологиялық саулығына әсер ететіндіктен, физикалық жүктемені басқаруға көмектесу қажет. Ол үшін, әр студенттің физикалық мүмкіндіктеріне қарай жаттығулардың қарқындылығын реттеп, сабақ арасында үзіліс жасап, релаксациялық жаттығулар енгізу арқылы психологиялық саулықты қамтамасыз ету маңызды болып табылады.

Үшіншіден, мүмкіндігінше студенттердің психологиялық сауаттылығын арттыру мәселелерін қарастыру қажет. Басқаша айтқанда, хореографиялық өнер және кәсіби білім беру жағдайында білім алушылардың психологиялық денсаулықтарын сақтауға арналған семинарлар мен дәрістер ұйымдастыру маңызды болып табылады.

Білім алушылардың өздерінің стресстік күзелістері мен мазасыздықтарымен жұмыс істей алуға үйрету маңызды болып табылады. Ол үшін студенттерді позитивті ойлауға, шектен тыс перфекционизмді болдырмауға, қысымды азайтуға бағытталған өзіндік жаттығулар мен психологиялық релаксация, тұлғалық ресурстық тренингтер ұйымдастыру маңызды болып табылады.

Сонымен, хореографиялық өнер және кәсіби білім беру жағдайында білім алушылардың психологиялық денсаулықтарын сақтау арқылы білім алушылар сабақ барысында оң көзқарас қалыптастыратын әдістерді қолдана алды, жетістікке жетелейтін өздеріндегі күшті жақтарын анықтап, оларды шығармашылық қабілеттерімен байланыстыра алатын болды. Өзін-өзі бағалауы артып, медитация, тыныс алу жаттығулары, прогрессивті бұлшықет релаксациясын қолдану арқылы стрессті азайту дағдыларын қалыптастырады.

Қорыта айтқанда, хореографиялық өнер және кәсіби білім беру жағдайында білім алушылардың психологиялық денсаулығын сақтау – бұл өте маңызды және көпқырлы процесс. Себебі, хореография оқытушыларынан тек физикалық күштілікті ғана емес, сонымен қатар шығармашылық және психологиялық тұрақтылықты талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Зюкина Р.А. Особенности психолого-педагогического сопровождения развития личности подростка на занятиях хореографией //Научные труды Московского гуманитарного университета. 2020. №6. С. 32–35. DOI:

<https://www.doi.org/10.17805/trudy.2020.6.6>

2. Самакаева М.Ю. (2020) Психолого-педагогическое сопровождение детей в профессиональном хореографическом коллективе. [Электронный ресурс] <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologo-pedagogicheskoe-soprovozhdenie-detey-v-inklyuzivnom-obrazovanii/viewer>

3. Сактағанов Б.К. Қазақ ұлттық хореография академиясы студенттерінің креативті ойлауын дамытудың психологиялық аспектілері. Научный журнал Казахской национальной академии хореографии. «ARTS ACADEMY», ISSN 2523-4684, № 5 (6) Наурыз 2018, 99-105 б.

4. Кульбекова А.К. Реализация казахстанской образовательной политики в хореографическом искусстве казахстана. Научный журнал Казахской национальной академии хореографии. «ARTS ACADEMY», ISSN 2523-4684, № 5 (6) Март 2018, С 5-13.

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ – БУДУЩИХ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ХОРЕОГРАФИЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ В РАМКАХ ЧЕМПИОНАТА WORLDSKILLS

Доспанова С. М.

преподаватель специальных дисциплин

*КТГКП «Костанайский высший педагогический колледж» Управления
образования акимата Костанайской области*
педагог-исследователь

Аннотация

В данной статье рассмотрены изменения в функциях педагога в контексте современного образования. Масштабное внедрение мировых стандартов WorldSkills потребовало пересмотра традиционных представлений о содержании педагогической деятельности, что привело к возникновению новых позиций и ролей педагога. Одним из таких нововведений стало внедрение компетенции «Руководитель хореографического коллектива», что отражает современную потребность в профессиональной подготовке педагогов в области хореографии. Анализируется процесс интеграции стандартов WorldSkills, включая данную компетенцию, в учебный процесс и их влияние на организацию обучения. Особое внимание уделяется восприятию обучающимися этих изменений, что существенно влияет на эффективность образовательного процесса. Также приводятся примеры трансформаций в образовательной практике и выявляются проблемы, возникающие в связи с ними, с предложением возможных путей их решения.

Ключевые слова: функции педагога, профессиональная деятельность, трансформация педагога.

Современная образовательная среда предъявляет требования к обучающимся в плане активного освоения профессиональных компетенций, знаний и умений, а также их постоянного совершенствования. Конкурсы

профессионального мастерства по стандартам WorldSkills являются эффективным инструментом для самореализации и развития студентов. Они способствуют не только улучшению профессиональных навыков, но и развитию творческих способностей, воспитанию увлеченности выбранной профессией, а также формированию умения оперативно реагировать на возникающие проблемы и проявлять гибкость в различных рабочих ситуациях. [1]

В специальности 02151000 «Народное художественное творчество» (по видам), а именно квалификации 4S02151001 «Руководитель самодеятельного хореографического коллектива, преподаватель» КГКП «Костанайский высший педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области, компетенция «Руководитель хореографического коллектива» Национального чемпионата WorldSkills Kazakhstan используется в образовательном процессе как инструмент для формирования и оценки компетенций обучающихся. Стандарт WorldSkills представляет собой набор обязательных правил и требований, регулирующих организацию и проведение мероприятий, основанных на оценке профессионального мастерства в соответствии с спецификациями стандартов компетенций. Педагог, создавая индивидуальную образовательную траекторию для обучающегося, должен оперативно реагировать на современные вызовы, корректируя формы подачи материала на учебных и индивидуальных занятиях по специальным дисциплинам. Внедрение стандарта компетенций WorldSkills является одним из ключевых инструментов в реализации комплекса мер, направленных на совершенствование системы среднего профессионального образования.

Целью данного направления педагогической деятельности, состоит в разработке и внедрении стандартов Worldskills компетенции «Руководитель хореографического коллектива» в образовательный процесс.

Реализация поставленной цели потребовала решения следующих **задач**:

- Проанализировать ключевые понятия сознания обучающихся через призму правил проведения чемпионатов WorldSkills, а также его общие и специфические особенности. Описать компоненты и сферы влияния этих аспектов на личностное становление будущего руководителя хореографического коллектива.

- Теоретически обосновать процесс педагогического сопровождения развития сознания студентов в рамках образовательного процесса.

- Выявить основные направления и реализовать их в практической деятельности образовательного процесса, направленного на развитие сознания студентов в контексте участия в чемпионате WorldSkills.

- Развить механизмы и факторы педагогического сопровождения, способствующие развитию сознания студентов.

- Разработать и внедрить методические рекомендации для педагогического сопровождения развития сознания студентов в контексте участия в чемпионате WorldSkills.

Основными документами по использованию стандарта WorldSkills компетенции «Руководитель хореографического коллектива» в учебном

процессе являются:

- техническое описание компетенции;
- контрольно-измерительные материалы;
- схема оценки заданий.

В чем заключается применение стандартов WorldSkills на занятиях по специальным дисциплинам? Практика проведения региональных и национальных чемпионатов подтверждает, что важным фактором в формировании системы знаний у обучающихся является выполнение конкурсных заданий непосредственно на занятиях. Это подход способствует наиболее эффективному усвоению материала. Применение критериев оценки, предусмотренных стандартами WorldSkills, позволяет обеспечить практическое освоение знаний, умений и навыков, необходимых для профессионального роста.

С 2020 года педагоги кафедры хореографии начали интегрировать конкурсные задания стандарта WorldSkills по компетенции «Руководитель хореографического коллектива» в учебный процесс, включая их в рабочие программы дисциплин и в процесс прохождения технологической практики. Внедрение стандарта WorldSkills в учебный процесс, как инструмента для формирования и оценки компетенций обучающихся, включает несколько этапов, каждый из которых способствует эффективному решению поставленных образовательных и познавательных задач.

1. Подготовительный этап:

- сбор, систематизация и анализ рабочих планов, программ по специальным дисциплинам (например, «Композиция постановки танца», «Теория и методика преподавания классического, народного, казахского танцев», «Методика работы с самодеятельным коллективом») и технических описаний компетенции WorldSkills, в контексте общеобразовательного государственного стандарта по профессии/специальности;
- корректировка и актуализация содержания учебно-планирующей документации в соответствии со стандартами WorldSkills;
- внесение изменений в систему оценивания обучающихся.

2. Основной этап:

Для формирования у обучающихся устойчивых навыков последовательного выполнения задач и способности выстраивать собственную тактику распределения времени, необходимо предоставить им возможность составлять задания для самостоятельной работы, а также определять критерии оценки их выполнения, ориентируясь на стандарты WorldSkills.

3. Заключительный этап:

Система WorldSkills предполагает оценку результатов обучения через метод наблюдения за выполнением трудовых действий обучающихся. Это позволяет точно определить, какие знания и навыки усвоены и закреплены, а также выявить проблемные моменты в образовательном процессе:

- по дисциплине «Композиция постановки танца» на индивидуальных занятиях активно отслеживается выполнение конкурсного задания. Например,

в группе РХК/Муз-21 тема композиции танца — «Рисунок». Обучающиеся получают одно музыкальное произведение, на основе которого каждый строит свое решение постановочной работы. Данное конкурсное задание прослеживается в Модуле В — постановочная работа композиции танца на заданную тему. В течение семестра проводится постановочная работа с участием других обучающихся. В начале семестра педагогами озвучиваются критерии оценки, соответствующие стандартам WorldSkills.

— на занятиях по дисциплине «Теория и методика преподавания классического, народного, казахского танцев» используется конкурсное задание Модуля А — постановочная работа комбинаций экзерсиса у станка, а также Модуль С — постановочная работа композиции классического танца. Обучающимся дается одно музыкальное произведение, над которым они работают, решая комбинации и этюдную работу композиции классического танца.

По итогам выполнения задания оглашаются критерии оценки согласно стандартам WorldSkills.

— на занятиях по дисциплинам «Теория и методика преподавания народного и казахского танцев» применяются задания Модуля D — постановочная работа композиции народного танца. В процессе работы над этюдной частью учитываются критерии оценки по стандартам WorldSkills.

По инициативе педагогов кафедры хореографии, компетенция «Руководитель хореографического коллектива» в чемпионат Worldskills впервые введен в 2019 году. По правилам чемпионата прошел демонстрационный чемпионат в компетенции «Хореография», где приняли участие 3 конкурсантов – студенты групп квалификации 04013013-1 «Педагог-организатор досуга, руководитель танцевального коллектива».

В 2020 году компетенция «Хореография» вошла в состав основных компетенций VI Регионального чемпионата Worldskills Kostanay 2020, под кодом KZT02.

Для дальнейшего развития и внедрения компетенции на Национальный чемпионат, был организован Республиканский обучающий семинар на тему «Организации и проведения чемпионата Worldskills в компетенции «Руководитель хореографического коллектива» для представителей учебных заведений ТиПО, осуществляющих образовательную деятельность по профилю «Искусство и гуманитарные науки». Организаторами семинара являлись: Управление образования акимата Костанайской области, КГКП «Костанайский педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области, Учебно-методическое объединение по профилю «Искусство и культура» при ГККП «Высший колледж культуры им. Акана Серэ, г. Кокшетау». На семинар были приглашены представители НАО «Талап», методического кабинета Управления образования акимата Костанайской области. Целью семинара являлось трансляция опыта организации и проведения Регионального чемпионата Worldskills по компетенции «Руководитель хореографического коллектива» и развитие новой компетенции в движении Worldskills. После проведения семинара, в республике были

проведены чемпионаты по данной компетенции в таких областях, как Акмолинская, Восточно-Казахстанская области – Усть-Каменогорск и Семипалатинск.

В 2021 году на базе КГКП «Костанайский педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области был проведен Национальный чемпионат в компетенции «Руководитель хореографического коллектива». Приняли участие Акмолинская область – г. Кокшетау, ВКО – г. Семипалатинск, Павлодарская область – г. Аксу.

Но, в 2022 году было принято решение сократить компетенции Национального чемпионата, в том числе и нашу компетенцию.

Несмотря на такие перемены, на республиканском семинаре в 2022 году, в Павлодарской области, на базе КГППХВ «Аксуский высший многопрофильный колледж им. Жаяу Муса» Управления образования акимата Павлодарской

области, где присутствовали представители Учебно-методического объединения, которое включает организации ТиППО, осуществляющих подготовку кадров по специальностям профиля «Искусство и гуманитарные науки», было принято решение организовать Республиканский конкурс профессионального мастерства по стандартам Worldskills в компетенции «Руководитель хореографического коллектива».

И, с 2023 года, данный конкурс проводится на базе КГКП «Костанайского высшего педагогического колледжа». Общее руководство Конкурса осуществляет Учебно-методическое объединение при ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, город Кокшетау» при Управлении образования Акмолинской области, ГУ «Управление образования акимата Костанайской области», методическое, организационное и информационное обеспечение конкурса осуществляют педагоги кафедры хореографии КГКП «Костанайский высший педагогический колледж».

В 2024 году, 06-08 декабря, свое мастерство продемонстрировали обучающиеся 7 организации технического и профессионального образования Республики Казахстан по специальности «Народное художественное творчество» из Акмолинской, Актюбинской, Восточно-Казахстанской, Карагандинской, Костанайской, Западно-Казахстанской, Павлодарской, областей.

В целом, надо отметить, что данная компетенция является актуальной, т.к. профессиональных конкурсов, именно на специальности 02151000 «Народное художественное творчество» (по видам) практически отсутствуют (творческих конкурсов среди номинаций хореография достаточно).

Движение Worldskills является для молодых людей бесплатной и доступной платформой для соревнований и обучения. Рынок труда ежегодно меняется, развиваются новые технологии. Поэтому всегда нужно быть конкурентоспособным специалистом. И мы знаем, участие в данном конкурсе будет стартовой площадкой для участников в будущей профессиональной деятельности!

Таким образом, применение стандартов WorldSkills в учебном процессе

позволяет решить целый ряд педагогических задач, обеспечить качество подготовки выпускников. И то, что совсем недавно было новацией, становится неизбежной реальностью, необходимым условием создания положительного имиджа учебного заведения, его педагогов, престижности выбранной обучающимися профессии.

Список литературы:

1. Worldskills Kazakhstan – НАО «Talap», https://kasipkor.kz/?page_id=96&lang=ru

ДЕФИЦИТ МЕТОДИЧЕСКОГО ОСНАЩЕНИЯ ПРОЦЕССА СОЗДАНИЯ ИНСЦЕНИРОВКИ

Әкім Д. Н.

преподаватель

*Колледж «Казахского национального университета искусств им.
К.Байсеитовой» г. Астана*

Аннотация

Рассматривается актуальный вопрос театральной педагогики, связанный с дефицитом приемов создания театральных инсценировок. Анализируются размышления современных театральных деятелей. Аргументируется значимость разработки методологической базы и аналитического инструментария для создания театральных инсценировок учитывающих задачи сцены и не разрушающих авторскую мысль.

Ключевые слова: инсценировка, авторская мысль, методы, адаптация.

С каждым годом возрастает потребность в инсценировках, адаптирующих различные жанры литературы, включая драму, прозу и поэзию для сцены. Однако многие театры и учебные заведения сталкиваются с дефицитом методологической базы, которая помогала бы аналитически подходить к процессу создания инсценировки. Нет четкой системы анализа литературного текста с точки зрения его перевода на сцену, что существенно усложняет работу режиссеров и театральных педагогов.

Режиссеры и театральные педагоги часто сталкиваются с необходимостью создания инсценировок, которые будут органично сочетать литературную основу с визуальной и сценической трактовкой, но отсутствуют четкие методические рекомендации по этому процессу. Теоретическая и практическая подготовка в области создания инсценировок требует разработки четких алгоритмов, включающих как общее руководство, так и конкретные техники и приемы. Отсутствие четких рекомендаций и практических подходов ограничивает возможности как для преподавателей, так и для учащихся, что требует разработки новых методик, способствующих к удачной трансформации прозы, учитывающих задачи сцены и не разрушающих авторскую мысль. Отсутствие такого аналитического инструментария приводит к фрагментарному подходу в работе с текстом, что

затрудняет создание гармоничной инсценировки.

Для преподавателей театральных дисциплин вопрос недостатка творческого

материала студентам колледжа всегда актуальный. Не легко найти удачный материал для данной возрастной категории студентов. Поэтому многие преподаватели прибегают к инсценировкам.

В своей диссертации «Проблемы театрального прочтения прозы» российский драматург, профессор Наталья Скороход отмечает следующее «Нехватка инсценировочных приемов и как следствие ошибки, которые встречаются: перенесение на сцену огромных массивов необработанного прозаического текста, вязкость композиций, многочасовые представления спектаклей. Перевод эстетических поступков: стиля автора, уникального способа трансформировать действительность – не имеет на сегодняшний день методологической базы и аналитического инструментария» [1, С.13].

Театральный режиссер Максим Кальсин говорит: «Главное — содержание. Главное — то, о чем говорить. Так и в отношениях сегодняшнего театра и сегодняшней большой литературы: театр может (и должен) брать у литературы то, чего ему мучительно не хватает на собственной территории, на территории своих «производственных» текстов — пьес. Брать содержание» [2].

Современный театр сталкивается с дефицитом глубокого и содержательного материала для своих спектаклей, который можно было бы черпать из «большой литературы». В условиях, когда театральные пьесы нередко теряют в глубине и актуальности, театр должен научиться извлекать из литературных произведений то, что ему не хватает на уровне художественного содержания, что могло бы обогатить сценическое воплощение.

В теоретической и практической педагогике необходимо разработать аналитические методики, которые позволят более глубоко понимать структуру произведений и их сценическую природу. Это, в свою очередь, обеспечит более эффективное обучение будущих театральных специалистов и улучшит качество постановок. Сформулируем такие актуальные теоретико-методические вопросы обучения актерскому мастерству, которые ставит театральная практика.

Востребованность инсценировок, отсутствие методологической базы, недостаточность приемов и аналитического инструментария для их создания.

Потребность в методах создания инсценировки, учитывающих задачи сцены и не разрушающих авторскую мысль.

Одной из главных проблем является необходимость создания инсценировок, которые не только отвечают требованиям сцены, но и сохраняют авторскую мысль произведения. Часто инсценировка становится инструментом в руках режиссера, который может подстраивать произведение под свои цели, что в ряде случаев приводит к искажению оригинального замысла автора. Это возникает из-за отсутствия метода, который помогал бы учитывать как творческие задачи сцены, так и уважение к первоисточнику.

Особенно остро этот вопрос стоит в педагогической практике, где важна не только теоретическая подготовка, но и разработка практических методов, позволяющих создать инсценировку, сохраняя в ней всю глубину литературного текста. Требуется выработка подходов, которые помогут режиссерам и педагогам справиться с этой задачей, не разрывая связь с авторским замыслом и не искажая культурные контексты произведений.

На вопрос нужна ли театру большая литература ряд театральных деятелей в Петербургском журнале отвечают так:

«Это надо спросить у большой литературы. Боюсь, что не очень. Когда авторы большой литературы видят, как мы коверкаем их гениальный текст для того, чтобы превратить ими созданное в театр, они навсегда проклинают нас, хотя не прочь получить авторские» театральный режиссер и педагог Кама Гинкас [3].

«Литература — повод для создания спектакля. Большая литература — большой повод для создания спектакля. Писатель же — это провокатор. Хотя меня самого больше интересуют не конкретные литературные тексты, а театральный язык, театральная «прогулка» российский художник и сценограф Дмитрий Крымов [4,].

Возникает необходимость разработать методы, которые позволят максимально сохранить авторскую мысль при адаптации текста для сцены, не снижая художественной ценности и глубины оригинала. Адаптировать литературные тексты для сцены, но и эффективно использовать театральный язык как самостоятельную и равнозначную форму выражения, которая способна донести идеи литературы, при этом не теряя своей специфики и художественной силы.

Российский писатель Андрей Аствацатуров: «Всякое большое искусство старается открывать новую оптику, новые горизонты и ценности. Литература делает это по-своему, театр — тоже по-своему. И мне кажется, принципиально важно, чтобы эти два вида искусства учились друг у друга, чтоб театр находил возможным переводить на свой язык то, что открывает литература, а литература усваивала технику и поиски театра. В настоящее время эти два мира плохо связаны, плохо пересекаются» [5].

Писательница Елена Чинова: «Я думаю, здесь многое определяется личными совпадениями режиссера с текстом. Все-таки автор спектакля — режиссер. Мне кажется, спектакль получается тогда, когда в книге есть пространство для «режиссерской свободы», то есть текст обладает какими-то, условно говоря, валентностями, позволяющими создать на сцене не его плоскую иллюстрацию, а ввести некое дополнительное театральное измерение, резко обводящее грани написанного. Но с другой стороны, расширяющее его границы — вплоть до слияния со зрительным залом, когда возникает общий эмоциональный отклик и поток. Книгу можно отложить, перелистать вперед или назад. А театр, даже концептуальный и режиссерский, — это все-таки здесь и сейчас» [6].

Театр не всегда может эффективно перевести литературные открытия на свой язык, а литература, в свою очередь, не всегда усваивает театральные

приемы и поиски. В условиях, когда эти два мира редко пересекаются, театральное образование сталкивается с необходимостью выработки методов, способных интегрировать литературные идеи в театральную практику и наоборот, чтобы обе формы искусства могли обогатить друг друга и создавать более глубокие и актуальные произведения. Успешная адаптация литературных текстов для сцены требует не только глубокого понимания материала, но и способности режиссера найти в тексте «пространство для свободы», которое позволит создать не просто иллюстрацию, а уникальное театральное измерение. Педагогика должна научить работать с литературой так, чтобы она не была только предметом интерпретации, а стала живым источником для сценического творчества. Важно, чтобы театральный подход к тексту расширял его границы и создал эмоциональный отклик у зрителя в контексте единого времени и пространства спектакля, где литературный текст и живое действие сливаются в полноценное театральное переживание. [6]

Подтверждение мысли об актуальности перевода прозаического текста в театральную форму находим в ответах театральных педагогов и практиков театра на вопрос Отличается ли работа над большой литературой от работы просто над текстом - и чем? В ответах находим еще один актуальный вопрос.

Одним из ключевых аспектов, который требует методического подхода, является вычленение из литературного текста его основных элементов — тем, персонажей и конфликтов — и их последующая адаптация в сценическую форму. В процессе создания инсценировки необходимо уметь не только правильно интерпретировать текст, но и преобразовать его в язык театра, что требует навыков выделения центральных сюжетных линий и их преобразования в динамичные сценические эпизоды. Недостаток приемов и методов, которые бы позволяли качественно вычленять эти элементы, часто приводит к перегрузке инсценировки лишними деталями или, наоборот, к упрощению текста, что может привести к потере его глубины. Потребность в методах, которые помогают выделять ключевые темы, образы и конфликты, остается актуальной для театральных педагогов, режиссеров и студентов, готовящихся к созданию инсценировок.

Театральный режиссер Максим Кальсин: «Если под «просто текстом» имеется в виду пьеса, то в случае работы над прозой до начала репетиций (или во время оных) нужно написать инсценировку, то есть фактически собственную пьесу на основе романа / повести / рассказа и т. д.» [7].

Работа над прозой требует не только адаптации литературного произведения, но и создания собственной инсценировки — фактически новой пьесы, основанной на романе, повести или рассказе. Необходимо не просто перенести текст на сцену, а вычленить из него основные темы, персонажей и конфликты, преобразуя их в сценическую форму.

Художник и сценограф Дмитрий Крымов: «Для меня нет разделения на текст и большую литературу, может быть, потому, что мне неинтересно переносить буквально литературный текст на сцену, ни большой, ни малый. Я не верю в прямое перенесение текста. Мне гораздо интереснее создать театральную среду, в которой этот текст будет свободно плавать, так же, как

плавают образы в голове при прочтении этого текста. В результате получается произведение, спектакль, имеющий очень опосредованное отношение к первоисточнику, то есть к начальному литературному тексту. Моя задача — найти словам вторую, театральную жизнь» [8].

Существует сложность в адаптации литературных текстов для сцены, не просто перенося их, а создавая уникальную театральную реальность. Важно работать с текстом не как с фиксированным источником, который нужно дословно перенести, а как с материалом, который может быть преобразован в новую форму. Театр должен находить вторую, театральную жизнь для слов, давая им возможность «плавать» в созданной среде, как образы в голове при прочтении.

Опираясь на приведенные высказывания, сформулируем характеристики, которые рассматриваются в качестве ценных

Дефицит методического оснащения процесса создания инсценировки препятствует полноценному развитию театрального искусства и педагогической практики. Отсутствие систематизированных методических материалов и инструментов приводит к низкой эффективности учебного и творческого процесса. Для улучшения ситуации необходимо разработать и внедрить комплексные методические рекомендации, направленные на оптимизацию всех этапов создания инсценировки, что способствует повышению качества исполнения и развитию творческих навыков.

Вопрос трансформации литературного текста в текст театральной инсценировки не представлен в учебных пособиях по актерскому мастерству и мастерству режиссуры. Но вместе с этим востребованность инсценировок существует. Следовательно, теоретико-методическое обоснование дефицита методического оснащения процесса создания инсценировок можно отнести к актуальным вопросам обучения актерскому мастерству и мастерству режиссера.

Таким образом, дефицит методического оснащения процесса создания инсценировок является серьезной проблемой в театральной педагогике. Востребованность инсценировок и необходимость их адаптации к современным сценическим условиям требуют создания системных подходов и методик, которые бы обеспечивали качественное перевоплощение литературных произведений в сценическую форму. Разработка таких методов и инструментов необходима для успешного обучения будущих театральных специалистов, а также для повышения качества постановок в театре.

Список литературы:

1. Скороход Н.С. «Проблемы театрального прочтения прозы»/ Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения/ Москва-Российская академия театрального искусства - ГИТИС, 2005 – 13 с.

2. Кальсин М.Г. Нужна ли театру большая литература?//Петербургский театральный журнал. Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about->

literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/ (дата обращения: 22.12.2024).

3. Гинкас К.М. Нужна ли театру большая литература?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/> (дата обращения: 22.12.2024).

4. Крымов Д.А. Нужна ли театру большая литература?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/> (дата обращения: 22.12.2024).

5. Аствацатуров А.А. Нужна ли театру большая литература?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/> (дата обращения: 22.12.2024).

6. Чижова Е.С. Нужна ли театру большая литература?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/> (дата обращения: 22.12.2024).

7. Кальсин М.Г. Отличается ли работа над большой литературой от работы просто над текстом – и чем?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/> (дата обращения: 22.12.2024).

8. Крымов Д.А. Отличается ли работа над большой литературой от работы просто над текстом – и чем?//Петербургский театральный журнал.Санкт-Петербург. 2015. – №3. – [81] [Электронный ресурс]. – <https://ptj.spb.ru/archive/81/talk-about-literature/nuzhna-liteatru-bolshaya-literatura/>(дата обращения: 22.12.2024).

СТУДЕНТТЕРДІҢ МУЗЫКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ДАМЫТУ

Максимова З. Б.

«Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжі» МКҚК
музыка пәні оқытушысы, педагог - зерттеуші

Музыка — адамның эмоцияларын, сезімдерін білдірудің және дамыту тәсілдерінің бірі. Бүгінгі түлектер, әсіресе музыкалық білім беретін оқу орындарының студенттері, заманауи қоғамның талаптарына сәйкес жоғары музыкалық қабілеттерді иеленуі тиіс. Бұл мақалада студенттердің музыкалық қабілеттерін дамыту мен жетілдіру бағыттарын қарастырамыз.

Бүгінгі күні музыкалық білім беру жүйесі жаңаша көзқарас пен әдіс-тәсілдерді талап етеді. Музыкалық білім беру мамандығының оқу жұмыс бағдарламаларына заман талабына сай оқыту нәтижелерін қосу. Музыкалық пәндердің бағдарламаларын жаңартып, заманауи технологияларды енгізу.

Ақпараттық технологиялардың дамуымен музыкамен байланысты ресурстардың қолжетімділігі арта түсті. Студенттер үшін онлайн курстар, музыкалық платформа және мобильді қосымшаларды пайдалану арқылы теориялық білімдерін тереңдетуге мүмкіндік туды. Мысалы, сибилуус, ютуб каналдары т.б студенттерге өз шығармашылықтарын жүзеге асыруға көмектеседі.

Соңғы жылдары білім беру жүйесінде студенттердің музыкалық қабілеттерін дамыту, оларды шығармашылық және әлеуметтік тұрғыдан қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр.

Музыка – адамның эмоционалды және интеллектуалды дамуында маңызды рөл атқарады. Осыған байланысты, студенттердің музыкалық қабілеттерін заман талабына сай дамыту қажеттілігі туындайды. Музыка өнерінде тұлғаның шығармашылық дамуындағы маңызы зор. Осы орайда студенттердің музыкалық білім деңгейі, музыкалық білім беру жүйесінің заманауи талаптарға сай болуы, музыкалық қабілеттерді дамытудағы мотивацияның болуы. Шығармашылық қабілеттерді дамытуда студенттерді музыкалық шығармашылыққа тарту, өз идеяларын жүзеге асыру үшін мүмкіндік беру студенттердің музыкалық білімге қызығушылығын арттыра отырып, музыкалық қабілеттерін дамытады. Музыкалық білім беру бағдарламаларын заманауи талаптарға сәйкестендіру. Практикалық сабақтар: музыкалық аспаптарда ойнау, вокалдық дағдылар, дирижерлік шеберлікті дамыту, хорда ән айту дағдыларын қалыптастыру. Мотивациялық бағдарламалар: Музыкалық сауаттылық пен орындаушылық дағдыларды дамытуға бағытталған шеберлік кластары, өнер фестивальдарын ұйымдастыру, қатыстыру, сабақтар мен семинарлар өткізу. заманауи технологияларды (цифрлы құралдар, мобильді қосымшалар, онлайн сабақтар) пайдалану, студенттердің музыкалық білім алуына жаңа серпін береді. Студенттердің музыкалық қабілеттерінің дамуы. Білім деңгейінің артуы: музыкалық білімнің тереңдігі. Құзыреттерді жетілдіру: жан-жақты дамып келе жатқан тұлға қалыптастыру. Заманауи білім беру үздіксіз білім беру жүйесіндегі маңызды болып табылады, ол жас ұрпақтың музыкалық орындаушылық өнерге, шығармашылық дамуына және даралығына деген білім беру қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыруға ықпал етеді. Бұл мәселені шешу баланың үздіксіз музыкалық білім алуынан, тәрбиесі мен дамуынан тұратын орындаушылық мәдениетті қалыптастыру арқылы мүмкін болады.

Ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсыновтың «Ұстаз үздіксіз ізденгенде ғана, шәкірт жанына нұр құя алады», – деген сөзі ізденімпаз, жанаша ұстаздарға арналғандай. Мұны әрбір оқытушы жадында сақтауы тиіс. Студенттердің музыкалық қабілетін дамыту барысында өз тәжірибемізге сүйенсем студенттерді облыстық, республикалық, халықаралық байқауларға, Алматы қаласында Құрманғазы атындағы ұлттық консерваторияда өтетін олимпиадаға студенттерді қатыстырып, Ақтау қаласында өткен Worldskills жобасы аясында Dallaskillss жобасына қатыстырып келемін. «Көңілді әуендер», «Музыка тәрбие құралы», «Жаңа технология заман талабы» әдістемелік құралдар шықты. «Музыкалық білім беру мамандығына арналған электронды орта»

шығарылды. Сонымен қатар музыкалық білім беру мамандығына оқу жұмыс жоспары, оқу жұмыс бағдарламалары жасалды. Студенттердің музыкалық қабілетін заман талабына сай дамыту – бұл тек музыкалық білім берудің мәселесі ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік, эмоционалды және психологиялық дамуына да негіз бола алады. Заманауи білім беру жүйесінде музыкалық пәндерге үлкен көңіл бөлу, студенттердің шығармашылық әлеуетін ашуға, болашақ кәсіби мамандарды дайындауға септігін тигізеді.

Қазақстанның болашағы жасөспірім, жас ұрпақтар біз оларға болашақта үлкен сенім артамыз. Олардың сол сенімді орындауы үшін біз оларға үлкен жол көрсетуіміз керек. Әрбір оқытушы өз ісімен, шеберлігімен оқушыға жеткізе отырып, оны жан – жақты тәрбиелеп санасына құйып отырса, сонда қазақтың туын көкте желбіретіп, биіктерге асқақтатады және де білімді де білікті жастар саны артады деп сенемін.

Бүгінгі таңда білім саласының алдында жүйеленіп, дайындалып берген білімді, дағдыларды меңгеретін, қайталайтын ғана емес, шығармашылық бағытта жұмыс істейтін, тың жаңалықтар ашатын, біртума ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлға қалыптастыру міндеті тұр. Ақпараттық технологиялармен озық тәжірибені пайдалану арқылы білім беру сапасымен құндылығын арттырып, болашақ кәсіби мамандардың дамуына зор ықпалын тигізеріне сенім білдіремін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін ақпараттандыру., Алматы., Типография на Ташкентской, 2006ж.
2. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю., Педагогический словарь., Москва., Академия, 2000г.
3. Кан-Калик В.А., Учителю о педагогическом общении., Москва., Просвещение., 1987г.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО СТУДЕНТОВ-ИНСТРУМЕНТАЛИСТОВ

Чалабова Э. Л.

преподаватель специальных дисциплин
*РГКП «Алматинский музыкальный колледж
имени Петра Чайковского»*

Аннотация

Данная статья посвящена педагогическому опыту обучения игре на фортепиано студентов-инструменталистов с применением инновационных подходов. Описание охватывает такие аспекты, как индивидуализация обучения, проектные и мультидисциплинарные подходы, а также взаимосвязь между технологиями и развитием критического мышления студентов. Автор обращает внимание на то, как инновации помогают развивать креативность и

самостоятельность студентов, что способствует более эффективному учебному процессу и подготовке высококвалифицированных кадров.

Ключевые слова: фортепиано, инновационные подходы обучения, музыкальное образование, проектный подход, интеграция технологий, творческое развитие, мышление, педагогический опыт, навыки.

1. Условия возникновения и становления опыта.

Мой педагогический опыт сформировался в условиях изменений, происходящих в музыкальном образовании, таких как развитие технологий и изменяющиеся социально-культурные требования. В последние годы назрел вопрос о более гибких, индивидуализированных методах обучения, ориентированных на личные интересы и цели студентов. Для достижения таких целей в обучении необходимо было адаптировать традиционные подходы с использованием современных технологий, что позволило сделать процесс более доступным и эффективным.

Кроме того, значительное влияние на формирование моего педагогического опыта оказали исследования в области психологии и педагогики, которые подчеркивают важность активного вовлечения студентов в процесс обучения.

Таким образом, условия возникновения и становления моего педагогического опыта связаны с необходимостью адаптации к современным требованиям музыкального образования, вниманием к индивидуальным способностям студентов и использованием активных методов обучения. Эти факторы способствовали созданию инновационных подходов в обучении фортепиано, которые отвечают вызовам времени и помогают формировать высококвалифицированных специалистов в области музыкального искусства.

2. Актуальность опыта.

Актуальность моего опыта заключается в том, что современные студенты требуют новых методов обучения, способствующих развитию их творческого потенциала. Инновационные подходы помогают улучшить качество образования, а также создать условия для мотивирования студентов, что важно для их дальнейшего роста в выбранной профессии.

Актуальность моего педагогического опыта заключается:

- Музыкальное образование в наше время требует не только технических навыков, но и креативного самовыражения. Инновационные методы способствуют развитию креативности и индивидуальности студентов.
- В условиях быстрого технологического прогресса традиционные методы обучения могут быть недостаточными. Использование цифровых инструментов, онлайн-ресурсов и интерактивных платформ делает обучение более гибким и доступным.
- Инновации способствуют интеграции разных музыкальных стилей, расширяя горизонты студентов и подготавливая их к требованиям музыкального рынка.

Таким образом, мой опыт соответствует современным требованиям музыкального образования и помогает готовить высококвалифицированных специалистов.

3. Теоретическая база опыта.

Теоретическая база моего опыта включает ключевые аспекты, направленные на оптимизацию обучения студентов-инструменталистов:

1. Индивидуализация обучения — учет уровня подготовки и интересов студентов через индивидуальные учебные планы, использование разнообразных методов и регулярную корректировку процесса.

2. Интеграция технологий — использование музыкальных приложений, онлайн-уроков, видеоматериалов и записи исполнения для самоконтроля и улучшения.

3. Проектный подход — работа над музыкальными проектами, участие в ансамблях и аккомпанементе, организация концертов и онлайн-конкурсов для развития креативности и сценической культуры.

4. Мультидисциплинарный подход — интеграция теории музыки, истории, психологии и других областей для более глубокого понимания музыкального материала.

5. Развитие критического мышления — анализ исполнения, критическое восприятие разных стилей и развитие навыков самооценки и самокоррекции.

Эти аспекты обеспечивают комплексный и инновационный подход к обучению игре на фортепиано, способствуя развитию творческих способностей студентов.

4. Ведущая педагогическая идея опыта.

Ведущей идеей моего опыта является интеграция традиционных методов обучения с инновационными подходами, такими как проектное обучение, использование цифровых технологий и междисциплинарные связи. Я стремлюсь создать среду, в которой студенты могут свободно экспериментировать и развивать свои навыки.

Ведущей педагогической идеей опыта является интеграция традиционных методов обучения с инновационными подходами, направленными на развитие креативности и самостоятельности студентов. Я стремлюсь к тому, чтобы студенты не только осваивали технические навыки игры на фортепиано, но и развивали свою индивидуальность как музыканты. Акцентирую внимание на важности создания комфортной и вдохновляющей образовательной среды, где каждый студент может раскрыть свой потенциал и найти свой уникальный стиль исполнения. Цель - поиск путей для создания музыкальных образов в разножанровых произведениях. Диапазон опыта - внедрение проблемно – развивающей технологии на уроках в классе фортепиано.

5. Доступность и новизна.

На момент создания обобщения опыта стаж моей педагогической работы составил тридцать три года. На протяжении отработанных лет, в мой класс поступали студенты с различными способностями и разным уровнем подготовки, а в последнее время и вовсе без подготовки. И благодаря индивидуальной форме обучения была возможность составлять индивидуальный план для каждого учащегося. Это отражается не только в общих требованиях к каждому учащемуся, но и подборе произведений для освоения в соответствии с индивидуальными возможностями. Несмотря на

способности учащегося, я всегда стараюсь сделать выступление каждого студента максимально грамотным и, в первую очередь, эмоциональным. Таким образом, работая с разными по своим возможностям учащимся, необходимо постоянно изыскивать способы и приемы для достижения поставленных целей:

- развивать у них музыкальность;
- развивать образность при исполнении музыкальных произведений;
- учить их слышать то, что они играют;
- совершенствовать исполнительское мастерство.

Мой опыт отличается доступностью, так как я использую разнообразные ресурсы и материалы, которые могут быть легко применены в учебном процессе. Можно использовать учебные on-line платформы с современными технологиями для того, чтобы сделать интересным и более эффективным процесс обучения.

Изучение навыков чтению с листа, ансамблевая игра, аккомпанемент в классе общего фортепиано: все это можно назвать быстрым способом вовлечения студентов в самостоятельную работу над музыкальным произведением, размышлению над различными жанрами, музыкальными стилями, что способствует сделать процесс обучения информативным. Сюда можно отнести поиск в интернете нужной информации:

- биографию композитора, сведения об исполняемом произведении;
- скачивание нотных сборников;

С появлением компьютеров и предоставлением доступа в Интернет мы получили возможность искать и использовать в работе необходимую информацию:

- сведения о композиторах, информация об исполняемых произведениях;
- поиск в Интернете нотных источников;
- выбор аудиозаписей и видеозаписей подходящей интерпретации, чтобы проанализировать различное исполнение, взять для себя что-то новое;
- аудиозапись или запись на видео исполнения произведения, с последующим прослушиванием и анализом. Такое мы часто делаем на уроке. В процессе слушания студент находят свои ошибки, недостатки в исполнении. Таким образом, делает самоанализ исполненного произведения;
- для более точного понимания музыкального образа произведения поиск в интернете различного материала: фотографии, репродукции художников и т. д.;
- поиск методической литературы и обращение к специализированным сайтам.

Наряду с положительными аспектами ИКТ все-таки есть и ряд недостатков:

- различный уровень подготовки студентов подразумевает различную степень восприятия новых методов обучения;
- долгое разучивание музыкального текста;
- отсутствие материальной оснащенности класса;
- выполнение учебного плана предмета общее фортепиано – традиционность обучения.

6. Технология опыта.

Технология опыта включает в себя комплексный подход к обучению, который сочетает в себе теоретические занятия, практику и творческие проекты. Использование современных технологий, таких как музыкальные приложения (SIMPLY PIANO, FLOWKEY CHORDANA PLAY, YOUSICIAN) и онлайн-платформы (PLAYGROUND SESSIONS), позволяет студентам получать доступ к разнообразным ресурсам и развивать свои навыки в удобном для них формате. Важным элементом технологии является также обратная связь, которая помогает студентам осознавать свои достижения и области для улучшения. В процессе обучения я применяю различные технологии, включая:

- проектное обучение, где студенты работают над подготовкой к сольному выступлению на зачетно-академических концертах и участием в ансамблевом исполнительстве, аккомпанементе;
- использование мультимедийных ресурсов и приложений для фортепиано;
- открытые уроки;
- внедрение элементов самооценки и рефлексии в учебный процесс.

В своей работе я использую различные методы: от традиционных (постановка рук со студентами не имеющим подготовки, работа над звукоизвлечением, штрихами, техникой...) до инновационных (импровизация, создание собственных аранжировок), что способствует развитию их креативности и самостоятельности.

Моей целью педагогической деятельности является создание фундамента, на котором строится все дальнейшее развитие студента. Для достижения планируемых результатов предполагается решение следующих задач:

- развитие навыков самостоятельной работы;
- развитие и организация образного мышления, фантазии;
- обучение и развитие игрового аппарата, освоение исполнительских навыков;
- воспитание слушания музыки;
- формирование сценического исполнения.

7. Оценка результативности опыта.

Результативность моего опыта я оцениваю по нескольким критериям:

- уровень вовлеченности студентов;
- их успехи на конкурсах и выступлениях;
- отзывы студентов о процессе обучения.

Оценка результативности опыта мною осуществляется через анализ выступлений на зачетах, академических концертах, а также их участие в конкурсах, концертах и других мероприятиях. Считаю важным критерием результативности - уровень удовлетворенности студентов процессом обучения и их готовность применять полученные знания и навыки в практической деятельности. Все это помогает выявить сильные и слабые стороны используемых методов и внести необходимые коррективы. Для того, чтобы достичь точного воспроизведения замысла композитора, что является сложной задачей для обучающихся, мне приходится выступать и в роли психолога, что

помогает точнее раскрыть способности, характер студента, то есть помогает мне найти индивидуальный подход. Особо заинтересованные студенты моего класса принимают участие и занимают призовые места в конкурсах разного уровня.

Таким образом, мой педагогический опыт в области обучения фортепиано студентов-инструменталистов основан на инновационных подходах, которые способствуют развитию творческого потенциала и профессиональных навыков студентов.

Список литературы:

1. Выготский, Л. С. «Мышление и речь», С-П, 2023. – 362с.
2. Кузнецова, Н. А. «Инновационные технологии в музыкальном образовании». Интернет-ресурс www.articulus-info.ru
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / М.: Народное образование, 1998. – 256с.
4. Сластенин, В. А. «Дидактика: теория и практика», Педагогика, 2002. – 576с.
5. Петров, А. И. «Современные подходы к обучению музыке».
6. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика / под ред. Г. М. Цыпина. – М.: «Интерпракс», 1994. – 373с.

ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ

Бозжигитова Ж. Т.

преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В статье освещаются проблемы формирования профессиональных компетенций в цикле музыкально-теоретических дисциплин. В качестве условия подготовки выпускников к активной творческой деятельности выдвигается обязательное использование в обучении творческих заданий. Рассматриваются некоторые методические и психологические проблемы, связанные с практикой использования творческих форм работы, в частности – с сочинением пьес в заданной форме.

Ключевые слова: компетентность, профессиональные компетенции, творческое мышление, музыкально-теоретические дисциплины, творческие задания, анализ музыкальных произведений, вариационная форма.

В современном мире развитие творческого потенциала становится всё более актуальным для общества. Это связано с тем, что молодые специалисты должны быть конкурентоспособными на рынке труда и иметь все возможности для успешного социального развития.

Ключевыми аспектами становятся формирование таких качеств личности, как инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, а также раскрытие природных задатков, склонностей и индивидуальности каждого человека.

Развитие творческой активности как условие раскрытия способностей студентов является одним из приоритетных направлений в педагогике. Очевидно, что творческие достижения в области музыки, как и в других сферах деятельности, требуют в каждой конкретной области сложного сочетания способностей и свойств личности.

Внедрение в образовательный процесс новых государственных образовательных стандартов обусловило появление компетентного подхода, что требует поиска наиболее эффективных методов обучения для формирования у студентов необходимых профессиональных компетенций.

Компетенции и компетентность становятся ведущим критерием *подготовленности* выпускника к адаптации в условиях динамичного социума и профессиональной деятельности. Компетенция – это не просто сумма знаний, умений и навыков, а готовность применять их на практике, а также использовать свой опыт для решения разнообразных жизненных задач. Профессиональные компетенции представляют собой сплав специальных знаний и навыков, а также готовность использовать их в своей профессиональной деятельности. Современный выпускник должен не только обладать определённым багажом знаний, умений и навыков, но и уметь самостоятельно и творчески применять их в жизни.

Творческое мышление – процесс создания чего-то нового. Это умение подойти к проблеме с другой стороны, найти нестандартное решение. Такое мышление можно и нужно развивать.

Английский психолог Грэм Уоллес в книге «Искусство мыслить» выделил четыре стадии, из которых состоит творческое мышление.

- ✓ *Подготовка*: стадия полной осознанности, планирования, вхождения в нужное настроение, предельная концентрация внимания.
- ✓ *Инкубация*: обработка собранной информации, в которой задействовано подсознание.
- ✓ *Озарение*: на ум внезапно приходит идея верного решения путём цепочки ассоциаций. Мыслительная работа не прекращается, в действие вступили неосознаваемые механизмы мышления.
- ✓ *Проверка*: стадия анализа и расчётов для утверждения идеи в качестве действительно правильного решения, либо опровержения.

Искусство играет ключевую роль в процессе развития творческих способностей человека, занимая ведущее место среди других составляющих элементов системы воспитания. Ценность творчества определяется не только результатами, но и самим процессом созидания. Музыкальное искусство способствует развитию творческих способностей в целом, и одновременно в музыкальной педагогике реализуется важный принцип тесной связи теории с практикой.

Формирование у учащихся познавательного интереса, развитие их

творческих способностей и активности является *задачей* каждого педагога. Она достигается в процессе обучения на уроке. Правильно подобранные методы и формы работы помогают учителю установить оптимальный уровень вовлечённости учащихся в творческую деятельность, что, в свою очередь, делает процесс обучения более эффективным и развивающим.

Музыкально-теоретические дисциплины предоставляют педагогу возможности формирования как базовых (ключевых) компетенций студентов, так и профессиональных. В процессе обучения студенты работают с готовым текстом, разучивая и исполняя произведения различных авторов и разных стилей. Выход за пределы развития только исполнительских навыков дают различные формы творческих заданий.

Творческие формы обучения активно используются на всех уроках музыкально-теоретического цикла (теория музыки, сольфеджио, гармония, полифония). Например, на сольфеджио практикуется досочинение мелодии, сочинение второго голоса, подбор аккомпанемента, на гармонии – досочинение или сочинение гармонических последовательностей, секвенций. На полифонии студенты сочиняют фуги, на анализе музыкальных произведений – пьесы в различных жанрах и формах.

В курсе анализа музыкальных произведений сочинение музыки может быть как инструктивной формой задания, то есть непосредственно связанной с процессом обучения, так и творческой. Студенты получают постепенно усложняющиеся задания по сочинению пьес в различных жанрах и формах.

Этапы работы над сочинением в целом соответствуют четырем стадиям творческого мышления Г. Уоллеса.

- *Подготовка*: анализ музыкальных произведений – музыкальной формы, стиля и жанра, средств музыкальной выразительности.
- *Инкубация*: выбор формы, жанра, фактуры.
- *Озарение*: сам процесс сочинения по какой-либо модели или создание собственного сочинения.
- *Проверка*: исполнение в классе, оценка слушателями, корректировка под руководством педагога.

Основными функциями музыкального мышления являются *анализ и синтез*. Анализ включает в себя выделение, рассуждение, рассмотрение, сравнение, сопоставление и другие подобные процессы. Синтез представляет собой формирование мнения, представления, умозаключения, вывода, обобщения. Первые этапы работы над сочинением можно отнести к анализу, два последних к синтезу.

Рассмотрим процесс работы над сочинением в курсе анализа музыкальных произведений на примере вариаций на собственную или заимствованную тему. Вариационная форма обладает особенностями, отличающими ее от других, простых и сложных форм, изученных студентами ранее. Сочинив период, студент может добавить раздел на новом тематическом материале и создать на этой основе простую двух или трехчастную форму. Из простых форм можно образовать сложную трехчастную или, путем добавления новых тем, форму рондо.

Схема А В А В А А В А С А В А А В А С А D А

Во всех этих формах можно ограничиться экспозиционным изложением материала. Вариационная форма предполагает *развитие* тематизма, что представляет определенную сложность для студентов и требует тщательной работы. Можно выстроить следующую последовательность в работе над музыкальной композицией:

- ✓ Начальный этап работы – изучение *теоретического* материала, знакомство с различными видами вариационной формы, способами развития и организации формы.
- ✓ Следующий – *анализ* примеров из музыкальной литературы на различные виды вариационной формы. Он связывает музыкально-теоретические знания с живой музыкой и музыкальным творчеством.
- ✓ Упражнения в классе – сочинение по *образцу*, освоение способов орнаментального преобразования мелодии или фигурационного преобразования фактуры.
- ✓ Сочинение и запись *собственного* вариационного цикла в соответствии с определенными требованиями.

Можно предложить студентам в качестве упражнения создать ряд вариаций на тему В.А. Моцарта, используя простые способы орнаментации и ритмических преобразований мелодии.

В.А. Моцарт Тема вариаций C-dur_ "Ah, vous dirai-je, maman".

Ритмические изменения мелодии, пунктирный ритм:

Диатонические проходящие и вспомогательные звуки:

Ритмическое ускорение и хроматические вспомогательные звуки:

Создавая пьесу по модели, студенты изучают способы работы с тематическим материалом и принципы построения вариационного цикла. На эти знания они опираются, переходя далее к самостоятельной работе. Следует определить критерии музыкальной пьесы, созданной в процессе учебно-творческой деятельности: выразительность интонационно-тематического

материала, его развитие выбранными методами варьирования, логичность построения и завершенность формы, наличие жанровой основы.

Существуют важные факторы, которые могут препятствовать развитию творческого мышления. Некоторые из них:

- ✓ слишком слабый или, напротив, слишком высокий уровень мотивации;
- ✓ неуверенность в своих силах;
- ✓ критическое, неодобрительное отношение со стороны окружающих;
- ✓ неудачный опыт творческой реализации в прошлом;
- ✓ недостаточный уровень развития способностей.

Эти моменты могут стать препятствием в работе над сочинением. Творческие задания должны быть доступны для понимания, соответствовать уровню подготовки студента, способствовать развитию профессионального мышления студентов.

В начале работы надо убедить студентов в том, что каждый из них может стать автором мелодии, темы и даже пьесы. На заключительном этапе работы над сочинением особенно важно проявлять педагогический такт. Педагогу необходимо поощрять студента, отмечать лучшие стороны его сочинения, не подвергать критике, а указывать на слабые и неудачные моменты сочиненных пьес, давать советы по их коррекции. Можно вспомнить слова Винсента ван Гога: «Если хочешь что-то сделать – не бойся ошибиться», которые должны стать стимулом для работы.

В Образовательных программах исполнительских отделений среди прочих указаны следующие компетенции будущего молодого специалиста: «применять базовые теоретические знания в процессе разбора и исполнения произведений», «уметь самостоятельно работать на инструменте с целью анализа и интерпретации музыкального произведения». Задачи курса анализа музыкальных произведений – помочь развитию аналитических навыков, умению самостоятельно разбираться в содержании музыкального произведения, характере музыкальных образов. Понимание общей структуры произведения, функций его частей, логики развития музыкальной формы ведет к более осознанному разучиванию и исполнению в классе специального инструмента. Данные анализа могут помочь и в выборе исполнительской трактовки произведения.

Опыт самостоятельной работы над созданием музыкальной композиции помогает овладеть элементами музыкальной формы. Понимание способов развития и организации музыкального материала способствует развитию творческого мышления и формированию профессиональных компетенций. Творческие формы работы, в частности сочинение, способствуют раскрытию творческого потенциала, позволяют выявить индивидуальные особенности каждого студента. Не каждый выпускник станет профессиональным композитором, но в стенах колледжа он получит бесценный опыт самостоятельной работы и научится применять полученные знания на практике.

Список литературы:

1. Горемычкин А. Практический ренессанс дисциплин музыкально-теоретического цикла в вузовской подготовке учителя музыки. // Музыкальное историко-теоретическое образование – 2014. – №3.
2. Компетентностный подход в гуманитарном образовании. Сборник научно-методических материалов. – Екатеринбург 2009.
3. Компетентностный подход в системе непрерывного художественного образования: теория практика, перспективы // Материалы областной научно-практической конференции (8 – 9 ноября 2007 года), Часть 2. – Омск, 2007.
4. Кофанов А. Сочинение музыки – СПб.: Композитор, Санкт-Петербург, 2007.
5. Кушнир М. Комплексная методика развития музыкального мышления // Проблемы развития системы музыкального образования: Сб. тр. // Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных. М., 1986. Вып. 87.
6. Усова Т. М. Создание условий компетентностно-ориентированного образования при подготовке выпускника специальности «Теория музыки». <https://www.informio.ru/publications/id105/Sozdanie-uslovii-kompetentnostno-orientirovannogo-obrazovaniya-pri-podgotovke-vypusknika-specialnosti-Teoriya-muzyki>
7. 8 методов творческого мышления, которые помогут придумать гениальную идею. <https://alpinabook.ru/blog/8-metodov-tvorcheskogo-myshleniya/>

МУЗЫКА БАЛАНЫҢ ЖЕКЕ БАСЫН ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Кожихметова С. Т.

Ақмола облысы білім басқармасының әдістемелік орталығының
бөлім басшысы

Музыканың адамға жағымды әсері ежелден бері белгілі. Дыбыстар рухты емдейді және нығайтады, қуантады және жігерлендіреді, тыныштандырады. Музыка арқылы адам өзінің эмоциялары мен сезімдерін жеткізеді.

Жасыратыны жоқ, көптеген адамдар музыка сабағына жеткілікті жұмсақтықпен қарайды. Бүгінгі музыка сабағының орта буын адамдарының көпшілігі бастан өткерген ән сабақтарына еш қатысы жоқ екенін бәрі бірдей түсіне бермейді. Бүгінгі таңда музыка сабағы-бұл оқытудың әртүрлі формалары органикалық бірлікте болатын күрделі оқу-шығармашылық процесс. Көркем толыққанды материалмен қарым – қатынас жасау, музыкалық тіл элементтерімен белсенді жұмыс жасау талғамның, музыкалық қабілеттің дамуына ықпал етеді, негізгі музыкалық қабілеттерді-есту, ырғақ, музыкалық есте сақтау, музыкаға моторлық реакцияны дамытады. Музыка сабақтары балалардың әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді: олар бір-бірімен қарым-қатынас жасауды, байланысқа түсуді үйренеді, толеранттылық пен адамгершілік сияқты жеке қасиеттері дамиды. Музыка мұғалімінің міндеті-баланың ақыл-ойы ғана емес, жаны да дамуы үшін ойлауға, сезінуге,

жанашырлыққа үйрету.

Музыка, жалпы өнер ретінде, басқа ештеңе алмастырылмайтын педагогикалық, тәрбиелік функцияға ие, өйткені баланың нақты өмірлік тәжірибесін қиялдағы өмір тәжірибесімен толықтыруға мүмкіндігі бар. Музыканы тыңдай отырып, бала әрдайым композитор мен орындаушының өзіне тән нәрсені ғана емес, сонымен бірге оның әсерінен оның жан дүниесінде туылғанын да естиді. Әрбір музыка мұғалімі, ол мұны түсінеді ме, жоқ па, музыкалық өнердің көмегімен оқушылардың көңіл-күйі мен көзқарасын өзгертетін стихиялық психотерапевт. Баланы музыкалық тәрбиелеу балабақшадан басталады және мұнда басты міндет әр баланың шығармашылық қабілеттері мен шығармашылық әлеуетін ашу болып табылады. Балалардың тәуелсіздігін дамыту негізгі білім, дағдылар (музыкалық есту, ырғақ сезімі, музыкалық есте сақтау) қалыптасатын оқу іс-әрекетін қиялдың, эмоционалдылықтың, экспрессивтіліктің дамуы шығармашылық қызметпен тығыз байланысты. Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасайтын музыка қызметкерінің алдында тұрған басты мәселе - бұл музыка сабақтарында мектеп жасына дейінгі балаларды интеллектуалды дамуы үшін дидактикалық және үлестірмелі материалдардың жеткіліксіздігі, дәлірек айтсақ- болмауы. Осы аспектілерді ескере отырып, Ақкөл ауданының «Ақбота» балабақшасының музыка жетекшісі Г. Тілеулина «Музыка әлемінде» эстетикалық бағыттағы авторлық білім беру бағдарламасы мен «Орындаулық хрестоматия» әдістемелік құралын әзірледі. Дидактикалық материал авторлық болып табылады, мектеп жасына дейінгі балалардың білім беру қызметінде сыни ойлаудың инновациялық технологиясын қолдануға арналған. Авторлық үлестірме материал Интернет желісі ресурстарын және АКТ құралдарын пайдалана отырып әзірленді. Бұл бағдарламаның айрықша ерекшелігі-мектеп жасына дейінгі балаларды музыкалық тәрбиелеудің дәстүрлі формаларын инновациялық жұмыс түрлерімен (кинезиология, сыни ойлау технологиясы, «Ортеке» ұлттық қуыршақ театры, саусақ серуендеу театры және т. б.) кезектестіру, оқу процесінің тиімділігін арттыру, балалардың ақыл-ой белсенділігіне, музыкалық талғамына, қиялдың және шығармашылық белсенділіктің дамуына ықпал ету арқылы жан-жақты тұлға тәрбиелеу.

«Музыка әлемінде» авторлық бағдарлама мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің музыкалық жетекшілеріне ұсынылды және көптеген жылдар бойы сынақтан өтті. Аprobация қорытындысы бойынша мұғалімдер балаларға ұсынылатын шығармашылық тапсырмалар мен ойындарды топтық сабақтарда да, балалармен жеке жұмыста да қолдануға болатындығын атап өтті. Білім беру қызметінде инновациялық материалды қолдану және пайдалану оқу процесін мазмұнды, қол жетімді және қызықты етуге мүмкіндік береді. Тапсырмаларды орындау барысында туындайтын проблемалық-іздеу жағдайлары бұрын алынған білімді жалпылау үшін тиімді. Музыкалық материал негізінде сыни ойлауды дамыту бойынша автор әзірлеген шығармашылық тапсырмалар сабақтарды жандандыруға, оны қызықты және эмоционалды етуге, әр баланың әлеуетті мүмкіндіктерін ашуға мүмкіндік береді. Бір жағынан материалдың мазмұны және екінші жағынан қол жетімділік балаларға тапсырмаларды өз

бетінше игеруге көмектеседі.

Мұғалімнің қолында оқу процесінде балаларға эмоционалды әсер етудің көптеген құралдары бар. Ән айту, музыка тыңдау, аспаптарда ойнау, дидактикалық ойындар, үлестірмелі материалдармен жұмыс – музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлері музыкалық есте сақтау, музыкалық есту, зейін, шығармашылық бастаманы дамытуға ықпал етеді. Музыкасыз қоғам өз жанын жоғалтады, материалдық игіліктер мен білімдердің жансыз өндірушісі және тұтынушысы болады. Музыка мұғалімдері-әр балаға «жансыз» болмауға, үміт, моральдық қолдау және «ағартушылық күлімсіреу» беруге көмектеседі, музыканың қасиеті арқылы баланың жеке басын дамытады.

Әдебиет

1. Едунов С.М., Праслова Г. А. Отандық музыкалық білім берудің жетекші даму тенденциялары контекстіндегі музыка бағдарламалары: тарих және қазіргі заман. - С-ПБ ГУМПИ, 2001.

2. Жавина О., Зац Л. Музыкалық тәрбие: іздеу және табу. Мектептегі өнер, 2003, №5

3. Овчинникова Т. Денсаулыққа арналған Музыка. С-Пб Суретшілер Одағы, 2004 ж

4. Яковенко Т. В. Музыка және адам денсаулығы., 2004.

МУЗЫКАЛЫҚ ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА ҚЫЗЫҚТЫ ОЙЫН –САУЫҚТАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ

Бакубаева Д.Т.

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қ.,
Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі» МКҚК
арнайы пәндер оқытушысы, педагог-сарапшы*

Аннотация

Музыкалық әдебиет сабақтарында ойын сауық әдістемесін қолдану, ойынның түрлері.

Түйінді сөздер: музыкалық әдебиет, ойындар, музыкалық шығармалар, музыка тыңдау, эмоциялық әсер, жеңіл үйрену, қызықты жұмыс.

Осы ұсынып жатырған жұмысымның мақсаты өз педагогикалық қайраткерлік процессінде құрастырылған оқу материалын білім алушыларға жеңіл түрде жеткізу мен жалпылауда үлкен нәтижеге ерісу, оқу үлгерімділігін көтеру, және де музыкалық оқу орындарында музыкалық әдебиет сабақ жүргізу әдістерінің кейбір сұрақтарын талқылау болып табылады.

Пәнді дұрыс жүргізу сабақты тек жақсы меңгеру емес, және музыкалық әдебиетке оқушылардың терең шынайы қызығушылығын ояту, музыка тыңдауды жақсы көру, музыканы зерттеу екендігі барлықтарына таныс.

Музыкалық әдебиетпен оқушылардың музыка тыңдауға қызығушылығы

қалыптасады, үлкен өнерге жолын ашады. Есітіп қабылдауды дамыту, белсенді назар салуды күшейту – маңызды және күрделі процесс. Осы процессті меңгеру – бұл оқытушының басты міндеті.

Музыкалық әдебиет курсының әдістемелік негізінде арнайы ептілік және ұғымдық білім тұр. Осыларды оқушылар сапалы қолдана білсе музыкалық әдебиет оларға пән ретінде көмек береді және музыкалық мәдениет дәрежелері байқалынады.

Білім алушыларға жалпы музыкалық білім өсіп келе жатқан жастардың эстетикалық тәрбиелеуінде ерекше орынды алады. Музыкалық әдебиет сабағы ең алдымен оқушылардың өнерге деген қызығушылығын,оны қастерлеу білу және шығарма авторларының өмірбаяны мен таныстыруға көмектеседі.

Музыка әдебиеті сабағында балалар өте жиі музыка тыңдайды, сондықтан музыка әдебиеті сабағын «музыка тыңдау» сабағы деп атасақта болады. «Музыка тыңдау» сабағы білім алушылардың музыкалық және интеллекттық дамуына септігін тигізеді. Басқа музыкалы-теориялы пәндермен бірге жүргізіліп бұл пән музыкалы тіл қалыптасуына және музыканы мәдениетті қабылдауға, оқушылардың жалпы ойлау қабілетін байытады, музыкалы білім жүктемесін толтырады жәнеде музыкалы-әдебиетті сөз байлығын күшейтеді.

Музыканы қабылдағанда оқушылар осы музыкалы шығарманың эмоцияларына беріліп айырып таниды. Оқушылардың эмоционалды ықыласын дамыту үшін өнер синтезіндегі барлық өнерлер: көркем бейнелеу, әдебиет және музыканы тану үшін көп көркемді тәсілдер қолданылады. Музыканы есітіп қабылдауда білім алушыларға ыңғайлы, қызықты, түсінікті болу үшін сабақты түрлі ойын-сауық және шығармашылық тапсырмаларымен байыту қажет. Егерде осыны дұрыс іске асыратын болсақ оқушы сабаққа тез баруға асығады, үй тапсырмаларын қуана қуана істейді (әрине шығармашылықпен байланысты болса),мұғалімнің сабақта айтқан мәліметтерін тез ұғып алады және есінде сақтайды. Мұндай оқыту формасын семестр аяғында қорытындылау сабағында немесе сыныптан тыс уақыттарда қолдануға болады. Қазір мен өзімнің жеке тәжірибемде қолданылатын түрлі ойын сауық түрлерін көрсетемін. Ойындар жеке оқушыға қойылатын және топты жұмыспен берілетінге екі түрге бөлінеді.

Жеке ойындар.

1. «Композитордың аты-жөнін жаңадан қалпына келтіру». Балалардың алдына мұғалім әріптерден тұратын карточкаларды береді. Олар жасырынып тұрған композитордың фамилиясын сол әріптеден құрастырып табу керек. Бұл ойын композиторлардың аты-жөнін қалай дұрыс жазу керектігін есте сақтауға көмектеседі.

2. «Музыка тыңда және сүретін сал».Барлық оқушылар жеке өз парағына естіліп тұрған музыкаға сүрет салып, түрлі реңк бояулар арқылы жеткізіп білу керек. Қандай музыка болып жатқанын мұғалімнен басқа ешкім білмейді. Мұндай жұмыс білім алушының музыкалы үн арқылы сол композицияны көз алдына елестеп, олардың ішкі рухани сезім білдіруін сыртқа көрсетуге пайда береді.Ойын аяқталғанда мұғалім құпияны ашады. Кімнің салған сүреті

композицияның аталуына сәйкес келсе сол жеңеді.

3. «Музыкалық викторина». Ойын басталар алдын оқушылар өз дәптерлерінде жеке жұмыс істеу үшін парақты үш бағанға бөледі. Бірінші бағанға композитордың аты-жөні, екінші бағанға шығарманың атын, үшінші бағанға шығарманың музыкалы үзіндісін жазады. Мұғалім белгілі музыкалы шығарманың үзіндісін қояды. Оқушылар жарты минуттан кейін музыканы есітіп дәптердегі үш бағанды толтырады. Бұл жұмыс білім алушыларына музыкалық шығарма қалай есте сақталынды, композицияның аталуын ұмытпауға көмектеседі.

4. «Сұрақ-жауап». Мұғалім оқу бағдарламасы бойынша сұрақтарды жеке оқушыға қойып, толық жауап алған жағдайда қызыл түсті фишка беріледі, толық емес жауапты оқушыға көк түсті фишка. Егер оқушы жауап бере алмаса кезек басқа оқушыға жетеді. Мұндай ойын әдісі білім алушыларға бір бірін тыңдап өз білім жүктемесін толықтыруға, білімді оқушының өз ой-білімін ашып көрсетуге жәрдем тигізеді.

5. «Кроссворд». Мұғалім бір неше түрлі кроссвордтарды жеке әр бір оқушыға бір бірден беріп шығады. Әр бір кроссворд бір неше кемінде 20 сұрақтардан тұрады. Бағалау сараптамасы алдын ала айтылады. Бұл жұмысты белгілі шектеулі уақыт арасында шешу керек. Кейін нәтиже қорытындысы жәрияланады. Бұл жұмыс формасы оқыту бағдарламасын толығымен меңгеріп болғаннан кейін немесе әр бір семестр аяғында өткізген дұрыс болады. Бұл ойын оқушылардың білімін одан сайын дамытып, логикалық ойлау қабілеті, сауатты дұрыс жазуға көмек береді.

Топпен ойналатын ойындар

Ойынның шарты: Оқушылар екі командаға бөлінеді. Олардың әр қайсысында лидер (ең үздік оқушы) сайланады.

1 тур. «Кейінгі сұрақ». Мұғалім алдын ала дайындап қойған сұрақтарды әр бір командаға қояды. Шектеулі уақыт ішінде оқушылар (3-5 минут ішінде) көп сұрақтарға жылдам жауап беруі керек. Жауапты команда оқушылары кім жылдамырақ асығып беруге тырысады. Уақыт шалынған кезде ойын тоқтатылады. Қайсы топ көп сұрақтарға жауап етсе жеңімпаз атанады. Бұл ойын оқушыларға бірігей болуға, білім төмен оқушылардың алға басарлық қызба ізденіске жетуіне, күшті білімді оқушыдан тәжірибе арттыруына көмегін тигізеді.

2 тур. «Әуенді тап». Тақта таблосында төрт номинация беріледі. «Опера», «симфония», «фортепиано шығармалары», «вокал әндері немесе романстары». Әр бір номинацияда 4-5 әуен бар. Бірінші топ ойын басталар алдын номинация таңдайды. Кейін 7 нотадан 3 нотаға дейін қарсылас топпен саудаласып таңдалынған нота саны бойынша жасырнып тұрған әуеннің авторын және шығарма атын табуға талпынады. Егер әннің атын таба алмаса балл қарсы командаға беріледі. Бұл ойын оқушылардың әлем музыкаларын қастерлеп тұту, музыканы сүю, есте сақтау қабілетін жинауға көмектеседі.

3 тур. «Лидерлер жарысы». Бірінші сұрақты топпен ойластырады. 1-2 минут уақыт ішінде лидерлер өз топтарымен ақылдасып қарсыларстарға қиын сұрақ қоюға әрекет етеді. Екінші сұрақты лидерлер өздері бір сәтте сұрақтарды

ойлап шығарып қарсыластарды жығуға әрекеттенеді. Кім көп сұрақтар беріп жауап алалмаса жеңімпаз атанады. Сұрақтармен қатар музыкалы сұрақты фортепьяно немесе өз дауысымен интонациялауға да болады. Бұл бірігейлік топты ойын мақсатында білім алушылар бір бірін сыйлау, түсіну, адамгершілік, эрудициялық білімдерін тереңдетуге көп септігін тигізеді.

Қорытындылау.

Ойын – бұл оқытуда мықты ынталандыру, бұл оқытудың түрлі және күшті болуына уәждеме береді. Ойын сауық процессінде оқушылардың психологиялық қайраткерлігі оянады: зейін салу, есте сақтау, қызығушылық, қабылдау және ойлау қабілеті. Ойынмен әуестеніп бала оқып жатқанын, қалай уақыттың тез өтіп кеткенін байқамай қалады.

Ойын – өз табиғи жаратылысы бойынша эмоционалды, сондықтан ең ішті пыстыратын құрғақ мәліметтерді қайта жандандырып, оқу процессін жарқын және есте қалдыратын қылады. Бұл жұмыс формасы жәй тыңдап отырғанға қарағанда қызықтырақ. Ойынның арқасында ең төмен қабілетті оқушы жәй күнделікті өмірде істей алмай жүрген жұмысының орнына басқа нәтиже көрсетуі мүмкін. Білім алушыларға ойынның эмоционалды-психологиялық әсері де бар. Себебі, ойынға үлкен қызығушылықпен беріліп үлгерімділігі төмен балалар жанындағы дос-құрдастарын ұятқа батырмай отырғызып кетпеу үшін барынша күшін салып отырады, олар бір бірін құрметтеп социалды бірлеседі.

Өз әдістемелік жұмысым бойынша кейінгі тұжырымға келдім. Ойын – бұл оқыту процессінде маңызды жұмысының бірі. Оқушылардың интеллектін дамытады, эмоционалды әсерін оятады, белсенді болуға барлық зейін ықыласын салуға шақырады.

Ойын – бұл шығармашылық.

Ойын – бұл еңбек.

Ойын – бұл баланың миін көп қинатпайтын қызықты және тез үйрететін жеңіл оқу әдісі болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Калинина Г.Ф. Игры на уроках музыкальной литературы Вып 1-4 М, 2011;
2. Анисимов О.С. Развивающие игры. Игротехника. Методология: в 2 т. М., 2006;
3. Арутюнов Ю.С. О классификации методов активного обучения, Рига, 1983;
4. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр, М, 2003;
5. Ражников В. Путеводитель по дневнику творческого задания. И.: М, 2000;
6. Лях Ю. Перспектива развития дисциплины музыкальная литература в ДМТТТ ДШИ. Абакан 2003;
7. Петрушкин В. Музыкальная психология М, 1997;
8. Ражников В. Диалоги о музыкальной педагогике М, 2000;
9. Токарская М.Н. Дидактические игры на уроках сольфеджио и музыкальной литературы в ДМШ как метод активного обучения» (метод разработка) Иркутск 2021;

10. Якиманская И.С. Развивающее обучение М, 1979;
11. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте М, 1991;
12. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения М, 1981;
13. Осеннева М.С. Теория и методика музыкального воспитания. 3-изд.: Academia, 2014;
14. Медушевский В.В. Потребности музыкальной культуры и воспитание музыковедов. Сов. музыка, 1981, №9;
15. Медушевский В.В. Какая наука нужна музыкальной культуре. Сов. музыка, 1977, №12;
16. Джумакова У.Р. О понимании и восприятии национальных свойств музыки и методологических проблемах музыковедения Казахстана. Музыка. Искусство, наука, практика/№4, 2018;
17. Жубанова Г.А. Мир мой-музыка: Статьи, очерки, воспоминания. Алматы, 1997;
18. Арипбаева Л.Ш. Современные реалии музыкальной культуры в республике Казахстан/Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения. Шымкент, 2012;
19. Ксенофонтова Д.В. Музыка в Казахстане/Мир современной науки, 2012.

КІТАПХАНА ІСІ: ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАР

Даулеткалиева Г. К.

«Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжі» МКҚК
арнайы пәндер оқытушысы, педагог-сарапшы

Алдымен инновациялық типтегі ақпарат орталықтарына айналған Ақтөбе қаласындағы С.Жиенбаев атындағы облыстық жасөспірімдер кітапханасы туралы бейнеролик көрсетіледі.

Қазіргі кітапханалар пайдаланушылардың талаптарын толық және жедел қанағаттандыруға бағытталған жаңа ақпараттық технологиялар негізінде қызмет ететін инновациялық типтегі ақпарат орталықтарына айналуға, сондықтан жан-жақты білімді, іскер, шығармашылдық қабілеті жоғары, интеллектуалдық ой өрісі дамыған, бәсекеге қабілетті мамандарды даярлауды талап етіледі. Сондықтан, сапалы замануы кәсіби мамандарды даярлауда технологиялық, педагогикалық, пәндік білімдерін өзара байланыстыра отырып, түрлі әдістемелік жобаларды іске асыруға жетелейді.

Жобаның негізгі тақырыбы: «Кітап. Жастар. Ақпараттық технология»

Жобаның мақсаты – болашақ мамандарға кітапхана саласында қолданылып жатқан жаңа ақпараттық технологиялар, электрондық ресурстар, пайдаланушыларға қызмет көрсетудің жаңа формалары, кітапхана қорларын автоматтандыру жолдарын меңгерту.

Осы жоба аясында республикалық деңгейдегі «Библиографиятану» оқу әдістемелік құралы әзірленді. «Библиографиятану» оқу әдістемелік құралының міндеті - библиографиялық ақпаратты дайындау үрдісінде

қолданылған әдіс-тәсілдерді оқып үйрену және ақпарат тұтынушыларға оны дайындап жеткізу. Жинаққа баспа басылымдарын жіктеуді, мемлекеттік, ғылыми-көмекші, ұсыныс, баспа және кітапсауда, өлкелік библиографиялық басылымдарды талдау, барлық білім саласы бойынша тұтынушыларды библиографиялық ақпаратпен қамтамасыз ету, кітапхананың анықтама-библиографиялық аппараты мен ақпараттық-іздірету жүйесіне бағдар жасай білу, библиографиялық іздеуді жүргізу, ақпараттық мәдениетті қалыптастыру тақырыптары қарастырылды.

Сонымен бірге, «Онлайн – режимінде кітапхана пайдаланушыларына қызмет көрсету үшін – идеялар» тақырыбында әдістемелік – көмекші ұсыныс құралы шығарылды.

Кітапханалар - бұл шығармашылық мәдени мекемелер, олар оқырмандарға тек қана ақпарат іздеу жұмысымен айналыспайды, сонымен қатар оқырмандарды тарту бойынша жаңа форматтағы көпшілік шараларды өткізіп, олардың бос уақытын ұйымдастырады. Осы кезеңге дейін кітапханада өткізілетін көпшілік шаралар кітапхана ішінде, арнайы оқу залдарында өтеді деген ұғым қалыптасты. Алайда, ақпараттық технологиялардың кітапхана жұмысына енуі, мәдени шараларды қашықтықтан ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Қашықтықтан кітапхана пайдаланушыларына қызмет көрсетудегі жалпы қағида, дәстүрлі форматтағы жұмысты онлайнға көшіру: лекция — бейнелекция, көрме — виртуалды көрме және т.б. Мұндай жаңа форматтағы жұмыс істеу тәсілі оқырмандар кітапханадан қол үзбейді, әрі өткізілген шараларға белсене қатысады.

Техникалық кәсіптік білім беру ұйымдарында кредиттік-модульдік оқыту жүйесінің енгізілуіне байланысты, «Кітапхана ісі» мамандығы бойынша барлық кәсіби модульдер бойынша оқу бағдарламалары мен білім беру паспорты әзірленді.

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы №50 бұйрығымен бекітілген «Дуальды оқытуды ұйымдастыру» қағидалары дуальды оқытудың ұйымдастыру тәртібіне сәйкес, «Кітапхана ісі» мамандығының білім алушылары дуальды оқытуға көшірілуіне байланысты, «Білім беру үрдісінде кітапхана ісі мамандығы бойынша дуальды оқытудың тиімділігі» атты республикалық деңгейдегі конференцияға қатысып, мақалалар жарияланды.

Сонымен қатар, халықаралық WorldSkills чемпионатының талаптарына сәйкес, кітапханащы құзіреттілігі бойынша колледжішілік және аймақтық деңгейдегі байқауларға арнайы тапсырмалар әзірленді.

Ұлттық әдебиетіміздегі ең үздік деген туындыны оқу және насихаттау, оқуды ілгерілету, рухани мұратымызды сақтау, сондай-ақ, жастарды отаншылдыққа әрі өнегелікке тәрбиелеу мақсатында, үздік шығармалардың электрондық нұсқасын QR-кодты сканерлеу арқылы жастарды кітап оқуға шақыратын оқу аудиторияларына мобильді стендтер әзірленді.

Халықаралық аралық жоба: «Кітап оқуды насихаттауға арналған бағдарламалар: әлемдік және отандық тәжірибе»

Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжде оқу процесіне инновациялық

технология енгізу бойынша шығармашылық қауымдастық құрылған болатын. Оқытушылардан құрылған шығармашылық қауымдастық құру идеясы, колледж басшылығының қолдауымен оқытушылар әлемнің әр еліне барып, олардың озық тәжірибелерімен танысқан еді. Оқытушылар Жапония, Қытай, Дубай, Грузия мемлекеттеріне барып, ол елдердің білім беру саясаттары мен жобаларын зерделеп келді. Осының нәтижесінде шығармашылық қауымдастықтар құрылып, оқытушылар өздерінің жобаларын алып әрі қарай дамытты. Мен Грузия мемлекетіне барған болатынымын, біздің команда мүшелері «Оқу процесінде білім алушылардың soft skills құзыреттерін дамытуға бағытталған топтық технологияларды қолдану» жобасын жүзеге асыруды қолға алды.

2024 жылдың 7 қараша күні «Оқу процесінде білім алушылардың soft skills құзыреттерін дамытуға бағытталған топтық технологияларды қолдану» жобасы аясында «Кітап оқуды насихаттауға арналған бағдарламалар: әлемдік және отандық тәжірибе» атты тимбилдинг өтті. КТХ – 315 студенттері әлемдік деңгейдегі кітапханалар мен олардың кітап оқыту бағдарламалары мен жобаларын зерделеп, өздерінің ой тұжырымдарымен бөлісті.

Мақсаты: болашақ мамандар әлем кітапханаларын тану арқылы, ол елдердегі кітап оқитудың озық бағдарламалар мен жобаларын зерделеп, болашақта іс тәжірибелерінде қолдану. Бұл жобаны жүзеге асыру үшін алдымен шараның өткізу формасын анықтау керек болды. Түрлі ізденістің нәтижесінде воркшоптың бір типі тимбилдинг формасына тоқталдық.

Виртуалды тур жасау арқылы әлемнің ірі кітапханалармен таныстырып, оны отандық кітапханалар мен әлемдік деңгейдегі кітапханалардың сыртқы архитектурасы мен ішкі мазмұнын салыстыра отырып, болашақта жүзеге асыратын жобаларын ұсынды.

Бұл жобаны қорғаудың алғашқы қадамы, әрі қарай жалғасын табады.

Қашықтықтан оқыту кезінде «Кітапхана ісі» мамандығы бойынша «Кітапханатану», «Кітапхана қорларын және каталогтарды ұйымдастыру», «Библиографиятану» пәндерінен оқу бағдарламасына сәйкес, көптеген бейне сабақтарды түсірді. Түсірілген бейне сабақтар талаптарға сай, сауатты

әзірленгендіктен, республикалық ТАЛАП сайтына жіберіліп отырды.

Әдебиет тізімі:

- 1.«Библиографиялық анықтамалардың жеке түрлерін орындау»
<https://www.youtube.com/watch?v=9D1kuLq04hk>
- 2.«Библиографиялық ақпараттар:ұйымдастырылуы мен әдісі»
<https://www.youtube.com/watch?v=TGaMjkXd>
- 3.«Библиографиялық құралдарды құрастыру жолдары»
<https://www.youtube.com/watch?v=Zg7WwCgPy8&t=19s>
- 4.«Балаларға арналған әдебиеттердің түрлері мен типтері»
<https://www.youtube.com/watch?v=5Yo-MRqrsN4>
- 5.«Пайдаланушылардың жеке топтарына қызмет көрсетудің ерекшелігі»
<https://www.youtube.com/watch?v=LV5Y6ytud90&list=PL9YoVBBiFt9IFe8Zk6zrmhOlSoZyXyJwm&index=6&t=2s>
- 6.«Кітапхана жұмысын есепке алу»
күнделігі <https://www.youtube.com/watch?v=SPoGdhBdtME>
- 7.«Кітапхана қорын есептеу»
<https://www.youtube.com/watch?v=yx0bOdb50U0&list=PL9YoVBBiFt9IFe8Zk6zrmhOlSoZyXyJwm&index=13&t=0s>
8. «Жүйелі каталог» <https://www.youtube.com/watch?v=Aww-YKT7NNw&t=9s>
9. «Кітапханалық техникалық өңдеуден өткізу»
<https://youtu.be/OC57UNG3TNo>
10. «Кітапхана қорын орналастыру» https://youtu.be/KI8xGk_d1Ec
11. «Кітапханалық библиографиялық жіктеу таблицасы»
https://youtu.be/_1FlkTA7Bh8

КІТАПХАНАЛЫҚ-АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТТЕ ҚОЛДАНУ

Мукашева Ш.Б.

*«Алматы облыстық білім басқармасы» мемлекеттік мекемесінің
«Қаскелең мәдениет колледжі» МКҚК
арнайы пәндер оқытушысы, педагог-зерттеуші*

Аннотация

Бүгінгі таңда жасанды интеллект (ЖИ) технологиялары қоғамның көптеген салаларына, соның ішінде кітапхана ісіне де белсенді түрде еніп жатыр. ЖИ кітапхана қызметін жетілдіруге, пайдаланушыларға қызмет көрсетудің тиімділігін арттыруға және кітапханашылардың жұмысын жеңілдетуге зор мүмкіндіктер ашады. Бұл мақалада әлемдік және Қазақстан кітапханаларында ЖИ-ні тиімді пайдалану бойынша шолу жасалған.

Кілттік сөздер: жасанды интеллект, генеративті тілдік модельдер, кітапхана үдерістері, оқуға кітап ұсыну, DOS AI.

Қазіргі заманғы цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы жасанды

интеллектің (ЖИ) кітапханалық-ақпараттық қызметте, соның ішінде библиографиялық қызмет көрсету саласында қолданылуын кеңейтуде. ЖИ технологиялары үлкен көлемдегі деректерді өңдеуді автоматтандырып, ақпаратқа қолжетімділікті жақсартуға, пайдаланушылардың сұраныстарын тиімді қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Бүгінгі таңда кітапханалар тек дәстүрлі ақпарат орталығы ғана емес, сонымен қатар цифрлық трансформацияның белсенді қатысушысына айналды.

Мақаланың мақсаты- ЖИ эволюциясы, кітапханалық-ақпараттық саладағы жасанды интеллекттің кітапханада пайдалануын негізгі анықтау және кітапханалық-библиографиялық қызмет көрсетуде жасанды интеллектінің қолдану мүмкіндіктері мен түрлеріне шолу жасау.

Соңғы жүз жылда ғалымдар адамның санасына ұқсас күрделі механизмді жасанды түрде жасауға тырысып келеді, оны ғылымда "жасанды интеллект" деп атайды. 1956 жылы Джон Маккарти алғаш рет бұл терминді қолданды. Жасанды интеллект (ЖИ) - адам интеллектіне тән ойлау, үйрену, шешім қабылдау және мәселелерді шешу қабілеттерін компьютерлік жүйелер арқылы жүзеге асыруға бағытталған технологиялар жиынтығы. Бұл термин алғаш рет 1956 жылы Дартмут конференциясында Джон Маккарти тарапынан ұсынылған. Алайда, жасанды интеллект осы термин пайда болғанға дейін де қолданылды. Мысалы, екінші дүниежүзілік соғыс кезінде Алан Тьюринг немістің Энигма кодын бұзып, мыңдаған адамның өмірін сақтап қалды. Тьюринг 1950 жылы компьютер интеллектінің деңгейін анықтайтын "Тьюринг тестін" жасап, бүгінгі күнге дейін қолданылып келеді [1].

ЖИ-дің даму эволюциясы келесі кезеңдерге бөлінеді:

- 1950–1970 жж. - Логикалық бағдарламалау, сараптамалық жүйелердің қалыптасуы.
- 1980–2000 жж. - Нейрондық желілер мен үлгілерді тану әдістерінің дамуы.

2000 жылдан кейін - Үлкен деректерді (Big Data) өңдеу, машиналық оқыту және терең нейрондық желілерді қолдану. Заман өзгеруімен бірге дамыған жасанды интеллектпен деректерді өңдеу мен талдаудың қуатты құралына айналып, кітапханалық-ақпараттық жүйелердің ажырамас бөлігіне айналуға [2].

Бүгінде Қазақстанда жасанды интеллект (ЖИ) саласын дамытуға бағытталған кешенді шаралар қабылдануда. Бұл бағытта Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі тарапынан 2029 жылға дейінгі жоспар әзірленді. Аталған жоспар "Жасанды интеллектіні дамытудың 2024-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында" көрініс тапқан. Тұжырымдамаға сәйкес, ЖИ саласы бойынша озық мамандарды даярлау, еліміздің жетекші жоғары оқу орындарында машиналық оқыту, data science, кибернетика, жасанды интеллект, роботтехника сияқты білім беру бағдарламаларын енгізу жоспарланған. Бұған қоса, машиналық оқыту және жасанды интеллект мамандарының қауымдастығы құрылып, мектептерде де оқу бағдарламасына жасанды интеллект модульдері енгізілуі жоспарлануда.

Ғылым және жоғары білім министрлігінің мәліметінше, елімізде жасанды интеллект саласы бойынша зерттеулермен және әзірлемелермен

айналысатын 24 жоғары оқу орындары мен ғылыми орталық бар. Бұл Қазақстанда ЖИ саласындағы ғылыми-зерттеу және инновациялық әлеуеттің бар екенін көрсетеді [3].

2020 жылдың қазан айында Халықаралық кітапханалық қауымдастықтар мен мекемелер Федерациясы (International Federation of Library Associations, IFLA) ЖИ қолдану принциптері көрсетілген "Кітапханалар мен жасанды интеллект туралы мәлімдеме" жариялады. Халықаралық кітапханалық ассоциациялар мен мекемелер федерациясының (IFLA) мәлімдемесінде кітапханалардың жасанды интеллект дәуіріндегі рөліне баға беріледі. Мәлімдемеде мәтіндік сапалы талдау әдісі қолданылып, негізгі аспектілер мен ұсыныстар анықталған. Жасанды интеллект және машиналық оқыту (МО) технологияларын жеке және мемлекеттік секторларға енгізу қарқынды даму үдерісінде. Осы саяси мәлімдеме кітапхана саласында аталған технологияларды қолданудың негізгі аспектілерін айқындауға және ЖИ интеграциясының артуы жағдайында кітапханалардың атқаруы тиіс рөлдерін ұсынуға бағытталған. Және IFLA мәлімдемесі кітапханалардағы жасанды интеллекттің мүмкіндіктері мен этикалық мәселелері қамтылған [4].

Әлемдік тәжірибелерге сүйенер болсақ, жасанды интеллект кітапханаларға жаңа мүмкіндіктер ашып, пайдаланушыларға қызмет көрсетудің сапасын арттыруға ықпал етуде. ЖИ технологияларын енгізу және дамыту кітапхана ісінің заманауи талаптарға сай болуына және оның қоғамдағы рөлін күшейтуге мүмкіндік береді. Цифрландыруда дәстүрлі қызметтер жетілдіріліп, библиографиялық қызметтер көрсетудің жаңа формалары мен тәсілдері пайда болады. Кітапханаларда қолданылатын ең кең таралған және танымал ЖИ технологиялары «іздеу» технологиялары болып табылады.

XXI ғасырдың үшінші онжылдығының басында, цифрландыру мегатренд ауқымына ие болған кезде, кәсіби кітапхана жасанды интеллект мүмкіндіктерін уақытылы бағалап, заман ағысына қарай белсенді пайдалану қажеттігі туындап отыр. Өзінің сараптамалық-зерттеулік мақаласында ресейлік ғалым М.Ю.Нещерет ЖИ технологиялары кітапханаларға пайдаланушыларға кітапханалық ақпараттық қызмет көрсетудің ағымдағы міндеттерін сәтті шешуге мүмкіндік беретінін атап өтті. ЖИ құралдары библиографиялық процестерде тиімді қолданылуда. ЖИ кітапханалық қызмет көрсету-метадеректерді алу және библиографиялық жазбаларды қалыптастыру, ақпараттық іздеу, ақпаратты бағалау және тарату, анықтамаларды орындау қызметтерінде белсене қолданылуда. Кітапханаларда ең көп дамыған қызметтер - кітапханалық чат-боттар және мәтіндерді интеллектуалды талдау жүйелері. Қызметтер ауқымы библиографиялық практикаға ғылыми, шығармашылық және іскерлік қызметті кеңінен ақпараттық қолдауға бағытталған эксклюзивті сипаттағы қызметтерді енгізу есебінен кеңейтілуде деп ой түйінделген. Дегенмен, ЖИ әлеуеті әлі жеткілікті зерттелмеген, оның оң және теріс жақтары толық анықталмаған деген қорытынды жасалды. Демек, ЖИ қолдану аясы кеңейіп, библиографиялық қызмет көрсету сапасы мен тиімділігін, кітапхана мамандарының құзыреттілік деңгейін айтарлықтай арттыруға мүмкіндік беретінін атап көрсетті ғалым. [5].

Қазақстандық ғалымдар Г.Сабденова мен Ж. Қосмырзаның «Кітапханалардағы жасанды интеллект: тарихи-салыстырмалы талдау тәжірибесі» мақаласында жылдам және жедел, ең бастысы сапалы қызмет көрсетудің маңыздылығы анықталды. Бұл жұмыстың практикалық маңыздылығы негізінен ЖИ көмегімен кітапханаларға сапалы қызмет көрсетуді жетілдіру болып табылады. Зерттеу нәтижесінде жасанды интеллект көптеген кітапханаларда қолданылмайтындығы және оны жүзеге асыру үшін үлкен қаражат қажет екендігі дәлелденді. Сонымен қатар, кітапхана басшысы мен қызметкерлерінің білімінің жетіспеуі өз кезегінде жасанды интеллектті толық пайдалануды шектейтіндігі анықталған. [6]. Өскемен орталықтандырылған кітапханалар жүйесінің директоры Х. Ақжігітова жасанды интеллектінің кітапханаларда пайдаланылуы туралы өткізілген халықаралық конференцияда кітапханалардың жасанды интеллектті мен адамдар арасында көпір екенін атап өтті [7]. Осы конференция қорытындысы бойынша бірқатар ұсыныстар қарастырылды. Және кітапханалардың білім қоймасы ғана емес, елімізде жаңа технологияларды енгізу және дамыту үдерісінің белсенді қатысушылары болатындығы айтылды. Сондай-ақ еліміз азаматтарының технологияларды сауатты және жауапкершілікпен пайдалануын қамтамасыз ететін жоғары сапалы дата-сеттер құру болашағын атап көрсеткен.

Бүгінгі әлемдік үрлдісте жасанды интеллект кітапханалардың қызмет көрсету сапасын арттырып, пайдаланушылардың ақпаратқа қолжетімділігін арттыруда. Кітапхана ісіндегі жасанды интеллектті пайдалану бойынша бірқатар тәжірибелер мен зерттеулерге тоқталып өтейік.

Ақпаратты индекстеу және іздеу. Кітапханалардағы үлкен көлемдегі деректерді тиімді басқару және пайдаланушылардың сұраныстарына жауап беру үшін семантикалық іздеу жүйелері енгізілуде. Google Scholar, Semantic Scholar сияқты платформалар ЖИ-ді пайдаланып, ғылыми мақалалар мен кітаптарды интеллектуалды индекстеуді жүзеге асырады. Бұл жүйелер мәтіннің мағынасын түсінуге, сұраныстарды нақтылауға және релевантты нәтижелерді ұсынуға мүмкіндік береді. Мысалы, АҚШ-та Конгресс кітапханасында «Газет навигаторы» небәрі 19 күннің ішінде 16 358 041 газет бетін өңдеп, жіктеді.

Кітапхана қызметіндегі интеллектуалды ақпараттық жүйелер (ИАЖ). START <https://start.csail.mit.edu/index.php> –1993 жылдың желтоқсанынан бері үздіксіз онлайн жұмыс істейтін әлемдегі бірінші веб-негізделген сұрақтарға жауап беру жүйесі. Интернет іздеу жүйелерінен айырмашылығы, START пайдаланушыларға сілтемелер тізімін ғана емес, «дұрыс ақпаратты» беруге тырысады.

Google Books <https://books.google.com> электронды кітапханасы кітаптарды ұсыну тұрғысынан кітапханашы қызметін атқаратын "Кітаптармен сөйлесу" эксперименттік модулімен толықтырылды. Жасанды интеллект арқылы жұмыс істейтін.

«Talk to Books» <https://books.google.com/talktobooks> — бұл кітаптар жинағынан іздеу үшін нейрондық тіл үлгісін пайдалануға негізделген тәжірибелік жоба. 2018 жылы іске қосылған бұл жоба миллиондаған пайдаланушыны таң қалдырды, өйткені олар кітаптармен бұрын-соңды

елестете алмаған тәсілмен "сөйлесуге" болатынын анықтады. Яғни, оқырмандардың табиғи тілдегі сұрауларына жауап ретінде кітаптарды ұсынады. Мысалы, пайдаланушы "Маған қызықты детектив кітаптарын ұсыныңыз" деп сұрауы мүмкін, және жүйе оған ұқсас кітаптарды ұсынады. Алайда, бірінші нұсқа тек ағылшын тілін пайдаланады және жиі қателері бар ұсыныстар беру бойынша тәжірибе болды. Дегенмен, алдағы уақытта тілдерді меңгеру және әрбір жаңа оқырманмен сөйлескеннен кейін "ақылдырақ" болуы керек интеллектуалды модульді жетілдіру күтіп тұр.

Чат-боттар. Бүгінгі таңда көптеген тестік /дауыс көмекшілері - чат-боттар бар. Олар кезекші ақпараттық функцияларды орындайды: жұмыс кестесін хабарлау, қызмет көрсету ережелері, әдебиеттерді жаңарту, топтық сабақтарға бөлмелерді брондау және т.б. Кітапхана чат-боттары 2004-2005 жылдары, яғни кейбір еуропалық және американдық кітапханалардың веб-сайттарында пайда болған кезде басталды. Мысалы, пайдаланушы чат-боттан "Кітапхана бүгін ашық па?" немесе "Менің оқырмандық билетімнің мерзімі қашан бітеді?" деп сұрауы мүмкін. Чат-боттар пайдаланушыларға жылдам және ыңғайлы қызмет көрсетуге мүмкіндік береді.

Бүгінде кітапхана қызметінің интеллектуалдық процестері бойынша автоматтандырылған құжаттарды жіктеу (орташа және/немесе толық кестелер) жүзеге асырылып, Ресей ЖАК (Жоғары аттестациялау комиссиясы), мемлекеттік ғылыми-техникалық институтты рубрикаторын қолдауды қосу жоспарлануда. Бұл функция кітапханашыларға және пайдаланушыларға кітаптарды жылдам және тиімді түрде табуға көмектеседі. <https://keywords.bibliosearch.ru/>

Ғылыми мәтіннен кілт сөздерді автоматты түрде шығару мүмкіндігі іске асырылуда. Бұл функция ғылыми зерттеулер жүргізушілерге қажетті ақпаратты табуға көмектеседі.

2019 жылы Springer Nature басып шығарған кітап Франкфурттегі Гете университетінің қолданбалы есептеуіш лингвистика зертханасында машиналық оқыту және өздігінен білім алу принциптерін пайдаланатын алгоритм бойынша жазылған <https://www.springernature.com/gp>

Бұл технология кітапханашыларға және зерттеушілерге үлкен көлемдегі ақпаратты жылдам және тиімді түрде талдауға көмектеседі. Оқуды ұсынатын жүйелер. Бүгінгі таңда әлемде жасанды интеллектті қолдануға негізделген оқуды ұсынатын елуден астам жүйе бар.

Оларға әртүрлі кітап жобалары үшін тәуелсіз қызметтер мен ұсыныс модульдері кіреді: Goodreads, NextThreeBooks, Readow, WhatToReadAfter, Ask Jules, PagePundit, Librarian.ai.

Бұл жүйелер пайдаланушылардың оқу талғамына, қызығушылығына және басқа да факторларға негізделіп, кітаптарды ұсынады.

Ұлыбританияда «Хью» кітапхана каталогі сөйлей алуымен бірге басып шығарылған көшірмелердің орнын біледі, дыбыстық сұрауларды қабылдап, оқырманды қажетті кітап сөресіне бағыттайды. Ол 800 мыңнан астам кітап туралы ақпаратты қамтитын кітапхананың жылжымалы дыбыстық каталогына айналады. <https://welcomecollection.org/works/wa32xbnq>

Жалпылама библиографиялық қызметтерге арналған платформалар зерттеушілерге библиографиялық қызметтердің толық спектрі, соның ішінде анықтамалық және библиографиялық бағыт (бір реттік сұрауларды іздеу) және ағымдағы библиографиялық ақпарат орындауды бүгінде кемінде үш платформада жүзеге асырылады: Connected Papers, Litmaps, ResearchRabbit. Барлық платформалардың айрықша ерекшелігі - белгілі бір ғылыми сала ландшафты бойынша. Бұл платформалар зерттеушілерге ғылыми мақалалар мен басқа да материалдарды табуға, оларды талдауға және өз зерттеулері үшін пайдалануға көмектеседі. Барлық платформалардың айрықша ерекшелігі - белгілі бір ғылыми сала ландшафты бойынша.

А.С. Пушкин атындағы Шығыс Қазақстан облыстық кітапханада Қазақстанда алғашқы кітапханалық нейро-ассистент – DosAI таныстырылды. DosAI - кітапхана қызметін жаңа деңгейге көтеретін цифрлық көмекші. Ол оқырмандарға ақпараттық қолдау көрсетіп, қажетті кітаптарды таңдауға көмектеседі, сондай-ақ кітапхана ресурстары туралы нақты мәлімет береді. Жоба авторы, Өскемен экономика және техника колледжінің студенті Денис Кушнарев, жиналғандарға нейро-ассистенттің жұмысын таныстырды [8].

DosAI А.С. Пушкин атындағы облыстық кітапхананың ресми сайтына біріктірілген. Бұл цифрлық көмекші келушілерге кітапхана жұмыс тәртібі туралы ақпарат беріп, оқырман билетін алуға көмек көрсетеді және іс-шаралар, үйірмелер туралы хабарлап, өлкетану материалдарын іздеуге көмектеседі. <https://dosai.pushkinlibrary.kz/>.

Қорытынды

Қазіргі таңда жасанды интеллекттің кітапхана саласында тиімді қолданылуы, әсіресе цифрландыру және ақпаратты өңдеу жұмыстарының жылдамдығын арттыру үшін өте қажетті болып табылады. Жасанды интеллект кітапхана ісінде көптеген мүмкіндіктер ашады. Ақпаратты индекстеу және іздеу, чат-боттар, автоматтандырылған жіктеу, кілт сөзді шығару, аналитикалық шолулар дайындау, оқуды ұсыну, физикалық процестерді автоматтандыру сынды кітапхана қызметін дәстүрлі қызметтерінен асып, заманауи білім беру, мәдениет және цифрлық сауаттылықты арттыру орталығына айналдыруға мүмкіндік береді.

Әдебиет тізімі:

1. Вселенная Алана Тьюринга / Эндрю Ходжес / пер. с англ. О. Костеревой, М. Витебского, В. Тен, Г. Веселова. — Москва: Издательство АСТ, 2015.
2. Степанов В. К. Искусственный интеллект в деятельности библиотек: теоретические подходы и практические решения // Научные и технические библиотеки. 2024. № 11. С. 15-30
3. Жасанды интеллектті дамытудың 2024 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 24 шілдедегі № 592 қаулысы <https://adilet.zan.kz> (қараған күні 05.01.2025 ж.)
4. IFLA Statement on libraries and artificial intelligence : [official website] // International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). URL:

<https://repository.ifla.org/handle/123456789/1646>. Жарияланған күні: Oct. 2020.

5. Нещерет М. Ю. Нейросети в библиотеке: новое в библиографическом обслуживании // Научные и технические библиотеки. 2024. № 1. С. 105–128.

6. Сабденова Г. Е., Космырза, Ж. Т. Кітапханалардағы жасанды интеллект: тарихи-салыстырмалы талдау тәжірибесі. ҚазҰУ Хабаршысы. Тарих сериясы. 2024. С.113- 197 <https://doi.org/10.26577/JH.2024.v113i2-017>

7. Ақжігітова Х. М. Кітапхана және жасанды интеллект // Егемен Қазақстан. 2024. 30 қараша Қазақстандағы алғашқы кітапханалық нейро-ассистент таныстырылды //Егемен Қазақстан. 2025.

КІТАПХАНАЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ ЖӘНЕ КАДРЛЫҚ РЕСУРС

Муханбетчина Қ.С.

«Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжі» КМҚК

арнайы пәндер оқытушысы,

кітапханалық -ақпараттану ғылымдары магистрі

«Кітап оқу- рухани кемелденудің
көзі десем артық емес»

Қасым-Жомарт Тоқаев

Тәттімбет атындағы өнер колледжі «Кітапхана ісі» бөлімі 1968 жылдан құрылғаннан бері арнайы оқу-әдістемелік нысанды қалыптастырып қана қоймай, 57 жылға жуық тарихында кәсіби базаның негізі қаланды.

Күндізгі оқу нысаны: 2 жыл 10 ай.

Сырттай оқу нысаны: 1 жыл 10 ай.

Әрбір білім алушы ұрпақтың болашақ қоғамдағы роліне, әлеуметтік бейімделуіне және өзін-өзі жетілдіруіне жан-жақты ықпал етті. Сонымен қатар, арнайы қажеттіліктері бар, мүмкіндігі шектеулі білімалушыларға, сондай-ақ қоғамдық және тілдік азшылық өкілдеріне ерекше назар аударылу жеке бағдарлама жүйесінде қарастырылған .

Бөлімнің оқу процестік міндеті – үздіксіз кісіби білім беруге ғана емес, заман талабына сай, күрделі әлеуметтендіру процестеріне, жеке тұлғаның қалыптасуына, шығармашылық әлеуетті ашуға, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болашақ қызметкердің дағдыларын қалыптастыруға белсенді ықпал етуде. Мамандық даярлауда бөлімнің төмендегідей әдістемелік функциялары бар. Олар:

1.Әлеуметтік -дүниетанымдық, ақпараттық, мәдени-ағартушылық, білім беру;

2.Психологиялық – құндылық-бағдарлы, танымдық, коммуникативтік, эмоционалды-компенсаторлық, рекреациялық, эстетикалық, рефлексивті;

3.Педагогикалық – тәрбие және өзін-өзі тәрбиелеу, білім беру және өзіндік оқу, оқыту және өзін-өзі оқыту, дамыту болып табылады.

Кадрды даярлау процесінде білім алушыларға біліктілік дағдыларын

меңгеруде облыстық ірі кітапханалардың ықпалы зор. Өндірістік базалар теориялық білімді практикалық тұрғыда бекітеді. Модульдердің маңызды бөлшегі АБҚК ұйымдастыруды библиографиялық қызмет көрсету курсын жүзеге асырады.

АБҚК сапасы көп жағдайда АБА қызметіне терең көңіл бөлініп, ақпараттық библиографиялық бөлім ішіндегі еңбекті технологиялық бөлу/АББ/ библиографтардың арасында олардың әрқайсысының қабілетін, бейімділігін және біліктілігін ескере отырып жүреді:

- библиографиялық қызмет көрсетудің белгілі бір түрлерін орындау;
- анықтамалық-библиографиялық қызмет көрсету /АБҚК/;
- библиографиялық ақпарат беру, библиографиялық оқыту;

«Кітапхана жұмысын ұйымдастыру» модулі бойынша, мындай тиімділік көрсеткіштерінің жүйесі қамтылады: Мыс.:

- қызмет көрсету ресурстары;
- оны пайдалану қарқындылығы;
- жеке кітапханалық қызметтер;
- қызмет көрсету мәдениеті;
- Көпшілік шараларды ұйымдастыру.- болып табылады.

«Кітапханалық маркетинг және менеджмент», «Кітапханалық жарнама» пәндерін меңгеру бойынша негізге алынатын медиатектің құрамдас бөліктері кіреді, олар: артотека, диатека, видеотека болып табылады.

Артотека - бұл адамның рухани және эстетикалық даму міндеттерін шешуге қызмет көрсету құралы ретінде картиналардың репродукциялық коллекциясы.

Диатека - слайдтар мен диафильмдер топтамасы.

Видеотека компакт-дискілердегі түрлі фильмдердің жинағын пайдалану. Мұндай тәсілдер оқушының шығармашылық ойлау қабілеті мен қиялын ұштауға өз тарапынан сын тұрғысынан ойлауға көмектеседі. Сонымен қатар, жасанды интелект, динамикалық және интерактивті электронды кітаптар мен өнімдер болып табылады. Ол «гиперқұрал» (гиперсілтеме), мәтінді аудио және бейнематериалдармен үйлестіре алады, мәтін түрі мен өлшемін өзгертуге мүмкіндік береді және т.б. Электронды кітаптардың түрлері:

- мәтіндік кітаптар;
- статикалық бейнелері бар кітаптар;
- дыбыстық (аудио) кітаптар;
- мультимедиа (кино, бейне) кітаптар;
- кітап полимедиасы;
- зияткерлік кітаптар;
- киберкітаптар және т.б.

Сонымен қатар оқушыларды қабілетіне қарай қалалық, облыстық, республикалық конкурстар мен тұлғатану форумдарына қатыстыру жүйеге жолға қойылған.

Бөлімнің кәсіби насихаттау жұмысы мен кәсіби сынама жұмыстары да көбіне студенттерді жұмылдыру арқылы жүзеге асады, өйткені жастар жастарға құлақ салады және тыңдайды.

Насихаттау жұмыстары мындай нысандарда жүзеге асырылады:

- мектептердегі шеберлік сабақтар;
- қызықты библиография;
- түрлі дауыстап оқулар;
- мамандық таңдау; - кәсіби деңгейін арттыру;
- ойындар арқылы тапсырмаларды орындау;
- әуесқойлық құмарлық; т.б.

Сонымен қатар, кадрларды даярлауда кездесетін келергілер мен қиындықтарда жоқ емес, атап айтсақ:

-Кадрлық ресурсты даярлаудағы бекітілген стандарттық жүйе 9-сыныптан болғандықтан бітіруші түлектердің кәмелеттік жасқа толып үлгермеуі, сол себепті кәсіп бойынша жұмысқа тұру қиындылығы.

- Инклюзивті білім беру бағытындағы балаларды оқытудағы, және жұмыспен қамтудағы кездесетін кедергілер.

-Мамандық пен біліктілік атауының ескіргендігіне байланысты түсуші талапкерлердің қызықпауы.

- Кәсіби амандығы бойынша колледж бітірген түлектердің кәсіби бағыттағы ЖОО-да , колледждерде кітапхана ісі факультеттерінің ескірген бағдарламада білім алуы және күндізгі бөлім оқу ақысының өте қымбаттылығы.

Қорыта келгенде айтарым: Мәселе бар жерде шешім де бар. Бүгінгі өткізіліп отырған конференцияда қатысушыларының біраз бөлшегі «Кітапхана ісі» мамандығының жанашырлары. Бір қуантарлығы быйылғы Елбасы қатысуымен өткен «Ұлттық құрылтай» IV отырысында мен көтерген мәселелері қаралды. Демек, бүгінгі таңда кітапханашыларды атқарып отырған қызметіне жіктеп бөлетін заңды бағдарлама шығады деген үміттемін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының кітапхана ісіне байланысты нормативтік-құқықтық жинағы = Сборник нормативно-правовых документов по библиотечному делу Республики Казахстан [Мәтін] : [Бүкілқазақстандық кітапханашылар съезі] / [құраст. А. К. Байдарова ; ред. Г. А. Маханбетова, жауапты ред. А. Х. Юсупова] ; ҚР Ұлттық кітапханасы – Алматы : [б. ж.], 2018. – 240 б.

2. Коготков, Д. Я. Библиографическая деятельность библиотеки: организация, технология, управление[Текст] : учебник / Д. Я. Коготков. – СПб. : Профессия, 2005. – 304 с.:илл.

3. Матвеева И.Ю. Инновационный менеджмент: от идей до реализаций:Научно-практическое пособие/И.Ю. Матвеева .-М.:2011.-160с.(Современная библиотека)

4. Сукиасян Э.Р. Библиотечная профессия и кадровый менеджмент:Сборник/

Э.Р. Сукиасян.-СПб.:Профессия,2011.-430с.

5. Суслова И.М. Кітапхана Коммерциялық емес маркетинг жүйесінде: Оқу әдістемелік құрал.-Өскемен:2010.-135б.

ЖАҢАШЫЛ МАМАН-КІТАПХАНАДАҒЫ АПГРЕЙДИНГКЕ ҚАДАМ

Токтарова Г. А.

Орал қаласы, «Құрманғазы атындағы саз колледжі» МКҚК
арнайы пән оқытушысы

Аннотация

Мақалада Бүгінгі таңда қоғамдық өзгерістер, қоғамның өркениеттік деңгейге көтерілуі, ашық ақпараттық кеңістікке өтуі кітапханашыларды даярлауда жаңа бағытта жұмыстануын туралы айтылған. Студенттерге білім берудің қандай түрі болса болашақта ақпараттық сұранысты толық қанағаттандыру, мәдени ошақ ретінде рухани толысуы жолында тынбай еңбек етуге оқыту және тәрбиелеу.

Түйін сөздер: Біліммен тәжірибені ұштастыру. Бүгінгі таңда қоғамдық өзгерістер, қоғамның өркениеттік деңгейге көтерілуі, ашық ақпараттық кеңістікке өтуі кітапханалардың жаңа бағытта жұмыстануы жаңа ғасырдағы заманауи кітапхананың инновациялық шыңын бағындыру.

«Жаңашыл маман – кітапханадағы апгрейдингке қадам» тақырыбында Батыс Қазақстан облысы Орал қаласы Құрманғазы атындағы саз колледжінің Кітапхана ісі мамандығының және облыстық кітапханалармен жоғары оқу орындарында өткізілген кейс-тәжірибесімен бөліссем деймін.

XXI ғасыр сан түрлі ақпараттың аймағы, ғаламтордың ғасыры екені әлемдегі адамзатқа белгілі. Бүгінгі таңда қоғамдық өзгерістер, қоғамның өркениеттік деңгейге көтерілуі, ашық ақпараттық кеңістікке өтуі кітапханалардың жаңа бағытта жұмыстануын талап етеді. Бұл тұрғыдасіз бен біз қарқынды қызмет атқарып, жаңа ғасырдағы заманауи кітапхананың инновациялық шыңын бағындыруға тырысудамыз. Ал, оқу орындарында үнемі жаңашылдық болу үшін апгрейдинг(қазақ тіліне аударғанда: жетілдіру, жақсартудегенді білдіреді)процесі үздіксіз жүруі керек.

Қазақстан кітапханалары ісінде өңірлердегі кітапханаларды жаңғыртуға және олардың базасында кітапхана қызметінің жаңа стандартына айналатын заманауи кітапхана орталықтарын құруға ерекше көңіл бөлінуде. Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев: «Біз оқу сауаттылығы деңгейін арттыруға баса мән беруіміз қажет. Бұл бағытта жаңғыртуды және цифрландыруды қажет ететін кітапханалар маңызды рөл атқарады» деп көрсеткеніндей бүгінгі таңда кітапханаларды модернизациялаудың, қызметтердің сапалы жаңа жүйесін құру, кітапханаларды білім алу, коммуникация және бос уақытты өткізу үшін көпфункционалды орталықтарға айналдыру басты назарда тұр.

Өздеріңізге мәлім, әлемді интернет билеген заманда оқырмандардың назарын аудару, ұстап тұру, кітапхананы, кітапты насихаттау креативтілікті талап етеді. Мысалы: қазір кітапханаларда шараларды әдеби кеш, әдеби жарыс, байқау түрінде өткізу қазіргі таңда өтімсіз. Сондықтан мәдени шараларды креативті түрде ұйымдастыру керек және апгрейдинг болу қажет.

Сондай шаралардың бірі – арнаулы кітапхана мамандарымен бірігіп

«Кітапхана ісі» мамандығының 3 курс студенттерімен өткен библиоквест. Негізгі мақсатымыз – студенттерге арнаулы кітапхананы, оның тыныс-тіршілігін таныстыру еді. Әрине, ол үшін кітапханада ашық есік күнін, ақпараттық акция өткізуге болады. Бірақ біз саяхатымызда тек кітапхана туралы ақпарат беріп қоймай, жастардың есінде қаларлықтай, кітапханаға тартып тұрарлықтай деңгейде өткізуді көздедік. Сондықтан библиоквест ойынына апгрейдинг жасадық. Қатысуға келген студенттерді екі топқа бөліп, кітапхананың барлық бөлімдерінде тапсырмалар мен сұрақтар жасырдық. Олардың жауабын табу үшін алдымен бөлім таныстырылады, мұқият тыңдаған қатысушылар ғана таныстырылым кезінде берілген сұрақтың жауабын таба алатын еді. Яғни, қатысушылар кітапхананың бөлімдерімен таныса жүріп, квесттің шым-шытырық тапсырмаларын орындады.

Әлеуметтік желі қоғамдық онлайн платформа болғандықтан, білім алушылар үшін кітапты, кітапхана жұмысын кеңінен насихаттайтын таптырмас құрал десек те болады. Қазіргі уақытта еркін әңгімелесуге құрылатын подкасттар трендте екені белгілі. Студенттеріміз кітапханадағы дыбыс жазу студиясының мүмкіндіктерін пайдалана отырып, балаларға арналған шығармаларға аудиоподкасттар жазып бастадық. Яғни, студенттер шығармашылық қабілеттіліктерін ортаға салып, ақылдаса отырып, берілген

шығарманы рөлдерге бөліп дыбыстандыруға ат салысады.

Білім беру барысында студенттерімізге паблик рилейшнз, яғни, кітапханадағы жарнамалық жұмыстар туралы оқытқан кезде, осы бағытта жаңашылдық, ізденіс керектігін үнемі назарларына салып отырамыз. Және іс-тәжірибе арқылы бағдар беруде облыстық арнаулы кітапханадағы «PR BOOK» жобасын негізге алдық. Жоба туралы айтып өтсем: кітапханаға келіп түскен кітаптарға, белгілі бір шығармаларға жарнамалық роликтер жасап әлеуметтік желілер арқылы насихатталады. Кітап жарнамасының көпшілікке белгілі түрі буктрейлер және апгрейдинг нәтижесінде буктизер (Буктизер- белгілі бір кітаптың немесе шығарманың мазмұнын толығымен ашып тастамайтындай, бірақ шығармадан қызықты фрагменттер, тизерлер келтіру арқылы студенттердің оқуға деген қызығушылығын арттыратын уақыты 3-4 минуттан аспайтын жарнамалық ролик), букспойлер секілді түрлері қосылса, осы жұмыстарды студенттерімізге таныстыру мақсатында кітапхана мамандарымен бірге «Кітапханадағы жарнама: библиоөнім» тақырыбында әдістемелік кейс ұйымдастырылды. Мұнда студенттерімізге кітаптарға жарнама жасау әдістері түсіндіріліп, өздері де білімдері мен идеяларын қоса отырып жарнамалық бейнероликтер жасап көрді.

Сонымен қатар білім беру барысында балалардың кітап пен оқуға деген қызығушылықтарын арттыруда жүргізілетін кітапхана жұмыстары оқытылатын болса, соның ішінде кітаптағы еретігмелер мен балаларға арналған шығармаларға негізделетін қуыршақ театры туралы егжей-тегжейлі айтып отырамыз. Бұл бағытта біз облыстық балалар кітапханасының, облыстық арнаулы кітапханасының мамандарымен бірлесіп тәжірибе сағатын ұйымдастырып, болашақ мамандардың жаңашыл көзқарастары мен идеяларына куә болдық. Мысалы: арнаулы кітапхананың ұсынған үстелүсті қуыршақ театрын тамашалаған студенттеріміздің арасында бұл қуыршақ театрына өзіндік апгрейд енгізгендер де табылды. Олар үстел үстінде стакан қуыршақтарын немесе сүзгі қуыршақтарын пайдаланудың да балалардың ертені арқылы кітап оқуға деген қызығушылықтарын арттыруға болатынын айтып жатты.

Студенттерге білім берудің қандай түрі болса да, басты мақсат біреу – болашақта қызметтерінің барысында оқырманның ақпараттық сұранысын толық қанағаттандыру, мәдени ошақ ретінде рухани толысуы жолында тынбай еңбек етуге оқыту және тәрбиелеу. Әрине, қазіргі уақытта кітапханаларда ауыз толтырып айтарлықтай жаңашылдықтар жетерлік. Ал, біз дайындаған мамандар қызметтеріне кіріскен кезде әрі қарай жаңашылдықтар енгізумен қатар сол кітапханадағы оқырман игілігіне қызмет етіп жатқан жобаларды, қолданыстағы жұмыс үлгілерін үнемі жетілдіріп апгрейдинг жасап отыратын әмбебап кадр болуы тиіс. Халқымыздың даналығында: «Мың рет естігенше- бір рет көр» дегеніндей, үнемі беріп жатқан білімімізді, тәжірибе арқылы көрсетіп бекітіп отырсақ, студенттеріміздің болашақта жаңашыл, идеяшыл маман болып барары анық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Акжигитова Х.М. Доступ к информации – равные возможности // Мир библиотеки.–2006.–№3.–С.18–20.
2. Алешин Л.И. Автоматизация в библиотеке. – учебное пособие.1часть. – М.:Издательство МГУКИ,ИПО Профиздат. – 2001. – С.12 – 15.
3. Арлова Н.А. Виртуальная справка // Мир библиотеки.–2006.–№2.– С.16– 8.
4. Бакирова У. Электронды оқулықты пайдалану // Қазақстан тарихы. –2005.- №10. –Б.6 –7.
5. Бижанова Р. Кітапхана ғылымның биік белесі // Кітапхана әлемі. – 2003.- №2. – С.39.
6. Викулина А.А. Информационное деятельность общедоступных библиотек // Библиография. – 1995. –№4. – С.9 – 12.
7. Гендина Н.И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях: учеб. метод. Пособие // М.:Школьная библиотека . – 2002 . – С288 .

КІТАПХАНАЛАРДА МАРКЕТИНГТІК ҚЫЗМЕТТІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ

Смакова С. Ж.

кітапхана меңгерушісі

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы
«Көкшетау қаласы, Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі»
МКҚК*

Тәуелсіз еліміздің өркениетті әлемге танытатын, дамыған елдер қатарында терезесін тең ететін күш – білім және білімді ұрпақ. Білімді ұрпақ – егеменді елдің берік тірегі. Біз білімді ұрпақ, білімді тұлға дегенде рухани жан-дүниесі бай, білімі мен біліктілігі жоғары ,талап-талғамы терең, салауатты өмір салтын дұрыс қалыптастырған тұлғаны айтамыз.

Қазіргі таңдағы жан-жақты білім мен тәрбие берер мәдени орындардың бірі – ол кітапхана. Кітапхана сол оқу орнындағы білімге ұмтылған жас ұрпақтың, ұстаздардың табылар жері.

Қазіргі кітапханалар – ақпараттық, мәдени-ағартушылық, ғылыми-зерттеушілік мекеме. Кітапханашы тек қазіргі заман талабына сай технологияны біліп қана қоймай, сонымен бірге оны сауатты түрде қолданады.

Кітапханашылар мен педагогтар алдында тұрған міндет - ХХІ ғасыр азаматтарына алуан түрлі ақпараттар ағымына жөн сілтеп, пайдаларын өз игіліктеріне жұмсауға үйрету, ақпараттық қоғам тіршілігіне әзірлеу.

Бұдан жарты ғасыр бұрын дүниежүзі кітапхананы тыныш, жайлы, кітап сөрелері мен котолог жәшіктері орналасқан және оқырмандар залында кітапқа үңілген оқырмандарға толы ғимарат есебінде көретінбіз, ал бұл күнде кітапханаларда монитор алдында отырған компьютерлі оқырмандар залы пайда болады.

Компьютер көмегімен олар электронды кітапханаларға шыға алады, электронды кітаптар оқиды, электронды беттерді парақтайды. XX ғасырдың соңында адамдар жаңа технологиялық тасқынның куәгері болады. Компьютер мен ғаламтор жаңа байланыс құралдары, қызмет көрсетулердің жаңа түрлері, ғылыми жаңалықтар пайда бола бастады.

Осы кітапхана саласын одан әрі насихаттау, барысында кітапханалық маркетинг түрі пайда болды.

Кітапханалық маркетинг (жарнама) – бұл қызмет көрсету концепциясының басқару үрдісі, пайдаланушылардың мүмкіндігі мен нақты қызметін толық қанағаттандыруы, әр түрлі топтармен эффект басқарудың байланысы. Кітапханалық маркетинг жоғары сапалы кітапхана жұмысын атқаруына байланысты оны ұйымдастыру болып табылады. Ол оқырмандардың келуіне ынталандыру, насихаттау мақсатында – әр түрлі үйірмелер, оқырмандардың уақытын ақпараттық түрінде ұйымдастыру, жарнама және т.б. жұмыс түрлерін қызықтыра өткізу және оқырмандар арасында әр түрлі сауалнамалар, квест ойындар өткізу. Осы айтылған маркетингтік қызмет көрсету арқылы оқырмандар санын, кітап берілімін, оқылым пайызын көтеру.

Кітапханалық жарнама - кітапхана, оның көрсететін қызметі және өнімдері, нағыз мүмкіндігі бар пайдаланушыларға хабарлау мақсатында және қызмет пен өнімдер сұранысын ынталандыру туралы ақпарат. Жарнама мақсаты – кітапхананы насихаттау және оның ресурстары мен қызметіне сұранысты көтеру.

Кітапхана саласындағы инновациялық қызметтің дамуына әсер ететін факторлардың бірі – жарнама жұмысы екендігі қазіргі қоғамда дәлелденген құбылыс.

Жарнама – бұл маркетингтік жұмыстарға негізделеді. Оның атқаратын қызметтері әр түрлі. Ең алдымен жарнама кітапхананың соңғы мүмкіндіктері мен атқаратын қызметтерін позитивтік, яғни жағымды жақтарын көрсетеді.

Жарнаманың көмегімен пайдаланушылармен кері байланыс орнатуға болады. Мамандардың пікірінше жарнамалық құралдар кітапханалық қызметтерге сұранымды насихаттайды, сол арқылы кітапханалық қызметтерді барынша мақсатты бағалап, сегменттейді.

Жалпы кітапхана маркетингінің негізгі жұмысы жергілікті БАҚ, жергілікті теледидар арналарымен белсенді қатынас жасалуы керек.

Қызметтің жобалық және ағымдағы жоспарларын орындауды ұйымдастырады және жасайды. Сонымен қатар кітапханаларда қолданылатын кітапханалық маркетинг жұмысының мынадай түрлерін қолдануға болады;

- кітапхана қызметінің барлық бағыттары бойынша әдістемелік, сараптамалық, зерттеушілік жұмыстарды жүргізу;
- кітапханалар қызметтерін жоспарлауды жасауда, есептерді, статистикалық көрсеткіштерді сараптауда қатысу;
- басқа кітапханалармен, ұйымдармен іскерлік байланыстарды жүзеге асыру;
- қазіргі нарықтық экономикалық жағдайларға сай кітапханашылар еңбектерін ұйымдастыру түрлерін жасау және ендіру;
- кітапханалардың материалдық шығындарын қосымша бюджеттен тыс өтеу

- механизмдерін іздестіру;
- кітапхана қызметшілерінің кәсіби біліктіліктерін және кәсіби мәдени деңгейлерін арттыру жөніндегі іс-шаралар;
 - кітапхана жұмысы тәжірибесіне жаңа ақпараттық технологияларды ендіреді;
- Маркетингтің негізгі міндеті – бұл дұрыс бағдар үшін тереңірек оқытылатын өндіріс нарығы.

Маркетингтің негізгі принциптері:

- 1) нарықта тауардың шығарылған қызметі – реализациялық нәтиженің табысқа жетуінің соңғы қорытындысы.
- 2) маркетинг бағдарламалы – мақсатты әдісін және табысқа мақсатпен қойылған міндет жиынтығын, қаржы шарты үшін нарықтың қызметінің қамтамасыз етеді.
- 3) бағдардың қызметі уақытша емес, ұзақ уақытты қорытындыны қалайды.

Маркетинг – бұл өзінің тұтынушысының сұранысын қалыптастыруға және ынталандыруға жіберілген нарықтық қызмет.

Маркетингтің ұраны: өндіретін тауарды емес, сататын тауарды өндіру және сату. Американдық ғалым Ф.Котлердің анықтамасы: Маркетинг – мұқтаждық пен тұтыныс қажеттерін алмастыру арқылы орындауға арналған адамзат әрекеттерінің түрі. Осы анықтаманы түсіндіру үшін, мына түсініктемелерге тоқталамыз: мұқтаждық, тұтыныс, мүдде, тауар, алмастыру, келісім және нарық.

Бөлім қызметіндегі басым бағыттар.

Кітапханалық маркетингтің негізгі функциясы:

- мемлекеттік басқару органдарымен серіктестікті дамыту және нығайту;
- кітапхана қызметін жоспарлау, болжау және кітапхана кадрларын оқыту мәселесі бойынша әдістемелік материалдарды жасау;
- кітапхана кадрларының біліктілігін жоғарылату және даярлау жүйесін ұйымдастыру;
- кітапхана қызметкерлеріне арналған семинарлар, практикумдар, конференцияларды даярлау және өткізу;
- кітапхана ісін дамытуға перспективті және қысқа мерзімді бағдарламаларды жасауға және жүзеге асыруға, кітапхана саясатын және тәжірибесін анықтайтын құжаттарды қалыптастыру;
- Жалпы кітапханалық маркетингті дұрыс пайдалану үшін білімді мамандар қажет екені сөзсіз. Сондықтан кітапханашылар еңбегін ойдағыдай ұйымдастыруда олардың кәсіби, ғылыми дайындығын және мамандардың кәсіби дәрежесін, білімін үздіксіз жетілдіруге жағдай жасауға мейлінше назар аударылу керек. Қызметкерлердің мамандығын жаңа сапалық деңгейге көтеру кітапханалар тәжірибесіндегі жақсы тәжірибелерді зерттеу, жинақтау және іс жүзіне енгізу шаралары негізінде жүргізілуі керек.

Әдетте тұрақты түрде өткізіліп отыратын кәсіби семинарлар кітапханалар арасындағы өзара байланысты жақсартып, жұмыс жүргізудің жаңа тәсілдерін іздестіріп, табуға мүмкіндік береді. Осындай мақсатпен кітапханада кәсіби

журналдарды оқу, семинарларға бару, рефераттар жазу және оны қоюға, кітапхана имиджін құру, әр түрлі тақырыпта сауалнамалар, буктрейлерлер өткізу, мерекелерге байланысты әр түрлі тақырыпта акциялар жариялау, семинар-тренингер, вебинарлар өткізу. Сонымен қатар кітапханашылар арасында да бірлесіп мынадай тақырыпта семинардың бағдарламасын құруға болады. «Фанрайзинг», «Коммерциялық емес мекемелердің жұмысын БАҚ арқылы насихаттау», «Бірлескен акция жобасын жасау», «Кітапханалық жұмыстағы маркетинг».

Уақыттың талап-тілегіне сай көпшілікті ақпараттық қажеттіліктермен өз дәрежесінде қамтамасыз ету үшін кітапхана ісін жүргізу мен басқарудың жаңа тәсілдері керек екені даусыз. Ондай өрелі міндетті жүзеге асыру барысында ең алдымен бұл саладағы әлемдік тәжірибеге назар аударуымыз керек. Сонымен қатар ақыл-ойды, сана мен парасатты сараптан өткізудің маңызы өте зор.

Кітапхана өмірі – сырт көзге біліне, байқала бермейтін ағысы баяу, тулаған толқындар ішінде жататын өмір. Сол өмірге бойлап, дендеп енген адам ғана бұл шыңырақтың қасиеттілігін, кітапханашы мамандығының қыры мен сырын аңғара алмақ.

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЭВОЛЮЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОНЫ НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГА- ОРГАНИЗАТОРА К ФОРМИРОВАНИЮ КУЛЬТУРЫ ДОСУГА ШКОЛЬНИКОВ

Абдихаева Ф. Ж.

преподаватель специальных дисциплин, магистр
КГКП «Карагандинский колледж искусств имени Таттимбета»

Актуальность выбранной темы.

Формирование личности как активного члена общества зависит от осознания им себя в окружающем мире, какие ценности и идеалы были заложены в нем в процессе социализации, каково его отношение к традициям и исторической памяти, какие цели и перспективы он видит для дальнейшего развития.

Приобщение школьников к живительному источнику истории, традиций, обычаев своего народа является неотъемлемой частью формированию культуры досуга, первой ступенькой усвоения ими общечеловеческих моральных ценностей в сфере досуга. Сохранение и возрождение культурного наследия начинается с изучения истории своего народа, региона, в котором он проживает, воспитания бережного и уважительного к нему отношения, начиная с самого раннего детства.

Социальная значимость рассматриваемой проблемы.

Специфика культуры досуга школьников обусловлена современной социально-экономической ситуацией, возрастными особенностями (воспринимают досуг не только как время для развлечений, но и как время,

которое необходимо провести с пользой), стилем семейного досуга. Согласно программе целостного воспитания обучение и воспитания в организациях образования представляют собой единый процесс, неотделимый друг от друга и осуществляется через: содержание учебных предметов, классных часов; внеурочной и внеклассной деятельности [1].

Выпускник колледжа искусств и культуры по специальностям «Социально-культурная деятельность» и «Народное художественное творчество» (по видам) может работать педагогом-организатором в учреждениях культуры, в организациях дополнительного образования, в летних лагерях, в туристической сфере, общеобразовательных школах проводя различные мероприятия, способствующие формированию культуры досуга школьников. Подготовка педагога-организатора в средне-специальном учебном заведении, который целенаправленно организует досуговое время школьников, имеет социальную значимость.

Согласно приказа Министра образования и науки РК от 31.03.2022 № 121 "Об утверждении Типовых квалификационных характеристик должностей педагогов"; функции педагога-организатора выполняют следующие работники организаций образования и воспитательных учреждений: в общеобразовательных учреждениях и организациях образования – педагог-организатор; вожатый, старший вожатый; в интернатных организациях - воспитатель общежития; в организациях образования для детей – сирот и детей, оставшихся без попечения родителей - педагог-организатор; в организациях образования некоторые функции педагога-организатора по воспитательной работе выполняет воспитатель (старший воспитатель); в организациях дополнительного образования - педагог дополнительного образования (педагог секций и кружков при организациях образования); в учреждениях культуры – культурный организатор [2].

В Казахстане профессиональный стандарт профессии педагога-организатора пока не разработан. В России педагог-организатор действует согласно профессионального стандарта. В зарубежных странах деятельность педагога-организатора идентична с деятельностью event-менеджера.

Известный вариант решения проблемы

В научных изысканиях ученых в сфере педагогики досуга «культура досуга» рассматривается как часть культуры общества, как отражение культуры в сознании личности. Так, Г.В.Головина считает, что культура досуга личности тесно связано со свободным временем, выделяет свободное время как условие и пространство для досуга. При этом, она выделяет досуг как часть свободного времени, как деятельность по собственному выбору, как занятие чем либо в собственное удовольствие, достижение культурных ценностей [3].

Культура досуга тесно взаимосвязана с культурой личности. От степени развития культуры личности зависит рациональность и эффективность досуговой деятельности. Культура личности показывает насколько развито в нем чувство нового, способность чутко понимать и воспринимать изменения в развитии общества, умение регулировать своим свободным временем и правильно расставлять общечеловеческие приоритеты.

По мнению М. Каган культура личности представляет собой «способ его вхождения в общественную жизнь, механизм самосознания, осмысливание своей неотделимости от других и собственной уникальности; установки сознания, его нацеленности вовне - на мир и внутрь себя; способность личности использовать то, что накоплено человечеством [4].

В своих исследованиях Н.В. Котельникова утверждает, что культура досуга - это «качественная характеристика человеческой деятельности на досуге во всем многообразии ее видов, форм, способов и результатов; набор ценностных ориентаций и форм поведения, а также готовность к участию в социально-значимых видах досуговой деятельности, способствующих самореализации творческого потенциала личности» [5].

Ранняя социализации школьников в досуговое время повышает их уверенность в себе, пропадает стеснение и тревожность, они становятся более открытыми в общении. Вовлечение подрастающего поколения в культурно-досуговую деятельность, приобщение их к участию в массовых мероприятиях в учреждении культуры клубного типа является одним из наиболее эффективных способов решения проблемы организации досуга и занятости школьников во внешкольное время. Исходя из выше описанных утверждений, мы можем определить понятие культура досуга школьников в следующей интерпретации: культура досуга школьников -это качественная характеристика деятельности школьников на досуге, набор ценностей и норм поведения, выраженное в умении регулировать своим свободным временем и правильно расставлять общечеловеческие приоритеты, готовность к участию в различной социально значимой досуговой деятельности».

Цель изучения – разработать теоретические аспекты реализации этнокультурного и технологического подхода в подготовке педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников.

Задачи изучения:

- раскрыть и обосновать специфику деятельности педагога-организатора по формированию культуры досуга школьников с учетом современных требований образовательных стандартов;

- выявить и обосновать потенциал этнокультурного и технологического подходов в подготовке педагога-организатора, а также способы его реализации.

Предлагаемый вариант решения проблемы.

В педагогике досуга выявлены базовые подходы к организации досуга, выступающие как руководящие принципы, приемы и методы реализации теоретической и практической деятельности в данной сфере: гуманистический; системный; культурологический; социокультурный; комплексный; средовой; личностно-ориентированный; личностно-деятельностный; ценностный; синергетический, этнокультурный и технологический, интерактивный подход [6].

В своих теоретических изысканиях К.Гаркуша выделяет несколько подходов при определении актуальных направлений организации досуга молодежи, и раскрывает их значение, ставя перед собой задачу - обосновать и разработать технологию организации молодежного досуга в опоре на

достижения науки и практики, прогнозировать результаты работы и тенденции их развития:

- гуманистический подход реализует гуманистические идеи как приоритетные и определяет эффективные формы организации досуга на основе принципа гуманизма, в котором человек выступает как «главное мерило мира»;
- системный подход ориентирует на понимание технологии организации досуга как системы, упорядоченной и интегрированной на основе единой цели множества взаимосвязанных компонентов;
- культурологический подход предусматривает организацию молодежного досуга на основе лучших достижений отечественной и мировой культуры, создания условий для возрождения, сохранения, развития и распространения в молодежной среде культуры народа Республики Казахстан;
- личностно-ориентированный подход ориентирует на признание личности как центра и главной фигуры в деятельности по организации досуга, обеспечивает условия развития индивидуальности;
- личностно-деятельностный подход требует создания условий для развития и самореализации личности и индивидуальности молодого человека в культурно-досуговой деятельности;
- комплексный подход требует учета, анализа и применения в работе по организации молодежного досуга комплекса взаимосвязанных элементов, а также комплексное развитие личности, ее качеств и свойств;
- социокультурный подход ориентирует на понимание роли общества и культуры в развитии личности, социализации личности в процессе освоения и приобщения к культуре в досуговой деятельности;
- средовой подход предполагает формирование особой досуговой среды, окружения и условий, способных оказать педагогическое влияние на личность субъекта культурно-досуговой деятельности;
- аксиологический подход, по-другому именуемый, ориентирует на понимание ценностей культуры, процесса и результата собственной деятельности, осознание значимости собственных достижений;
- синергетический подход ориентирует на применение в организации молодежного досуга междисциплинарных связей, обмена с внешней средой, ведущих в результате к саморазвитию и повышению эффективности функционирования данной системы [6, с.169].

В данной статье мы акцентируем внимание на этнокультурный и технологический подходы организации досуга. Эти подходы являются наиболее приемлимыми при подготовке педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников. Так, этнокультурный подход предполагает организацию досуга в опоре на этнокультурные традиции казахского народа, а также многонациональную культуру других народов, проживающих в Казахстане.

Стратегия этнокультурного образования направлена на реализацию двух взаимосвязанных целей: этническая идентификация и государственная интеграция. Этнокультурная идентичность народа складывается в результате знания событий своей истории, культуры, верности сложившимся духовным

ценностям, почитания национальных героев. Она формируется в процессе свободного и добровольного жизнетворчества каждого гражданина страны. Поэтому, формирование культуры досуга школьников на основе лучших народных традиций и народного художественного творчества следует рассматривать как фактор сохранения культурной самобытности, национальных ценностей народа.

Этнокультурная направленность образования обуславливает актуальность обоснования этнокультурного подхода к образованию. Одним из принципов, на котором базируется этнокультурный подход к образованию, является принцип этнокультурности. Рассмотрение сущности принципа этнокультурности связано с двумя основополагающими принципами: принципом народности (Я.А. Коменский, М.В. Ломоносов, К.Д. Ушинский) и принципом культуросообразности (А. Дистервег).

В настоящее время принцип этнокультурности не просто учитывает основные положения принципов народности и культуросообразности, но и включает в себя новые положения в соответствии с современными тенденциями в мире и образовании. Этнокультурный подход в образовании Казахстана не потерял свою актуальность и по сей день. Ряд законодательных актов, как Конституция Республики Казахстан, Закон «Об образовании», Закон «О культуре» раскрывают различные аспекты этнокультурного образования. Значимость Концепции этнокультурного образования в Республике Казахстан (был принят в 1996 году) с каждым годом усиливается.

Этнокультурное образование - это образование, направленное на сохранение этнокультурной идентичности, формирование поликультурной личности путем приобщения к родному языку и культуре с одновременным освоением ценностей казахстанского общества и мировой культуры. Для достижения целей этнокультурного образования необходимо создание этнокультурного образовательного пространства:

- совершенствование программ этнокультурного образования в рамках системы среднего и высшего образования;
- создание организационных форм школ национального возрождения как инструмента сохранения и развития культуры и языка этнических групп наряду с воспитанием уважения к культуре, истории, языку казахского народа, мировым культурным ценностям, действующих в этнокультурных объединениях на базе Домов дружбы центров общественного согласия;
- изучение студентами средних и высших учебных заведений дисциплин этнокультурной направленности: «Этнопедагогика», «Этнопсихология» за счет компонента по выбору.

Технологический подход предполагает организацию молодежного досуга как технологического процесса, основанного на его последовательной реализации от постановки цели до гарантированного результата. Технологический подход способствует классифицировать педагогические и инновационные технологии, применяемые в организации досуга. Технологический подход в подготовке педагога-организатора - ориентирован на конечный результат, подразумевает: систематизацию и разработку

классификации применяемых на практике организации досуга технологий, видов культурно-досуговых программ различной содержательной направленности, выявление тенденций развития и эффективности внедрения инновационных технологий в сферу организации досуга и формирования культуры досуга школьников.

Этнокультурный подход в подготовке педагога-организатора раскрывается в ходе изучения модулей, как ПМ5 - Привлечение аудитории к участию в культурно-массовых мероприятиях; ПМ 8 - Организация и руководство проектами культурно-массовых мероприятий на производстве

Технологический подход в подготовке педагога-организатора раскрывается в ходе изучения модулей, как ПМ 1- Применение сценарно-режиссерских навыков в разработке культурно-досуговых программ; ПМ 4 - Применение современных технологий в профессиональной деятельности; ПМ 6 - Планирование и осуществление учебного-воспитательного процесса в организациях дополнительного образования и в учреждениях культуры; ПМ 7 - Управление персоналом в учреждениях культуры.

Досуговую деятельность школьников мы рассматриваем как комплексную педагогическую форму организации свободного от обязательных учебных занятий времени, которое используется для прогулок, спорта, физкультурно-оздоровительных занятий, занятий искусством, техникой и другими полезными видами деятельности по собственному выбору и влечению школьников.

Полученные результаты.

Известно, что человек являясь частью общества становится личностью, овладевает культурой, обретает социальные качества, и все это происходит в процессе понимания и преодоления себя, а также благодаря самому себе. Творческий подход личности к организации не только своего досуга, но и досуга других людей особенно ярко заметен в ходе подготовки досуговых мероприятий в учебно-воспитательном процессе колледжа искусств.

Результаты работы по подготовке педагога-организаторов к формированию культуры досуг школьников раскрывают практическую значимость проблемы. некоторые аспекты технологического подхода в подготовке педагога-организатора. Практическая работа со студентами в ходе преподавания предмета «Организация досуга» и учебная практика по данному предмету доказывает связь профессиональной подготовки студентов 1-4 курсов специальностей «Социально-культурная деятельность» и «Народное художественное творчество» колледжа и формирования культуры досуга школьников.

Так, при подготовке различных форм досуговых мероприятий во время учебной практики по предмету «Организация досуга», реализуется технологический подход подготовки педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников. Студенты осуществляют следующие профессиональные действия: пишут сценарий, определяют количество участников и исполнителей, аудиторию мероприятия, выбирают учреждение (где будет проводиться выездное мероприятие), уведомляют учебную часть колледжа о проведении мероприятия, о необходимости заключения договора с

учреждением о проведении мероприятия. Совместно с заместителем директора колледжа по воспитательной работе, студенты определяют сроки проведения мероприятия. Эта деятельность способствует познанию студентами особенностей организации досуговых мероприятий – заключения договора, работы с компетентными сотрудниками колледжа и организации, где будет концертное выступление, подбора участников концертных номеров мероприятия, подготовки программы вместе с ними, приобретают навыки не только общения между собой, но и педагогического общения, правильного распределения своего времени и времени участников мероприятия. Тем самым, приобретают навыки сценариста, режиссера, музыкального оформителя, художника по костюмам и ответственного за мероприятие и организатора, студенты повышают свой интеллектуальный и творческий потенциал, овладевают компетенциями применять социальные технологии педагогики досуга. Рациональная организация учебно-воспитательного процесса в колледже, использование эффективных принципов и методов работы со школьниками в досуговое время способствует формированию более высокого уровня технологической подготовки педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников, показателями которой можно выделить: развитость коммуникативных способностей и нравственности; сформированность творческих способностей и сценической культуры; совершенствование организаторских способностей.

Содержание каждого показателя выделены следующим образом: развитость коммуникативных способностей и нравственности проявляется в сформированности умений понимать друг друга, работать в команде, общаться со студентами других специальностей, проявлять свои знания, свое мастерство; понимать и заботиться о положении детей в сфере социальной защиты; сформированность творческих способностей и сценической культуры – это сформированность умений раскрывать значение красоты и эстетики при изложении своей интерпретации темы и содержания мероприятия, совершенствовать свое мастерство при исполнении концертного номера, соблюдать этику, развивать не только свой художественный вкус, но зрителей; совершенствование организаторских способностей – выражается в соблюдении дисциплины и поддержании порядка всегда и везде, умении просить и выполнять чью-либо просьбу в рамках этических норм, во время выступлений в других организациях образования; выполнении условий и требований посещающей организации, установлении уважительных отношений с работниками этой организации, соблюдении культуры и педагогической этики; бережном отношении к мебели посещающей организации, содержании своего места в чистоте, проявлении бережного отношения к концертной одежде и реквизиту, умении работать слаженно и способствовать проведению концертного выступления без перерывов. В ходе подготовки и проведения досугового мероприятия осуществляется не только процесс приобретения студентами профессиональных компетенций педагога-организатора досуга, но и формирования культуры досуга школьников.

Примером формирования культуры досуга школьников может явиться

практическая работа по курсовому проекту студентки 4 курса отделения «Хореографии» Кулагиной Анастасии на тему «Организация досуга школьников с использованием игровых программ в культурно-досуговых учреждениях». Ею в школе-лицей им. аль-Фараби г. Караганды была организована и проведена игровая программа «В гостях у Сказки». В ходе подготовки и проведения игровой программы были решены некоторые вопросы профориентационной работы к профессии педагога-организатора: учащиеся 9 классов выступили актерами в театрализованной части игровой программы; показали себя ведущими, учащиеся 4 класса были участниками игровой программы. Театрализованная постановка с ростовыми куклами, в роли которых выступили студенты колледжа.

Выводы.

В ходе подготовки педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников наиболее эффективными нами были выделены этнокультурный и технологический подходы процесса профессиональной подготовки будущего специалиста.

Этнокультурный подход в подготовке педагога-организатора к формированию культуры досуга школьников раскрывается в ходе изучения содержания ряда дисциплин как «Народное творчество и фольклор в культурно-массовых мероприятиях», «Фольклорно-игровые традиции народных праздников», «Организация праздничного досуга».

Технологический подход в подготовке специалиста к формированию культуры досуга школьников возможно в ходе изучения содержания таких дисциплин как «Теоретические основы организации досуга», учебная практика по организации досуга, «Методическое обеспечение культурно-досуговой деятельности», производственная практика. Данные подходы наиболее эффективно формируют профессиональные компетенции педагога-организатора.

Рекомендации:

1. Обеспечить формирование системы этнокультурного образования путем:

- совершенствование программ этнокультурного образования в рамках системы среднего и высшего образования;

- создание организационных форм школ национального возрождения как инструмента сохранения и развития культуры и языка этнических групп наряду с воспитанием уважения к культуре, истории, языку казахского народа, мировым культурным ценностям, действующих в этнокультурных объединениях на базе Домов дружбы центров общественного согласия;

- изучение студентами средних и высших учебных заведений на факультетах педагогических специальностей и специальности «Культурно-досуговая деятельность» дисциплин этнокультурной направленности: «Этнопедагогика», «Этнопсихология» за счет компонента по выбору;

2. Технологический подход в подготовке педагога-организатора:

- усилить практическую подготовку студентов ссуза и вуза;

- организовать профильные классы в общеобразовательных школах

педагогической направленности, одной из направлений взять подготовку педагога-организатора досуга;

- совершенствовать процесс апробации курсовых проектов на базах практики: в учреждениях культуры, общеобразовательных школах, организациях дополнительного образования.

Список литературы:

Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2023-2024 учебном году». – Астана: НОА им.Б.Алтынсарина, 2023. – 104 б.

Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 31 марта 2022 года № 12 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 13 июля 2009 года № 338 "Об утверждении Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников и приравненных к ним лиц". - <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200027394>

Головина Н.В Культура досуга как условие адекватного развития личности. - <https://cyberleninka.ru/article/n/kultura-dosuga-kak-uslovie-adekvatnogo-razvitiya-lichnosti>.

4. Максютин, Н.Ф. Культурно-досуговая деятельность: конспект лекций, опорные занятия и определения. - Казань: Медицина, 1995. - С.21.

5. Котельникова, Н.В. Инновационные тенденции в сфере молодежного досуга в современной России. - Социология культуры, духовной жизни: автореф. дис. ... канд. социол. наук. - Ставрополь: Ставропольский гос. ун-т, 2003. - С.19-20.6. Гаркуша К.Г. Технологический подход в организации молодежного досуга. //Педагогикалық ғылымдар сериясы. №3 (68) 2021.-164-175. - <https://bulletin-pedagogic-sc.kaznu.kz>

ПРИМЕНЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО СПЕЦИАЛЬНЫМ ДИСЦИПЛИНАМ

Бронников Д. В.

преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, город Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В статье рассматриваются современные подходы к применению цифровых технологий на занятиях по специальным дисциплинам в системе профессионального образования. Подчёркивается значимость цифровизации образовательного процесса как одного из ключевых факторов повышения качества подготовки студентов. Анализируются основные преимущества использования информационных технологий, включая доступность учебных материалов, развитие интерактивных форм обучения, индивидуализацию

образовательного процесса, а также возможности оперативной оценки знаний и обратной связи. Отдельное внимание уделяется примерам применения цифровых ресурсов на занятиях творческой направленности — в частности, в области актёрского мастерства, сценического искусства и музыкального оформления.

Ключевые слова: цифровые технологии, образовательная платформа

Современные технологические достижения открывают новые горизонты для повышения качества обучения, а также способствуют значительным изменениям в традиционных подходах к преподаванию и обучению.

1. Роль цифровых технологий в образовательном процессе Цифровизация образования становится ключевым фактором, определяющим успех учебного процесса.

Внедрение информационных технологий в образовательный процесс значительно расширяет возможности для создания интерактивных и гибких образовательных сред, в которых студенты могут получать знания в удобном для них формате и темпе.

Это позволяет не только улучшить восприятие учебного материала, но и развивать навыки работы с информационными системами, что является неотъемлемой частью профессиональной подготовки.

2. Преимущества цифровых технологий в обучении

Применение цифровых технологий на занятиях по специальным дисциплинам имеет множество преимуществ:

- возможность самостоятельного поиска и изучения дополнительной информации по теме без ограничений библиотечным фондом колледжа и содержанием лекционного материала;

- возможность использования замедленной съемки отдельных элементов, выполненных студентами отечественных и зарубежных высших учебных заведений;

- возможность моделирования музыкального сопровождения в различных темпах.

- Доступность материалов.

Все учебные материалы, такие как лекции, презентации, видеоматериалы и лабораторные работы, могут быть размещены на цифровых платформах, что позволяет студентам получать к ним доступ в любое время.

Это способствует более глубокому усвоению материала и возможности возвращаться к сложным темам.

- Интерактивные методы обучения.

Включение мультимедийных и интерактивных элементов в процесс преподавания (например, использование обучающих программ, симуляторов, виртуальных лабораторий) помогает студентам лучше усваивать сложные концепции и теоретические положения.

Это особенно актуально для таких дисциплин, как методика работы с коллективом, техника сцены, музыкальное оформление, где важно увидеть процесс в действии.

- Оценка и обратная связь.

Цифровые инструменты позволяют быстрее и точнее оценивать успехи студентов, а также предоставлять им своевременную и подробную обратную связь.

Электронные тесты, автоматизированные системы оценки и системы мониторинга успеваемости дают преподавателям возможность оперативно корректировать учебный процесс и учитывать индивидуальные потребности студентов.

Однако, необходимо отметить, что оценивание практических работ обучающихся по спецпредмету Актерское мастерство производится в традиционной форме – художественной комиссией, советом. Поверить алгеброй гармонию – дело непростое, да и не верное.

3. Применение цифровых технологий в различных дисциплинах

На занятиях по специальным дисциплинам цифровые возможности могут быть использованы следующим образом:

На наших занятиях активно используются цифровые архивы, базы данных, онлайн-платформы для чтения и анализа литературы, драматургии, просмотров Шедевров Мирового кинематографа, записей спектаклей Выдающихся театров прошлого и современного мира, а также мастер-классов, творческих встреч, документальной хроники, общения и профессионального взаимообогащения с представителями Профессии из других городов и стран. Наша конференция – яркий тому пример.

4. Влияние цифровизации на образовательные методики. Цифровизация образования не только меняет формы и способы обучения, но и способствует появлению новых образовательных методик.

Одной из таких методик является *гибридное обучение*, при котором традиционные занятия сочетаются с онлайн-курсами и дистанционным обучением.

Это помогает учитывать индивидуальные особенности студентов и предоставляет больше возможностей для самостоятельной работы и углубленного изучения предметов.

Кроме того, *мобильные приложения и онлайн-платформы* открывают дополнительные возможности для общения и сотрудничества между студентами и преподавателями.

Платформы для совместной работы, такие как Google Classroom, Moodle, Zoom, позволяют организовывать дистанционные занятия, онлайн-курсы и семинары, а также эффективно управлять образовательным процессом.

Для организации учебного процесса и реализации программ использованы следующие информационные средства:

- образовательная платформа SmartNationColledge – обеспечение функций электронного журнала, мониторинг текущей успеваемости и посещаемости занятий, загрузка домашних заданий и курсов лекций, обратной связи со студентом, электронный библиотечный фонд;

- коммуникационное программное обеспечение ZOOM– обеспечивает возможность проведения видеоконференций, онлайн-встреч, чат и мобильную совместную деятельность;

- YOUTUBE – возможность размещения записанных видео-уроков и лекций;

- WhatsApp, Телеграм – мобильные приложения, обеспечивающие онлайн чат для проведения бесед и размещения учебных материалов и ссылок на них, позволяющие осуществлять аудио-видео звонки, передавать необходимые текстовые, аудио, фото и видео файлы, а также обеспечение возможности прямого общения с обучающимися и их родителями.;

- электронная почта Gmail, Mail.ru–для отправки и получения домашних заданий в электронных форматах;

5. Проблемы и вызовы, связанные с применением цифровых технологий.

Несмотря на все преимущества, внедрение цифровых технологий в образовательный процесс сопряжено с рядом проблем:

- Необходимость в инфраструктуре.

Для успешного применения цифровых технологий требуется соответствующая материально-техническая база: компьютеры, стабильный интернет, специализированное программное обеспечение.

- Проблемы с доступом.

Не все студенты и преподаватели имеют одинаковые возможности для использования цифровых технологий.

Важно учитывать социальное неравенство в доступе к интернету и гаджетам.

- Квалификация преподавателей.

Использование цифровых технологий требует от преподавателей новых компетенций и постоянного повышения квалификации, что может быть сложным и затратным процессом.

- перенасыщение информацией, что, зачастую, мешает определиться на выборе необходимого, а порой способно дезориентировать обучающегося. Соответственно, возрастает необходимость надежного наставничества со стороны педагога.

6. Заключение

Внедрение цифровых технологий в занятия по специальным дисциплинам является важным шагом в модернизации образовательного процесса.

Оно открывает новые возможности для повышения качества образования, создания гибких и доступных образовательных форматов.

Однако для эффективного использования этих технологий необходимо решить ряд организационных и технических вопросов, таких как подготовка преподавателей и обеспечение качества и доступности цифровых ресурсов для всех участников образовательного процесса.

Список литературы:

1. Андреева, И. Н. Цифровые технологии в образовании: проблемы и перспективы развития // Вестник современного образования. – 2021. – №3. – С. 45–52.

2. Беспалько, В. П. Педагогика и прогрессивные технологии

обучения – М.: Педагогика, 2009. – 256 с.

3. Гребенюк, О. С. Информационные технологии в профессиональном образовании // Современные проблемы науки и образования. – 2020. – № 2.

4. Лебедева, М. Б. Мультимедийные технологии в образовании – СПб.: Питер, 2018. – 192 с.

5. Муртазина, А. Р. Цифровая трансформация образования: вызовы и возможности // Педагогика и психология. – 2023. – №4(68). – С. 101–108.

6. Семёнова, Е. В. Интерактивные методы в обучении студентов творческих специальностей // Искусство и образование, 2021. – №6. С. 59–64.

7. Шаповалов, В. И. Цифровизация образования: технологии и методики – М.: Юрайт, 2021. – 230 с.

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ ПО АКТЁРСКОМУ, СЦЕНАРНОМУ МАСТЕРСТВУ И РЕЖИССУРЕ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ»

Титовский Д.В.

преподаватель специальных дисциплин
*ГККП «Высший колледж города Степногорск
при управлении образования Акмолинской области»*

В современном образовательном процессе всё большее значение приобретают инновационные методы обучения, которые позволяют сделать занятия более интерактивными, увлекательными и эффективными. Вот несколько примеров таких методов, которые могут быть применены при проведении занятий по актёрскому мастерству, сценарному мастерству и режиссуре. Многие из этих методов я активно применяю на уроках по режиссуре, актерскому мастерству, сценарному мастерству и других специальных дисциплинах.

1. Игровые технологии. Игры позволяют участникам проявить свои творческие способности, развить коммуникативные навыки и научиться работать в команде.

Так, с группами 2-го и 3-го курса мы проводим следующие игры: «Импровизация», «Крокодил», «Смотри, не засмейся» и другие.

2. Проектная деятельность. Этот метод предполагает, что участники разрабатывают и реализуют собственные проекты, связанные с актёрским мастерством, сценарным мастерством или режиссурой.

По данному методу мы часто работаем в группах, где ребята создают свои собственные проекты сценариев. Также активно ведется работа по данному методу при подготовке курсовых и дипломных проектов. Помимо всего перечисленного, мы ведем активную работу над социальными проектами.

По предмету «Техника сцены и новейшие сценические технологии»

обучающиеся выполняли проект «Макеты сцены»

Также по предмету «Основы информационно-коммуникационных технологий» ребятам были предложены проекты, в которых они должны были создать аккаунт в любой из социальных сетей (Инстаграм, телеграмм, тик-ток) по одному из направлений нашей специальности.

3. Кейс-метод. Этот метод предполагает анализ конкретных ситуаций, связанных с актёрским мастерством, сценарным мастерством и режиссурой. Студентам на уроке предлагается решить задачу, связанную с созданием сценария или постановкой театрализованного представления, и представить свои решения в виде презентаций или докладов.

4. Интерактивные лекции. Традиционные лекции можно сделать более интерактивными, используя различные методы вовлечения участников. Например, можно проводить лекции в формате дискуссии, где каждый участник может высказать своё мнение по обсуждаемой теме.

Так, мы проводили лекцию-дискуссию на тему «Основные принципы и подходы в современной режиссуре».

5. Мастер-классы от профессионалов. Приглашение профессионалов из сферы кино, театра или телевидения для проведения мастер-классов может стать отличным способом обмена опытом и получения новых знаний.

Актёр драматического театра им. М. Горького г. Астаны - Сергей Маштаков, наш выпускник часто приезжает к нам не только со спектаклями, но и проводит мастер-класс по актерскому мастерству и беседует со студентами. Также в 2023 году, многие наши студенты посетили мастер класс Максима Яценко по сценической речи «Твоя речь – твой успех»

6. Использование современных технологий. Применение электронных досок, презентаций и других современных технологий может сделать занятия более наглядными и интерактивными. Практически на всех парах теоретического обучения мы используем электронные доски для создания сценариев или презентаций, посвящённых анализу конкретных фильмов или спектаклей. (Padlet, Kahoot)

7. Групповые обсуждения. Групповые обсуждения позволяют участникам обмениваться мнениями и идеями, связанными с актёрским мастерством, сценарным мастерством и режиссурой. Проводили обсуждение на тему «Как создать успешный сценарий», «Какие качества нужны режиссёру».

8. Ролевые игры. Ролевые игры позволяют участникам почувствовать себя в роли актёров, сценаристов или режиссёров и развить свои навыки. По предмету режиссура мы проводили ролевые игры, в которых студентам предлагалось представить себя в роли режиссера и художника, а также остальных участников мероприятий. В ходе игры, выяснялась основная специфика работы режиссера и художника.

9. Анализ фильмов и спектаклей. Анализ фильмов и спектаклей позволяет участникам лучше понять, как создаются успешные проекты в сфере кино, театра и телевидения. Например, можно провести анализ

конкретного фильма или спектакля, обсудив его сюжет, персонажей и режиссёрские решения.

10. Онлайн-тестирование и оценка. Онлайн-тестирование и оценка могут быть использованы для проверки знаний учащихся и оценки их прогресса. Это позволяет преподавателям отслеживать успехи учащихся и вносить коррективы в учебный процесс.

11. Современные формы искусства. Современное искусство — это широкое и разнообразное поле, включающее множество форм и жанров. Наши ребята очень часто проводят флешмобы.

ВЫВОД:

Эти инновационные методы позволяют сделать занятия по актёрскому мастерству, сценарному мастерству и режиссуре более интересными, увлекательными и эффективными, а также развить творческие способности и коммуникативные навыки участников.

Список литературы:

1. Аванесова Г.А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации: Учебное пособие для студентов вузов/Г.А.Аванесова. - М.: Аспект Пресс, 2006. - 236 с.

2. Гавдис, С.И. Основы сценарного мастерства: учебное пособие/ С.И. Гавдис. - Орёл: Каргуш, 2005. - 242 с.

3. Гальперина, Т. И. Режиссура культурно-досуговых и анимационных программ. / Т. И. Гальперина. - М.: Советский спорт, 2008. - 234 с.

4. Генкин Д.М. Массовые праздники: учеб.пособие.- М.: Просвещение, 1975.- 140с.

5. Жарков, А.Д. Социально-культурные основы эстрадного искусства: история, теория, технология. Ч.2/ А.Д. Жарков. - М.: МГУКИ,2004. -215с.

6. Клубоведение: учебник /Под ред. С.Н.Иконниковой и В.И. Чепелевой. - М.: Просвещение, 1980.- 268с.

7. Книга клубного работника. Опыт. Справочный материал. М., Профиздат. 1973 - 424с.

8. Козлова, Т.В. Современные технологии организации массовых мероприятий: учебно - методическое пособие/ Т.В. Козлова. - М.: АПРИКТ, 2006. - 171с.

9. Конович А.А. Театрализованные праздники и обряды в СССР.- М.: Высш.шк., 1990.- 208с.

10. Марков О.И. Сценарная культура режиссеров театрализованных представлений и праздников: Сценарная технология: учеб.пособие.- Краснодар: КГУКИ, 2004.- 408с.

11. Режиссура массового театрализованного действия: Словарь./Перм. гос. ин-т искусств и культуры. - Пермь: УПЦ "ДИККС",1999.-113с.

12. Триацкий, В.А. Основы режиссуры театрализованных представлений: учебное пособие/ В.А. Триацкий. - М.: МГИК, 1985. - 74 с.

13. Туманов И.М. Режиссура массового праздника и театрализованного концерта: учеб.пособие.- М.: Просвещение, 1976.- 88с.

ФЕСТИВАЛИ КАК СТАРТОВАЯ ПЛОЩАДКА ДЛЯ СТУДЕНТОВ: РАСКРЫТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА

Рыбакова Г. А.

преподаватель специальных дисциплин, педагог-эксперт, магистр
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау» при
управлении образования Акмолинской области*

Современное образование выходит за рамки обычных лекций и занятий, охватывая всевозможные формы активности, которые способствуют всестороннему развитию студентов. Одним из таких мощных инструментов является участие в фестивалях, которые становятся не только важной частью культурной и образовательной жизни, но и играют значительную роль в активизации студентов.

Фестивали дают студентам возможность проявить свои таланты, развить необходимые компетенции и, что немаловажно, подготовиться к профессиональной жизни.

Участвуя в различных фестивалях: Дельфийские игры, Всероссийского фестиваля-конкурса игрового творчества «ЧИЖИК» г. Челябинск, региональный фестиваль «Игра. Шоу. Микрофон» г. Курган, РФ, международный детско – юношеский театральный фестиваль конкурс «ТТТ» ТЕАТР – ТВОРЧЕСТВО – ТАЛАНТ Казахстан, международный фестиваль-лаборатория учебных заведений культуры и искусства «Театральное студенчество» Республика Марий Эл, РФ, Конкурс театрального творчества «Театральная весна» г. Курган, РФ., определила ключевые особенности, которые дает фестиваль студентам

1. Коммуникация и обмен опытом

Фестивали — это не только сцена для презентации творчества, но и место для живого общения. Участие в таких мероприятиях помогает студентам наладить контакты с единомышленниками, обменяться опытом с нами преподавателям с коллегами из других колледжей, не только своей республики, но и других стран. А для студентов фестивали способствует расширению круга знакомств и созданию полезных связей, которые могут повлиять на профессиональную карьеру в будущем. Студенты учатся друг у друга, поддерживают друг друга и обмениваются опытом, что способствует развитию социальных навыков и умения работать в команде.

2. Воспитание конкурентоспособного студента

Современный рынок труда требует от молодых специалистов не только глубоких знаний, но и развитых навыков межличностного общения: умения работать в коллективе, креативности, ответственности и лидерских качеств. Участие в фестивалях — это реальная возможность для студентов продемонстрировать свои профессиональные и личные достижения. Конкуренция, которая неизбежно возникает на таких мероприятиях, помогает студентам развивать эти важнейшие качества. Оценка их работы и умение выдержать конкуренцию под давлением позволяют студентам научиться

эффективному самовыражению, развить уверенность в собственных силах и готовность к вызовам профессионального мира.

3. Получение нового опыта

Фестивали предлагают уникальную возможность получить практический опыт в своей области и познакомиться с различными подходами и методами, которые часто выходят за рамки теории. Студенты, участвующие в фестивалях, становятся не только исполнителями, но и организаторами, что позволяет им развивать свои организаторские и управленческие навыки. Такие мероприятия способствуют развитию инициативности, умения работать в условиях многозадачности и управлять временем.

4. Мотивация к дальнейшему развитию

Участие в фестивалях также стимулирует студентов к дальнейшему совершенствованию. Успех, который приходит после участия в фестивале, становится мощным стимулом для дальнейших достижений. Возможность продемонстрировать свои работы широкой аудитории, получить признание или даже занять призовые места на таких конкурсах вдохновляет студентов продолжать развиваться в выбранной сфере. Эти победы и достижения, хотя и могут быть скромными, становятся катализаторами для формирования более амбициозных целей и стремлений.

5. Обратная связь и самосовершенствование

Одним из ключевых моментов фестивалей является получение обратной связи. Независимо от того, был ли успех на мероприятии или нет, конструктивная критика и предложения от жюри, коллег или зрителей являются важнейшей составляющей процесса самосовершенствования. Обратная связь дает студентам возможность увидеть свои слабые места, понять, в каком направлении стоит двигаться дальше, а также помогает сформировать профессиональное отношение к своим достижениям. Именно благодаря обратной связи студенты могут выработать более правильные подходы, научиться принимать критику и совершенствовать свои навыки.

6. Многозадачность и комплексный подход

Фестивали часто требуют от студентов умения выполнять несколько задач одновременно. Это может быть не только участие в качестве исполнителя, но и работа в качестве организатора, волонтера, технического персонала. Студенты осваивают различные навыки, начиная от планирования и координации и заканчивая работой с техническим оборудованием и взаимодействием со СМИ. Многозадачность, которая часто встречается в процессе подготовки и проведения фестивалей, формирует у студентов способность быстро адаптироваться, быть гибкими и эффективно решать проблемы.

7. Креативность и инновационный подход

В рамках фестивалей студенты часто сталкиваются с необходимостью находить нестандартные решения, проявлять креативность и предлагать что-то новое. Это может касаться как художественной части (например, создание уникального выступления или представления), так и технической (разработка необычных решений для декораций, освещения, звука).

Творческие фестивали, например музыкальные или театральные, побуждают студентов искать инновационные подходы.

8. Разнообразие форматов и направлений

Фестивали могут быть очень разнообразными по своей тематике и формату. Это может быть художественный фестиваль, научно-технический, музыкальный, театральный, кинофестиваль или даже экологический и социальный. Участие студентов в таких мероприятиях даёт возможность расширить кругозор, познакомиться с новыми направлениями и тенденциями, узнать больше о различных культурных и научных аспектах. Студенты могут выбирать фестивали по интересам, и это даёт им шанс развиваться в разных областях одновременно.

9. Социальная и культурная активность

Участие в фестивалях помогает студентам стать активными участниками культурной жизни, влиять на общественные процессы, быть не только потребителями, но и создателями культурных и образовательных событий. Это важная социальная составляющая, ведь такие мероприятия способствуют формированию у студентов чувства принадлежности к большой культурной или социальной общности, что может положительно сказаться на их личностном развитии.

Хочется добавить, что на всех фестивалях студенты знакомятся с историей города, с его достопримечательностями. Это их развивает (приехали многие из села, кто-то впервые пересекает границу)

10. Развитие лидерских качеств и командной работы

Для успешного участия в фестивалях студенты часто работают в группах, что требует от них умения эффективно общаться, организовывать рабочие процессы и распределять обязанности. Такие ситуации развивают командные навыки, а также способствуют проявлению лидерских качеств, когда кто-то из участников берёт на себя роль координатора или руководителя. Эти навыки особенно важны в будущем, когда студент начнёт строить карьеру и работать в коллективе.

Заключение

Участие студентов в фестивалях — это не просто способ продемонстрировать свои таланты и знания. Это активный процесс саморазвития, который включает в себя множество аспектов: от общения и налаживания связей до воспитания конкурентоспособности и получения нового опыта. Такие мероприятия становятся важными ступенями на пути к становлению успешного специалиста и личности, готовой к вызовам будущего. Это уникальная возможность для самовыражения, развития лидерских и командных навыков, приобретения нового опыта и укрепления мотивации. Фестивали помогают студентам стать более конкурентоспособными, расширить кругозор и подготовиться к профессиональной жизни.

Список литературы:

1. Аванесова Г.А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации: Учебное пособие для студентов вузов/Г.А.Аванесова. - М.: Аспект Пресс, 2006. - 236 с.
2. Радомская О.И., Боякова Е.В., Радомский А.И. Творческие фестивали и конкурсы как средство социализации обучающихся в школе / Радомская О.И. // Казанский педагогический журнал. – 2020. –№ 2 (4).

АНСАМБЛЬДІК ОРЫНДАУШЫЛЫҚТЫҢ РӨЛІ

Картанова А. Ә.

«Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжі» МКҚК
арнайы пәндер оқытушысы, педагог-зерттеуші

Аннотация

Бұл мақалада музыкалық ансамбль, ансамбльдік орындаушылықтың артықшылықтары, жалпы шығармашылық және шығармашылық қабілет туралы, музыканттың жан-жақты дамуының қажеттілігі мен маңыздылығы, оның ішінде ансамбльдік орындау арқылы шығармашылық қабілетті дамыту мәселесі көрсетіледі. Аспаптық ансамбль класында және өз бетінше қарқынды және тұрақты музыкалық - орындаушылық жұмысқа ынталандыру. Ұжымдық орындаушылық музыканттың кәсіби және жеке қасиеттерін қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Ансамбльде орындау студенттерге тек кәсіби тұрғыдан ғана емес, сонымен қатар адами қасиеттерді қалыптастырады: өзара сыйластық, әдептік, серіктестік, өзін-өзі тәрбиелеу, қарым-қатынас дағдылары.

Кілт сөздер: ансамбль, ансамбльдік орындаушылық, шығармашылық қабілет, коммуникативті қасиеттер, бірлесіп құру, ансамбльдік бірлік, штрих мәдениеті, тембрлік, гармоникалық есту.

Кіріспе

Жан-жақты қалыптасқан тұлға, ең алдымен шығармашылық қабілетке ие болуы қажет. Жеке тұлғаның шығармашылығын қалыптастыруға ерекше мән берген жөн. Қазақстан Республикасының білім беруді дамыту тұжырымдамасында үздіксіз білім беру жүйесінің үш басты мақсаттарының ішіндегі ең негізгісі шығармашылық қабілет екені анық айтылған. Демек жан-жақты шығармашылық тұрғыдан дамыған тұлға еліміздің болашағының кепілі деуге болады. Олай болса, бүгінгі тәрбие мен білім беруде жас ұрпақтың шығармашылық қабілетін дамыту мәселесі өзекті орында. Шығармашылық - дәл сипатталып, қатаң реттеуге келмейтін интеллектуалдық іс-әрекеттер арқылы адамның жаңа нәрсені жасау үрдісі. Оның атқаратын функциясы - жинақталған тәжірибені қайта жаңғырту ғана емес, жаңа элементтер жасай отырып оқушы мен оның ептілігін дамыту. Шығармашылық қабілет бірден қалыптаспайды. Оны жүйелі түрде дамытып отыру қажет, әрине дамыту жолдары да сан-алуан. Мысалы, музыкалық ансамбльдік орындаушылық арқылы шығармашылық қабілетті дамытуға болады.

Негізгі бөлім

Ансамбль дегеніміз не?

Ансамбль - француз тілінен алғанда - «бірге, бірден, бір уақытта» деген мағынаны білдіреді. Музыкалық ансамбль – музыкалық шығарманы екі немесе одан да көп орындаушылар тобының қосылып орындауы.

Ансамбльдік орындаушылықтың артықшылығы қандай?

Ансамбльдік орындаушылық музыканттың кәсіби және жеке қасиеттерін қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Ансамбльдік орындау студенттерге тек кәсіби тұрғыдан ғана емес, сонымен қатар адами қасиеттерді қалыптастырады: өзара сыйластық, әдептілік, серіктестік, өзін-өзі тәрбиелеу, қарым-қатынас дағдылары. Ансамбльде ойнау- басқаның жеке басын құрметтеу, толеранттылықты, серіктестердің өзара түсінушілігін, әріптестікті, өзінің көркемдік ұстанымын қорғауда принциптілік пен сенімділікті қалыптастырады.

Ансамбльдік музыка-бұл әлеуметтік қарым-қатынастың рөлдік моделі, ол музыканттардың шығармашылық және достық қарым-қатынасы үшін керемет мүмкіндік береді. Кәсіби тұрғыдан алғанда, ансамбльде ойнау студенттердің орындаушылық дағдыларын қалыптастырады, музыкалық қабілеттерін дамытады, оның ішінде тембрлік және гармоникалық есту, ырғақты сезім, дыбыс шығару мәдениеті, форма сезімі, дыбыстық перспектива сезімі, өзін және серіктесін есту қабілеті, жалпы сезімталдықты қалыптастырады. Аспаптық ансамбль студенттердің кәсіби ой-өрісін кеңейтеді, олардың жалпы мәдениетіне оң әсер етеді. Бірлескен музыка өзін-өзі дамытуға ынталандырады, шығармашылық бастаманы, тәуелсіздікке тәрбиелейді. Ансамбль жұмысының өзіндік ерекшелігі бар. Ол ұжым мүшелерінің әрқайсысының партияны дербес үйренуін ғана емес, сонымен бірге бүкіл ансамбльдік партияларды, сондай-ақ мұғалімсіз бірлескен сабақтарды да қамтиды. Техникалық қиындықтарды жеңуден басқа, саусақтарды қою, штрихтарды орналастыру, өзіндік ансамбльдік жұмыс интерпретация жоспарын нақтылауды және орындалатын жұмыстың бірыңғай тұжырымдамасын табуды қамтиды.

Жалпы шығармашылық дегеніміз не?

Шығармашылық дегеніміз - бұл табиғи және әлеуметтік әлемді өзгертетін іс-әрекеті, шығармашылық субъект өзін-өзі көрсетуге деген ұмтылыспен сипатталады, негізгі күштерді өзін-өзі тануға ұмтылысымен сипаттайды, бұл жеке тұлғаның дамуына ықпал етеді.

Шығармашылық қабілет ұғымы әлеуметтану, психология, педагогика және басқа да адам және қоғам туралы ғылымның зерттеу нысаны болып табылады. Бұл ұғымды түсіну мазмұнының санқырлылығы соншалықты, бір ғана анықтамамен жеткізу мүмкін емес. Осы саладағы көптеген зерттеулерге қарамастан, шығармашылық қабілет туралы нақты пікір әлі қалыптаспады. Шығармашылық қабілет феномені, бір жағынан, көптеген басқа құбылыстар сияқты, адамзат қоғамында туындайтын өте күрделі құбылыс болғаны соншалықты, ғылыми тұрғыдан қарапайым тілде жеткізу қиындық тудырады. Бүкіл ғылымның даму кезеңдерінде шығармашылық қабілеттер туралы да көзқарастар замаға қарай өзгеріп отырады.

Шығармашылық қабілет-адамның дәстүрлі немесе белгілі бір қабылданған

ойлау үлгілерінен ауытқи отырып, жаңа тың идеяларды жасауға дайын екендігін білдіреді. Көптеген ғалымдар қабілеттердің мәнін анықтауда жұмыс жасады және әртүрлі тұжырымдамаларды ұсынды. Алайда, олардың бәрі шығармашылық қабілеттер туа біткен емес және оларды дамыту қажет екендігін айтады. Қазіргі заман талабы шығармашылық тұрғыдан дамыған тұлғаны талап етсе, сол болашақ тұлғаны тәрбиелеу, қалыптастыру ұстаздардың еншісінде деуге болады. Орыс психологі, ғалым зерттеуші В.Н.Дружининнің пікірінше: «Шығармашылық - бұл қоршаған орта мүмкіндік берген кезде ғана жаңаратын қасиет» - дейді. Демек, студенттердің шығармашылығын дамытуға мүмкіндік жасауымыз керек. Осы орайда өз тәжірибемде студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып келемін. Соның бірі ансамбль жұмысын, атап айтқанда қобызшылар ансамбліні ұйымдастыру. Бұл өте жауапты, күрделі және қызықты жұмыс.

Ансамбльдік орындаушылық арқылы шығармашылық қабілетті дамыту жолдары қандай?

Студенттің музыкалық тұрғыдан дамуына жеке орындаушылықпен қатар ансамбль, оркестрге қатысуы үлкен рөл атқарады. Әсіресе, жас қобызшының қобызшылар ансамбліне қатысуының маңызы зор. Бұл ансамбльде студент өзінің орындаушылық жоспарын ансамбльдің басқа мүшелерінің музыкалық жоспарымен үйлестіруі керек. Мұнда ұжымдық динамика, штрихтар, аппликатура, ысқыштың бөлінісі, ырғақты трельдегі симметриялы артикуляция, выбрация амплитудасы, бірдей бір ұжымдық вибрато, жатық ойнақылық, қажет болған жағдайда әуенді басқа дауысқа икемді түрде беру мүмкіндігі, солисттен сүйемелдеу функцияларына ауысу және сүйемелдеуден әуенге ауысу мүмкіндігі қалыптасу керек. Ансамбльдің ұжымдық жұмысында «ұжымдық көркемдік даралық» деп аталатын нәрсеге қол жеткізу өте маңызды.

Ансамбль класындағы педагогикалық жұмыстың негізгі кезеңдері мен маңызды сәттері.

Мұғалім үшін ең қиын кезең - жаңа ансамбльмен қарым-қатынастың басталуы, онда студенттердің кәсіби дайындық факторын ғана емес, сонымен қатар психологиялық үйлесімділікті де ескеру керек. Дәл осы уақытта студенттерді бір жағынан оқытушыға, ал екінші жағынан оқытушының студенттердің мүмкіндіктері мен жеке ерекшеліктеріне бейімдеу процесі жүреді. Ансамбльді таңдау кезінде қатысушылардың әрқайсысының кәсіби дайындық дәрежесі мен дарындылық сипатын ескеру қажет. Ансамбльдердің құрамын қалыптастыруға музыканттардың жеке басының ұқсастығы да, қарама-қайшылығы да негіз бола алады. Тәжірибе көрсеткендей, осы тәсілдердің кез-келгенін ескере отырып жасалған ансамбльдер табысты бола бастайды, ансамбльде басқа әлсіз қатысушыларға әсер ете алатын бастамашыл және ерікті орындаушыларға сүйену де маңызды.

Студенттердің өзіндік жұмысына ерекше рөл беріледі.

Мұғалімнің студенттердің өзіндік жұмысына жетекшілік етуінің мәні-оқу процесінде орындалатын жұмыстарды талдауды, қиындықтардың сипатын анықтауды, қателіктердің себептерін, ойын дәлсіздіктерін табуды және

кемшіліктерді өз бетінше жоюды үйренеді. Студенттердің өзіндік үй жұмысындағы техникалық құралдардың, интернет-ресурстардың рөлі де ерекше. Пассивті репродукция мен еліктеуді қоспағанда, ансамбльдік музыканың негізгі үлгілерінің аудио – бейне жазбаларын мақсатты және ойластырылған түрде қолдану, ойлау қабілетін кәсібилендіру процестерін жандандырады, көркемдік талғамды қалыптастыруға ықпал етеді. Демек, студенттің өз бетінше дайындығын алғашқы күннен бастап ұйымдастырып, жоспарын және жүйелілігін қадағалай отырып мақсатқа жетуге болады.

Қобызшылар ансамблінің ұйымдастыруда ең негізгі жұмыстарға тоқталайық.

Музыкалық шығармамен жұмыс.

Қобыз ансамблінің алғашқы сабақтары бірлескен унисондық ойнаудың негізгі дағдыларын дамытудан басталуы керек. Алғашқы дайындықтан бастап бірдей дыбыс шығару факторы, ысқыш пен ішектің оңтайлы жанасу нүктесін іздестіру, ысқыштың анық және жұмсақ өзгерістері, бүкіл штрихтар кешенін толық ұйымдастыру және жақсы ырғақты бастау ерекше маңызға ие. Еңбекқорлық, толық ұйымшылдық, өзіңізді және ансамбльдің басқа мүшелерін тыңдай білу, жетекшінің барлық нұсқауын орындау ансамбльдегі дыбыс еркіндігінің, ансамбльдік икемділік пен сапалы дыбыстың пайда болуына жеткізеді. Нұсқаулық материалымен бірге қобызшылар ансамблі бірнеше көркем шығармалармен жұмыс істеуі керек. Кейбір шығармалар концертте орындау үшін дайындалса, басқалар шығармалар танысу және парақтан оқу үшін ұсынылады.

Шығарма бір дауыста болса және ансамбль унисон ойнаса шығармамен жұмыс, жеке жұмыс процесімен бірдей болады. Бұл процесті үш кезеңге бөлуге болады: а) жалпы шығармамен танысу; б) шығарманың бөлімдерімен жұмыс; в) шығарманың жалпы көркемдік мазмұнымен жұмыс.

Ансамбль құрамы көп дауысты болса, жұмыс біршама күрделірек болады. Бұл жағдайда жетекші ансамбль мүшелерін барлық партиялардың дауысымен таныстыруы керек, ал орындаушылар өз партияларын ғана емес, барлық басқа дауыстарды да жақсы білуі керек. Партитураны жетік білу шығарманың музыкалық мазмұнын жақсы түсінуге көмектеседі.

Музыкалық шығармамен жұмыс істеудің маңызды бөліктерінің бірі – ноталық мәтінді талдау және дәл сақтау.

«Музыкадан, жалпы өнерден мен шындықты талап етемін; ал мен жазылған нота ойналғанда ғана шындық туралы айта аламын» – деп орыс халқының атақты виолончелисті айтқан еді.

Ноталық мәтінді мұқият талдағаннан кейін, шығарманы жеке логикалық бөліктерге немесе эпизодтарға бөліп белгілі бір техникалық элементтермен жұмысқа кірісеміз. Шығарманы талдау жұмысы кезінде күрделі техникалық эпизодтармен жеке жұмыс жасалмаған болса, шығарманы толақ орындаудың қажеті жоқ. Уақытты үнемдеу және ансамбль мүшелерінің назарын аудару үшін сабақты техникалық қиындық тудыратын эпизодтарды талдаудан бастаған жөн. Жетекші техникалық элементтердің күрделілігін айтып қана қоймай, оны жеңу жолдарын айтып, көрсету керек. Күрделі пассаждар мен эпизодтар талданып

шығарылғаннан кейін оларды алдыңғы және кейінгі музыкалық материалмен қосып орындау керек.

Музыкалық образбен жұмыс істеу мен қатар талданатын шығарманың формасы, оның музыкалық әрекетінің дамуы, стиліне ерекше көңіл бөлінеді.

Шығарманың қай эпизодтарын мәнерлеп ойнау керектігін және музыкалық материалдағы қай дауыстар екінші дәрежелі екенін студент бірден айыра алмайды. Музыкалық шығармамен жұмыс істеудің бастапқы кезеңі оны жәй екпінде ойнауды талап етеді.

Қорытынды

Ансамбльдік орындаушылықта ең бастысы студенттің қызығушылығын оята білу қажет. Ол үшін жан-жақты талданып, көркемдік деңгейде орындалған музыкалық шығармаларды түрлі концерттерде, конкурстарда орындау маңызды. Алдына мақсат қойып, сол мақсатқа жеткен кезде студенттің бойында қуаныш, жасаған жұмысына қанағаттанған сезім пайда болады. Осы сезім ансамбль жұмысын және студенттің шығармашылығын алдыға жетелейді.

Шығармашылық қабілеті қалыптасқан студенттің ерекшелігі:

Біріншіден, педагогикалық тұрғыдан: өзгеше ойлайды, білуге талпынады, белсенділік, көп көлемде білім меңгереді де оны ұмытпайды.

Екіншіден, психологиялық тұрғыдан: ішкі сезім өзгеше - өте сезімтал, шыдамды, өзін-өзі бақылау, ықылас қойған нәрсесін негізгі мәселе етіп қояды.

Үшіншіден, физиологиялық тұрғыдан: мақсатқа жетудегі табандылық, дамудағы шапшаңдық, ойға берілу, қиял күшінің басымдылығы.

Төртіншіден, әлеуметтік тұрғыдан ерекшелігі: адамгершілік сезімдері дамыған, моральдық қасиеттері жоғары.

Ендеше, өзгеше ойлай алатын, білуге талпынатын, сезімтал, мақсатқа жету жолында табанды, адамгершілік қасиеті жоғары, жан-жақты дамыған шығармашыл тұлға қалыптастыру жолындағы ұстаздардың еңбегіне толағай табыстар тілеймін.

«Артыңа із қалдырғың келсе, кейінгі ұрпаққа білім нұрын сеп, болашағымыз өз ұлт өнері мен мәдениетінің тұнығынан сусындап, тарихын терең түсінетін болсын» - деп, ұлы Абай атамыз айтқандай, болашақ ұрпақты шығармашылықты дамыту арқылы тәрбиелеп, білім мен өнер көгіне самғата берейік!

Әдебиеттер тізімі:

1. А. Готлиб «Основы техники совместного исполнительства» - Музыка, 1971.

2. Е. П. Лукьянова «Формирование профессионально - коммуникативных качеств у студентов музыкально-исполнительских вузов в классе камерного ансамбля»- Екатеринбург, 2006.

3. И.И. Польская «Камерный ансамбль: история, теория, эстетика». Харьков: ХГАК, 2001.

4. Л. М. Царегородцева «Эволюция жанра большого камерноинструментального ансамбля с участием фортепиано» - Тамбов, 2005.

5. И. Коган «О Работе с ансамблем скрипачей» Алматы, 1980ж.

БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ӨңІРІНІҢ КҮЙШІЛІК ДӘСТҮРІ

Шакенова А.Н.

«Құрманғазы атындағы саз колледжі» МКҚК, БҚО, Орал қаласы
арнайы пәндер оқытушысы, педагог-сарапшы

Аннотация

Батыс Қазақстан өңірінің күйшілік өнері қазақ елінің көркем шығармашылығының биік белестерінің бірі және көшпелі өркениетті қайталанбас құбылысы болып табылады. Қасиетті Бөкей Ордасында 30-дан аса күйші дүниеге келіп, олардың әрқайсысы – мәңгілікке бағытталған рухани ескерткіштер.

Тірек сөздер: төкпе күй, батысқазақстандық орындаушылық өнері, дәстүрлі музыка, жанр, стиль, күйдің композиторлық құрылымы.

XVIII-XIX ғ.ғ. дамыған төкпе күйшілік орындаушылық дәстүр, ұлттық мәдениетіміздің негізін қалыптастырғаны белгілі. Қазақ халқының мұң-мұқтажын жоқтайтын Құрманғазы, Дәулеткерей, Дина, Сейтектердің шығармашылық қарымы кең байтақ қазақ даласын тез серпіп, тіпті, көршілес басқа этнос (орыс, татар, башқұрт) мәдениетінің дамуына ықпалын тигізгені белгілі. Сонымен қатар, Ұзақ, Боғда, Соқыр Есжан, Мүсірәлі, Баламайсан, күйлері ұлттық мұрамыздың алтын қазынасына айналған дүниелер. Ал, XX ғ. киелі өнер Қали Жантілеуов (1902-1993), Есіл Қазиев (1927-1985), Тұяқберді Шәмелов (1951-2012), Өтеген Жұмашев (1927), Ермек Қазиев (1947), Едіге Нагиев, Бақтығали Айтжанов (1948-2009), Мамай Отарбаев (1951-2011) және т.б. күйші-домбырашылардың шығармашылығында өз жалғасын тапты. Батысқазақстандық төкпе күй өнері рухани құндылық ретінде биік белестерге көтеріліп, ал оның қайталанбас үні шет ел өнер майталмандарының өздерін қазірдің өзінде қызықтырып келеді. Мәселен, 1973 жылдың күзінде Азия халықтарының музыкалық трибунасы болды. Осы мәртебелі форумда Құрманғазының «Сарыарқа» күйі ұлы туынды деп танылып, бірінші орынды иеленіп, ЮНЕСКО шешімімен ақпарат құралдары арқылы әлемге насихаттау құқығына ие болды. Осы уақыттан бері Құрманғазының жалын шашқан отты күйі туған халқының атын дүние жүзіне жайып келеді [2].

Ғасырлар бойы дүниеге келген күйшілер және олардың мәңгілікке бағытталған туындылары заманның ауыртпалығын басынан кешті. Соның бірнеше айғағы ретінде, Жәңгір хан кезіндегі қазақ даласында кең етек жайған келеңсіз озбырлық саясат, Сырым Датұлы, Исатай Тайманұлы (1791-1838) және Махамбет Өтемісұлы (1802-1846) бастаған көтерілістер, ауыр эпидемиялық аурулардың күшеюі, күйші-жыршылардың үнін өшірмей, керісінше, жігерлендіріп, шығармашылық қуат-күшінің ұшталаны белгілі. Қазақ тарихында дәл осы уақыт «Алтын Ғасыр» атанып, ұлттық өнеріміз бұрын-соңды болмаған белестерге көтерілді [3]. Ал, ауыл ақсақалдары үлкен тебіреніспен кезінде әр үйдің сәні ретінде домбыра төрге ілініп, келген қонақ аспапқа қол созса, оның мәртебесі артып, халық сүйіспеншілігіне бөленетіндігін еске алады.

Қазақ музыкатану ғылымында батысқазақстандық төкпе күй дәстүрі термин ретінде орнығып, осы анықтама негізінде атқарылған ғылыми жұмыстар, дүниеге келген туындылар көптеп жазылып, қазіргі кезде бұл бағыт өз жалғасын табуда. Академик А.Жұбанов өзінің негізгі және күрделі еңбегін Құрманғазыға арнаса [4], музыкатанушы-ғалым П.Аравин «Даулеткерей и казахская музыка XIX века» [5] атты кітап жазды. Музыка өнері мамандығы бойынша батысқазақстан күйлері негізінде С.Зарухова, Б.Қарақұлов, Г.Котлова, Ә.Мухамбетова, Н.Тифтикиди, Б.Байқадамова, Ү.Жұмакова, С.Өтеғалиева, П.Шегебаев, Г.Джоломанова, Р. Несіпбай, Р. Жұманиязовалар [2] кандидаттық және докторлық диссертацияларын қорғады.

Қазіргі уақытта отандық музыка тарихы дәстүрлі күй өнері жөнінде тың, деректі жаңалықтарға зәру. Зерттеушілер тарапынан өткен өмір жетістіктерін жаңаша көзқараспен зерделеп, сараптау жұмыстары жемісті атқарыла бастады. Атап айтқанда, 1997 жылы Дәулеткерей Шығайұлының кесенесі тұрғызылса, белгілі күйші, А. Жұбановқа, Құрманғазы, Дәулеткерей, Дина, Сейтек, Байжұма шығармаларын кейінгі ұрпаққа табыстап жеткізген, Қали Жантілеуов (1902-1993) ресми түрде қошеметпен жерленді. Жақында Пятимар ауылында (Бес қалмақ) Мәмен Мұратұлының сүйегі табылып, шыққан тегі (бұрын Ералыұлы, қазір Мұратұлы) мен руы – Қара құнан Тана деп анықталды. 2012 жылдың күзінде күйшінің ақ күмбезді мазары көтеріліп, оның ашылу салтанатына республикамыздың белгілі қоғам қайраткерлері, ақын-жазушылары мен күйшілері қатысып, сол кездегі ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты болған Ә.Кекілбай сөз сөйлеп, Жаңақала жерін «күйшілер астанасы» деп атады. 2012 жылы еліміздің музыка өнері ҚР халық әртісі, «Құрмет» орденінің иегері Тұяқберді Шәмеловтан айырылып, орны толмас қайғыға батты. Еңселі ел жыл өте өзінің ардақты азаматына Мәмен-атаның қасынан тура сондай кесене тұрғызды. Алматыдан күйші 40-жылдан астам еңбек еткен үлкен қара шаңырақ – Құрманғазы атындағы академиялық халық аспаптар оркестрі арнайы шақырылып, ас берілді. Бұл шығармашылық ұжымда Т.Шәмелов қатардағы музыканттан бас концертмейстер, ҚР халық әртісі, оркестрдің көркемдік жетекшісі дәрежесіне дейін көтерілді.

Батысқазақстандық музыка зерттеушілері «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығының лауреаты Е.Нұрымбетов, С.Мәулетова, Н.Сертеков 2005 жылы Қаратөбе ауданына барған фольклорлық-этнографиялық экспедиция барысында XVIII-XIX ғ.ғ. көрнекті күй тарландары Боғда Қараұлы мен Ұзақ Мырзабайұлының жатқан жерін тауып, басына тақтайша іліп, ғылыми-ізденіс еңбектерінің нәтижесін «Ақжайық өңірінің музыкалық фольклоры» [6] атты кітапта жариялады.

Атқарылған экспедицияда географиялық тұрғыда аймақтың ең үлкен ауданының музыкалық инфрақұрылымы жөнінде деректі ақпарат жинақтады. Қазіргі кезде бұл өңірде ата-бабалардан қалған тарихи мұраны сақтап, дамыту жұмыстары әліде өз жалғасын табуда. Киелі күйшілік өнердің өнегесін көтеруге, қомақты үлес қосқан күйшілер Бақтығали Айтжанов (1948-2009) пен Мамай Отарбаев (1951-2011) есімдерін айтуға болады. Жаңақала ауданының өскелең ұрпағы, бар саналы ғұмырын өзінің туған жеріне, өскен өлкенің музыка

мәдениетінің көркеюіне арнаған өнерпаз-домбырашыларын үлкен құрметпен еске алып, ардақ тұтады. Б.Айтжанов шығарған «Қуаныш», «Жаңа ғасыр», «Толғау» күйлері композициялық құрылымы шағын, қарапайым болып келетін туындылардың мазмұны терең, шығу себептері әртүрлі. Мәселен, «Жаңа ғасыр» атты күйінде, өткен мыңжылдықтың 90-жылдарында ауылдағы мәдени ошақтар жабылып, күйші көңілінің құлазыаны және болашаққа деген үміт пен үрейге толы кездер сипатталады. Күйде саға секілді кульминациялық даму шегі жоқ. Бір тактіден тұратын саға кенеттен үзіліп, орта буын тақырыбына ұласып кетеді. Осындай элемент күйдің соңында да кездеседі. Ал, «Толғау» және «Қуаныш» атты күйлері Дәулеткерей орнықтырған «төре күйлер» стилінде шығарылған.

Ғасырдан ғасырды артқа тастап, біздің өскелең ұрпағымызға жеткен күй өнерінің генеалогиялық тұрғыда өз кіндігінен тараған ұрпағына даруы – сирек құбылыс. Әлемдік музыка мәдениетінде атақты И.С.Бах әулетінің музыкалық шеберлігі туралы деректер мол кездеседі. Қазақ музыкасында әнші Мұхит Мералыұлының (1841-1918) ұрпағы киелі өнерді жалғастырса, Құдайберген және Ахмет Жұбановтардың (1906-1968) еңбегін өз ұрпақтары сақтап, дамытып, жалғастырушы болғаны бізге белгілі. Қазіргі кезде, Бөкей орда ауданында туып-өскен Есіл, баласы Ермек, немересі Асылхан Қазиевтар – республикаға танымал дүлдүл домбырашылар. Олардың әрқайсысы қазіргі заманның, тек өзіне тән шеберлігімен дараланған орындаушылар. Есіл Қазиев (1927-1990) күйдің аңызын тебірене баяндай отырып, күйдің мазмұнын көркем ойынымен өте әсерлі жеткізсе, Ермек Қазиевтің домбырашылық дарыны өте кеш ашылып, тек 21 жасында ғана домбыраны қолға алған екен. Ал, Асылханның есте сақтау қабілеті соншалық, ол бір естіген кез келген шығарманы (күй, көлемді пьеса, күрделі кесек туынды) бірден бұлжытпай қайталай алатын дарынды қабілеті бар.

Ұрпақ сабақтастығы нәтижесінде жеткен киелі күй өнері – аймақтағы көнеден жеткен жалғыз мұра деп айтуға келмейді. Елді-мекендерде түрлі жанрларда туындаған әндердің көп болғаны бізге белгілі (қара өлең, қоңыр ән, лирикалық ән, мәтөк әндер, балалар әндері). Жанақала ауданының Новоказанка ауылында Хасан Жумин деген кісі, республикадағы алғаш бишілер тобының құрамында болып, денесінің ерекше қимыл-қозғалыстары үшін «Сүйексіз адам» деп атанған екен. 1933-1938 ж.ж. аралығында Алматыдағы шығармашылық ұжымдарда еңбек етіп, сол жерден ҰОС кетіп, кейін ол туралы осы күнге дейін ешқандай дерек болмаған.

Ауданда еңбектің дәмін ерте татып, өмір бойы аянбай тер төккенше жұмыстанған азаматтар көп болған. Сондай азаматтардың бірі -- Бисен ауылының тұрғыны Айтасов Хамит (1927). Ол 12 жасынан 15 километр жерден почта тасып, әрі оқып, әрі жұмыс істеген. Кейін, төрт жыл сиыр бағып, үш жыл әскер қатарында азаматтық борышын өтеген соң, сол ауылда 10 жыл есепші, 25 жыл ферма меңгеруші қызметін атқарған. Көпті көрген ақсақалдың жеке қоржынында тарихи құндылыққа толы, тарихи мол мәліметтер бар. Айтасов Хамиттің әкесі – Айтас Ахметов (1894-1955) ауылдарды колхоздастыру жұмыстарында белсенділік танытып, «Өркен» колхозының төрағасы

(председатель) болған. Кейін, партия ұйымының секретары қызметіне дейін көтерілген. Ал, шешесі Уазипаның (1900-1945) әкесі Қуанышқали молда болып, мешіт ұстап, революцияға дейін сол мешітте көптеп бала оқытқан. Кейін бұл мешіт Ғайнолла деген баласына табысталған. 1928 жылдан, яғни, Кеңес үкіметі орнағаннан кейін мешіт өз жұмысын тоқтатқан. Ғайнолланы түннің ішінде екі аттылы милиционер келіп, 70 км жерге жаяу айдап әкетіп, түрмеге қамайды. Зорлық-зомбылықтың неше түрін көрген Ғайнолла, мешітті ақыры үкіметке өткізеді. Хамит ағайдың келесі әңгімесі өңірде бақсылық өнердің кең етек жайғаны туралы. Ел ішінде ауру-сырқауларға ем-дом беріп, жансызға жан беріп, әулие атанған адамдар да болған. Солардың бірі Сағи қазірет (XIX ғ.). Топырақ бұйырған мекені Қарақұм жерінің қасында. Сәуегейлік қасиет ұрпағына дарып, інісі Сүлеймен де қазірет атанған. Ертеде олардың жатқан жеріне халық ақша салып, түнеген екен. 2005 жылы бұл төңіректі жеке кәсіпкер Нұртай Ахметов қоршап, киелі топырақты жаңғыртқан. Ұлы Отан соғысы кезінде ауылда дәрігерлер тапшы болғаны баршамызға аян. Осы уақытта Омаров Сәрсенғали деген кісі төңірекке безгек ауруынан емдейтін қасиетімен танылып еді. Ол темір сауытты отқа қатты қыздырып алып, аурудың басын айнала жүгіріп, айқайлап, тек өзі білетін қимыл – қозғалыстарды жасап, кейін жылы көрпеге ауруды орап тастап, ұйықтататын. Оянған соң, адам ауруынан айығып, денсаулығы түзелетін. Ал, сынықшылық бақсылықтың керемет үлгісін біз Хан ордасы ауылынан естідік. Сынықтың алуан түрін емдей алатын Айтжан Кәленбаевқа (1928-1997) елеміздің түкпір-түкпірінен келген кісілердің саны толастамайтын. Белгілі күйші Шәміл Әбілтаев та бұл кісіден ем алып, кейін ауруынан айыққан болатын.

Бөкей ордасында мәйттерді аралап, көне жазбаларға зер салып, терең үңілу жұмыстарын атқару барысында XIX ғ. өмір сүрген орыс қайраткерлері туралы деректерге назар аудардық. 1827 ж. қайтыс болған дәрігер Николай Васильевич Шебалинның зиратында белгісіз адам мәрмәр тастың бетіне:

Пусть арфа сломана,
Аккорд еще рыдает,
А душа тоскует по тебе.

- деп жазып кеткен сөздер осы күнге дейін сыры ашылмаған жұмбақ іспеттес. Н. В. Шебалин жергілікті халықты оба ауруынан емдеген атақты дәрігер. Ал, біз үшін тарихи құндылық туғызатын дерек - Патшалық Ресейдің аристократия зиялыларының Қазақстанға көптеп келгені. Мәтін сөзіндегі арфа -- Еуропа елдерінің өзінде сирек кездесетін аса қымбат, бағалы аспап. Мәселен, скрипка, виолончель және т.б. шекті аспаптардың төрт құлағы болып, төрт шектің күйі (настройка) келтірілсе, арфадан дыбыс шығару үшін 60-70 шектердің құлақ күйін келтіру керек. Сонымен қатар, бұның көлемі мен салмағы фортепианодан кем емес (40-50 кг) және 50-60 педальдары бар алып музикалық аспап болғандықтан, оны тасымалдау да әжептәуір қиындық туғызады. Дыбысты шығару әдісі қазақтың жетіген аспабына ұқсайды, яғни, шектері аспаптың бойына керіліп, тағылады. Ал дыбыс екі қол саусақтарымен шекті үстінен іліп алу арқылы шығарылады. Симфониялық оркестрдің құрамында кездесетін аспапты үйрену- қиынның қиыны. Арфаның күрделі

конструкциясы оның білім беру саласында жүйе ретінде қалыптасуына мүмкіндік туғызбайды. Элиталы аспапты меңгеруге тек ілу де біреудің ғана қолы жететін. Сонымен, «Пусть арфа сломана» атты цитата дәрігер Николай Васильевич Шебалинге арналғандықтан, кейіпкер және осы сөзді жазған адам аспап туралы толық түсінігі бар, классикалық музыка жөнінде талғамы биік тұлғалар болғандығы күмән туғызбайды деп ойымызды тұжырымдағымыз келеді. Бұл XIX ғ. Бөкей ордасында зиялы қауымның қалыптасып, ал ондағы мәдени-рухани ахуалдың жоғары дәрежеде болғанының тағы бір деректі дәлелі.

Бөкей ордасындағы халыққа білім беру музейіндегі, 1905 жылы төрт сыныптық қалалық училищеде «шекті аспаптар ансамблі» деген сурет қызығушылық туғызды. Құрамында домбра-прима, балалаиканың барлық түрлері – альт, бас, контрабас бар шығармашылық ұжым орыс халық аспаптары оркестрі үлгісінде құрылған. Суретте балалайка ұстаған қазақтар да бар. Қазақстанда өткен ғасырдың 30-жылдарында алғаш рет А. Жұбанов қазақтың халық аспаптарын біріктіріп, кейбіреулерін жетілдіріліп, нәтижесінде ұлттық ансамбль ретінде құрылған алғаш шығармашылық ұжым дүниеге келген еді (қазір осы ұжым мемлекеттік Құрманғазы атындағы академиялық халық аспаптар оркестрі). Бұл XX ғасырдың басында, яғни, Кеңес өкіметі әлі орнықтаған кезде Бөкей ордасының халқы ұжымдық ойынның қандай екенін көріп таныс болғанының айғағы тұрғысында білеміз. Осы тұрғыда А.Жұбанов қазіргі қазақ халық аспаптар оркестрін Н.Осипов атындағы орыс халық аспаптары оркестрінің үлгісі бойынша құрғанын еске түсіргеніміз артық болмас.

XIX ғ. аяғы мен XX ғ. басында Бөкей ордасында театр өнері кәдімгідей, әжептәуір өсіп, қазақ және орыс драма театрлары өз жұмыстарын жемісті атқарып отырған. Қазақ драмы театрын Мендығалиев Ишанғали басқарып, онда «Малдыбай», «Үйілген үйшік», «Байғұстар» спектакльдері қойылып, ал орыс драма труппасын басқарған Файзи А.Островскийдың «Гроза» атты туындысын сахналаған.

Өңірде кең тараған аңыз-әңгімелер күйші Сейтек Оразалыұлы (1861-1933) төңірегіне беделімен белгілі болған Мөнкей деген інісі, Мария, София атты қыздары, ал ұлы Есқайыр әскери фельдшер болғандығы белгілі. Есқайырдан туған Мұқас, Астрахань облысындағы Карабалинский ауданында тұрған. Майор Сейтеков Мұқас Есқайырұлы ауылға келіп, атасының кіндікқаны тамған мекеніне басын иіп тағзым еткен. Күйші композитор Сейтек Оразалыұлы төңірекке шебер домбырашылық өнерімен қатар, халық игілігі үшін атқарған ерлікке татырлық істерімен де елдің есінде қалған. XIX ғ. ортасында өлкеде Арқадағы Қоянды жәрменкесінен кем емес Хан базары деген ірі сауда-саттық орталығы өз жұмысын қызу жүргізіп еді. Жергілікті халық қысы-жазы сол жәрменкеде малын, жасаған бұйымдарын өткізіп, өзіне қажет тауарларды алып, әжептәуір күн көріп отырған екен. Бірақ, кенеттен мұнда барып, сауда жасауға қарапайым халықтың мүмкіншілігі болмай қалады. Базардан қайтып келе жатқан малшылар жыл он екі ай бойы күн сәулесі түспейтін 7-8 км қашықтықтағы «қараңғы жолмен» қайтатын. Осы бағытта оларды Ресей патшалығындағы орман шаруашылығының күзетшісі болып

істейін «қара орыс» (қарақшы орыс) алдарын бөгеп, алған заттарын тонайтын. Барар жері, басар тауы жоқ халқының қорлығын көрген Сейтек, бір күні малшы болып арқасына саудалаған заттың орнына темір диірмен салып, қарақшының алдынан шығады. «Қара орыс» тиісе бастаған кезде, Сейтек қаптағы темір диірменімен оны ұрып, жығады. Осыдан кейін сол орыс қарақшылық істерін тоқтатып, малшылардың Хан базарындағы саудасы берекелі болған екен. Езгіден көз ашпаған халықтың мұңын жоқтаған Сейтек, өз өмірін батыс өңірде қалыптасып, дамыған дәстүрлі күй өнерімен көмкеріп отырғаны белгілі. Оның «Заман-ай», «Он алтыншы жыл», «Он жетінші жыл» атты күйлерінде заман тауқыметі барынша айқын бейнеленеді. Бірақ күйші өз тағдырына қайғырып, налыған емес, қайта жүрген жерінде халқының еңсесін түсірмеу үшін көтеріңкі көңіл-күймен, жадыраңқы жүретін. Осындай бір әсерлі кештерде ол атағы сол кездің өзінде өңірге кең тараған Дина Нұрпейісовамен сайысқа түседі. Хан базарында болған керемет күй-тартыста Динаның орындаушылық шеберлігі басым болып, ол жеңіске жетейін деп тұрған кезде, Сейтек етігін шешіп тастап, домбыраны башпайымен тартып, халықты қызыққа батырған екен. 1928 жылы Бөкей ордасында клуб ашылып соның басы-қасында болып, атсалысып, ерекше шабытпен өз күйлерімен қатар Құрманғазы, Дәулеткерей, Дина, Байжұма, Соқыр Есжан, Түркеш күйлерін тартқан.

Осы тұрғыда Сейтектің ел ішіндегі беделі, қарапайым жан екендігін 2012 жылы 9 ақпанында облыстық «Орал өңірі» газетінде жарық көрген Ақжайық ауданы, Мерген ауылының тұрғыны, еңбек ардагері Аманғали Қайсағалиевтің мақаласы айғақтап толықтыра түседі.

Өткен заманда Бөкей ордасының Теректі ауыл кеңесінде (тоғызыншы ауыл, кейін Куйбышев атындағы ұжымшар құрылған жер) Хұснедден Жәлелов деген, ескіше оқыған, шариғат жолын қатты ұстанатын, өте таза, молда кісі болған. Домбыра, ер-тұрман жасайтын. Ағаштан тұрмыстық құралдың бәрін шауып, білезік, жүзік те соғатын. 1952 жылы Орданың бірқатар жері әскери полигонға берілгендіктен, көптеген жанұя, Ақжайық ауданының Мерген ауылына келіп қоныстады. Сол кісінің әңгімесі:

- Бір жылы Хан ордасында жәрмеңке-базар болып, соған істеген заттарымды алып бардым, - деп бастады- бір таныс пәтершім болды. Ол үйде менен басқа үш-төрт саудагер тұрып жатыр екен. Менімен бесеу болдық. Таңертен ерте базарға барып, орын алып, саудаға салатын заттарымды жайып, әйтіп-бүйткенше, халық та көбейді. Әркім қолында барын әкелген. Кейбіреулер жылқыдан бастап ешкі, лаққа дейін жетелеп келіпті. Күн біраз көтеріліп қалды. Сауданың қызып жатқан кезінде бір ірі денелі кісі келіп, «бала, етігінді көрсетші» деді. Бердім. Қолына алып аударып қарап, «қақы қанша?» деп сұрады. Айттым. Жақтырыңқырамаған кейіппен «осы күнде жұрт не болса соны көтеріп, бұлдайтын болды-ау», -деп тастап жүре берді. Кеш түсті. Заттың өтпегенін жинап, пәтерге келдік. Жиналып, күндізгі көріністерді әңгімелеп, «Ана дүнием жақсы кетті. Мына затым төмен кетті», - деп даурығысып басылдық.

Пеш түбінде бір кісі шапанын айқара жамылып жатыр. Бір мезгілде шай келді. Үй иесі: «Ақа, тұрыңыз, шай ішеік», - деді оған. «Іше беріңдер, жаңа ғана

қанып ішіп алғанмын,- деп еді. Қой келіңіз, Сізсіз отыру бізге үйлеспес», - деп, әлгі кісі тұрып отырды. Қарасам, күндіз базарда көрген қартым. Ішім біртүрлі болып кетті. Бетіне тіке қарай алмаймын.

Біраздан кейін жігіттердің бірі «Хұсеке, ән салып жібер, көңіл көтеріп отырайық», деді. Домбыраны алып жіберіп, әндетіп қоя **бердім** «Сейтектің әні» деп. Біраздан кейін әлгі кісі үй иесіне «мына бала не деді?» деді. «Сейтектің әнін салып отыр ғой» деді үй иесі.

-Е... бала, Сейтекті көріп пе едің? Маған енді абдырау кірді.

-Жоқ, көрген жоқ едім. Ол кісімен кездесу бізге қайдан болсын.

-Көрмесең, ол Сейтек мен боламын.

...1888 жылы ауылда асыл тұқымды жылқылар өсіретін қора болатын. Сол қораның малы арнайы қазылған «казенный құдығымен» суарылатын. Патшалық Ресей үкіметі жайылымы мол, жері құнарлы, қазақтың шексіз даласында өздеріне жылы тон (ішік) тігу үшін қара түлкілерді өсіруді қолға алып, ал сол түлкілерді ерекше баппен өсірген жылқы етімен асырап, өсірген екен. Осыны білген Сейтек айлақорлық танытып, түн ішінде жылқыларды ұрлап, халыққа тарататын. Ғасырлар бойы көшпелілердің тіршілік қамының негізгі арқауы, аттан түспеген халықтың жан серігі, бірнеше мыңжылдық уақыт аралығында қазақтың жер бетінен мәңгі жойылып кетпеуінен сақтап, өмірлік тірегі болған тұлпарларының біреуге арам тамақ ретінде қор болуы- заман тауқыметі. Халқының зар-жылауын көкірегіне түйіп, осындай жанкешті тірлігі үшін Сахалиндегі түрмеге айдалған Сейтек Оразалыұлының өмірі мен күйшілік шығармашылығы әлі толық зерттелмеген, ұлт тарихында өзіне лайықты орнын әлі алынбаған.

Қазақтың әйгілі күйші-композиторы, төре күйлерінің негізін қалыптастырушы Дәулеткерей Шығайұлы бұрынғы Бөкей ордасына, қазіргі Батыс Қазақстан облысының Орда ауданына қарасты Қарамола деген 1814 жылы дүниеге келіп, өзінің ата қонысының 1887 жылы дүние салған. Ата-бабасы Орыс ханнан бері қарай хандық биліктен қол үзбеген. Дәулеткерейдің әкесі Шығай Бөкей хан өлген соң сегіз жылдай Бөкей ордасына хандық билік жүргізеді. Яғни, хан тағының көп мұрагерлерінің бірі Дәулеткерей болғаны аян. Алайда, осы кездегі Бөкей ордасындағы төре тұқымдарының арасында хандық билікті күйттеуден гөрі халық өнеріне көбірек ден қоюшылық айқын аңғарылады. Дәулеткереймен немере болып келетін әйгілі Мұхит бүкіл Кіші жүздегі ән мектебінің туын көкке шанышқан дарын. Дәулеткерейдің Арымғазы, Жантөре, Өрейжан сияқты өкше басар інілері төңірегін күймен баураған өнерпаздар болған. Тіптен, бел баласы Салауаттың өзі сұлтандық билікті тәрк етіп, күйден көбірек жұбаныш тапқан. Дәулеткерейдің туған жиені Бөкейханов Науша бүкіл өмірін нағашысының күйлерін насихаттауға арнаса, екінші жиені, Орынбордың кадет корпусын бітірген дарынды түлек Бабажанов Салық өмірін халықты билеуге емес, халыққа қызмет етуге арнайды.

Дәулеткерейдің нәзік психологиялық әйелдер образын сомдаған «Қыз Ақжелен», «Құдаша», «Ақбала қыз», сыршыл көңіл-күйді бейнелейтін «Қоңыр», «Көркем ханым», бұлбұл құстың поэтикалық образына арналған «Бұлбұл», терең философиялық тебіреніспен шығарылған «Топан», «Жігер»

күйлері белгілі. Осыдан екі ғасыр бұрын дүниеге келген Дәулеткерей туындылары қазірдің өзінде өзінің әрі мен нәрін жоғалтпай, рухани өміріміздің алтын қазынасына айналған мәңгі өшпес мұра. Облысымызда оның атымен қазақ халық аспаптар оркестрі, көшелер мен елді-мекендер аталады. Арнайы ортада, кәсіби деңгейде күйлері үйретіліп насихатталуда. Бірақ, кәзіргі кезде дәстүрлі күй өнері заманауи технология жетістіктерімен өңделген музыка ағымдарының көлеңкесінде қалып бара жатқан секілді. Қарапайым тыңдаушы бұқаралық ақпарат құралдарынан қандай музыка естісе, соны тыңдап, соған еліктейтіні белгілі. Ұлтымыздың тарихымен бірге жеткен күй өнеріне тыңдайтын құлақ, тебіренген жүрек, саналы ой керек. ХХІ ғасырдың өркениетті ұрпағы халықтың мұңын күй тілімен сөйлете алған ұлы күйшісінің мұрасын концерттерде орындап, конкурстарда сайысқа түсіп, конференцияларда талқыланатындығына сеніміміз мол.

Халқымызға өшпес мұра ретінде елуден аса күйші, әнші, жыршыларды дүниеге әкелген Бөкей ордасының халқы өткенді қастерлеп, келер ұрпақтан үлкен үміт күтуде. Заманауи талаптарға сай, дәстүрлі өнеріміз өзінің дамуының жаңа белестеріне көтерілді. Қоғамдық-әлеуметтік сұраныстарға сай, облысымыздағы алдыңғы қатарлы университетте мәдениет және өнер факультеті өз жұмысын жандандырып, қаламызда тұңғыш рет осы жоғары орнының түлектерінен құрылған халық аспаптар оркестрі ашылып, оған ұлы күйші Дәулеткерейдің есімі берілді. Өңірімізде Дина, Мәмен, Сейтек, Оқап Қабиғожин, Шара Жиенқұлова атындағы аймақтық, республикалық, халықаралық конкурстар жиі, жүйелі түрде өткізілуде. Рухани құндылық тұрғысынан топырағы құнарлы өлкеміздің музыка өнері өзінің аймақтық ерекшелігін сақтай тұра, Тәуелсіз еліміздің рухани байлығын дамыту жұмыстарын осы бағытта жалғастыруда.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Жұбанов А. Ғасырлар пернесі. – Алматы: Дайк-пресс, 2002. – 400 б.
- 2 Кузембаева С.А., Егинбаева Т.Ж. Лекции по истории казахской музыки. – Алматы: Таймас, 2005. – 232 с.
- 3 Сейдімбек А. Қазақтың күй өнері. – Астана: Күлтегін, 2002. – 832 б.
- 4 Жұбанов А. Қазақ композиторларының өмірі мен творчествосы. Алматы: Қазақтың бірінші мемлекеттік баспасы, 1942. – 236 б.
- 5 Аравин П. Даулеткерей и казахская музыка XIX века. – Москва: Советский композитор, 1984. – 120 с.
- 6 Нұрымбетов Е.Ш., Мәулетова С.А., Сертеков Н.О. Ақжайық өңірінің музыкалық фольклоры III томдық. I том. (Қаратөбе Сырым аудандары) -- Алматы: Исламнур, 2005. – 184 б

ИНКЛЮЗИВТІ МӘДЕНИЕТ-ИНКЛЮЗИВТІ МУЗЫКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ТИІМДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ФАКТОРЫ

Искакова Ж. С.

«Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжі» МКҚК

арнайы пәндер оқытушысы

Тәуелсіздік таңы атқалы бері еліміздегі білім әлеміндегі инновациялық технологиялар мен АКТ негіздерінің даму процессі қарқынды жүзеге асып, тәуелсіз ел болғалы жаңартылған білім беру мазмұнына бірте-бірте көшіп жемісті де жеңісті нәтиже көрсетіп келе жатырмыз. Алдағы уақытта бәсекелестікке қабілетті елу ел қатарына енуіміз де жақын күннің шамасы. Қаншама өзгерістердің ішінде ерекше білімді қажет ететін балалармен жұмыс жасау бағдарламалары, бағыттары көзден тыс қалған жоқ. Яғни мемлекет білім ошағында осындай балаларға инклюзивті сыныптар ашып, педагогтар оқытып бала оқыту, тәрбиелеу жолында қыруар қаржылар бөліп отыр. Осы орайда әрбір ұстаз осы міндетті дұрыс атқаруы тиіс. Яғни инклюзивті сыныпта оқитын балаларды тәрбиелеу мен оқытуда дұрыс білім, білік, дағды мен тәрбие бере алу керек, балалардың шығармашылық қабілетін арттыру қажет. Ал ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытуда олардың пәнге деген қызығушылығын, шығармашылық қабілетін арттыру-ұстаздың бірден-бір міндеттерінің бірі деп есептеймін. Себебі, шығармашылық - бұл адамның өзін-өзі сәтті жүзеге асырудың таптырмас шарты, ол қазіргі әлемде, әртүрлі өмірлік жағдайларда өзін көрсетуге мүмкіндік береді.. Л.С. Выготский, шығармашылық іс-әрекет «бұл адамның шығармашылық әрекеті болсын, сыртқы әлемнің қандай-да бір нәрсесі болсын немесе адамның өз бойында ғана өмір сүретін немесе кездесетін ақыл-ойдың немесе сезімнің құрылуы болсын, жаңа нәрсе жасайтын адамның қызметі. «Өзін шығармашылық қызметке инвестициялау арқылы адам өзгереді, жақсарады. Шығармашылық қабілеті сәттілікке жетелейді, бұл өз кезегінде шығармашылық процеске деген қызығушылығы артады.

Шығармашылық - бұл көптеген қасиеттердің бірігуі. Адамның шығармашылық әлеуетінің компоненттері туралы мәселе осы күнге дейін ашық күйінде қалып отыр, дегенмен қазіргі уақытта бұл проблемаға қатысты бірнеше гипотезалар бар. Көптеген психологтар шығармашылық әрекетке қабілеттілікті ең алдымен ойлаудың ерекшеліктерімен байланыстырады. Атап айтқанда, адамзаттың ақыл-ой проблемаларымен айналысқан әйгілі американдық психолог Гилфорд дивергенттік деп аталатын ойлау шығармашылық индивидтерге тән деп тапты. Ойлаудың осы түріне ие адамдар мәселені шешу кезінде барлық күш-жігерін жалғыз дұрыс шешімді табуға жұмылдырмайды, бірақ мүмкіндігінше көп нұсқаларды қарастыру үшін барлық мүмкін бағыттар бойынша шешімдер іздей бастайды. Мұндай адамдар көптеген адамдар білетін және тек белгілі бір жолмен қолданатын элементтердің жаңа комбинацияларын құруға бейім немесе бір қарағанда жалпыға ортақ емес екі элементтің арасында байланыс орнатуға бейім. Дивергентті ойлау тәсілі келесі негізгі ерекшеліктерімен сипатталатын шығармашылық ойлаудың негізінде жатыр:

1. Жылдамдық - идеялардың максималды санын білдіру мүмкіндігі (бұл жағдайда олардың сапасы емес, олардың саны маңызды).

2. Икемділік - алуан түрлі ойларды білдіру мүмкіндігі.

3. Түпнұсқалық - жаңа стандартты емес идеяларды тудыру қабілеті (бұл жауаптарда, жалпы қабылданғанмен сәйкес келмейтін шешімдерде көрінуі мүмкін).

4. Толықтылық - сіздің «өніміңізді» жақсарту немесе оған дайын көрініс беру мүмкіндігі.

Шығармашылық қызметтің белгілері мен критерийлері: өнімділігі, өзіндік ерекшелігі, өзіндік ерекшелігі, жаңа идеяларды тудыру қабілеті, «жағдайдың шеңберінен шыға білу» қабілеті, нормадан тыс белсенділігі. Еңбек, жоғары шеберлікке ие болу және шығармашылықта айтарлықтай жетістікке жету қабілеттерді анықтау мен дамытуда көбінесе шешуші рөл атқарады. Адам туа біткен қабілеттерімен туындайды, бірақ шығармашылық мақсатты түрде дамуы керек.

Шығармашылық проблемасын белгілі орыс зерттеушілері А.Н. Пияз көрнекті ғалымдардың, өнертапқыштардың, суретшілер мен музыканттардың өмірбаяндарына сүйене отырып ажыратады Келесі шығармашылық қабілеттері бар:

1. Мәселені басқалар көрмеген жерден көру мүмкіндігі.

2. Ақылды операцияларды қысқарту, бірнеше ұғымдарды бірімен алмастыру және ақпараттық тұрғыдан анағұрлым сыйымды белгілерді қолдану мүмкіндігі.

3. Бір мәселені шешуде алынған дағдыларды екінші мәселені шешуге қолдана білу.

4. Болмысты бөліктерге бөлмей, тұтастай қабылдау қабілеті.

5. Алыстағы ұғымдарды оңай байланыстыру мүмкіндігі.

6. Естің қажетті уақытта қажетті ақпаратты бере алу қабілеті.

7. Ойлау икемділігі.

8. Мәселені тексермес бұрын оны шешудің баламаларының бірін таңдау мүмкіндігі.

9. Жаңа қабылданған ақпаратты қолданыстағы білім жүйелеріне қосу мүмкіндігі.

10. Заттарды қалай болса солай көре білу, бақыланғандарды түсіндіру арқылы енгізілетінді ажырата білу.

11. Идеяларды құрудың қарапайымдылығы.

12. Шығармашылық қиял.

13. Бөлшектерді нақтылау, өзіндік дизайнды жақсарту мүмкіндігі.

Шығармашылық қабілеттердің құрамдас бөліктері мәселесі бойынша жоғарыдағы көзқарастарды талдай отырып, біз оларды анықтауға деген көзқарастардың айырмашылығына қарамастан, зерттеушілер бірауыздан шығармашылық қиял мен шығармашылық ойлаудың сапасын шығармашылық қабілеттердің маңызды компоненттері ретінде бөліп шығарады деген қорытындыға келуге болады. [2.5]

Осыған сүйене отырып, балалардың шығармашылық қабілеттерін

дамытудың негізгі бағыттарын анықтауға болады:

1. Қиялдың дамуы.

2. Шығармашылықты қалыптастыратын ойлау сапаларын дамыту.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуге арналған бағыттағы мұғалімдерге арналған мынадай ұсыныстар ұсынар едім:

- Оқу үрдісінде оқушылардың танымдық белсенділік дәрежесін арттыратын оқытудың әр түрлі формалары, әдістері мен тәсілдерін қолданыңыз.

- сыныпта балалардың алдында өзін-өзі бақылау мен өзін-өзі бағалаудың нақты білім беру мақсаттары мен өлшемдерін белгілеу;

- Мемлекеттік білім беру стандартына сәйкес білім, білік және дағдыларды түзету сабағының құрылымын оқып үйрену және енгізу: білім мен дағдылардағы типтік қателіктер мен олқылықтарды анықтау, оларды жою және білім мен дағдыларды жетілдіру жолдары.

- балаларды рефлексиялық әрекетті орындауға үйрету (олардың білместікті анықтауға дайындығын бағалау, қиындықтардың себептерін табу және т.б.).

- Барлық сабақтарда түсіндіру, белсенді сөздік қорын байыту, үйлесімді сөйлеуді дамыту, мағыналы оқуды дамыту (жұмыс түрлерін әртараптандыру) бойынша түзету жұмыстарын жүргізіңіз. [1.3]

- Оқуда қиындықтары бар балаларға арналған тапсырмаларды саралау (үлгілері бар карталарды, тапсырмаларды орындау алгоритмін пайдалану).

- жазбаша сөйлеуді бұзу жағдайларын жою мақсатында сабақта диктанттың әр түрін қолданыңыз (оқыту, графикалық, визуалды, есту және т.б.); шығармашылық жұмыстар (композиция, презентация).

- Сыныптағы қорғаныс режимін сақтаңыз (демалыс минуттарын, дене тәрбиесін өткізіңіз).

- Балалардың мектеп жағдайына сәтті бейімделуін қамтамасыз ететін әлеуметтік-адамгершілік мінез-құлықты қалыптастыру бойынша жүйелі жұмыс жүргізу (оқушының жаңа әлеуметтік рөлін түсіну, оқушылардың міндеттерін орындау, оқуға жауапкершілікпен қарау, мінез-құлық ережелерін сақтау) сынып, құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас ережелері). [1.5]

- ерекше жағдайлар жасау

- жеке көмек көрсету.

- Материалды бекіту үшін қосымша қайталанатын жаттығулар.

- Көрнекі оқу құралдары мен жеке карточкаларды жиі қолдану.

- Оқытудың өзгермелі әдістері.

- Дене тәрбиесін 15-20 минуттан кейін енгізу (балалар шаршағанда)

- Сыныпта сәттілік жағдайын құру.

- Сабақта қолайлы климат. Эмоционалды қабылдауға сүйену.

- Тапсырма түрлерінің оңтайлы өзгеруі (когнитивті, сөздік, ойындық және практикалық).

- Сабақтың қарқынын оқушының жеке мүмкіндіктерімен үндестіру.

- Тапсырманы орындау бойынша нұсқаулықтың дәлдігі мен қысқалығы.

Оқу материалы бойынша қызығушылыққа, сәттілікке, сенімге,

рефлексияға негізделген мәжбүрсіз оқыту.

Балалардың қарқынына және сипатына қарай қол жетімді оқушыларға бағытталған тапсырмаларды орындау арқылы олардың қабілеттеріне сенуі, сәттілік сезімін сезінуі маңызды, бұл оларды оқуды қалайтын ең күшті мотивке айналуы керек. Сондықтан, оқытуды, тәрбиені ерекше қажет етін балалармен жұмыс жасарда әрбір педагогтың балаға ерекше тұлға, өз елінің болашақ толыққанды ел болашағын ойлай алатын, елінің патриот азаматы ретінде көзқараспен қарау арқылы жемісті оқыту мен тәрбие беруді мақсат ету –парызы деп білемін. [3.1]

Инклюзивті білім беру музыкада – бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар мен жалпы білім беретін оқушылардың бірлесіп музыкалық білім алуы. Мұндай білім беру жүйесі әр-бір баланың қабілеттері мен қажеттіліктерін ескере отырып, музыкалық дағдыларды дамытуға бағытталған.

Инклюзивті музыкалық білім берудің негізгі қағидалары:

1. Қолжетімділік – музыкалық сабақтар барлық оқушылар үшін биімделген болуы керек. Бұл музыкалық аспаптарды, ноталық материалдарды, бағдарламаларды оқыту әдістерін икемдеуді қамтиды.

2. Жекелендірілген тәсіл – әр баланың қабілетіне қарай оқыту әдістері таңдалады. Мысалы, көру немесе есту қабілеті бұзылған балаларға арнайы құралдар пайдаланылады.

3. Қатысу және ынтымақтастық – ерекше қажеттіліктері бар балалар мен жалпы оқушылар бірлесіп жұмыс істеуі маңызды. Бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытып, музыкалық ұжымда үйлесімді жұмыс жасауына ықпал етеді.

4. Креативтілік және биімділік – оқушылар түрлі музыкалық әдістерді, технологияларды және заманауи инклюзивті құралдарды қолдануы тиіс.

Инклюзивті музыкалық білім берудің маңызы: барлық балаларға тең білім алуға мүмкіндік береді. Музыка арқылы балалардың өзін-өзі көрсетуіне және әлеуметтенуіне көмектеседі. Ерекше қажеттіліктері бар балаларға шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасайды. Инклюзивті музыкалық білім беруді табысты ұйымдастыру үшін оқу процесін биімдеу, арнайы әдістерді қолдану және оқушылардың жеке қажеттіліктерін ескеру маңызды. Мұны жүзеге асыру үшін келесі тәсілдер мен құралдар қолданылады.

Музыкада инклюзивті білім беруді жүзеге асыру жолдары:

1. Музыкалық терапия- музыка арқылы баланың эмоцияларын реттеу, қарым-қатынасты жақсарту және шығармашылық қабілеттерін дамыту.

2. Интерактивті технологиялар – сандық ноталар, арнайы музыкалық қосымшалары және адаптивті аспаптар арқылы оқыту.

3. Әр түрлі музыкалық аспаптарды қолдану – мысалы, моторикасы шектеулі балаларға арналған қарапайым және ыңғайлы аспаптар.

4. Хор мен ән айту және ансамбльдер – бұл ерекше қажеттіліктері бар балалардың топпен жұмыс істеу дағдыларын дамытады.

Музыка әртүрлі қабілеттері мен қажеттіліктері бар балалар үшін ортақ тіл болып табылады. Әр түрлі музыкалық құралдар мен ыңғайлылықтар арқылы олар өздерін бір ортада тең дәрежеде сезініп, қоғамға қатысу мүмкіндігін алады.

Бұл инклюзивті білім беру концепциясының маңызды бөлігі болып табылады, өйткені музыка әр баланың өзін – өзі көрсетуіне және қоғамда өз орнын табуына мүмкіндік береді.

Сонымен қатар әр баланың мүскіндіктері мен қажеттіліктеріне қарай оқу жоспарын биімдеу: мақсатты оқыту – оқушының жеке қабілетіне сәйкес келетін музыкалық тапсырмаларды таңдау. Кезең – кезеңімен оқыту – күрделі музыкалық дағдыларды біртіндеп меңгерту. Қысқа әрі нақты тапсырмалар – зейін қоюда қиындықтары бар балаларға тиімді тәсіл.

Шығармашылық қызметтің белгілері мен критерийлері: өнімділігі, өзіндік ерекшелігі, жаңа идеяларды тудыру қабілеті, «жағдайдың шеңберінен шыға білу» қабілеті, нормадан тыс белсенділігі. Еңбек, жоғары шеберлікке ие болу және шығармашылықта айтарлықтай жетістікке жету қабілеттерді анықтау мен дамытуда көбінесе шешуші рөл атқарады. Адам туа біткен қабілеттерімен туындайды, бірақ шығармашылық мақсатты түрде дамуы керек.

Инклюзивті білім беру музыка саласында барлық балаларға тең мүмкіндіктер беріп, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді жолы болып табылады. Музыка ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін өзін-өзі көрсету, эмоционалды дамуды қолдау және әлеуметтік ортаға биімделу құралына айналады.

Оқытушылардың креативті тәсілдерді қолдануы, арнайы әдістемелер мен технологияларды енгізу – инклюзивті музыкалық білім беруді сәтті жүзеге асырудың негізгі факторлары. Бұл тәсіл барлық оқушыларды ортақ шығармашылық процеске тартып, олардың өзара түсіністігі мен достық қарым-қатынасын нығайтуға ықпал етеді. Демек, инклюзивті музыкалық білім беру – бұл тек оқыту процесі ғана емес, балаларды өнер арқылы біріктіретін маңызды әлеуметтік және мәдени құбылыс.

Балалардың қарқынына және сипатына қарай қол жетімді оқушыларға бағытталған тапсырмаларды орындау арқылы олардың қабілеттеріне сенуі, сәттілік сезімін сезінуі маңызды, бұл оларды оқуды қалайтын ең күшті мотивке айналуы керек. Сондықтан, оқытуды, тәрбиені ерекше қажет етін балалармен жұмыс жасарда әрбір педагогтың балаға ерекше тұлға, өз елінің болашақ толыққанды ел болашағын ойлай алатын, елінің патриот азаматы ретінде көзқараспен қарау арқылы жемісті оқыту мен тәрбие беруді мақсат ету – парызы деп білемін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Большакова Л.А. Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту. Ж-л «Бастауыш мектептің бас мұғалімі.» No2, 2001 ж.
2. Козвонина В.П. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Басы шық. 2000. №7.
3. Мотков О.И. Тұлғаның өзін-өзі тану психологиясы. Практикалық нұсқаулық. - М.: «Үшбұрыш», 1993 ж.
4. Ахметова Б.А. Инклюзивті білім берудің теориясы мен практикасы, Алматы: Қазақ университеті 2019
5. Смайлова Г.Ж. Инклюзивті білім беру: әдістемелік негіздері - Астана. Фолиант, 2020

АРТ-ТЕРАПИЯ КАК СРЕДСТВО САМОАКТУАЛИЗАЦИИ, ВЕДУЩЕЙ К РАЗВИТИЮ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Кусаинова К. М.

преподаватель специальных дисциплин, арт-терапевт, педагог-эксперт
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Эмоциональный интеллект способствует навыку распознавать эмоции, понимать намерения, мотивацию и желания других людей и свои собственные, а также умение управлять своими эмоциями и эмоциями окружающих. Он играет важную роль в нашей самоактуализации, так как он влияет на качество общения, успешность в работе и личной жизни.

С раннего детства дети учатся выражать свои чувства и понимать эмоции окружающих. Это помогает им лучше адаптироваться к социальной среде и развивать эмпатию.

Однако эмоциональность в детстве может проявляться по-разному у разных детей. Некоторые могут быть более открытыми и выразительными, другие - более сдержанными и замкнутыми. Важно помнить, что каждый ребёнок уникален, и его эмоциональность может меняться в зависимости от ситуации и окружения.

Учёные констатируют, что в целом современные дети и подростки живут в значительно усложнившемся мире, освоить и понять который им становится всё труднее. Двигаясь вперед по образовательной лестнице - юный талант обучается и познает мир, в этот момент важно, чтобы он был в гармонии с самим собой.

Принимая во внимание, что каждый человек специфичен, мы педагоги понимаем, что при поступлении в колледж для учащихся наступает необходимость и физической и психологической и социальной адаптации в новой среде. Вследствие изменений условий жизни проблемы адаптации к обучению становятся всё более распространенными.

Среди обучающихся имеют место эмоциональные, поведенческие отклонения, которые приводят к повышению агрессивности, гиперактивности, депрессивным установкам и т.д. Негативную роль в данном процессе оказывают изменения культурной среды жизни, разрушительное влияние компьютеров и средств массовой информации.

Тут нам на помощь приходит арт – терапия, мощный и многогранный инструмент, дающий возможность распознать и развить потенциал студента. Она позволяет эффективно решать задачи, связанные с развитием навыков общения, самоконтроля и самопознания, активизацией творческого потенциала. Отмеченные аспекты очень актуальны именно в подростково-молодежном возрасте. Это не только период проблем и противоречий, но и время повышенной пластичности психики, готовности к развитию и восприимчивости к влиянию, максимальной открытости к новому жизненному

опыту.

Арт-терапия как новое интегративное направление, развиваясь на основе межнаучного подхода, заимствует фундаментальные теории в педагогике, психологии, психотерапии и в искусстве (прежде всего, изобразительном, а также музыке, драме, литературном творчестве). Одно из направлений арт-терапии – педагогическое, имеющее неклиническую направленность, рассчитано на потенциально здоровую личность, где на первый план выходят задачи развития, воспитания и социализации, – это забота об эмоциональном самочувствии и благополучии личности, группы, коллектива средствами художественной деятельности.

В работе с обучающимися очень важно использовать гибкие формы психотерапевтической работы. Арт - терапия предоставляет возможность проигрывать, переживать, осознавать конфликтную ситуацию, какую-либо проблему наиболее удобным для психики студента способом. Арттерапевтические методики позволяют погружаться в проблему на столько насколько человек готов к ее переживанию.

Термин "арттерапия" ввел в употребление Адриан Хилл (1938) при описании своей работы с туберкулезными больными в санаториях. Это словосочетание использовалось по отношению ко всем видам занятий искусством, которые проводились в больницах и центрах психического здоровья.

Арттерапия – это специализированная форма психотерапии, основанная на искусстве, в первую очередь изобразительной и творческой деятельности.

Первоначально арт -терапия возникла в контексте теоретических идей З. Фрейда и К.Г. Юнга, а в дальнейшем приобретала более широкую концептуальную базу, включая гуманистические модели развития личности К. Роджерса и А.Маслоу.

Наиболее значимыми компонентами арт-терапии являются:

аксиологический - введение в мир ценностей, сопровождение и помощь в выборе личностно значимой системы ценностных ориентаций и др. деятельностно-творческий-развитие разнообразных способов художественной деятельности, творческих и коммуникативных способностей и др.;

личностный-самопознание, развитие рефлексии, саморегуляции, личностный рост, стремление к самоактуализации и др.

когнитивный-знания об изобразительных средствах, материалах, способах творческой деятельности, культурной идентичности, национальных традициях

Арт-терапия диагностирует состояние человека, и лечит, и даёт возможность самоанализа. А всё потому, что арт-терапия удовлетворяет самую главную фундаментальную потребность человека-потребность в самоактуализации.

Самоактуализация студента даёт огромные возможности для реализации, что обозначает его эффективность. Основная цель арт-терапии состоит в гармонизации развития личности через развитие способности самовыражения и самопознания. С точки зрения представителя классического психоанализа, основным механизмом коррекционного воздействия в арттерапии является

механизм сублимации.

Зачастую у студентов можно обнаружить такие состояния как депрессия, панический страх, психосоматические симптомы запущенного невроза. Арт-терапия необходима в качестве постоянной профилактики стресса. Как же это происходит? Дело в том, что творческая деятельность обладает уникальным свойством: она выносит на поверхность (лист бумаги, к примеру) всё что очень глубоко внутри, что мы не осознаём и что незаметно нас деактивирует.

Популярность арт-терапевтического направления в работе образовательных учреждений становится востребованным и актуальным. Современные исследования указывают на то, что процесс познавательной деятельности стимулируется сенсорными процессами и события, оставившие положительные эмоциональные эмоции и позитивный результат вспоминаются намного лучше, чем те, которые не сопровождались положительными воспоминаниями и имели негативные последствия или результаты.

Учёные считают, что положительное подкрепление должно проходить при участии творческого воображения, фантазирования, которое происходит в процессе художественной деятельности, что обеспечивает возможность представления себя в новой ситуации, положительном действии.

Поэтому необходимы приёмы, основанные на активном воображении, позволяющие задействовать ресурсы психики, порождающие и стимулирующие фантазию.

Из своей практики могу сказать, что эффективным видом искусства в данном случае служит абстрактное рисование, при помощи которого студент может метафорически и неосознанно выразить свои чувства на бумаге.

Арт-терапия поможет отслеживать малейшие изменения в эмоциональном состоянии студентов, распознать их глубинные переживания и понимания места в мире. Следовательно, художественно-эстетическая деятельность в данном виде работ является предпосылкой выражения различных чувств и мыслей обучающегося, в этом средства творческого самовыражения, арт-терапии могут играть важную роль. Подчеркивая значение искусства в жизни детей, Б.М. Теплов писал: «Искусство очень широко и глубоко захватывает самые различные стороны психики человека – не только воображение и чувство, что представляется само собой разумеющимся, но мысль и волю. Отсюда его огромное значение в развитии сознания и самосознания, в воспитании нравственного чувства».

Список литературы:

1. «Арт – терапия для детей и подростков», Копытин А, Свистовская Е.
2. «Введение в Арт-терапию», Сусанина И.
3. «Психоматрица. Конкурс как основа жизни», Ходоровский А.

КИІМ ДИЗАЙНЫ МАМАНДЫҒЫНЫҢ БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Мәмбетова Ұ. С.

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы
«Көкшетау қаласы, Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі»
МҚКК*

арнайы пәндер оқытушысы, педагог-шебер

Егеменді еліміздің қоғамдық, мәдени, саяси, әлеуметтік және экономикалық деңгейін жетілдіруде маңызды рөл атқаратын болашақ шығармашыл тұлғаны қалыптастыру негізгі қойылып отырған талап. Шығармашыл тұлғаны тәрбиелеуде дизайн өнерінің орны ерекше. Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында «жеке адамның шығармашылық, рухани және дене мүмкіндіктері дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру» білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі ретінде көрсетілген [1]. Ендеше, «Киім дизайны» мамандығының білім алушыларының шығармашылық қабілетті қалыптастыруда дизайн өнерінің орнын баса айту қажет.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында «Техникалық және кәсіби білім беретін оқу орындары еңбек нарығының нақты сұранысына бейімделуі және еліміздің жаңа экономикалық бағдарының міндеттеріне сай болуы керек» деп айтқан болатын [2]. Осыған байланысты техникалық және кәсіби білім беру оқу орындарында модульдік білімнің, іскерліктің және дағдылардың артықшылықтары оқытудың негізгі мақсаты ретінде білім алушылардың функционалдық сауаттылығын, әлемде болып жатқан өзгерістерге тез бейімделу қабілетін, тіршілік әрекетінің барлық бағыттарында өзін-өзі дамыту қажеттілігін және өзін-өзі тәрбиелеуді қамтамасыз ететін құзыреттіліктерін қалыптастыруға көшірілген.

Жеке тұлғаның шығармашылық қабілеті оның ойлау қызметінің артуына ықпал етеді. «Шығармашылық» дегеніміз адамның өмірде жаңашылдықты тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі керек. Жалпы оқушылардың шығармашылық қабілеті ғылыми-педагогикалық проблема ретінде едәуір зерттелген. Өнер арқылы адам қабілетін дамыту мәселесі туралы жазылған ойлар, тұжырымдамалар, көз қарастар, еңбектер баршылық. Ежелден ұлы ойшылдарымыз Әл-Фараби, М.Қашғари, Ж. Баласағұн, ұлы Абай [3]. өз еңбектерінде адамның жеке басын, қабілеттерін дамытуға үнемі назар аударып отырған.

Бейнелеу өнері арқылы көркемдік білім берудің әдістемесін дамытуға үлес қосқан педагог ғалымдар Н.Н. Ростовцев, В.С. Кузин, С.Е. Игнатъев, С.П. Ломов, Қазақстандық ғалымдар Қ. Ералин, С.А. Аманжолов [4], Л. Сманов, Д. Кемешовтер бейнелеу өнері шығармашылығы тәжірибесіне ерекше көңіл бөлген. Н.Н. Ростовцев бейнелеу шығармашылығын қалыптастырудың негізі – нұсқаға қарап сурет салу екенін, шығармашылық еңбекке жетудің бастауы,

бейнелеу сауаттылығын меңгеру болып табылатындығын атап көрсеткен [5].

Қ. Ералин, «бейнелеу өнері шығармашылығын, графика, кескіндеме мүсін туындыларын немесе сәндік бұйымдарын жобалаумен жасауға бағытталған іс-әрекеттер жүйесі» деп анықтаған. Ол шығармашылық қызметтің негізі бейнелеу сауаттылығын меңгеру болып табылатындығын көрсеткен. Шығармашылық қабілетті дамытуды жоспарлы жүргізуге көңіл бөлген [6].

Жоғарыда аталған еңбектер бейнелеу өнері сабағында оқушылардың шығармашылық қабілетін зерттеу мәселесі бойынша біршама тәжірибе жұмыстары жүзеге асырылғандығын көрсетеді. Бірақ, осы саладағы еңбектерге талдау жасау барысында техникалық және кәсіби білім беретін оқу орындарында білім алушылардың «Дизайн» бағыты бойынша шығармашылық қабілетін мәселесінің ғылыми-теориялық тұрғыда тәжірибелеумен оның ғылыми-әдістемелік жүйесінің дайындалуы жайлы қаңағаттандырмай отырғандығын көрсетті. Осыған байланысты техникалық және кәсіби білім беру оқу орындарындағы «Дизайн» мамандығының білім алушыларының шығармашылық қабілеттерін, сурет салу мүмкіндіктерін ескеру арқылы тәжірибелеудің педагогикалық тұрғыдан объективті қажеттілігі және бұл мәселенің колледж тәжірибесінде өз дәрежесінде шешілмеуі, оларды жүзеге асыруға зерттеу әдістемесінің болмауы арасындағы қарама-қайшылықтар анықталды.

Мәселенің өзектілігі, оның қазіргі міндеттерді ескеру негізінде теориялық және әдістемелік тұрғыдан қарастырылмауы, көркем-эстетикалық білім беру саласындағы маңыздылығы жұмыс барысында айқындалды.

Міндеттер:

1. «Киім дизайны» мамандығы бойынша техникалық және кәсіби білім беруде білім алушылардың шығармашылық қабілетін психологиялық, педагогикалық ғылыми теориялық негіздерін жүйелеу.
2. «Киім дизайны» мамандығы бойынша техникалық және кәсіби білім беруде білім алушылардың шығармашылық қабілетінің деңгейлерін жаттығу жұмыстары арқылы тәжірибелеу.
3. «Киім дизайны» мамандығы бойынша техникалық және кәсіби білім беруде білім алушылардың шығармашылық қабілетін Worldskills стандарттарының «Сәнді киім және аксессуарлар дизайны» құзыреттілігі модульдерін қолдану арқылы анықтау.

Шығармашылықтың негізгі сипаты жаңалық ашуға, жаңа тәсілдер табуға ұмтылу деп айтуға толық негіз бар. Шығармашылыққа, жаңа, тың нәрсе жасау тән десек, ертеден белгілі нәрсені қайталауды немесе көшіруді шығармашылық деп айтуға болмайды, бірақ бұрыннан белгілі, таныс нәрселердің өзінен қандай да бір ерекшелік табу, оны жаңаша түрде жасау, ерекше қасиеттерін табу шығармашылыққа тән құбылыс деуге болады. Шығармашылық әрекетке – оқушының проблеманы көре білуі, өз іс-әрекетінің бағдарламасын жасай білуі және ойды іске асыру үшін жаңа идеялар тудыра алуы жатады.

Сурет салу барысында міндетті түрде салыстыру, жалпылау, абстракциялау, нақтылау т.б. үрдістері де жүріп жатады.

Сонымен, дизайн өнері ойлаудың, байқаудың сенсорлық сезгіштігін дамытып, қалыптастырады. Аталған қабілеттерді көз алдына елестете білу мен біріктіру көркем ойлаудың негізін құрайды.

Дизайн өнері кәсіби модульдерінің мақсаттарының бірі оқушыны өнерге баулу арқылы қоршаған ортаға деген жағымды эстетикалық қатынас пен өмірдегі әртүрлі құбылыстардың өзіндік құндылығын адам, табиғат, көркем шығармаларды түсінуге тәрбиелеу.

Сапалы білім беру мақсатында жұмыс жүргізу үшін колледж әкімшілігі мынадай негізгі мәселелерді шешуі тиіс:

- колледждің материалдық-техникалық базасын нығайту;
- оқытудың әсерлі әдістемелік жүйесін қалыптастыру, оқу мазмұнының мемлекеттік стандартына сәйкес оқулықтармен, көмекші құралдармен жеткілікті қамтамасыз ету;
- оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға жағдай жасау;
- жаңа талапқа жауап беретін білімді, білікті кадрларды тәрбиелеу.

Білім алушылардың бейнелеу шығармашылығын қалыптастыру мәселелері туралы профессор В.С. Кузиннің еңбектерінен оқуға болады. Олардың ішінде графикалық біліктілік пен дағдыны қарындашпен, бояумен жұмыс істеу барысында қалыптастыру, жарық пен көлеңке туралы алғашқы түсінік беру, сонымен бірге, бейнелеу өнерінің шығармаларымен оқушыларды таныстыру мәселелері қарастырылған [6].

В.С. Кузин бейнелеу өнерне оқытудың жүйесін зерттей келе, дидактикалық принциптерін қарастырады:

1. Әрбір білім, ілім, дағды жүйесі бір-бірімен логикалық түрде жалғасып, оқушыларға үйретіледі;

2. Сурет салу барысында теориялық ережелерді ескеріп практикалық қолданылуының арасында тығыз байланыс орнату қажет. Мысалы, тақырыптық сурет салу барысында оқушылардың шығаршылық қабілеті жүйелі түрде дамуы үшін, оларды салынатын суреттерінің композициясының қызықты болуы теориялық білімдерін игеруімен байланысты болады.

«Киім дизайны» мамандығының білім алушыларының шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді жолдарын жаттығу жұмыстары мен Worldskills стандарттарының «Сәнді киім және аксессуарлар дизайны» құзыреттілігі модульдерін қолдану негізінде қарастырамыз.

Кәсіпті шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау білім беру орындарының негізгі міндеті. Қазіргі таңда әр сала бойынша заманауи технологиялардың дамуына сәйкес, жұмыс берушілердің талаптары да күннен-күнге артып, жылдан-жылға өсуде.

Нарықтық экономика жағдайында білікті, белсенді, мақсатты және сұранысқа ие мамандарды даярлау, студенттердің шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға кепілдік беретін және оқыту сапасын арттыруға бағытталған оқытудың инновациялық тәсілін, оқытудың жаңа технологияларын енгізуді талап етеді.

Бүгінгі күннің мақсаты – іскерлік қарым-қатынас, оларды өз бетімен білім алуға бағыттау. Қазіргі замандағы педагогикалық ғылымның ерекшелігі –

баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа білім технологияларын қалыптастыру ұмтылу болып табылады.

Киім дизайнеріне кәсіби қызметі барысында костюм жобалауға байланысты көптеген міндеттерді шешуге тура келеді. Костюмді көркемдік жүйе ретінде түсіну, костюмге тиесілі көркемдік, үйлесімдік, авторлық ерекшеліктерді көрсете білу қажет.

Киім пішінінің өзгеруі - сән талабы. Киім дизайнерінің басты міндеті көркемдік-әсемді пішін жасау болып табылады. Костюм пішіні оның бейнелік сипаттамасын көрсетеді.

«Киім дизайны» мамандығының білім алушыларына «Киім үлгілерінің эскиздерін жасау үшін костюм тарихы туралы білімді қолдану» кәсіби модулінің «Техникалық сурет түрінде киім эскиздерін орындау» оқыту нәтижесінде Worldskills стандарттарының «Сәнді киім және аксессуарлар дизайны» құзыреттілігі талаптары негізінде сабақ өткізу жоспарланған.

«Сәнді киім және аксессуарлар дизайны» құзыреттілігі мынадай модульдерден тұрады:

Worldskills стандарттары негізінде 5 модульмен жұмыс жасау қажет:

1 модуль: зерттеу.

2 модуль: көйлек эскизін жасау.

3 модуль: аксессуар эскизін жасау (сөмке).

4 модуль: бизнес-жоспар.

5 модуль: өнімді таныстыру.

Модульдер бойынша тапсырманы орындау үшін техникалық тапсырмамен танысу қажет. Техникалық тапсырмада киім өлшемдері, мақсатты аудитория, демографиялық сипаттамасы, негізгі құндылықтары, психографиялық сипаттамаларымен қатар, түстер палитрасы, стиль, мінездемесі жазылады.

Техникалық тапсырма бір болғанымен модульдер бойынша тапсырмаларды әр білім алушы жеке орындайды. Орындаған тапсырмалары ерекше, өз қиялдарынан талапқа сай эскиздерді орындайды. Мысалы бірінші модуль «Зерттеу» тапсырмасын орындауда оқушы брифке (техникалық тапсырмаға) сәйкес зерттеу жүргізеді. Өзін шабыттандыратын, аудиторияны және сән индустриясының трендтерін көрсететін суреттерді таңдайды. Соңғы суреттер негізінде болашақта әзірленетін өнімдердің (көйлек, аксессуар - сөмке) жалпы тұжырымдамасын көрсететін moodboard жасайды (қосымша 4). Ал Moodboard-ты брифке сәйкес түстер палитрасында орындау керек. Осындай практикалық жұмыс орындау кезінде оқушылардың шығармашылық қабілеттері ашылады. Түстер палитрасына сәйкес көріністерді таңдайды, таңдалған суреттер бойынша композиция құрастырады.

Екінші және үшінші модульдер бойынша техникалық тапсырма мен moodboard-қа сәйкес көйлек моделін және аксессуар эскизін жасау керек. Эскиздер жасау үшін CorelDraw, Illustrator немесе Photoshop графикалық редакторларын, графикалық планшетті қолданады. Бұл тапсырмаларды орындауда оқушылардың киім эскиздерін салуда әр студентте өзіндік стилінің қалыптаса бастағанын байқауға болады. Киім және аксессуар пішіні, силуэті, фактурасы, түсі ерекше, түпнұсқалы болып келеді. Төртінші модульде осы

әзірленген өнімдерді сату үшін бренд әзірлеу қажет. Бренд құндылықтарын, сегмент нарығын және сату арналарын анықтау үшін бизнес-жоспар жасаймыз. Соңғы модуль бойынша біз әзірленген өнімдердің презентациясын жасап, өнімді таныстырамыз. Әзірленген бренд келесі элементтерді қамтуы керек: атауы, фирмалық стиль элементтері, яғни шрифттік және түстік шешім, техникалық тапсырмаға (брифке) сәйкес келуі керек. Бұл тапсырмалар оқушылардың жеке тұлғалық талғамдарын көрсете білуге, білім алуға деген жеке қабілеттерін дамытуға, сабаққа деген қызығушылықтарын арттыруға әсер етеді. Оқытуда «Сәнді киім және аксессуарлар дизайны» құзыреттілігі модульдерін қолдану арқылы әр баланың қайталанбас бірегейлігіне негізделеміз. Жеке тұлғаның бірегейлігі барлық тәрбиелік, өзін-өзі қамтамасыз ету, толықтығы мен өзін-өзі бақылаудың негізіне айналады. Шығармашылықтағы жетістіктер маңызды болып табылады.

Колледж оқушыларының шығармашылық қабілетін тәжірибелей келе, оны қалыптастыруға ұқпал ететін себептерді ұсынамын.

Оқушылардың шығармашылық қабілетін қалыптастыруда мына дағдылар қарастырылады:

- дұрыс орналастыру әрекеттері;
- формалар байланысын дұрыс таба білу;
- композициялық шешімдер жасай білу;
- бояулар үйлесімділігін меңгеру;
- бейнелеу шеберлігі мен дағдыларын меңгеру т.б.

Оқушылардың шығармашылық қабілетін зерделей келе және оны дамыту әдістерін қолдана отырып, мынадай міндеттер іске асырылуы қажет деп есептеймін:

- шығармашылық әрекеттерінің жүйесін қалыптастыру;
- көркемдік білім мен іскерлікті дамыту;
- оқушылардың өз бетімен шығармашылық жұмыстарын жасау;
- көркемдік білім мен эстетикалық тәрбие беру.

Киім дизайны мамандығына оқытуда оқушылармен бірлесе отырып, олардың шығармашылық қабілетін дамыту. Оларға кәсіби модульдердің негізі құралдарымен таныстырып, жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдерін меңгертуді, машықтары мен шығармашылық дағдыларын қалыптастыруды, сонымен бірге суретте, безендіруде, сәндік жұмыстарда көркемдік бейне жасаудың көп қырлы мүмкіндіктерін ашып көрсету арқылы жүзеге асырылады.

Тапсырлар жүйесінің басты әрі негізгі тәрбиелік бағыты білім алушылардың рухани дамуына, шығармашылық ізденіске, тарихи көркемдік құндылықтарды таныстыра отырып, оларды, адамды қоршаған ортаны көркемдік мәнде қабылдау арқылы танып білуге баулу.

Тиімді педагогикалық шарттарды ұтымды пайдалана отырып, әр білім алушының бойындағы табиғи қабілеттерін анықтау, шығармашылығын зерттеу, оның жан-жақты дамуы мен рухани зияттық әлеуметінің жетілу мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, оның болашақта қоғамға, елімізге оның көркейіп гүлденуіне атсалысып үлкен үлес қосатынына сенімдіміз.

Психолог-ғалымдардың және менің білім алушылар шығармашылығы жайлы және жалпы дизайн өнері мәселелеріне арналған тәжірибелер білім алушылардың шығармашылығына төмендегідей сипаттама жасауға мүмкіндік берді:

- оқушы үшін маңызды болып есептелетін нәрсе – оның өз қолымен жасаған өнімі;

- шығармашылық іс-әрекет кезінде білім алушылардың психологиялық дамуы ретінде қоғамдық маңызды әсерді, бұрын пайдаланылмаған жаңа құралдар арқылы нәтижеге жетуді, шығармашылыққа бастауды игеру нәтижесінде барлық жағдайда білім алушы тарапынан ықыластың болуы, бастаманың көрінуі, өзіндік ерекшеліктердің байқалуын жатқызуға болады. Оқыту барысында, оқу-тәрбие міндетін неғұрлым толық шешуді қамтамасыз ететін жағдай жасау қажет: білім алушының шығармашылық іс-әрекетін жүйелі жаттықтыру қажет.

Шығармашылықпен тұрақты және саналы айналысатын және өз мүмкіндігін жүзеге асыра алатын адам өмір талабына, өзгермелі еңбек шартына, өзін-өзі тәрбиелеуге, өзін-өзі жетілдіруге тез бейімделеді.

Шығармашыл адам жаңашыл, ізденімпаз болады, мақсаттарын жүзеге асыру барысында өз жолын өзі ашып, кедергілерді жеңе алады, үздіксіз алға жылжып отырады.

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Білім туралы Заңы (2023.10.09. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен).

2. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2022 жылғы 1 қыркүйек.

3. Абай «Қара сөздер». Алматы: 1993 – 152 б.

4. Аманжолов С.А. Балалар суреттерінің ерекшеліктерін ғылыми негізде зерттеу. Оқу құралы. - Жезқазған университеті – 2000 – 11-27, 31-33 б.

5. Ростовцев Н.Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе. Уч.пособие для студентов худ.граф.фак.пединститут. М., Просвещение. 1986 – 270 с.

5. Ералин Қ., Бүркітбаев Т. Бейнелеу өнері сабақтарында ойын – тапсырмаларын пайдалану. Студенттерге арналған методикалық нұсқаулар. Шымкент. 1989 – 10 б.

6. Кузин В.С. «Изобразительное искусство и методика его преподавания» М., Просвещение, 1984.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОБЛАСТИ: «ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ». ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ И ВОЗМОЖНОСТИ

Касымбаева Г.А.

преподаватель специальных дисциплин

*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Прежде всего, хотелось бы остановиться на ключевых словах данной темы.
Что такое художественно-эстетическое развитие?

Художественно - эстетическое развитие предполагает развитие смыслового восприятия и понимания произведений искусства и окружающего мира. Эта сфера является важной составляющей воспитания. Еще в Античный период, Аристотель в трактате «Поэтика» затрагивал важность духовного и нравственного воспитания человека. А говоря о нашей эпохе, необходимость в моральном и нравственном развитии значительно возросла. В свою очередь эстетическое развитие студента позволяет сформировать творческие и культурные ценности.

Использование технологий искусственного интеллекта (ИИ) в образовательной области, направленной на **художественно-эстетическое развитие**, открывает широкие возможности для внедрения инновационных подходов, способствующих раскрытию творческого потенциала учащихся и улучшению качества образовательного процесса. Вот основные направления и возможности применения ИИ в данной сфере:

Что также не менее важно, мировая и отечественная классика изученная в процессе обучения, в последствии служит фундаментом для формирования своих собственных постановок и показов.

Говоря о пользе художественного – эстетического развития, хотелось бы затронуть тему средств, с помощью которых мы доносим новую информацию для студентов.

Инновация – это переосмысление традиционных методов с учетом современных технологий и методов, то есть новый подход к образовательному процессу.

Почему инновации так важны? В наш век высокого информационного потока, именно инновации помогают более подробно и доходчиво донести новый материал. То есть, в первую очередь заинтересовать студентов новой подачей материала и впоследствии, стимулировать воображение и активное участие на уроках.

Преимущества и вызовы

Преимущества:

- Расширение границ творчества.
- Интерактивность и вовлеченность.
- Доступность ресурсов.

Вызовы:

- Этические вопросы авторства.
- Сложность интеграции ИИ в учебные программы.
- Необходимость подготовки преподавателей к работе с ИИ.

Применение ИИ в области художественно-эстетического развития не только модернизирует образовательный процесс, но и помогает привить учащимся навыки будущего — творческое мышление, умение работать с технологиями и адаптироваться к изменениям

В рамках таких инновационных технологий можно использовать различные подходы, такие как:

1. Проектная деятельность, где учащиеся сами выбирают тему проекта, разрабатывают план и реализуют свои идеи. Это помогает развить у них самостоятельность, креативность и коммуникативные навыки.

2. Использование современных информационных и коммуникационных технологий, например, создание мультимедийных презентаций, видео-уроков или виртуальных выставок. Это позволяет сделать обучение более интерактивным и привлекательным для учащихся.

3. Использование искусства и творчества, таких как живопись, скульптура, танцы, музыка и театр. Это способствует развитию эстетического восприятия, творческого мышления и самовыражения учащихся.

Для успешного освоения оригинальных инновационных образовательных технологий в рамках образовательной области "Художественно-эстетическое развитие" также важно учесть следующие аспекты:

1. Интеграция предметов и дисциплин: сотрудничество различных учителей и преподавателей, чтобы создать синергию между разными областями знаний, например, искусство и литература, музыка и физическая культура. Это помогает учащимся видеть взаимосвязи и целостность знаний. В целом, это и есть модульное обучение.

2. Индивидуализация образования: учет индивидуальных потребностей и интересов учащихся, создание возможностей для самореализации и самовыражения через художественные и творческие деятельности. К этому аспекту можно отнести проектную деятельность.

3. Использование альтернативных форм оценки: вместо традиционных тестов и экзаменов можно использовать портфолио, проектные работы, самооценку и взаимооценку, чтобы оценивать не только знания, но и творческие и коммуникативные навыки учащихся.

Хотелось бы подробнее остановиться на проектной деятельности учащихся.

Проектная деятельность учащихся - это образовательная технология, которая направлена на развитие самостоятельности, инициативности и креативности учеников. Она включает в себя процесс планирования, реализации и оценки проектов, которые выполняются учащимися. Проектная деятельность может быть использована в различных предметных областях и на разных уровнях обучения, начиная с начальной школы и заканчивая старшими классами.

Основные этапы проектной деятельности:

1. Определение темы проекта. Тема должна быть интересной и актуальной для учащихся, а также соответствовать их возрастным особенностям и уровню знаний. Для примера можно взять проект одного из студентов на тему «Анализ символики и скрытых смыслов в известных картинах»

2. Постановка цели и задач проекта. Цель проекта должна быть конкретной, измеримой, достижимой, релевантной и ограниченной во времени. Задачи проекта должны быть связаны с достижением цели и разбиты на этапы.

Цель проекта: исследовать символику и скрытые смыслы в известных произведениях искусства, выявить причины их создания и влияние на общество.

Задачи проекта:

А. Изучить историю создания выбранных картин.

В. Определить основные символы и образы, использованные художниками.

С. Выявить скрытые смыслы и идеи, заложенные в картинах.

Д. Исследовать влияние этих работ на развитие искусства и общества.

Е. Проанализировать, как символические образы и смыслы менялись со временем.

Ф. Подготовить презентацию или статью с результатами исследования.

3. Планирование проекта. На данном этапе обучающиеся разрабатывают план работы над проектом, определяют необходимые ресурсы и распределяют обязанности между участниками проекта.

План работы:

I. Выбор картин для анализа (картина Клод Моне «Поле маков у Аржантёя», Сальвадора Дали «Осенний каннибализм».).

II. Изучение информации о создании картин: исторические контексты, биографии художников, их творческий путь и т. д. (Определение эпохи в которую была написана картина, светотень)

III. Анализ символов и образов, использованных в картинах: цвета, формы, композиции, предметы и т. п.

IV. Интерпретация скрытых смыслов и идей, которые могли быть заложены художниками: психологическое состояние, социальные проблемы, религиозные и философские концепции и т.п.

V. Исследование влияния этих картин на развитие искусства, культуры и общества, а также на последующие поколения художников.

VI. Подготовка презентации или статьи с результатами анализа, включая выводы о символике, скрытых смыслах и влиянии выбранных картин на историю искусства и общество.

4. Реализация проекта. Студенты выполняют запланированные действия, проводят исследования, собирают информацию, создают продукт проекта. Преподаватель на этом этапе помогает учащимся, консультирует их, контролирует выполнение плана.

5. Презентация проекта. Учащиеся представляют результаты своей работы перед группой.

Презентация может включать в себя устную защиту проекта, демонстрацию продукта, проведение эксперимента, представление презентации и т.д.

6. Оценка проекта. Ученики и учитель анализируют результаты проекта, обсуждают успехи и трудности, возникшие в ходе работы. Оценивается как сам проект, так и процесс его создания.

Преимущества проектной деятельности для учащихся:

- Развитие самостоятельности и ответственности. Учащиеся учатся самостоятельно планировать, организовывать и контролировать свою работу над проектом.

- Развитие коммуникативных навыков. Работа над проектом требует взаимодействия с другими учащимися и учителем, что способствует развитию коммуникативных умений.

- Повышение мотивации к обучению. Проектная деятельность позволяет учащимся увидеть практическое применение знаний, полученных на уроках, и стимулирует их интерес к учебе.

- Расширение кругозора. Работая над проектом, учащиеся знакомятся с новыми темами, углубляют свои знания по изучаемым предметам и развивают исследовательские навыки.

- Формирование критического мышления. Проектная деятельность способствует развитию аналитических и оценочных умений, способности к принятию решений и разрешению проблем.

Таким образом, проектная деятельность является эффективным инструментом для развития личности учащегося и формирования его компетенций.

Вот несколько веб-сайтов которыми я пользуюсь, для создания уроков по истории театра и истории искусства с использованием искусственного интеллекта:

1. Artsteps (<https://www.artsteps.com/>) - это онлайн-платформа, которая позволяет создавать виртуальные выставки и экскурсии по истории искусства. Я использую Artsteps для создания интерактивных уроков, где студенты могут исследовать различные произведения искусства и узнавать о их истории.

2. Google Arts & Culture (<https://artsandculture.google.com/>) - это онлайн-платформа, разработанная Google, которая предлагает доступ к тысячам произведений искусства и историческим артефактам. Я использую Google Arts & Culture для создания уроков, где студенты могут изучать искусство и исторические события через виртуальные туры, выставки и интерактивные материалы. Эта платформа особенно понравилась мне и студентам, так как там представлен широкий спектр возможностей, от обзоров известных всему миру театров, до панорамных видео картин.

Сложность составляет лишь тот факт, что все эти сайты на английском языке, однако нельзя не отметить их пользу в подборе наглядного материала.

В заключении хотелось бы подчеркнуть важность освоения оригинальных инновационных образовательных технологий для развития художественно-эстетического образования. Данные технологии позволяют сделать процесс

обучения более интересным и привлекательным для учащихся, стимулируют их творческое развитие и помогают сформировать гармоничную личность.

Сегодня перед образовательными учреждениями стоит задача не просто дать учащимся знания, но и научить их критически мыслить, принимать самостоятельные решения и быть готовыми к постоянному обновлению своих компетенций. Освоение инновационных технологий становится одним из ключевых факторов достижения этих целей.

Тем не менее, следует помнить о необходимости сохранения традиционных методов обучения, которые также имеют свои преимущества и играют важную роль в образовательном процессе. Важно найти баланс между инновационными и классическими подходами, чтобы обеспечить всестороннее и качественное образование.

Спасибо за внимание!

Литература

1. Кусаинов А. А., Методика преподавания специальных дисциплин для технических специальностей.// Образовательный альманах, 2019 год №11 (25), С. 56-57
2. Бортко Т.А., Применение новых информационных технологий как средство повышения эффективности трудовой подготовки старшеклассников, Алматы, АГУ им. Абая, 2000 год
3. Таубаева Ш. Т., Булатбаева А.А., Методология методы педагогических исследований. – Алматы, «Қазақ университеті», 2020 год
4. Матяш Н.В. Инновационные педагогические технологии. Проектное обучение.- М. 2011

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ЖӘНЕ КӨРКЕМДІК АСПЕКТІЛЕРІН ТҮСІНУДЕГІ ПЕДАГОГТІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ

Таскалиев А. Х.

«Құрманғазы атындағы саз колледжі» МКҚК, БҚО, Орал қаласы
директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары, арнайы пәндер оқытушысы
ҚР суретшілер одағының мүшесі

Аннотация

Мақалада құзыреттілік тәсілінің бейнелеу өнер мамандарын даярлауда, процедуралық компоненттерін, біртұтас білім беру нәтижесіне қол жеткізуге бағытталу жолдарын, кәсіби тұрғыдан жан-жақты, рухани дүниесі бай шығармашыл тұлғасын қалыптастыру үшін білім жүйесіндегі қазіргі заманғы білімнің мақсаты мен басты стратегиялық бағдары айтылған.

Бейнелеу өнерінің тұжырымдамалық және көркемдік аспектілері оның терең мағыналық және эстетикалық жақтарын білдіреді, бұл екі бағыт та өнердің мәнін түсінуде маңызды роль атқарады.

Білімге бағытталған мазмұнды құзыреттілік, яғни нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру қажеттілігі көрсетілген, құзыреттілік бастапқыда ол вариативті-жеке болып саналады және білім беру мазмұнын игеру және ол үшін маңызды мазмұнды игерген тұлғаны дамыту нәтижесін көрсетеді.

Түйін сөздер: құзыреттілік білім беру, көркемдік аспектілер, бейнелеу өнер тұжырымдамасы, жеке тұлға, экономика және қоғам, мемлекеттік бағдарлама, эстетикалық тәрбие, еңбек және өнер, композиция, символизм, бейнелеу өнері, нәтижеге қол жеткізу, электронды оқыту, модернизациялау, мемлекеттік бағдарлама, инновациялық білім, пәнаралық бірлестіктер, концептуалды идея.

«Бәсекеге қабілетті, дамыған мемлекет болу үшін, біз, сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек... Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғаны қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс. Сондай-ақ, балаларымыздың, жалпы барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет. Балаларымыздың қазіргі заманға бейімделген болуы үшін бұл аса маңызды»

«Қазақстан-2050» стратегиясы.

Еліміздің егемендік алып тәуелсіздігін жариялағалы 30 жылдың үстіне шықты. Осы уақытта елімізде әлемдегі дамыған елдердің қатарына ену үшін бірталай жұмыстар, иглікті істер атқарылды.

Өскелең жас ұрпақты болшақ еліміздің тұтқасы етіп тәрбиелеу – әр ұстаздың және қоғамның міндеті. Осы міндеттерді атқару баршамыздың азаматтық парызымыз болмақ.

Қазіргі таңда баршамызға «Құзыреттілік» ұғымы жие естіліп жүр, оқыту үрдісінде білімді қолданудың ақырғы нәтижесі ретінде қарастырылуда бірден бір басты нәтиже. Оқыту үрдісінде «құзыреттілік» ұғымы студенттердің білімі мен тәжірибесін, дағдылары мен біліктерін белгілі бір мәселені шешуде қолдануы болып табылады.

«Құзыреттілік» терминін ХХ ғасырдың ортасында американдық ғалым лингвист, теоретик Аврам Ноам (Наум) Хомский енгізген болатын, бастапқыда ол ана тілінде нақты тілдік қызметті орындау үшін қажет қабілеттіктер деген түсінік берді.

Құзырлықтың латын тілінен аудармасы «competens» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны білдіреді. Құзыреттілік дегеніміз өзін қазіргі заман талабына сай педагог қаумының өзін-өзі өзгерте алу қаблеттілігі деп түсінуге болады.

Құзыреттілік – бұл студенттердің іс-әрекетін меңгеруден көрінетін соңғы білім нәтижесі. Білім мазмұнын жаңалау – негізгі мақсат болып табылады. Басты мақсаттың бірі – білім игеру кезінде күтілетін нәтижеге қол жеткізу. Негізгі бағыт оқытушы жеке тұлғаға ауысады, яғни жеке тұлға бұрын білімді қабылдаушы рөлін атқарса, ал жаңа талап бойынша өздігінен білім алушы, үйренуші ретінде танылады. Сондықтан жеке тұлғаның бейнесін бүгінгі заман талабына сай дайындауымыз керек. Соңғы кезде білім беру стратегиясын

«құзыретті білім беру» деп те атау қолданылуда. Құзыреттілік жеке тұлғаның танымы мен тәжірибесіне қатысты нәрсе. Студенттердің кәсіби құзыреттілік мәселелері туралы пікірлер отандық және шетелдік ғалымдар, педагогтар, психологтар еңбектерінде көрініс табууда.

Болашақтың табысты экономикасы білім беруіне, халықтың дағдылары мен қабілетіне инвестициялайтындар болмақ. Білім беруді әлеуметтік қажеттіліктерге жұмсалатын шығындар ретінде ғана емес, экономикалық инвестициялар ретінде түсіну қажет. Білімге негізделген экономика және қоғам, өмір бойы оқыту – бәсекеге қабілеттілік пен жаңа технологияларды қолдану проблемаларын шешудің, әлеуметтік бірлікті, тең мүмкіндіктер мен өмір сапасын жақсарту тәсілдері болуы тиіс деп, қазіргі таңдағы қоғам мен мемлекеттің дамуы үшін білімді дамытудың маңыздылығын айқындай отырып, білімді дамытуда бірнеше міндеткерліктер жүктейді.

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында ТЖКБ студенттері арасында таланттарды ашу үшін бос орындар жәрмеңкелерінің және алаңдардың баламаларын құру, мақсаттарға жету үшін 5 бағыт, 11 міндет қарастырылған.

Жастарды колледждерге тарту үшін оқушылар арасында ерте кәсіптік бағдар беру жұмысы жүйесі құрылды.

Өңіріміздегі ТЖКББ мекемелерінің арасындағы ерекше әрі жалғыз тарихын тереңге тартқан оқу орны бұл Құрманғазы атындағы саз колледжі, мәдениет және өнер бағытындағы орта буын мамандарын дайындайтын білім ордасы.

Батыс Қазақстан облыстық білім басқармасының "Құрманғазы атындағы саз колледжі" мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорыны Ұлы Отан соғысы уақытында КСР үкіметі қаулысына сәйкес 1944 жылы Орал музыкалық училищесі болып ашылып, сол жылғы жаздың соңында студенттерді қабылдайтынын хабарлады.

Аталған колледжде қазіргі таңда 10 мамандықтың 14 біліктілігіне сәйкес мәдениет және өнер мамандарын дайындайды.

80 жылдың үстіне шыққан тарихы бар, колледж оқытушылары білім берудегі өзіндік құзыреттілік ерекшеліктерін ұстана отырып өскелең ұрпаққа бар шеберлік қасиеттері мен білімдерін жеткізуде.

Педагог эстетикалық тәрбиені студенттерге өнер түрлерін меңгерту арқылы жүзеге асырады. Жас шәкірт өзін қоршаған ортадан әсемдікті сезінуі, оны бағалай білуге талпынуы бүкіл жан дүниесіне, сезіміне әсер етеді. Дегенмен, жас шәкірттің көркем өнерге деген қабілетінің дамуы, оның шығармашылықпен ұштасуы, бала кезінен тәрбиенің сол түрлерімен айналыстыруға және жеке-дара ерекшеліктерін ескеріп, тәрбиені белгілі мақсатқа бағыттап жүргізуге байланысты. Білім алушылардың көркем білімге талпынуын арттырып, қиялын шарықтатып, бойын сергітіп, әдемілік әлеміне ынтасын арттыруда арнаулы орта оқу орындарында оқытылатын кескіндеме, сурет, бейнелеу өнерінің тарихы, халық кәсіпшілік тарихы пәндерінің зор роль атқаратындығы сөзсіз.

Бейнелеу өнерінің тұжырымдамалық және көркемдік аспектілері оның терең мағыналық және эстетикалық жақтарын білдіреді, бұл екі бағыт та өнердің мәнін түсінуде маңызды рөл атқарады.

1. Тұжырымдамалық аспект:

Тұжырымдамалық аспект бейнелеу өнерінде идеяның, мазмұнның және ойдың басты рөл атқаруын білдіреді. Бұл аспект суретшінің жұмысындағы философиялық, әлеуметтік, мәдени немесе саяси мәселелерді көтеруді мақсат етеді. Тұжырымдамалық өнерде басты назар композицияның немесе техниканың өзі емес, идеяның берілуі мен көрерменнің осы идеяны қалай түсінетіндігіне аударылады.

- Идеяның мәні: Тұжырымдамалық өнер көбінесе қоғамдық немесе жеке мәселелерге жауап береді. Суретшілер өз жұмыстары арқылы түрлі түсініктер мен эмоцияларды тудырады, көрерменді терең ойлануға мәжбүр етеді.

- Символизм: Бұл өнерде символдар мен метафоралар қолданылып, сол арқылы көзқарастарды немесе абстрактілі түсініктерді жеткізуге тырысады.

- Көрерменнің рөлі: Тұжырымдамалық өнер көрерменді ойландырып, оның қатысуын талап етеді, сондықтан оның түсінуі мен қабылдауы жеке тәжірибе мен білімге байланысты болады.

2. Көркемдік аспект:

Көркемдік аспект бейнелеу өнерінің эстетикалық, техникалық және формаға қатысты аспектілеріне көңіл бөледі. Бұл жерде басты назар композицияға, түстерге, текстураға, формаға және жалпы визуалды тілге аударылады.

- Композиция: Суретші жұмысты ұйымдастыру кезінде объектілердің орналасуын, кеңістікті пайдалану мен тепе-теңдікті ескереді.

- Техника мен материал: Көркемдік аспект суретшінің қолданған техникасы мен материалдарының әсеріне де қатысты. Мысалы, акварель, майлы бояу, графика немесе мүсін сияқты түрлі құралдар көркемдік әсерді қалыптастырады.

- Эстетикалық қабылдау: Көркемдік өнерде көрерменнің эстетикалық тәжірибесі маңызды. Әсемдік, гармония, түстердің үйлесімі мен формалардың сұлулығы бейнелеу өнерінің ең маңызды элементтері болып табылады.

Қазіргі кезеңде арнаулы оқу орындарында мұғалімдер эстетикалық тәрбиені халқымыздың озық дәстүрлерін, сонымен қатар бейнелеу өнер тарихына үңіле отырып жүргізгендері жөн.

Өнер қалай пайда болды? Батыс социологтары мен өнер теоретиктері әдетте өнерді «адам жанының құпия қасиетінен» немесе адамның туысынан бірге болатын «тамашалау сезімінен» деп тұжырымдайды. Өнердің шығуы жөніндегі мұндай көзқарастың теориялық негізі философиялық идеализм екенін түсіну қиын емес. Кейбір батыс теоретиктері өнердің негізін жануарлар дүниесінен, атап айтқанда, құстардың шырылынан, олардың түлеуінен, хайуанаттардың ойынынан тағы басқаны іздейді. Сөйтіп, өнерді адамның табиғатқа еліктеуі деп түсіндіреді.

Білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру жолдары: -бейнелеу өнер арқылы білім алушыларды әдемілікке әсемдікке деген

сезімдерін жетілдіріп, жаңа сапалық деңгейге көтеру, эстетикалық мәдениетке тәрбиелеу;

- білім алушылардың көркем өнерге деген қызығушылығының шығармашылықпен ұштасуына көмектесу;

- шығармашылық тұрғыда білім алушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру мен оқу міндеттерін анықтау арқылы;

- пәнаралық бірлестіктерді қалыптастыру арқылы;

- оқытуды жаңа педагогикалық жаңа технологияларға негіздеу арқылы;

- концептуалды идеяға негізделген оқу процесінің инновациялық әдіс-тәсілдерін енгізу.

Оқу орнында бейнелеу өнері сабағында эстетикалық тәрбие беруде студенттермен бірлесе отырып, олардың өнердегі әсемдік пен әдемілікті түсіну, байқай білу қабілетін дамыту үшін көптеген ұжымдық жұмыстар жүргізілсе, сабақ барысында көрнекіліктер тиімді қолданылса, әр аймақ өз өңірлердегі шеберлермен тығыз байланыста болып тұрса, білім алушылардың табиғат сұлулығын, көркем өнер шығармаларын эстетикалық мәнде қабылдаулары күшейіп, сабақ сапалық жаңа деңгейге көтеріледі. Сапалы сабақтарды жүргізу нәтижесінде төменгі курс студенттерінің эстетикалық танымы, білімі, талғамы артып қана қоймай, олардың әрбір жұмысы шығармашылықпен ұштасып отырады. Эстетикалық тәрбие дүние жүзілік және ұлттық мәдениет салалары негізінде көркемділікке, әсемділікке, сезімталдыққа баулу жүйелерін қамтиды. Әрине бұл өте ауқымды процесс. Ол жан-жақты зерттеуді, оны жүйелі түрде меңгеруді талап етеді.

Эстетикалық тәрбие дегеніміз – бұл-әсемдік, сұлулық, пәктік қасиеттер сурет, кескіндеме, мүсін және қолөнері өнерлері арқылы білім алушылардың көркемдік танымын, сезімін тәрбиелеу. Бейнелеу өнерінің барлық түрлері графика, кескіндеме, мүсін, сәндік – қолданбалы өнері, сулет өнері, барлығы эстетикалық тәрбиенің негізі.

Көркем өнер туындыларын түсініп сезіну, оның образдық мазмұнын қабылдау, өнер тілін меңгеру барлығы білім алушылардың эстетикалық талғамын дамытады. Қоршаған ортамен таныстыру арқылы білім алушылардың эстетикалық талғамын қалыптастыру бейнелеу өнері сабақтары түрлерінде іске асырылады. Әсемдіктің таптырмас бұлағының бірі – табиғат. Ол эстетикалық сезімнің, байқампаздықтың, қиялдың дамуына үлкен әсерін тигізеді. Табиғат үйлесімділігінің, әсемдіктің, мәңгілік жаңарудың, әлемдік заңдылықтары әртүрлі болу, түстер, жарық сәулелер, көмегі арқылы білім алушыны әсемдік талғампаздық, әсерленушілік сезімге тәрбиелейді.

Осы жерде қазақ халқының ұлы суретшісі Ә.Қастеевтің суретші Н. Г. Хлудовтың көркемсурет студиясына барғанда, өзінің қағаз бетіне түсірген суреттерін кәсіби суретшінің алдына жайып салады. Қазақтың қара домалақ баласы мұндай өнерден хабары бар екеніне қайран қалып, қайдан және кім үйреткенін сұрағанда, Әбілхан ағамыз:

«Таудың бұлағынан,

Қойдың құлағынан.

Анамның киізінен,

Ешкімнің мүйізінен»,- деп күле жауап берген екен.

Әрине осы сөздердің астында үлкен мән жатқандығы түсінген адамға ой салады. Өнер адам баласына сүтпен келіп қанға бітетін қасиет, әрине ерінбей еңбектену арқасында ғана мақсатқа жетуге болады. "Еңбек-өнер өрісі, Өнер - өмір жемісі" деген дана халқымыз, жалпы сабақ барысында оқушыларға осыны әрдайым естеріне салып отырамын.

Міне, осыдан қарап-ақ қазақтың, қазақ даласының өнерге тұнып тұрғанын көреміз, қазақтың әрбір тасында сурет, тауында құдірет бар екенін байқайсың. Қазіргі кезде де осы ата-баба жолын жалғастырып, дамытып, өнердің өресіне шықсам екен деп ұмтылып жүрген жастар баршылық. Әлі де сондай қас таланттардың ұрпақтан-ұрпаққа өнерді жалғастырамына сөз жоқ сенеміз. Бейнелеу өнерінің құдіреті туралы айтар болсақ адам ойының қанаты, жігер мен қайрат берер оты, адам жанының тазалығы осында.

Ақжайық өңірі әрдайым талай шеберлерін мақтаныш ете алады, қазіргі таңда өз елі үшін өнер жолында аянбай тер төгіп жүрген, ҚР суретшілер одағының мүшелері, олардың еңбектері жеке қорлармен шет елдерде сақтаулы; мүсінші Е.Бекешев және М.Аққожин, зергер қол өнер шебері Т.Сарманбеков, кескіндемешілер Қ.Оразғалиев және Шабалиев Х.К, жас график суретші А.Әбдешев, қол өнер шебері А.С.Серікбаев, т.б. Аталған өнер майталмандары өңірде емес сонымен қатар алыс және жақын шет елдерде Кипр, Германия, Ресей, Татарстан, т.б. түрлі симпозиумдар мен көрмелерге қатысып еліміздің намысын қорғауда.

Осындай өнерлі де өнегелі ұстаздардан үлгі алып, соны жалғастыру, одан әрі дамыту, биік рухты болып, ел мен жерді, тәуелсіздікті қадірлей білу, өскелең өнерлі ұрпақтың қолында. Қорыта келгенде бейнелеу өнері сабақтарында студенттерге эстетикалық тәрбие беруде халық дәстүрлерін, ұлттық өнердің түрлерін молынан пайдалану қажет әрі біздің басты міндетіміз.

Қорыта айтқанда бейнелеу өнері тұжырымдамалық және көркемдік аспектілердің үйлесімі арқылы толыққанды түсінік береді. Бір жағынан, бұл өнер түрі көрерменге терең философиялық немесе мәдени ойлар тудыруды мақсат етсе, екінші жағынан, оның эстетикалық және техникалық ерекшеліктері көркемдік тұрғыда жоғары деңгейде болуы керек.

Студенттерге сапалы білім, саналы тәрбие беру арқылы білім алушының алған білімі мен тәрбиесі болашақта қажетіне жарап, шығармашыл жеке тұлға қалыптасуына үлес қосу, менің де өз ісімнің білгірі немесе «Құзыретті» болуым.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аманжолов С. Эстетикалық тәрбие және халықтық бейнелеу өнері. – Қазақстан мектебі. 1990 ж. №12.
2. Әлібеков Ш. Жалпы білім беретін орта мектеп, эстетика пәні бағдарламасы. Қазақстан мектебі. 1992 ж. №7, 8.
3. Байжігітов Б., Ибраева М. Эстетикалық оқу тәрбие жүйесі мәселелері. - Қазақстан мектебі. 1993 ж. №6.
4. Балкенов Ж. Сурет салуға үйрету. –Алматы, мектеп, 1987.
5. Назарбаев Н.Ә. ҚР Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы

қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 14 Желтоқсан 2012,

6. <http://www.zkolib.kz> Ақжайық өңірінің суретшілері

7. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

ИНТЕГРАЦИЯ ИСКУССТВ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КОМПОЗИЦИОННЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ ДИЗАЙНЕРОВ

Учкина В.П.

преподаватель специальных дисциплин

*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

На сегодняшний день дизайн — востребованная, постоянно развивающаяся креативная индустрия. В условиях модернизации, затрагивающей все сферы, включая дизайн, учреждения среднего профессионального образования должны подготавливать компетентных специалистов, способных адаптироваться к изменениям и новшествам. В связи с этим, становится актуальным поиск путей, средств и технологий, с помощью которых можно совершенствовать образовательную среду. Одним из таких инновационных средств является интеграция искусств, создающая креативную движущую силу процесса обучения на занятиях композиции [1, с.5].

Изучение предмета «Композиция» в условиях среднего профессионального образования у будущих дизайнеров начинается с первого курса. Как и знание основ рисунка, черчения, истории искусств, композиционные навыки играют большую роль в становлении специалистов в области дизайна. В ходе освоения дисциплины у студентов развивается композиционное мышление и творческая интуиция, позволяющая определять правила, приемы и средства, применимые для конкретных видов искусства (живописи, графики, декоративно-прикладного искусства, дизайна), а также для выражения образного замысла. Рассматриваются принципы создания художественных форм, учащиеся получают не только теоретические знания, но и осваивают на практике способы применения средств художественной выразительности, например: композиционного центра, ритма, равновесия (статичности, динамики), контраста, нюанса, масштаба, пропорций, подобия, различия. Практике на занятиях уделяется особое внимание, так как только практическим путем студенты могут разобраться, как осознанно и целенаправленно использовать средства композиции. Именно осознанное применение ритма, равновесия, динамики, симметрии, асимметрии и т.д. должно являться результатом успешного освоения навыков.

Одним из средств развития композиционных навыков является интеграция искусств — а именно изобразительного и музыкального — на уроках композиции. Выбор именно музыки для объяснения основных

композиционных понятий, например, таких как ритм, метр, динамика и т.д., обуславливается наличием точек соприкосновения двух видов искусства.

Если рассматривать значение термина «интеграция», то «*integratio*» с латинского переводится как «восстановление», «восполнение», а «*integrer*» имеет два значения:

- части и элементы, объединенные в целое;
- взаимное приспособление и объединение двух и более элементов с одинаковыми качествами [2, с.12].

Ю.М. Лотман понимал под интеграцией процесс выявления схожих элементов и частей для создания нового целого [3, с.107].

Для того, чтобы использовать интеграцию при организации учебного процесса на занятиях композиции важно ответить на несколько вопросов:

- что и с чем нужно интегрировать? (в данном случае композицию в изобразительном искусстве и музыку);
- на основе чего производится интеграция? (общего объекта изучения, общего способа преобразования объекта, общей ведущей идеи);
- что получится в результате интеграции? (разработка серии уроков или целого интегрированного курса и т.д.).

Многие ученые, педагоги, художники занимались изучением вопросов взаимодействия музыки и изобразительного искусства. Методологические основы интеграции видов искусства применительно к эстетическому образованию осветили в своих научных работах Т.С. Комарова, Р.М. Чумичева и др. [4, с.17].

Ярчайшим примером могут служить работы Б.П. Юсова в области интеграции искусств, а также применения подхода к обучению студентов художественного направления, которому он дал название «полихудожественный». Полихудожественный подход объединяет в себе схожие направления различных видов искусства, например живописи и музыки, живописи и литературы и т.д. [5].

Примечательны работы, созданные художником-композитором Чюрленисом. Его живописно-музыкальные композиции образовали целое направление под названием «цветомузыка». В них четко прослеживается связь линий, точек и цветовых пятен с динамикой музыкальных произведений. С помощью своих картин Чюрленис буквально изобразил музыку [6].

Применение интеграции искусств в рамках предмета «Композиция» обусловлено тем, что данная дисциплина основывается на принципе целостности и новизны. Можно использовать музыкальные произведения на занятиях, соотносить их с композиционными средствами изобразительного искусства и создавать креативные творческие работы, отражающие индивидуальное видение автора — будущего дизайнера. Музыка может служить как вдохновением, так и основой творческой деятельности студентов, если они будут знать о её точках соприкосновения с изобразительным искусством.

Например, также, как существует гармония в музыкальных произведениях, гармония есть и в композиции. Проведение параллелей между схожими

понятиями обоих видов искусств позволяет не только наглядно изучить всё на примере отдельных картин, но и буквально услышать их звучание с помощью музыкальных произведений классических и современных композиторов.

Понятие катарсиса, изученное Л.С. Выготским, применимо ко всем видам искусства. Грамотно составленная художественная композиция, будь то картина или симфония, способна воздействовать на эмоции зрителя и вызвать катарсис, так как при рассматривании картины (прослушивании сонаты, просмотре спектакля, танца и пр.) у человека возникают различные ассоциации, связанные с какими-либо ощущениями, личными воспоминаниями и т.д. [7]. К примеру, в композиции существует отдельная классификация ассоциаций, связанных с цветом.

Для музыкального искусства важно вызвать у слушателей эмоции, посредством выразительных средств создать определенные образы. В изобразительном искусстве также существуют особые средства выражения художественного образа, такие как точка, линия, пятно, форма.

Параллель можно провести и между ритмом в музыке и в композиции. Музыкальный ритм характеризуется соотношением длительностей в их последовательности. В изобразительном искусстве ритм — это повторение графических элементов в определенном порядке. Метр в музыке — это чередование сильных долей (постоянные акценты) и слабых, которые выражаются размером. В композиции метр — точное повторение элементов.

Мелодия, как краски, может быть холодной и теплой, яркой и мрачной. Как в композиции существует цветовой контраст, так и в музыке — контраст интонаций. Регистр, характеризующийся степенью высот голоса, музыкального инструмента, можно отождествить, к примеру, с насыщенностью цвета. Чем насыщеннее, темнее оттенок, тем он тяжелее — «ниже», чем светлее, тем легче — «выше». Поэтому картины, выполненные в светлых оттенках, будут легче для восприятия, чем те, в которых использованы тяжелые цвета.

Интеграция искусств — это эффективное средство подготовки будущих дизайнеров, оказывающее влияние на развитие композиционных и рефлексивных навыков. Композиционные навыки позволяют создавать авторские интерпретации средств выразительности, рефлексивные — адекватно оценивать итог своего творчества и воспроизводить художественные образы в профессиональной практике.

Композиционные навыки, как и любые навыки в других областях человеческой деятельности, являются не врожденными, а приобретенными в результате развития личности. Они могут лишь базироваться на творческом потенциале и задатках. На занятиях композиции в колледже культуры представляется возможным применение интеграции искусств для организации и систематизации образовательного процесса, так как существует гармоничная взаимосвязь, в основе которой лежит взаимопроникновение, взаимовлияние и взаимное обогащение различных видов искусств. Интеграция искусств способна породить целое художественное явление, оказывающее положительное влияние на эстетическое развитие студентов.

Список литературы:

1. Шокорова Л. В. Стилизация в дизайне и декоративно-прикладном искусстве. — М.: Юрайт, 2024. — 111 с.
2. Богустов А. П. Интеграция академической и авангардной школ живописи / А.П. Богустов. - М.: РИОР, Инфра-М, 2013. - 571 с.
3. Лотман Ю.М. Избранные статьи в трех томах. Т. 1. Статьи по семиотике и топологии культуры. Таллин: Александра, 1992. - 247 с.
4. Савенкова Л.Г. Полихудожественное образование как фактор развития детей и юношества // Педагогика. – 2006. – №5. – С. 17 – 23.
5. Савенкова Л. Г. Борис Петрович юсов выдающийся современный ученый: педагог, мыслитель, исследователь // Гуманитарное пространство. 2012. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boris-petrovich-yusov-vydayuschiysya-sovremennyy-uchenyy-pedagog-myslitel-issledovatel>
6. Коляденко Н.П., Лосева С.Н. Проявления синестетичности музыкальной одаренности в творчестве М. Чюрлениса // Вестник музыкальной науки. 2020. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/proyavleniya-sinestetichnosti-muzykalnoy-odarennosti-v-tvorchestve-m-chyurlenisa>
7. Выготский Л. С. Искусство как катарсис // Человек: Образ и сущность. Гуманитарные аспекты. 2001. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvo-kak-katarsis>

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР

Баткульдина Р. Б.

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қ.,
Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі» МКҚК
директордың оқу жұмысы жөніндегі орынбасары,
жалпы білім пәндерінің оқытушысы, педагог-эксперт*

Аннотация

Қазіргі уақытта білім беру саласы педагогикалық дәстүрлер мен жаңашыл тәсілдердің тоғысуы нәтижесінде динамикалық түрде дамып келеді. Педагогикалық дәстүрлер ғасырлар бойы қалыптасқан оқыту әдістері мен қағидаларды қамтып, білім беру процесінің тұрақтылығын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, инновациялық тәсілдер білім беруді заманауи талаптарға бейімдеуге, цифрлық технологияларды енгізуге, оқытуды дараландыруға және шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал етеді. Бұл мақалада білім берудегі консервативті және заманауи оқыту әдістерінің теңгерімі, студенттердің білім сапасына әсері, сондай-ақ инновацияларды тиімді енгізу жолдары мен педагогикалық дәстүрлер мен жаңашылдықтардың өзара байланысы талқыланады.

Түйінді сөз: Педагогикалық дәстүр, инновациялық білім, функционалдық сауаттылық, цифрландыру.

Қазіргі уақытта оқу орындарында мұғалімдерге білім мен тәрбие беруде үлкен талаптар қойылып отыр. Білім беру жүйесі – қоғамның маңызды салаларының бірі. Ол белгілі бір мәдени, тарихи және әлеуметтік контекстке сүйене отырып, дамып отырады. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауындағы бір сөзінде: «Ғылымды дамыту – біздің аса маңызды басымдығымыз... Жалпы, еліміздің білім беру және ғылым саласының алдында кезек күттірмес ауқымды міндет тұр. Бұл – уақыт талабына сай болуымен қатар, әрқашан бір адым алда жүріп, тың жаңалықтар ұсына білу деген сөз», – деп инновациялық әрекетке даяр болудың маңызын атап көрсеткені белгілі [1]. Бұл тұста қазіргі инновациялық үдерістің, инновациялық әрекеттің болмысын ақпараттық технологиялар мен алмастыру бар екенін көрсетеді. Жаңа технологиялармен жұмыс істемеген адам жаңашыл педагог бола алмайтыны анық. Негізгі мәселе мамандардың инновациялық ойлау дағдыларын меңгеруінде және инновациялық әрекет ету қабілеттерінің қалыптасуында. Жаңартылған білім беру жүйесінің басты мақсаты – студенттерге білім мен дағдыларды беріп қана қоймай, сонымен қатар жасөспірімдердің өз бетінше білім алу қабілетін дамыту, Қазақстанда ғана емес, жаһандық бәсекеге қабілетті болу дағдыларын қалыптастыру. Жаңа Қазақстан ұрпағы барлық жағдайларға бейімделіп қана қоймай, қоғамға белсенді түрде әсер етіп, оны жақсартуға ұмтылуы маңызды. Оқытушылар осындай бәсекеге қабілетті білім алушыларды тәрбиелеу үшін өскелең ұрпаққа сапалы білім алуға мүмкіндік беруі тиіс. Бұл мақсатқа жету үшін педагогтар педагогикалық дәстүрлер мен жаңа инновациялық тәсілдерді үйлестіре білуі қажет. Педагогикалық дәстүрлер ғасырлар бойы қалыптасып, білім берудің тұрақтылығын қамтамасыз етсе, инновациялар жаңа тәсілдермен білім беру процесін жетілдіреді. Педагогикалық дәстүрлер – бұл білім беру саласында қалыптасқан, ұрпақтан-ұрпаққа беріліп отыратын тәжірибелер мен әдістер жиынтығы. Олардың негізгі ерекшеліктері:

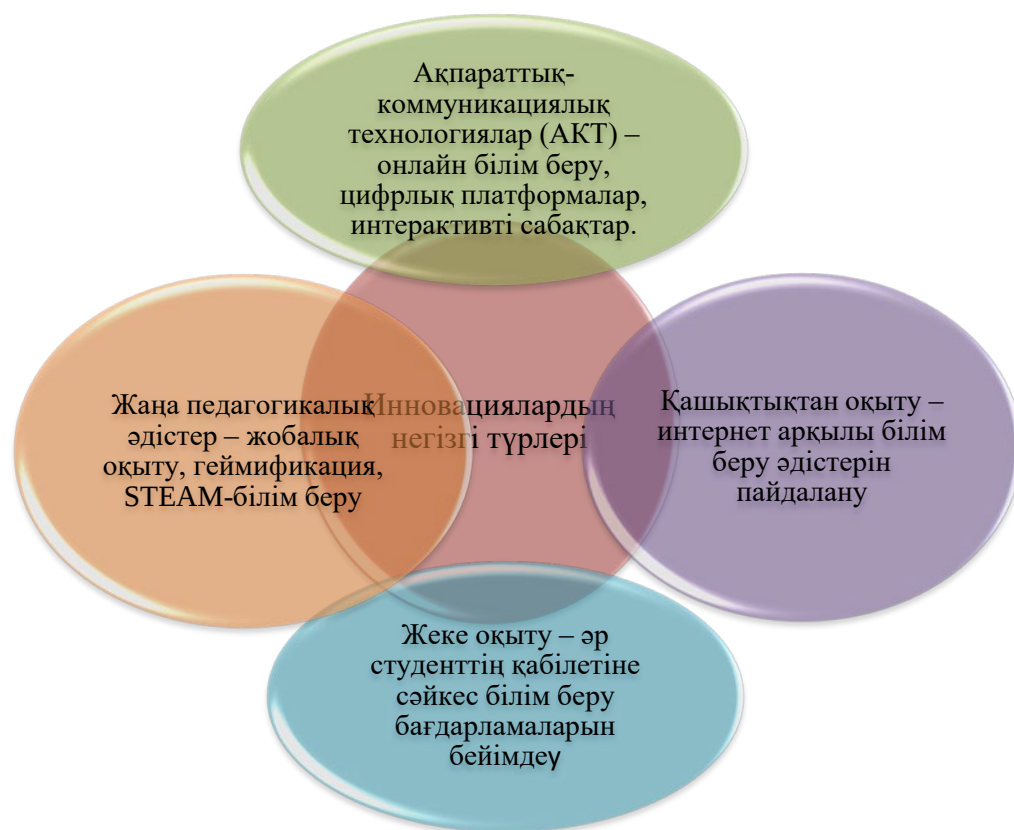
Оқытудың тұрақты әдістері – педагог пен студенттердің арасындағы өзара әрекеттесу үлгілері, сабақ беру тәсілдері.

Тәрбиенің маңызды элементтері – ұлттық және мәдени құндылықтарға негізделген тәрбие беру. Қазіргі таңда ұлттық құндылықтар «Біртұтас тәрбие» бағдарлама аясында тәрбие және оқу процестерінде іске асырылуда.

Білім беру құрылымдары – мектеп, колледж, университет сияқты оқу орындарының қалыптасқан жүйесі.

Классикалық білім беру мазмұны – негізгі пәндер мен білімнің фундаменталды негіздері.

Қазіргі білім беру жүйесінде инновациялар маңызды рөл атқарады. Олар оқытудың сапасын арттырып, жаңа мүмкіндіктерді ашады.

Педагогикалық дәстүрлер мен инновациялардың байланысы

Негізгі сипаттамалар	Педагогикалық дәстүр	Инновациялық
Мақсатты екпін	Оқытудағы нәтиже(белгілі бір көлемдегі берілген бағдарламаға сәйкес ақпарат алу)	Оқу үдерісі (өз-өзін оқытуды үйрету)
Оқытушының рөлі	Жүргізуші (білім көзі)	Кеңес беруші (менеджер, режиссер)
Білім беру түрі	Үлгі бойынша, дайын, вербальді әдістер мен мәтіндік түрі	Белсенді әдіс-тәсілдер (ойын, мәселені шешу, өзіндік жұмысты орындаудағы бастама, іздеу және практикада қолдану т.б..)
Білімді қолдану	Стандартты тапсырмалар негізінде	Нақты болып жатқан ортада қолданбалы білімге баса назар аударылады.
Оқу үдерісіндегі болжамды түрі	Фронтальды (дәріс) және жеке (семинарлар мен тесттерге дайындық)	Ұжымда, топ жұмыстарында оқу процестерінде кеңінен қолданылады

Педагогикалық дәстүрлер мен инновациялар бір-бірімен тығыз байланысты. Дәстүрлі әдістер білім беру процесінің негізін құраса, инновациялар оны жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Бұл екі элементтің

үйлесімділігі білім сапасын арттыруға ықпал етеді. Дәстүрлі оқыту әдістері заманауи технологиялармен (мысалы, онлайн-оқулықтар, виртуалды зертханалар) біріктіріледі. Ұлттық педагогика элементтері инновациялық әдістер арқылы жаңа мазмұнға ие болады. Білім берушілердің тәжірибесі мен жаңа оқыту әдістері үйлесімді түрде қолданылуда.

Білім беру кеңістігіндегі инновациялық процестердің ерекшеліктерін жан-жақты және нақты көрсету үшін білім беру жүйесінде екі түрлі білім беру мекемелерін қарастыруға болады: дәстүрлі және дамушы. Дәстүрлі жүйелер бір рет қалыптасқан тәртіпті сақтауға бағытталған тұрақты жұмыс істеуімен ерекшеленсе, дамушы жүйелер ізденіс режимінде әрекет етеді. Педагогикада маңызды рөл атқаратын оқу-тәрбие процесі жаңашылдық ретінде қарастырылады, себебі оның мақсаты – білім алушыларға жаңа білім беру және олардың тұлғалық қасиеттерін дамыту. Білім беру технологиясы – оқу процесін сипаттайтын, ұйымдастыратын және алға қойылған оқу мақсаттарына жетудің жолын көрсететін жүйе. Мұндай оқыту жүйесі келесі құрамдас бөліктерден тұрады: оқу мақсаттары, оқытудың мазмұны, мотивация және оқыту құралдары, оқу процесін ұйымдастыру, жаттықтырушы, мұғалім және оның қызметінің нәтижесі. Білім беру технологиясы екі өзара байланысты процесті қамтиды: оқушының іс-әрекетін ұйымдастыру және осы әрекеттерді бақылау. [2].

Дәстүрлі емес педагогикалық технологияларды енгізу оқу-дамыту үдерісін айтарлықтай өзгертті, бұл оқытуда, саралауда, ізденуге, студенттерге жеке білім беруге олардың перспективасын қалыптастыруға және т.б.көптеген мәселелерін шешуге мүмкіндік берді. Мамандарды даярлау процесінде оқытудың белсенді әдістерін енгізуді инновациялық технологияларсыз елестету мүмкін емес. Оқытушылардың белсенді әдістерді қолдануы оқытудағы стереотиптерді жеңуге, кәсіби жағдайларға жаңа тәсілдер әзірлеуге және білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етті.

Колледж «Білім берудің барлық деңгейлерінде мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы N 604 бұйрығына сәйкес (2021 жылғы 23 желтоқсандағы №362 өзгерістермен).[3] Дуальді оқытуды ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы № 50 бұйрығы. (өзгерістер мен толықтырулар 2023 жылғы 8 тамыздағы № 252), «Жас маман» жобасын іске асыру шеңберінде оқытудың кредиттік-модульдік технологиясы бойынша шетелдік әріптес әзірлеген білім беру бағдарламаларының негізінде (Финляндия) ҚР ҒСК кәсіптік стандарттар мен кәсіптік карталардың талаптарын ескеріп отырып оқу бағдарламалы құрастырылды.

Дуальды оқытуды «Өнер және мәдениет» мамандығы бойынша жүзеге асыру өте қиын, бірақ осы бағыт бойынша республикада бірінші болып 2020-2021 оқу жылында «Актерлік өнер» мамандығы бойынша дуальды оқыту жүйесін енгіздік. Осы аталған мамандық бойынша 10 білім алушы (4 курс) оқиды. Шахмет Құсайынов атындағы Ақмола облыстық қазақ музыкалық-

драма театрымен үш жақты шарттар жасалып, Ақмола облысы Кәсіпкерлер Палатасының тізіліміне енгізілді. Жұмыс-оқу жоспары жұмыс берушінің қатысуымен дуальді оқытудың ерекшеліктеріне сәйкес құрастырылды.

Кәсіптік білім беру жүйесіндегі басты мәселелердің бірі - білім беру сапасы. Еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды тиімді даярлаудың негізгі факторлары - сапалы оқу-әдістемелік база мен барлық құрылымдық бөлімшелердің үйлесімді жұмысы. Сапалы орта білім алу - әр баланың негізгі құқығы. Мұнда басты назар «сапа» ұғымына аударылады. Сондықтан білім сапасын арттыру және оқытушылардың біліктілігін көтеру аса маңызды. (Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауынан, 1 қыркүйек 2023 жыл.) Білім алушылардың танымдық белсенділігін және өзіндік жұмыс дағдыларын дамыту қажеттілігі педагогикалық ұжымның назарында қала береді.

Колледждің білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі – білім алушының тұлғасын қалыптастыру, оның негізгі және кәсіби құзыреттіліктерін дамыту, сондай-ақ танымдық іс-әрекетті ынталандыру үшін инновациялық білім беру технологияларын қолдану. Инновациялық әдістер білім алушылардың жеке қасиеттерін дамытуға көмектеседі.

Біздің колледж ұжымының негізгі міндеттері мыналарға бағытталған:

- кадрларды даярлау сапасын жақсарту;
- барлық мамандықтар бойынша модульдік-құзыреттілік тәсіл негізінде

- білім беру бағдарламаларын әзірлеу және енгізу;
- оқу процесіне заманауи технологияларды енгізу;
- оқыту барысында жаңа технологияларды пайдалану арқылы оқытудың сапасын арттыру.

Пән оқытушылары сабақ барысында әртүрлі жаңа технологиялар мен әдістерді қолданады:

- дамыта оқыту технологиясы;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- саралап оқыту технологиясы;
- зерттеу әдісі;
- ойын әдісі;
- деңгейлеп оқыту әдісі;
- проблемалық-ситуациялық әдіс және тағы басқалар.

Оқу процесінің білім беру қажеттіліктері мен талаптарына сәйкес колледждің арнайы және жалпы білім беру пәндерінің оқытушылары келесі оқыту технологиялары мен жаңа әдістерді пайдаланады: ақпараттық-коммуникативтік, интерактивті және жобалық оқыту, тұлғаға бағдарланған тәсіл, дәріс-семинар жүйесі, коммуникативтік-дамытушылық оқыту, сыни ойлау әдісі, проблемалық оқытудың модульдік технологиясы, «Қобыз» және «Дирижерлеу» пәндерін оқытуда Ж. Караев технологиясы, жеке даму мен кәсіби бағдарланған, мәдени-демалыстану пәндерін оқытуда ойын технологиялары, эвристикалық және қолданбалы оқыту әдістері. Бұл

технологиялар білім алушылардың білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Бағдарламаларды әзірлеу барысында еңбек нарығының талаптарын жақсы білетін жұмыс берушілер тартылды. Атап айтқанда, жұмыс орнында белгілі бір мамандықты меңгеру үшін қажетті дағдылар мен машықтар туралы жұмыс берушілердің пікірлері ерекше назарға алынды. «Барлық білім беру бағдарламалары МЖМБС және кәсіптік стандарттарға сәйкестігі бойынша сараптамадан өтеді, содан кейін олар Білім беру бағдарламаларының тізіліміне енгізіледі. Осылайша, білім беру бағдарламаларын сараптау қазіргі еңбек нарығының қажеттіліктері мен талаптарына сай келетін бағдарламаларды таңдауға мүмкіндік берді. 2024-2025 оқу жылында 10 мамандық 26 біліктілік бойынша Білім беру бағдарламасы мемлекеттік білім беру стандартына сәйкес, академиялық дербестікті ескере отырып, жұмыс берушінің қатысуымен кредиттік-модульдік технология негізінде әзірленді.

2024-2025 оқу жылы Әлеуметтік-мәдени қызмет мамандығының 5AB02150101 Әлеуметтік-мәдени қызметтің қолданбалы бакалавры біліктілігін ашып, негізгі орта білімнен кейін білім алушыларды қабылдадық. Алдағы уақытта «Интерьер дизайны» қолданбалы бакалавры біліктілігін ашуға жоспар құрып отырмыз.

Білім берудегі инновациялар студенттердің қызығушылығын арттырып, олардың танымдық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Қазақстанда білім беру жүйесіне жаңашылдық енгізу мақсатында «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасы жүзеге асырылуда, бұл оқытудың жаңа формаларын дамытуға көмектеседі.

Қорытындылай келе, оқытудағы инновациялық әдістер – бұл оқытушылардың, студенттермен қарым-қатынастың жаңа әдістері, олармен іскерлік ынтымақтастық ұстанымы және оларды өзекті мәселелердің қарастырылуы. Инновациялық әдістер – студенттердің өзін-өзі тұрақтандыруға мүмкіндік беретін әдістер. Ал өзін-өзі растау – мамандығынды дұрыс таңдаудың бір жолы. Сондықтан білім берудегі педагогикалық дәстүрлер мен инновациялар бір-бірін толықтырып, үйлесімді түрде дамуы қажет. Дәстүрлі педагогика білім берудің тұрақтылығын қамтамасыз етсе, инновациялар оның тиімділігін арттырады. Қазақстандағы білім беру жүйесі осы екі бағытты үйлестіре отырып, халықаралық стандарттарға сай дамуда. Яғни барлық мұғалімдер мен білім беру ұйымдары бұл процестерді теңдестірілген түрде пайдалана білуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. <https://abaiuniversity.edu.kz/docs/doctoranti/stambekova/diiser.pdf>
2. <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2022/05/10/statya-traditsii-i-innovatsii-v-obuchenii>
3. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669/history>

БІЛІМ АЛУШЫ ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Мадиева Г. К.

*Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы «Көкшетау қ.,
Ақан сері атындағы жоғары мәдениет колледжі» МКҚК
директордың оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары,
жалпы білім пәндерінің оқытушысы*

Қазіргі ортада болып жатқан қоғамдық үдерістер тұлғаның нақты әлеуметтік-мәдени ортада дамуына деген қызығушылықты арттыруда. Адамның өзінің нағыз мәнінен алыстауын еңсеру, қоғамның тарихи даму үдерісінде рухани дамыған тұлғаны қалыптастыру өзінен-өзі жүзеге аспайды, оған қоғамдық институттар, соның ішінде білім ошақтары тарапынан белгілі бір күш салуын талап етеді және бұл күш-жігер дамудың объективті әлеуметтік жағдайларын құруға, сондай-ақ әрбір тарихи кезеңде адамның рухани-адамгершілік жетілуіне ашылатын жаңа мүмкіндіктерді жүзеге асыруға бағытталады.

XXI ғасырдың басындағы біздің қоғамда жүріп жатқан өзгерістер көптеген мәселелерді, соның ішінде білім беру саласындағы проблемаларды ашып көрсетті. Қоғамдық құрылысты демократияландыруға деген қажеттілік жастардың әлеуметтік, өмірлік, шығармашылық жоғары белсенділігін тудырып отыр. Міне, сондықтан балалардың өзінің рухани өмірін «Ең жақсысы өзіме» қозғалысының үздіксіз үдерісінде жасауға деген қабілетін дамыту қазіргі заманғы білім берудегі басымдыққа айналды. Осыған байланысты қазіргі бала тұлғасын қалыптастыруды педагогикалық қамтамасыз ету мүмкіндіктерін іздестіру айрықша маңыздылыққа ие болуда.

Тұлғаны қалыптастырудың психологиялық аспектілері:

1. Психологиялық құрылым
2. Жас ерекшеліктері
3. Мотивация

Жасөспірімнің қазіргі өмірде дамуына жағдай жасау, оның мазмұндық күштерін ашу және жүзеге асыру міндеттері оқу үдерісін ұйымдастырудың жаңа тәсілдерін іздестіруге жағдай жасайды. Балалық, оқушы жасы – өзін-өзі бағалау және өзіндік қатынас қарқынды қалыптасатын жас, сондықтан әрбір баланың белгілі бір жас кезеңінде жүзеге асырылған табыстар деңгейі өте маңызды.

Білім алушының психикалық белсенділігінің табиғаты қоршаған әлемдегі және тұлғаның бойындағы жаңалықтардың, өзгерістердің, түрлендірулердің пайда болу жағдайларына негізделген, Өз құрылымында тұлғаның дамуға қабілеттілігі қоршаған әлемді қабылдау және өзін-өзі өзгерту қабілеттілігін көрсететін компоненттерді қамтиды.

Тұлға - әлеуметтік ұғым, ол адам бойындағы бар табиғи, тарихи нәрселерді білдіреді. Тұлға туа бітеді емес, мәдени және әлеуметтік даму нәтижесінде пайда болады. Тұлға - үлкен саналы жұмыс нәтижесінде өзінің өмірлік

ұстанымы қалыптасқан адам. Мұндай адам өзінің басқаға тигізетін әсерінің арқасында жәй ғана ерекшеленбейді, ол өзін айналасындағылардан саналы түрде ерекшелейді. Солай өз дербестігін көрсетеді. Тұлғаның тереңдігі мен байлығы оның әлеммен, басқа адамдармен байланысының тереңдігі мен байлығын білдіреді. Ал осы байланыстарды үзу, өзін-өзі оқшаулау оны құлазытады.

Тұлға - қоршаған ортаға белгілі бір көзқарасы бар, өзінің қарым-қатынасын саналы түрде орнататын адам.

Тұлға тек мақсат қоя алатын ғана емес, сондай-ақ өзін-өзі ұйымдастырушы жүйе. Оның зейіні мен әрекетінің объектісіне тек қоршаған орта ғана емес, оның «Мен» сезімінде көрініс табатын, оның өзі туралы түсінігі, өзін-өзі бағалауы, өзін-өзі жетілдіру бағдарламалары, өзінің кейбір сапаларын көрсетудегі қалыпты реакциялары, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі талдау және өзін-өзі реттеу қабілеттері жатады.

Тұлға болу дегеніміз не? Тұлға болу – бұл белсенді өмірлік ұстанымының болуы дегенді білдіреді. Тұлға болу – ішкі қажеттілігіне қатысты пайда болатын таңдауды жүзеге асыру, қабылданған шешімдердің салдарын бағалау және олар үшін өзінің және өзі өмір сүріп отырған қоғам алдындағы жауаптылығы дегенді білдіреді. Тұлға болу – бұл өзі мен өзгелерді үнемі жетілдіру, өзінің мінез-құлқын басқару, оны өз билігіне бағындыруға болатын тәсілдер мен әдістер қорын меңгеру деген сөз. Тұлға болып туылмайды – тұлға болып қалыптасады.

Білім берудің қазіргі заманғы жүйесі жағдайында тұлғаның қалыптасу үдерісі, білім алушы тұлғасын ұлттық және әлемдік мәдениет негіздеріне тарту технологияларын, механизмдері мен құралдарын қолдану, алға қойылған мәселелерді шешуде коммуникативті дағдыларды дамыту мақсатты, кешенді түрде жүруде.

Тұлғаны қалыптастыру компоненттері:

- * білім алушының зияткерлік саласының;
 - * эмоционалды-адамгершілік саласының;
 - * өзіне деген сенімділігі мен басқаларға толерантты қарым-қатынастарының;
 - * қоршаған ортаға, адамдарға, қоғамға жағымды қарым-қатынасының;
 - * іс-әрекет пен шешім қабылдаудағы дербестігінің;
 - * оқу, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі жетілдіру және т. б. өзара әрекетінің үдерісі.
- Қалыптастыру үдерісінде тұлғаға факторлардың келесі топтары әсер етеді:
- макрофакторлар – ел, мемлекет, қоғам, мәдениет;
 - мезофакторлар – этнос (ұлт), аймақтық жағдайлар, елді-мекен типі, бұқаралық ақпарат құралдары;
 - микрофакторлар – отбасы, әлеуметтік топ.

Өскелең ұрпақты тәрбиелеу адамдарды әрқашан толғандырып келген, бүгінде де толғандыруда, аталған мәселе бетбұрыс кезеңдерде ерекше өткір болады, себебі ол қоғам тарапынан адамға қойылатын талаптардың күрт өзгеруімен тығыз байланысты.

Тұлғаны қалыптастырудың маңызды механизмдерінің бірі – әлеуметтік рөлдерді қабылдау және игеру болып табылады. Дамудың белгілі бір сатысында

адам әлеуметтік рөлдерді ойнай бастайды, яғни өзінен айналасындағылар күтетін әрекеттер жиынтығын жүзеге асырып, белгілі бір әлеуметтік ұстанымды ұстай бастайды. Әлеуметтік рөлдер мен ұстанымдардың топтамасы алуан түрлі, мысалы – білім алушы, ер бала (қыз бала), спорттық команданың мүшесі, топ көшбасшысы, т.т.

Адамды әлдебір әрекет жасауға ынталандыратын белгілі бір мінез-құлық, түрткі нұсқаларын таңдау, сол мамандық таңдауды алайық, құндылықтар жүйесімен анықталады. Адамның басты өмірлік мақсаттарына қарап, оның тұлғасына баға беруге болады.

Берілген тұжырымдамаға сәйкес білім алушыларды тәрбиелеудің негізгі міндеттеріне:

1. білім алушылардың танымдық дербестігін сабақ үстінде де, сабақтан тыс уақытта да белсендендіру;

2. тұлғаның өзін-өзі анықтауға, өзін-өзі тәрбиелеуге деген ішкі қажеттіліктерін қалыптастыру және оны өздігінен жүзеге асыру жағдайларын жасау;

3. әлеуметтік рөлдердің объективті жүйесін толыққанды орындауға даярлығын қалыптастыру;

4. адамгершіліктік, экономикалық, экологиялық және коммуникативті мәдениетін қалыптастыру жатады.

Тәрбие мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруда төмендегідей әдістерді қолданған жөн:

- **диагностикалық әдістерге** зерделеу, бақылау, сұхбат, сипаттамаларды құрастыру жатады;
- **ұйымдастырушылық әдістер** – ұжымды және оны өздігінен басқару органдарын ұйымдастыру, рөлдерді реттеу, жауапты тәуелділікті реттеу;
- **қозғау салу әдістері** – бұл білім алушыларға тәрбиелік ықпалдарды қабылдауға, мұғалім қойған мәселелерді шешуге психологиялық даярлығын қалыптастыруды көздейтін әдістер – өзектендіру, психикалық ахуалды өзектендіру, сендіру, көзін жеткізу;
- **коммуникативті әдістер** – білім алушылармен тәрбиелік (өзара түсіністік, сенім, келісім және ынтымақтастық)
- **қалыптастырушы ықпал әдістері:** проблемалық тәрбиелік жағдаяттар құру, таным мен тәжірибені қалыптастыру;
- **үйлестіру және түзету әдістері:** білім алушыларға қойылатын бірыңғай талаптар тізу, түзету;
- **жетілдіру әдістері** - ғылым мен озық тәжірибенің жаңа жетістіктерін зерделеу; тәжірибелік және сынақ жұмыстары; нәтижелерді жинақтау.

Жоғарыда аталғандарды басшылыққа ала отырып, біз өз жұмысымызды аталған қағидаттар бойынша жоспарлаймыз. Әрбір жасөспірімді зерттеу мақсатында тестілеу мен тренингтарды, сауалнамаларды жиі өткіземіз. Білім алушылар өздері туралы көбірек білгенді ұнатады, сондықтан тестілеу мен тренингтерге үлкен зейін және қызығушылық танытады. Мысалы, білім

алушыларға «Менің құндылықтарым», «Сенің моральдық қағидаттарың қандай?», «Сен тыңдай аласың ба?», «Сенің дербестігің», «Сен досыңмен қандай қарым-қатынастасың?» атты сауалнамалар өткізіледі. Білім алушылармен тәрбиелік қарым-қатынас, сенім және ынтымақтастық атмосферасын орнату мақсатында «Қалай табысты болуға болады?», «Қалай бақытты болуға болады?», «Адамдармен қарым-қатынас жасау өнері», «Толерантты тұлға» деген тақырыптарда сұхбаттасу, пікір алмасу, дөңгелек үстелдер өткізілді.

Сонымен, тұлға әлеуметтік орта ықпалымен дами, бірегей жеке-бас ерекшеліктеріне ие бола отырып, жоғары деңгейлі бірлікті білдіреді. Психологиялық-педагогикалық әдебиетке жасалған талдау, тұлғаны қалыптастыру мәселесі, оқыту мен тәрбиелеудің «мәңгі» мәселесі ретінде айқын тарихи сипатқа ие екендігін көрсетіп отыр. Соған қарамастан бұл мәселені шешуде айтарлықтай тәжірибе жинақталған, қазіргі заманғы әлемнің дамуында әр баланы жылдам дамып жатқан әлемнің ақиқатына бейімделу механизмдері мен құралдарын әзірлеу қажеттілігімен және үйлесімді тұлға қалыптастырумен байланысты жаңа сапалы сипатқа ие болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аймағамбетов Т. Психология және педагогика: Білім алушы тұлғасын дамыту. Алматы: Республикалық баспа, 2010 ж.
2. Сәтбаев, Ә. Педагогикалық психология: Білім алушының тұлғалық дамуы. Астана: Қазақ университеті, 2015 ж.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ЛИТЕРАТУРЫ СТУДЕНТАМ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Каипназарова Л.А.

преподаватель общеобразовательных дисциплин, педагог-эксперт
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, города Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В статье рассматриваются различные педагогические технологии, используемые на уроках русского языка и литературы в колледже, а также особенности дифференцированного подхода в обучении студентов творческих специальностей.

В своём Послании народу Казахстана от 2 сентября 2024 года наш президент Касым-Жомарт Токаев отметил: «Объявляю 2025 год Годом рабочих профессий. За это время предстоит осуществить реформу системы технического и профессионального образования» [1].

Также в Послании говорится о совершенствовании системы образования, необходимости соответствия образовательной системы современным

требованиям и подготовке квалифицированных специалистов, об использовании при обучении новых технологий и инновационных направлений. Таким образом, инновационным технологиям в современной системе ТиПО придаётся большое значение.

В процессе подготовки специалистов в области искусства и культуры важную роль играет изучение гуманитарных дисциплин. В Высшем колледже культуры имени Акана серэ студенты первого курса специальностей 02151000 «Народное художественное творчество» (по видам), 02150900 «Социально-культурная деятельность» и 02120100 «Дизайн интерьера» изучают русский язык и русскую литературу в соответствии с рабочим учебным планом. На примере этих специальностей я хотела бы рассмотреть дифференцированный подход к обучению.

Согласно учебным планам, основанным на Государственном стандарте технического и профессионального образования, цель изучения дисциплины "Русская литература" заключается в том, чтобы познакомить студентов с богатством русской и мировой художественной литературы. Это обучение направлено на развитие их способности к эстетическому восприятию и оценке литературных произведений, а также явлений жизни, отраженных в них. В процессе изучения формируются эстетические предпочтения, потребности и гражданская позиция обучающихся. Данная дисциплина влияет на интеллектуальное и нравственное развитие личности, способствуя формированию гуманистического сознания и умению понимать себя и окружающих в различных сферах жизни.

Программа по русской литературе способствует формированию мировоззрения студентов, предоставляет возможность использовать информацию из различных областей: социально-культурной, социально-экономической, научно-технической и учебно-профессиональной, а также помогает ориентироваться в глобальном образовательном пространстве.

Наблюдение за контингентом, диагностика уровня базовых знаний по русской литературе на начальном этапе обучения, опросы выявили определённые различия интересов у обучающихся разных специальностей. Наиболее углубленный интерес к изучению русской литературы проявляют студенты отделения СКД, квалификация «Организатор массовых мероприятий, преподаватель». Исходя из этого, при равном количестве учебных часов, отведённых на изучение дисциплины, единой тематике обучения, мною применяется дифференцированное обучения для групп разных специальностей.

***Дифференцированное обучение** – это технология обучения, которая ставит своей целью создание оптимальных условий для выявления задатков, развития интересов и способностей обучающихся[2].*

Внешняя дифференциация обучения, в основу которой положено разделение обучающихся на группы по общим и специальным способностям, по интересам, по большей части – по проектируемой профессии.

Таким образом, для студентов рабочих специальностей («Дизайн интерьера», срок обучения 2 г. 10 мес.) характер обучения, выбор форм и методов работы на занятии ставят целью совершенствование коммуникативных

умений, речевых навыков в целом. Это практическая работа на занятиях, направленная на свободное говорение обучающимися, умение формулировать свои мысли, также подготовка устных выступлений, самостоятельная работа студента (в соответствии с методическими рекомендациями). Основными целями обучения русскому языку и литературе обучающихся квалификаций «Дизайнер интерьера», «Руководитель хореографического коллектива, преподаватель» являются: дальнейшее развитие и совершенствование способности и готовности к речевому взаимодействию и социальной адаптации, особенно, в связи с избранной профессией; повышение уровня речевой культуры, орфографической и пунктуационной грамотности.

Направленность преподавания для обучающихся специальности «Социально-культурная деятельность» (срок обучения 3 г. 10 мес.) имеет другую траекторию: работа с текстом, его литературный анализ, сравнительный анализ; изучение особенностей стили речи, выразительное чтение, театрализация. Особую популярность имеет дифференциация по склонностям и интересам обучающихся, которая проявляется в выполнении творческих заданий на занятиях или дома, индивидуальных заданиях любого другого формата, соответствующих интересам и тематике. Этот вид позволяет студентам проявить себя в определенной области знаний по своим способностям.

Применение в обучении широкого диапазона видов и форм индивидуализации позволяет разнообразить процесс. Чем больше их применяет преподаватель, тем выше интерес к изучению предмета у обучающихся. Только правильный подход к процессу обучения обеспечит качественный результат.

Примером могут служить задания для самостоятельной работы студентов.

Тема: Роман М.А.Булгакова «Мастер и Маргарита» (соответствует 11 классу школы; 2-й урок, на 1-м были изучены биография писателя, основная информация о романе (жанр, сюжетные линии, тематика и проблематика).

Для самостоятельной работы студентам были даны индивидуальные задания следующего характера (на выбор):

1. *Подготовить сообщение «Проявления мистики в жизни Булгакова и в романе».*
2. *Проследить за развитием одной из 3 сюжетных линий: Воланд и его свита в Москве 30-х годов XX века, Мастер и Маргарита, Понтий Пилат и Иешуа.*
3. *Характеристика героев (Мастер, Маргарита, Воланд и его свита).*
4. *Выразительное чтение монолога Маргариты (гл.19).*
5. *Подготовить информацию об экранизациях романа.*
6. *Рассказать библейскую легенду о казни Иисуса Христа.*

При выполнении подобных заданий каждый обучающийся оттачивает исследовательские навыки, поиска и фильтрации информации, критического мышления; здесь имеет место дифференциация по интересам и способностям. Таким образом, содержание образования, методы обучения, организационные формы имеют конкретную направленность, позволяющую студенту сосредоточиться на более специализированных знаниях и навыках в рамках

специальности.

Также принцип дифференцированного обучения осуществляется внутри групп в рамках каждой специальности (внутренняя дифференциация), её виды: по способностям (формы - задания различного уровня сложности, дозирование помощи педагога), уровневая дифференциация; дифференциация по индивидуальным психофизиологическим особенностям (преобладающий тип памяти, особенности мыслительных операций, темперамент и т.д.)

Внутренняя дифференциация учитывает индивидуально-типологические особенности обучающихся, когда разделение на группы может быть явным или неявным, состав групп меняется в зависимости от поставленной учебной задачи (выполнение блиц-презентаций, постеров, соревнования между микрогруппами, рефлексия).

Необходимо отметить, что в организации учебного процесса внешняя дифференциация может сочетаться с внутренней. Наряду с содержанием дифференциация обучения имеет и форму, в которой реализуется на практике. Это могут быть группы со стандартным или углубленным изучением предметов, профильные, факультативные занятия, включенные в учебный процесс задания различного уровня сложности и т.д.

Рисунок 1. Виды дифференциации.

Условиями успешной реализации дифференцированного подхода являются: диагностика учебной деятельности, демократизации учебного процесса (группы подвижны, есть свобода выбора); систематическая дифференциация заданий (только в этом случае будут результаты); использование дифференциации лишь на некоторых этапах урока (соблюдение права каждого на равные условия при восприятии нового материала).

На уроках литературы я использую дифференциацию на этапе подготовки к уроку, при анализе произведения, в домашних заданиях; часто это деление на группы с учётом характера учебного материала либо уровня творческих навыков.

Для эффективного достижения обучающих целей, наилучших результатов педагог должен уметь сочетать различные актуальные технологии обучения, среди которых технология развития критического мышления, информационно-

коммуникационная, педагогика сотрудничества, проектные, игровые.

Педагогика сотрудничества предполагает совместную развивающую деятельность, взаимодействие педагога и обучающихся, скреплённое взаимопониманием, партнёрскими отношениями и общими целями, совместным анализом хода и результатов этой деятельности. Данная технология также широко применяется мною в учебном процессе и играет важную роль при обучении студентов творческих специальностей. Важной частью педагогики сотрудничества являются диалог и взаимообогащение, творчество развитие личности, коллективизм, совместная деятельность.

Педагогу необходимо научиться принимать во внимание мнение абсолютно любого участника группы, даже категорично настроенного. Задача преподавателя при этом – помочь всем участникам договориться между собой и прийти к консенсусу. В качестве инструментов педагогики сотрудничества можно использовать геймификацию, беседу на острые социальные темы, дискуссию, обмен опытом, встречу с интересными людьми, поиск решений, мозговые штурмы и многое другое. Но чтобы успешно использовать данные инструменты, педагогу необходимо самому научиться мыслить комплексно, умело сочетая в своей практике все эффективные методики.

Для достижения необходимого результата, преподавателю необходимо применять в своей работе не только привычные методы и инструменты ведения занятий, но и проявлять инициативу, задействуя при этом творческое мышление и навыки коммуникации. Его задача – выстроить процесс обучения так, чтобы каждый участник был максимально в него вовлечен, не теряя при этом интереса и вдохновения.

Игровые технологии также весьма уместны при преподавании литературы, здесь используются следующие виды игр: сюжетные, деловые, имитационные, предметные, игры-драматизации. Эти игры возможно применять на любом этапе занятия, как при объяснении новой темы, усвоении знаний, так и на этапе рефлексии.

Компетентностный подход является отражением осознанной потребности общества в подготовке людей не только знающих, но и умеющих применить свои знания. Актуальны сегодня ключевые компетенции: общекультурные, учебно-познавательные, информационные, коммуникативные, социально-трудовые и компетенции личностного самосовершенствования.

Проектная работа также занимает значительное место в обучении гуманитарным дисциплинам, способствуя развитию исследовательских навыков, критического мышления и умений работать в команде.

Обучающимся всех специальностей для успешного овладения содержанием образования необходимо показать перспективу развития личности, владеющей грамотной речью и письмом, значимость правильной разговорной речи для успеха в социуме. Кроме этого, важно умение и желание преподавателя вызвать у студентов интерес к предмету, к конкретной теме занятия, «зажечь» блеск в его глазах, получить ответную реакцию. Ведь именно то, каким обучающийся выйдет из кабинета после занятия, является индикатором эффективности избранных педагогом методов и приёмов на

уроке. Согласно актуальным требованиям образования, занятия должны проводиться в разнообразных формах, с использованием современных технических средств обучения, инфографики, презентаций, слайдов. Это также занятия, различные по своей организационной структуре: семинары, работа в микрогруппах с текстами произведений, соревнования между группами на знание текста того или иного произведения, автора.

Таким образом, широкий круг инновационных технологий, в том числе, дифференцированный подход в обучении, успешно и эффективно решает задачи формирования личности, желающей мыслить и развиваться; обладающей навыками, необходимыми современному специалисту в любой сфере деятельности.

Список литературы:

1. https://egov.kz/cms/ru/articles/state_plan
2. <https://idl.buketov.edu.kz/baseupload/TanaIDLmaterials/materialsvideoLPV/MirzaE/em/page11.html>
3. Рыжова В.Н. Дифференциация обучения, как важный фактор познавательных интересов школьников. // Завуч.-2003.- № 8.-С. 23-25

МАТЕМАТИКА В ТВОРЧЕСКИХ ПРОФЕССИЯХ: ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ

Амзина С.К.

преподаватель общеобразовательных дисциплин, педагог-эксперт
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, город Кокшетау»,
при управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В данной работе рассматривается роль математики в образовательном процессе студентов, обучающихся по творческим направлениям. Основное внимание уделено развитию ключевых компетенций студентов творческих направлений — дизайнеров, музыкантов и танцоров. Приведены примеры практических задач, связанных с их профессией, а также рассмотрена важность внедрения искусственного интеллекта и различных программных софтов в образовательный процесс для расширения творческого потенциала обучающихся.

Ключевые слова: математика в искусстве, ключевые компетенции, практико-ориентированные задания, творческие способности, критическое мышление, дизайн интерьера, музыка, информационные технологии, межпредметные связи, функциональная грамотность, математическое моделирование, программные средства.

1. Введение.

В своей деятельности каждый современный преподаватель стремится к тому, чтобы студенты умели вступать в диалог, были понятыми, свободно

владели информационными технологиями, а также обладали способностью к самоопределению и самовыражению. Для достижения этих целей перед преподавателем стоит задача создать такие условия, в которых студенты смогут не только осваивать профессиональные навыки, но и развивать ключевые компетенции, необходимые для успешной деятельности в творческой профессии. Эти компетенции включают способность применять полученные знания и умения для решения реальных практических задач, что позволяет студентам эффективно действовать в профессиональной среде.

На первый взгляд математика и искусство часто воспринимаются как две противоположности, однако между ними существует тесная связь, проявляющаяся в различных аспектах творческой деятельности. Математика предоставляет дизайнерам, музыкантам, танцорам и другим творческим профессионалам инструменты для воплощения своих идей в реальности, обеспечивая гармонию, структуру и инновационные подходы в их работах. Можно сказать, что дисциплина «Математика» является мощным инструментом для развития ключевых компетенций обучающихся. На занятиях математики студенты не только улучшают свои навыки решения задач, но и развивают критическое мышление, творческие способности и коммуникативные навыки. Развитие указанных компетенций является важным элементом функциональной грамотности, обеспечивающим успешную адаптацию студентов в профессиональной и социальной среде[1].

Преподавание должно стимулировать художественное мышление, воображение и способность к самостоятельному художественному поиску, а также способствовать формированию индивидуального стиля и уникальной творческой личности.

2. Методы и подходы в обучении.

Для развития ключевых компетенций у обучающихся я применяю следующие инструменты: *практико-ориентированные задания, задания с экономическим содержанием, исследовательские задания, а также задачи, способствующие развитию творческих способностей и искусств*[2].

На занятиях математики в группе «Дизайнер интерьера» особенно полезны задания, направленные на применение математических принципов в реальной практике.

Пример 1. При изучении раздела стереометрии «Пространственные фигуры», можно спроектировать дизайн кухонного гарнитура. Первый шаг в дизайне кухонного гарнитура — это точное измерение кухни, которое включает в себя длину и ширину стен, высоту потолка, а также расположение окон и дверей. В этом процессе важно не только правильно рассчитать количество материалов, но и учитывать такие аспекты, как эргономика, дизайнерский вкус, человеческие пропорции, оптимизация размещения элементов, а также функциональность и удобство. Задание позволяет студентам применить математические принципы, такие как расчет площади и объемов, пропорции и симметрию для создания гармоничного и удобного пространства, а также подготовить эскиз гарнитура.

Данное задание также можно оформить в виде карточки, как показано на

рисунке 1. В ходе выполнения этого задания студенты не только знакомятся с новыми терминами, связанными с профессией дизайнера интерьера, но и развивают свои творческие способности, учась интегрировать математические расчеты в процесс творческого проектирования. Это способствует улучшению их навыков в проектировании и создании эстетически привлекательных, функциональных и удобных интерьеров[3].

Рисунок 1(Карточка с заданием)

Пример 2. На втором курсе в образовательной программе есть предмет "Музыкальная грамота", на котором студенты более углубленно изучают мир нот и готовят музыкальное произведение. Например, в разделе "Логарифмы" можно проследить связь нот с логарифмами. Оказывается, существует важное открытие Пифагора в области теории музыки[4]. Его необычность заключается в том, что сочетание звуков, издаваемых струнами, наиболее благозвучно, если длины струн музыкального инструмента находятся в правильном численном отношении друг к другу. Это означает, что с помощью логарифмов можно вычислить частоту герц любой ноты(рисунки 2) в любой октаве(рисунки 3) или

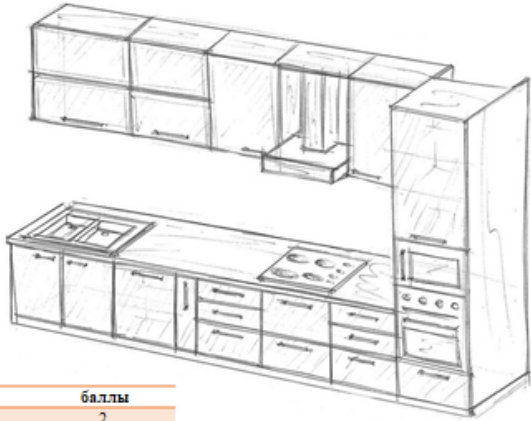
Задание 1. Проектирование кухонного гарнитура

Цель: формирование и развитие у студентов навыков проектного мышления, пространственного воображения, развитие навыка использования формул площади фигур.

Условия задачи: Спроектируете кухонный гарнитур, в комнату длиною 4 м.

Заполните таблицу:

№ п/п	Наименование	Длина, в см
Верхний ряд горизонтальных шкафов(слева на право):		
	Шкаф сушка	
	Рабочий шкаф	
	Рабочий шкаф	
	Рабочий шкаф	
Нижний ряд горизонтальных шкафов(слева на право):		
	Распашной шкаф под мойку	
	Рабочий шкаф	
	Выкатная корзина	
	Выкатные пеналы	
	Выкатные ящики по плиту	
	Выкатные пеналы	
	Общий шкаф-пенал под встроенную микроволновую печь и духовой шкаф	

Критерии оценивания	Обучающийся	баллы
Проектирование кухонного гарнитура, длиною комнаты – 4 м.	1.Правильно вычисляет площадь кухни	2
	2.Учитывает удобное расположение рабочих зон(варочная поверхность, мойка, холодильник)	2
	3. Эргономичность и функциональность	2
	4.Четкость и точность математических действий	4
Всего баллов		10

найти расстояние между ними.

Частота нот в герцах.

Ноты	Суббконтр- октава	Контр- октава	Большая	Малая	Первая	Вторая	Третья	Четвертая	Пятая
ДО	16,35	32,70	65,41	130,82	261,63	523,26	1046,52	2093,04	4186,08
ДО диез	17,32	34,65	69,30	138,59	277,18	554,36	1108,72	2217,44	4434,88
РЕ	18,35	36,71	73,42	146,83	293,66	587,32	1174,64	2349,28	4698,56
РЕ диез	19,45	38,89	77,78	155,57	311,13	622,26	1244,52	2489,04	4978,08
МИ	20,60	41,20	82,41	164,82	329,63	659,26	1318,52	2637,04	5274,08
ФА	21,83	43,65	87,31	174,62	349,23	698,46	1396,92	2793,84	5587,68
ФА диез	23,12	46,25	92,50	185,00	369,99	739,98	1479,96	2959,92	5919,84
СОЛЬ	24,50	49,00	98,00	196,00	392,00	784,00	1568,00	3136,00	6272,00
СОЛЬ диез	25,96	51,91	103,83	207,65	415,30	830,60	1661,20	3322,40	6644,80
ЛЯ	27,50	55,00	110,00	220,00	440,00	880,00	1760,00	3520,00	7040,00
ЛЯ диез	29,14	58,27	116,54	233,08	466,16	932,32	1864,64	3729,28	7458,56
СИ	30,87	61,74	123,47	246,94	493,88	987,76	1975,52	3951,04	7902,08

Рисунок 2(таблица частот)

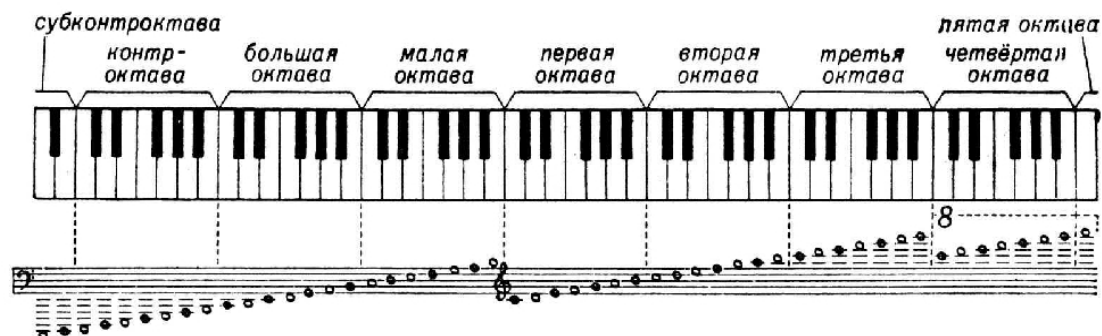

Рисунок 3 (расположение октав на пианино)

Задание. Вычислите, на сколько октав отличаются ноты?

Формула для нахождения разницы в октавах:

$$n = \log_2 \frac{f_2}{f_1}$$

где f_2 и f_1 - частоты нот.

Используйте данные:

$f_1 = 261,63$ Гц («До» первой октавы)

$f_2 = 523,26$ Гц («До» второй октавы)

Сколько октав между этими нотами?

$$n = \log_2 \frac{523,26}{261,63} = \log_2 2 = 1$$

Подобные практические задачи являются важным элементом формирования критического мышления у студентов. Однако в этом контексте следует отметить как положительные, так и отрицательные стороны. С одной стороны, студенты видят, как математика непосредственно связана с их будущей профессией, что значительно повышает их интерес к предмету и помогает понять его практическую значимость. С другой стороны, для преподавателя это создает определенные сложности, такие как необходимость адаптировать задания под различные уровни знаний студентов. Это может затруднить подготовку универсальных задач. Кроме того, решение практических задач обычно требует больше времени, чем выполнение традиционных теоретических упражнений, что, в свою очередь, может повлиять на общую эффективность учебного процесса.

3. Интеграция искусственного интеллекта в обучение.

Для студентов творческих профессий использование цифровых технологий и искусственного интеллекта в образовательном процессе значительно улучшает восприятие учебного материала, открывая новые горизонты для творчества и саморазвития. Например, с помощью интерактивных графиков и анимаций сложные математические примеры становятся более наглядными и доступными, что помогает лучше понять связи между искусством и наукой. Программы как GeoGebra, Desmos и Wolfram Mathematica позволяют визуализировать сложные идеи, что может вдохновить на создание новых художественных проектов.

Кроме того, искусственный интеллект может быть использован для автоматизации рутинных задач, что даёт студентам больше времени для творческих экспериментов и углублённого анализа. Программы типа Photomath и Symbolab помогают сократить время на вычисления, позволяя сосредоточиться на более важных аспектах искусства, таких как композиция, концептуальная разработка и визуальное восприятие.

Исследователь Абдуллаев Б.А. работающий в области образования, в своей статье **"Интеграция технологий в искусство: новые горизонты образования"** исследует о важности внедрения программных обеспечений в образовательный процесс, так как это способствует развитию творческого потенциала студентов, что позволяет им создавать более инновационные и глубокомысленные произведения в дальнейшем[5].

Вывод:

Развитие ключевых компетенций на уроках математики делает процесс обучения более осмысленным, практикоориентированным и творческим. Благодаря использованию современных технологий, межпредметных связей, реальных жизненных задач и элементов искусства, обучающиеся получают не только теоретические знания, но и практические навыки, которые способствуют развитию их творческого потенциала. Искусство, в свою очередь, помогает обучающимся воспринимать математику как инструмент для достижения своих целей как в творчестве, так и в профессиональной деятельности.

Список используемой литературы:

1. Н. В. Жукова. "Математика и функциональная грамотность"
2. Шевченко, И. В. (2019). Математика для профессионалов: Интеграция математики в различные профессии. Санкт-Петербург: Лань.
3. Джонсон, Д. "Математика в архитектуре и дизайне"
4. Джон П. Смарт. (2000). Математика и музыка: Как музыка отражает математические принципы.
5. Абдуллаев Б.А. - статья "Интеграция технологий в искусство: новые горизонты образования"

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИН ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЦИКЛА В СИСТЕМЕ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО, ПОСЛЕСРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Кажмуратова А. К.

преподаватель общеобразовательных дисциплин
*ГККП «Высший колледж культуры им Акана серэ, г Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В условиях современного общества, характеризующегося быстрыми изменениями в технологиях и требованиями к квалификации специалистов, методика преподавания дисциплин общеобразовательного цикла в системе технического и профессионального, послесреднего образования становится особенно актуальной. Данная тема охватывает вопросы интеграции общеобразовательных предметов с профессиональными навыками, что способствует формированию гармонично развитой личности и подготовке конкурентоспособных специалистов.

Залогом успешного развития любого общества является пристальное внимание и забота государства о системе образования. В наши дни особое значение приобретает техническое и профессиональное образование, формирующее среднее звено специалистов для различных отраслей экономики. {9}.

Целью развития системы среднего профессионального образования является обеспечение экономики страны квалифицированными кадрами, формирование кадрового потенциала, способного конкурировать со специалистами аналогичной квалификации на мировом уровне, для реализации задач роста и повышения конкурентоспособности казахстанской экономики. {9}

В современных условиях перед образовательными организациями, реализующими среднее профессиональное образование, стоит задача подготовки профессионально-компетентных специалистов, способных найти ответы на вызовы времени. Уровень освоения содержания предметов общеобразовательного цикла не только выступает в качестве квалификационного требования к современным специалистам во всех областях деятельности, но и становится условием формирования базы профессиональных компетенций. {10}

Методика преподавания дисциплин общеобразовательного цикла в системе технического и профессионального послесреднего образования представляет собой важную составляющую подготовки специалистов, которые должны обладать не только узкопрофильными знаниями, но и широкой культурной и образовательной базой. Актуальные вопросы, касающиеся этой темы, требуют особого внимания с учетом быстро меняющегося мира, экономических и социальных условий. {7}

Ниже представлена таблица, которая включает ключевые аспекты интеграции общеобразовательных и профессиональных дисциплин, а также использование современных образовательных технологий и компетентностного подхода. {7}

Таблица: Интеграция общеобразовательных и профессиональных дисциплин

Аспект	Описание	Методы и подходы
Цели образования	- Передача знаний, формирование критического мышления- Способность к анализу и синтезу информации	
Аспект	Описание	Методы и подходы
Критическое мышление и культурная грамотность	Формирование у студентов навыков критического анализа и понимания культурных контекстов.	Преподавание дисциплин: всемирная история, политология, философия, мировая литература.
Исторический и социокультурный контекст	Понимание исторической значимости явлений в области искусства и культуры.	Изучение культурных кодов и контекстов через общеобразовательные дисциплины.
Разнообразие методов преподавания	Использование интерактивных методов для вовлечения студентов в образовательный процесс.	Проектное обучение, практические мастер-классы, междисциплинарные курсы.
Развитие навыков саморегуляции и самоорганизации	Создание условий для самостоятельного изучения и анализа культурных феноменов.	Внедрение практических заданий и групповых проектов.
Компетентностный подход	Формирование практических умений, необходимых для	Разработка новых форм оценки, учитывающих результаты

Аспект**Описание**

успешной
профессиональной
деятельности.

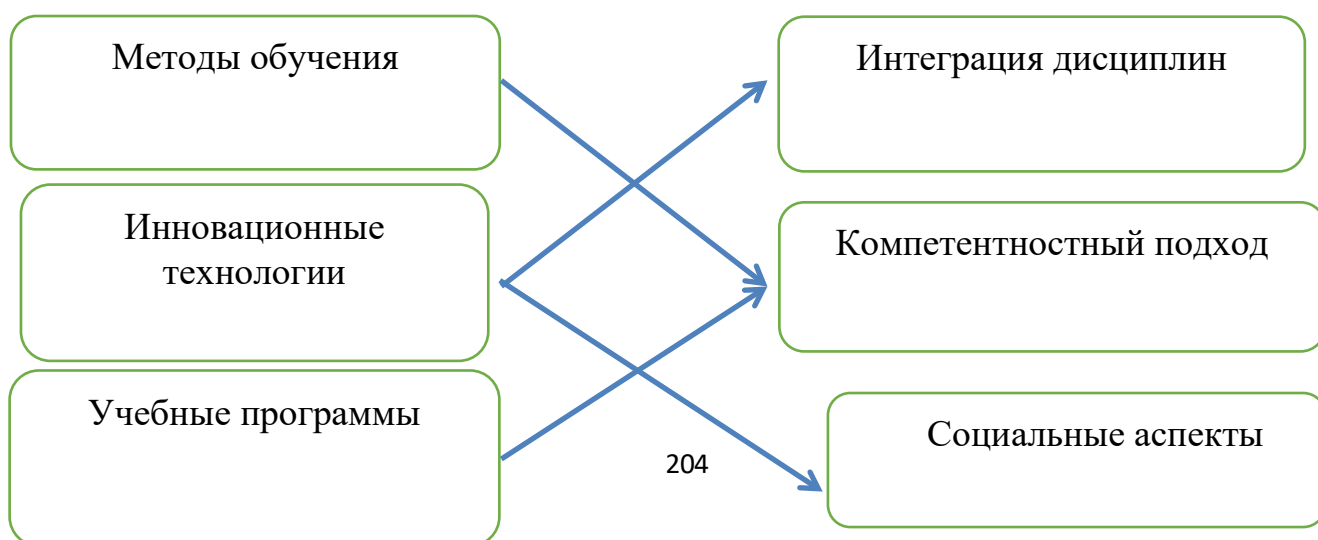
практических
занятий.

Можно выделить ключевые аспекты интеграции общеобразовательных и профессиональных дисциплин в системе технического и профессионального образования в области искусства и культуры. Вот таблица, которая иллюстрирует основные моменты:

Интеграция дисциплин	- Объединение общеобразовательных и профессиональных предметов - Применение комплексного анализа информации
Современные образовательные технологии	- Интерактивные методы обучения - Проектные работы - Мультимедийные ресурсы
Цифровизация образования	- Использование виртуальной и дополненной реальности - Наглядное представление учебного материала
Компетентностный подход	- Формирование теоретических знаний и практических умений - Оценка навыков через групповые проекты и лабораторные работы
Методы оценки	- Разработка новых форм оценки. Учет результатов итоговых тестов и навыков, полученных в процессе обучения

Эта таблица помогает визуализировать основные идеи и подходы к интеграции общеобразовательных и профессиональных дисциплин в области искусства и культуры. {4}

Схема: Взаимосвязь аспектов современного образования

К тому же влияние цифровых технологий на преподавание искусств и культурохранилищ становится все более очевидным. Использование мультимедийных ресурсов, виртуальных выставок и онлайн-курсов для изучения общеобразовательных дисциплин позволяет не только повысить интерес студентов, но также обогатить их образовательный опыт. Урок

по всемирной истории по теме «Крупнейшие музеи мира: сокровищница исторической памяти человечества. Роль музеев в исследовании и сохранении историко-культурного наследия народов мира.» был проведен в форме виртуальной экскурсии по музеям и выставкам. В данном уроке будет рассмотрено, как крупнейшие музеи мира, такие как Лувр, Британский музей и Эрмитаж, осуществляют свою деятельность, направленную на сохранение и популяризацию историко-культурного наследия. Мы обсудим их коллекции, выставки и научные проекты, которые способствуют углублению нашего понимания истории и культуры различных народов. Музеи становятся платформами для диалога, где культурные различия могут быть исследованы и оценены, тем самым способствуя глобальному взаимопониманию. Проведенный урок в таком формате помогают расширить представление студентов о возможностях и задачах, стоящих перед ними в профессиональной деятельности. Урок по всемирной истории на тему “Направления и стили искусства в контексте культурно-исторических процессов” представляет собой исследование взаимосвязи между развитием искусства и историческими событиями. В данном уроке рассматриваются различные художественные направления и стили, их эволюция и влияние на культуру общества в разные исторические эпохи. Особое внимание уделяется тому, как социальные, экономические и политические изменения отражались в искусстве и способствовали формированию уникальных художественных языков. {2}

Кроме того, важно учитывать, что методика преподавания дисциплин общеобразовательного цикла в области искусства и культуры должна быть соразмерна с уровнем подготовки студентов. На различных ступенях образования необходимо применять разные подходы к обучению. Например, на начальном этапе обучения акцент следует делать на основах теории и практики, в то время как на более продвинутом уровне внимание может быть сосредоточено на критическом анализе произведений искусства и культурных процессов. {3}

Наконец, одной из высоких целей системы технического и профессионального образования в области искусства и культуры является воспитание у студентов чувства ответственности за свои действия и осознание значимости культуры в жизни общества. Поэтому преподавание общеобразовательных дисциплин должно быть направлено не только на передачу знаний, но и на формирование активной гражданской позиции, что, в

свою очередь, способствует социализации молодого специалиста и его интеграции в культурную жизнь. {1}

Вопросы индивидуализации обучения и учета потребностей каждого студента также становятся все более актуальными. Преподаватели должны быть готовы адаптировать свои методики в соответствии с образовательными потребностями конкретной группы студентов, учитывать разный уровень подготовки, интересы и мотивацию. Это может включать в себя использование дифференцированных заданий, формирующее оценивание, а также развитие курсов с вариативным содержанием, которые позволяют студентам углублять свои знания в темах, представляющих для них наибольший интерес. {5}

Нельзя забывать и о важности взаимодействия между образовательными учреждениями и будущими работодателями. Совместные проекты, стажировки и практики помогают студентам получить не только теоретические знания, но и опыт работы в реальных условиях. Взаимодействие с предприятиями и организациями способствует более точному пониманию требований современного рынка труда и позволяет корректировать учебные программы в соответствии с их актуальными потребностями. " Таким образом, интеграция современных педагогических подходов и активное сотрудничество с работодателями становятся ключевыми факторами для подготовки квалифицированных специалистов, способных успешно адаптироваться к быстро меняющемуся рынку труда. {4}

Современные педагоги должны быть готовы встраивать инновационные методы и технологии в свои преподавательские практики, взаимодействовать с различными заинтересованными сторонами и развивать учебные программы, так чтобы соответствовать требованиям времени и обеспечить высокое качество образования для будущих специалистов. Следовательно, актуальные вопросы методики преподавания дисциплин общеобразовательного цикла в системе технического и профессионального образования в области искусства и культуры требуют комплексного подхода, который включает в себя как теоретическую подготовку, так и практическое взаимодействие с культурными феноменами. {5} Это позволяет не только формировать профессиональные навыки, но и развивать культурное сознание студентов, подготавливая их к успешной профессиональной деятельности в динамично развивающемся мире искусства и культуры. Исходя из этого, успешное образование в области искусства и культуры требует от всех участников процесса активного сотрудничества и готовности к изменениям. {8} Только через сотрудничество между образовательными учреждениями, работодателями и культурными организациями можно создать эффективную образовательную среду, способствующую формированию высококвалифицированных специалистов, готовых к вызовам современного мира. Важно помнить, что инвестиции в образование сегодня — это инвестиции в будущее культуры и искусства, которые будут определять облик нашего общества в ближайшие годы."

Список литературы :

1. Бабанский, Ю. К. (2004). *Педагогика: учебник для вузов*. Москва: Академия.

2. Громыко, А. И. (2010). *Методика преподавания предметов профессионального цикла в системе технического образования*. Санкт-Петербург: Питер.
3. Зимняя, И. А. (2004). *Педагогическая психология: учебное пособие*. Москва: Академический проект.
4. Кузнецов, В. И. (2015). *Интеграция общего и профессионального образования: теория и практика*. Москва: Издательство МГПУ.
5. Маслов, В. А. (2012). *Современные подходы к обучению в системе профессионального образования*. Алматы: Қазақ университеті.
6. Рыбаков, В. А. (2018). *Инновационные технологии в образовании: методические рекомендации*. Москва: Издательство РУДН.
7. Соловьев, Ю. Н. (2016). *Методология и методика преподавания в системе технического образования*. Москва: Инфра-М.
8. Шадриков, В. Д. (2011). *Психология и педагогика профессионального образования*. Москва: ТЦ Сфера.
9. Аубакирова, Г. М. (2020). *Техническое и профессиональное образование: вызовы и решения*. Алматы: Қазақ университеті.

ПРЕОБРАЗОВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: ПРЕИМУЩЕСТВА, НЕДОСТАТКИ И ВОЗНИКАЮЩИЕ ТРУДНОСТИ

Каримов М. А.

директор, преподаватель информатики, педагог-эксперт
ГКП на ПХВ Сарканский многопрофильный колледж

Банахович Д. С.

преподаватель информатики
ГКП на ПХВ «Сарканский многопрофильный колледж»

Аннотация

В статье исследуется значимость цифровых технологий в обеспечении равного доступа к качественному образованию в системе технического и профессионального обучения (ТиПО). Рассматривается влияние современных цифровых решений на доступность учебных материалов, устранение географических и социальных барьеров, а также содействие образовательному равенству. Особое внимание уделяется цифровым платформам, интерактивным ресурсам и дистанционному обучению, которые позволяют студентам получать знания независимо от их местоположения. Кроме того, анализируются актуальные вызовы, связанные с подготовкой педагогов и обеспечением кибербезопасности. В статье подчеркивается, что цифровые технологии являются важнейшим инструментом повышения качества и доступности образования в ТиПО.

Ключевые слова: цифровые технологии в образовании, доступ к

образованию, качество образования, техническое и профессиональное обучение (ТиПО), образовательные платформы, дистанционное обучение, цифровые навыки, интерактивные ресурсы, равенство в образовании, кибербезопасность в образовании, мультимедийные инструменты, цифровизация.

Сегодня возросла роль цифровой трансформации в образовании, которая становится важным фактором, меняющим сам подход к обучению и подготовке специалистов.

Цифровая трансформация в образовании – это не только внедрение современных технологий, но и глубокие изменения в структуре учебного процесса. Она включает в себя использование онлайн-платформ, цифровых ресурсов, интерактивных приложений, а также систем управления обучением. Это даёт возможность расширить доступ к знаниям, делает образование более гибким и персонализированным. Благодаря цифровым технологиям студенты могут обучаться в удобное время, получать доступ к информации из любой точки мира и находить ресурсы, которые соответствуют их уровню и потребностям.

С другой стороны, цифровая трансформация несёт и определённые вызовы. Например, проблема цифрового неравенства: не все учащиеся имеют равный доступ к технологиям и интернету. Кроме того, возникает вопрос о защите персональных данных и кибербезопасности, поскольку цифровые инструменты работают с большим количеством личной информации.

Цифровая трансформация в образовании – это необходимый и прогрессивный шаг, который требует продуманных решений и комплексного подхода. Внедряя новые технологии, важно учитывать как возможности, так и риски, чтобы сделать образование более доступным, качественным и современным.

Плюсы цифровой трансформации

Доступность знаний: материалы доступны онлайн, в том числе для самостоятельного изучения.

Основными преимуществами цифровой трансформации в образовании является её вклад в доступность знаний. Цифровая трансформация позволяет сделать учебные материалы доступными онлайн, что даёт возможность обучающимся изучать их в любое время и в любом месте. Студенты могут находить информацию, обучающие видео, статьи и интерактивные материалы в интернете, что особенно полезно для самостоятельного изучения. Благодаря этому, каждый ученик может учиться в своём темпе и глубже изучать интересующие его темы.

Кроме того, цифровая доступность важна для создания равных возможностей. Благодаря онлайн-курсам и образовательным платформам студенты из удалённых регионов или из менее обеспеченных школ получают доступ к тем же материалам и программам, что и их сверстники в крупных городах. Это помогает уменьшить образовательное неравенство и делает образование более инклюзивным.

Доступность знаний через цифровые технологии – это один из самых

ценных аспектов цифровой трансформации, который расширяет возможности для всех учащихся.

Персонализация обучения: платформы позволяют адаптировать содержание под уровень знаний и интересы студентов.

Одно из ключевых преимуществ цифровой трансформации в образовании – это персонализация обучения.

Благодаря современным образовательным платформам мы можем адаптировать учебные материалы под уровень знаний и интересы каждого студента. Вместо того чтобы придерживаться единого подхода для всех, цифровые технологии позволяют учитывать индивидуальные потребности учащихся, предлагая задания и материалы, которые подходят их темпу обучения и стилю восприятия. Например, те, кто быстрее осваивает материал, могут получать дополнительные задания, а тем, кто нуждается в более подробном объяснении, доступны специальные интерактивные уроки и обучающие видео.

Кроме того, персонализация помогает студентам оставаться мотивированными. Когда материал адаптирован под их интересы, учебный процесс становится более увлекательным и полезным. Платформы также могут предлагать тесты, чтобы понять, где студенту нужна помощь, и, соответственно, скорректировать программу.

Персонализированное обучение даёт возможность каждому ученику раскрыть свой потенциал и осваивать материал наиболее эффективным для него способом.

Развитие цифровых навыков: учащиеся приобретают востребованные навыки работы с цифровыми технологиями.

Развитию важных навыков работы с технологиями у учащихся способствует цифровая трансформация образования.

В современном мире умение работать с цифровыми инструментами становится необходимым в любой профессии. Школы и колледжи, внедряя технологии в учебный процесс, помогают студентам развивать эти навыки с раннего возраста. Работая с онлайн-платформами, цифровыми ресурсами и интерактивными программами, студенты учатся эффективно искать и обрабатывать информацию, развивают навыки работы с различными приложениями и учатся ориентироваться в цифровой среде.

Цифровые навыки, которые приобретают студенты, включают не только технические знания, но и такие важные компетенции, как цифровая грамотность, критическое мышление и навыки общения в онлайн-среде. Они становятся более подготовленными к современному рынку труда, где эти компетенции высоко ценятся.

Развитие цифровых навыков – это один из важных аспектов цифровой трансформации, который делает образование более практичным и актуальным для современных реалий.

Интерактивные формы обучения: использование видео, тестов, симуляторов и игр повышает вовлечённость и мотивацию.

Интерактивные формы обучения — это методы, которые активно

вовлекают учащихся в учебный процесс, делая его более интересным и продуктивным. Использование таких инструментов, как интерактивные доски, онлайн-тесты, симуляторы и образовательные игры, позволяет студентам не просто слушать и запоминать, но и участвовать, экспериментировать и применять знания на практике. Например, интерактивные тесты сразу дают обратную связь, что помогает лучше усвоить материал и исправить ошибки.

Эти формы обучения также повышают мотивацию учащихся, так как делают занятия более динамичными и увлекательными. Студенты становятся активными участниками процесса, что развивает их критическое мышление и аналитические способности. Более того, интерактивные методы помогают учитывать индивидуальные стили обучения, делая образование доступным и интересным для всех.

Таким образом, интерактивные формы обучения — это эффективный инструмент, который помогает сделать процесс обучения более глубоким, увлекательным и продуктивным.

Минусы цифровой трансформации

Наряду с преимуществами цифровой трансформации хотелось бы отметить и минусы цифровой трансформации в образовании, которые стоит учитывать.

Зависимость от техники и интернета: проблемы с доступом могут нарушить процесс обучения.

Одна из главных проблем – зависимость от техники и интернета. Любые сбои в подключении или технические неисправности могут нарушить процесс обучения, особенно если значительная часть материала и заданий предоставляется онлайн. Доступ к качественной технике и стабильному интернету также не всегда возможен для всех учеников, что создаёт неравенство в условиях.

Проблемы с мотивацией и концентрацией: недостаток личного общения может снижать вовлечённость.

Недостаток личного общения может снижать мотивацию и концентрацию. Цифровая среда не всегда позволяет установить такие же тесные связи между учителями и учениками, как при очных занятиях. Это может повлиять на вовлечённость студентов и их интерес к учебе.

Кибербезопасность и конфиденциальность: угрозы нарушения конфиденциальности данных учащихся и преподавателей.

Кибербезопасность и конфиденциальность данных — ещё один важный вызов. Образовательные платформы собирают множество личной информации, и есть риск её утечки. Обеспечение защиты данных требует дополнительных мер со стороны образовательных учреждений.

Увеличение экранного времени: негативное воздействие на здоровье, особенно на зрение и психическое состояние. Наконец, увеличение экранного времени оказывает влияние на здоровье. Долгое нахождение за компьютером может негативно влиять на зрение, а также на психическое состояние студентов, особенно если у них нет должной физической активности и перерывов.

Таким образом, цифровая трансформация, несмотря на свои плюсы, нуждается в продуманном подходе, чтобы минимизировать эти риски и создать комфортные условия для обучения.

Новые вызовы

Говоря о новых вызовах, с которыми мы сталкиваемся в процессе цифровой трансформации образования, хотелось бы отметить следующее:

Подготовка преподавателей: необходимость обучения преподавателей для работы с новыми технологиями и платформами.

Во-первых, это подготовка преподавателей. Чтобы эффективно работать с новыми технологиями и образовательными платформами, учителям необходимо проходить обучение. Освоение цифровых инструментов требует не только технических навыков, но и умений адаптировать педагогические методы к новым форматам. Без такой подготовки цифровая трансформация может терять свою эффективность.

Обеспечение равного доступа: важно решить проблему цифрового неравенства, предоставляя равные условия всем студентам.

Важной задачей остаётся обеспечение равного доступа к образовательным ресурсам для всех учащихся. Не у всех студентов есть доступ к компьютерам, интернету и необходимым программам, что создаёт цифровое неравенство. Для успешной трансформации необходимо предоставлять равные условия для всех, иначе мы рискуем усилить образовательное неравенство.

Разработка новых методик оценки: объективная оценка знаний в цифровой среде требует разработки новых методов тестирования и контроля.

В цифровой среде становится сложно объективно оценивать знания, особенно в условиях удалённого обучения. Нам нужно разрабатывать современные методы тестирования и контроля, которые смогут учесть индивидуальные особенности учащихся и минимизировать возможность нечестного поведения.

Этика и данные: обеспечение этического использования данных студентов и преподавателей.

В цифровой среде возникает вопрос защиты и этического использования личных данных студентов и преподавателей. Мы должны обеспечить конфиденциальность и безопасность данных, а также прозрачность их использования, чтобы сохранить доверие к образовательным платформам.

Эти вызовы требуют внимательного подхода и новых решений, чтобы сделать цифровое образование доступным, этическим и эффективным для всех.

Цифровая трансформация предоставляет новые возможности, но также требует пересмотра подходов и адаптации образовательной системы.

Важно учитывать все плюсы, минусы и вызовы, чтобы создать эффективную и доступную образовательную среду для студентов.

В заключение можно отметить, что цифровая трансформация открывает перед образовательной системой множество новых возможностей, таких как доступ к интерактивным ресурсам, персонализированное обучение и развитие цифровых навыков у учащихся. Однако она также ставит перед нами задачи, которые требуют пересмотра традиционных подходов и адаптации

образовательной системы. Важно учитывать не только преимущества, но и потенциальные недостатки и вызовы, такие как необходимость равного доступа к технологиям, подготовка педагогов и защита данных студентов.

Только при внимательном и сбалансированном подходе к этим аспектам мы сможем создать эффективную, доступную и безопасную образовательную среду, которая будет отвечать требованиям современности и поможет студентам развиваться в условиях цифрового мира.

Список литературы:

4. Биленко П.Н., Блинов В.И., Дулинов М.В., Есенина Е.Ю., Кондаков А.М., Сергеев И.С. под науч. ред. Блинова В.И. Дидактическая концепция цифрового профессионального образования и обучения. Москва, 2019
5. Гэйбл Э. Цифровая трансформация школьного образования. Международный опыт, тренды, глобальные рекомендации. Москва, 2019
6. Кузьмина М.В. Формирование цифровой грамотности обучающихся: Методические рекомендации для работников образования в рамках реализации Федерального проекта «Цифровая образовательная среда». Киров, 2019.
7. Сагалиева Ж.К., Есекешова М.Д., Жусупова А.А., Э.Ш. Кочкорбаева Цифровая педагогика в образовательном пространстве. Алматы, 2020

КРОСС-ДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ

Актаева А. Е.

заместитель директора по учебно-методическому объединению,
преподаватель общеобразовательных дисциплин, педагог-исследователь
*ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау» при
управлении образования Акмолинской области*

Аннотация

В статье рассматривается кросс-дисциплинарное обучение как один из ключевых подходов в современном образовании. Автор анализирует преимущества междисциплинарного подхода в преподавании химии и профессиональных модулей специальности «Дизайн интерьера». Особое внимание уделяется практическим аспектам применения кросс-дисциплинарного обучения в процессе подготовки студентов к реальным профессиональным вызовам.

Ключевые слова: кросс-дисциплинарное обучение, интеграция, химия, профессиональные модули

Современная образовательная система Казахстана требует от педагогов разработки новых подходов, направленных на формирование целостного и междисциплинарного мировоззрения у обучающихся. В условиях постоянного

усложнения социальных и профессиональных задач, преподаватели должны предоставлять обучающимся возможность видеть взаимосвязи между разными областями знаний и развивать способности к решению комплексных задач. Одним из эффективных подходов является кросс-дисциплинарное обучение, которое предполагает интеграцию знаний из разных дисциплин для достижения единой образовательной цели.

Кросс-дисциплинарное обучение особенно важно для педагогов общеобразовательных дисциплин в системе технического и профессионального образования (ТиПО). Это связано с противоречиями между требованиями к профессиональной подготовке и состоянием общеобразовательной подготовки, а также между предметным подходом и необходимостью формирования целостного восприятия окружающего мира.

Актуальность темы подтверждается изменениями в содержании образования, проводимых в Республике Казахстан, и внесением изменений в Государственный общеобязательный стандарт технического и профессионального образования, где указано, что «Перечень и объем общеобразовательных дисциплин определяется с учетом профиля специальности по направлениям: технико-технологическое, педагогическое, художественно-технологическое, социально-экономическое, аграрно-технологическое, общественно-гуманитарное» (Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 6 июня 2023 года № 161) [1].

В контексте выжеизложенного, становится понятным, что условием организации качественного обучения в ТиПО является разработка нового содержания интегрированно-дифференцированного обучения и соответствующих ему методик организации учебного процесса.

Таким образом, цель данного исследования заключается в изучении методик, направленных на повышение эффективности химического образования в колледже через призму профессиональных модулей.

Для достижения цели исследования можно выделить следующие задачи:

- повышение научно-теоретического уровня преподавания химии с акцентом на профессиональные навыки;
- применение разнообразных методов обучения для повышения мотивации студентов к изучению общеобразовательных дисциплин в соответствии с их будущей профессией;
- оценка практической значимости интеграция химии с профессиональными модулями, влияние на понимание и восприятие материала студентами;
- сбор и анализ данных для оценки эффективности новых методик;
- разработка рекомендаций по улучшению преподавания химии в колледжах.

Теоретической основой опыта являются:

- теории интеграции и дифференциации в педагогике общеобразовательной и начальной профессиональной подготовки (В.Г.Ананьев, А.П.Беляева И.Ю.Алексашина и др.);
- теория проблемного обучения (М.И.Махмутов, И.Я.Лернер и др.);

- теория и методика развивающего обучения (В.В.Давыдов, Ш.А.Амонашвили, Д.Б. Эльконин, Л.С.Выготский, Л.В.Замков и др.);
- теория проблемно-интегрированного обучения в химии (Н.Е.Кузнецова, М. А. Шаталов и др.) [2].

Исследования в области интеграции химии и специальных дисциплин, особенно в контексте экологического дизайна и устойчивого развития рассматриваются в трудах казахстанских ученых Райсхановой Г.С., Сулейменовой Г., Кенжебаева А., Тлеубердиевой А. [3].

ГККП «Высший колледж культуры имени Акана серэ, г. Кокшетау» при управлении образования Акмолинской области осуществляет подготовку кадров по 10 специальностям сферы искусства и культуры, среди которых «Дизайн интерьера», «Дизайн одежды», «Социально-культурная деятельность (по видам)», «Народное художественное творчество (по видам)» и др. В соответствии с ГОСО преподавание химии в Высшем колледже культуры имени Акана серэ осуществляется на основе типовой учебной программы «Химия» художественно-технологического направления. Применение кросс-дисциплинарного подхода в обучении химии позволяет студентам высшего колледжа культуры изучать сложные химические явления через призму профессиональных модулей, что способствует развитию критического мышления и вовлечению в решение реальных задач, связанных с будущей профессией.

Для успешной реализации кросс-дисциплинарного обучения важно отметить, что работа по осуществлению интеграции должна проводиться систематически и целенаправленно. Благодаря целенаправленности у обучающихся формируется устойчивый интерес к предмету, который тесно связан с их будущей профессией. Это, в свою очередь, повышает сознательность усвоения учебного материала и, следовательно, качество знаний.

Содержание, объем, время и способы использования знаний из специальных дисциплин или профессиональных модулей в процессе изучения химии можно определить только на основе тщательного планирования. С целью определения соответствия содержания курса химии и профессиональных модулей, необходимо провести детальный анализ типовой учебной программы по химии и образовательных программ по специальности, литературы и анкетирование преподавателей специальных дисциплин. Это позволяет выявить межпредметные связи между химией и профессиональными модулями. На основе проведенного анализа можно составить таблицу взаимосвязи между разделами и темами дисциплины «химия» и результатами обучения профессиональных модулей.

Фрагмент перечня тем, разделов и вопросов, имеющих приоритетное значение для будущих специалистов дизайна, приведен в таблице 1.

Таблица 1. Отражение профессиональной направленности в отдельных темах дисциплины «Химия» при подготовке обучающихся по специальности «Дизайн интерьера» (фрагмент)

Раздел и тема дисциплины «Химия»	Компонент профессиональной направленности	Наименование профессионального модуля	Результаты обучения
1	2	3	4
Раздел 4. Химия вокруг нас. Углерод и его соединения. Тема: Общая характеристика металлов и неметаллов.	Металлические порошки и минеральные пигменты	ПМ 1. Применение теории дизайна и цветоведения в художественно-оформительских работах	РО 2. Применять теорию цвета при создании цветовых гармоний
Раздел 4. Химия вокруг нас. Углерод и его соединения. Тема: Жиры. Мыла	Масла, применяемые в живописи	ПМ 3. Выбор и применение материалов, техники и технологии для решения художественно-изобразительных задач	РО1. Применять различные техники живописи
Раздел 4. Химия вокруг нас. Химия Земли. Тема: Элементы 2 (II A) группы	Соединения кальция в природе. Известняк. Гипс. Мрамор.	ПМ 7. Владение подбором необходимых материалов для конструирования, моделирования и художественного оформления проектов	<u>Материаловедение</u> РО 1. Знать особенности природных материалов (основные свойства строительных материалов)
Раздел 4. Химия вокруг нас. Углерод и его соединения. Тема: Высокомолекулярные соединения	Полимеры. Пластмассы	ПМ 7. Владение подбором необходимых материалов для конструирования, моделирования и художественного оформления проектов	<u>Материаловедение</u> РО 3. Знать особенности искусственных материалов (полимеры, пластмасса).

Интеграция предмета «химия» с профессиональными модулями предполагает:

- устранение дублирования в процессе изложения учебного материала;
- усиление важности профессиональной направленности дисциплины «химия»;
- преодоление мозаичности и фрагментарности знаний обучающихся, что обеспечивает овладение ими комплексным знанием, системой универсальных человеческих ценностей;
- формирование системно-целостного взгляда на мир [4].

Основные методические приемы обучения, применяемые для интеграции химии и профессиональных модулей, направлены на:

- формирование навыков применения знаний в производственных ситуациях;
- погружение студентов в профессиональную деятельность;
- развитие ценностного отношения к будущей профессии;

Ключевые направления и формы обучения включают:

1. Разработка творческих заданий с профессиональной направленностью.
2. Решение профессионально ориентированных задач контекстных, с историко-искусствоведческим содержанием).
3. Создание профессионально-ориентированных презентаций.
4. Защита интегрированных проектов (творческих, информационных, исследовательских, практико-ориентированных).
5. Проведение интегрированных учебных занятий.

Основные принципы обучения:

1. Обучать студентов искать различные пути достижения целей и выбирать наилучший.
2. Обеспечивать достаточное количество пособий и упражнений для тренировки творческих навыков.
3. Стимулировать задавать необходимые вопросы и самостоятельно определять задачи.
4. Обучать оценивать идеи по их последствиям.
5. Вознаграждать оригинальные идеи и подчеркивать ценность творческого процесса.
6. Поощрять нахождение решений в нестандартных ситуациях и проявление настойчивости.
7. Предлагать составлять план поиска решений, осознавая свои знания и их взаимосвязь.
8. Избегать поспешного навешивания ярлыков и принятия решений, что может привести к потере гибкости мышления.

Эти подходы способствуют более глубокому пониманию химии и ее связи с профессиональными модулями, что в свою очередь повышает качество образования студентов.

Рекомендации по применению кросс-дисциплинарного подхода при подготовке специалистов могут включать следующие направления:

- преподавателям общеобразовательных дисциплин в организациях ТиПО следует четко определить цели интеграции предмета с профессиональными модулями. Это позволит создать ясную основу для дальнейшей работы. Важно провести тщательный анализ образовательных и учебных программ и материалов, чтобы выявить межпредметные связи и возможности для интеграции;

- включение студентов в практические задания, отражающие реальные производственные ситуации, поможет им применять теоретические знания на практике и развивать профессиональные навыки. Кроме того, необходимо стимулировать студентов развивать положительное отношение к своей будущей профессии. Обсуждение важности межпредметных связей и их влияния на профессиональную деятельность будет способствовать формированию ценностных отношений;

- регулярная обратная связь от студентов и рефлексия помогут корректировать подходы и улучшать качество обучения. Преподаватели также должны активно участвовать в семинарах и тренингах по методике интеграции, что позволит обмениваться опытом с коллегами и находить новые идеи;

- одним из немаловажных условий успешной интеграции является создание комфортной и поддерживающей атмосферы в группе, где студенты могут свободно выражать свои идеи и мнения. Это способствует развитию креативности и уверенности в себе. Важно также разработать систему оценки, которая будет учитывать как теоретические знания, так и практические навыки студентов, что поможет объективно оценить эффективность внедряемой методики.

Следуя этим рекомендациям, педагоги смогут успешно интегрировать дисциплину с профессиональными модулями, что приведет к более глубокому пониманию предмета и повышению интереса студентов к обучению.

Заключение

В результате проведенного анализа можно сделать вывод, что данная система работы способствует:

- повышению мотивации студентов к изучению общеобразовательных дисциплин;

- активизации учебного процесса, так как студенты развивают способность к самостоятельной аналитической и оценочной работе с информацией различного типа и сложности.;

- развитию способности к самостоятельной аналитической и оценочной работе с информацией любого вида и разного типа сложности;

- ориентации студентов на будущую профессию;

- созданию условия для повышения социальной и профессиональной компетенции студентов.

При таком комплексном подходе к изучению химии и профессиональных модулей возрастает эффективность химического образования в колледже. У студентов формируется умение применять полученные знания и опыт в новых и нестандартных ситуациях, а также способность самостоятельно осваивать новые знания с учетом имеющегося опыта и обратной связи с окружающей

профессиональной и социальной средой. В результате, достигается формирование необходимых профессиональных компетенций, что является важным шагом на пути к успешной карьере.

Список литературы:

1. Государственный общеобязательный стандарт технического и профессионального образования.
2. Шаталов М.А. Система методической подготовки учителя химии на основе проблемно-интегративного подхода: Санкт-Петербург, 2004 г.
3. Райсханова Г.С. Метод системного подхода в обучении химии. /Учебно-методическое пособие «Формирование системно-творческого мышления при обучении химии» // Международный бюллетень ФЕ – П, Франция, 2010.
4. Соколова М.Г. Интеграция химии и спецдисциплин в ССУЗе: журнал «Инновационное развитие профессионального образования», 2013 г.

Щербакова О.С.	МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ИМПРОВИЗАЦИИ И ВАРИИРОВАНИЯ У УЧАСТНИКОВ УЧЕБНОГО ФОЛЬКЛОРНОГО КОЛЛЕКТИВА	12
Султанов Д. Р. Шевчук А. А.	МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИЗУЧЕНИЯ ОРИГИНАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ДЛЯ БАЯНА	16
Прокопова Н. Л.	ИНТОНАЦИОННО-МЕЛОДИЧЕСКАЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОСТЬ КАК АКТУАЛЬНЫЙ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ВОПРОС ОБУЧЕНИЯ СЦЕНИЧЕСКОЙ РЕЧИ	22
Иванова Т.В.	ИНКЛЮЗИВНЫЕ ПРАКТИКИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ	26
Шибицкий В.В.	РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В АДАПТАЦИИ ПЕРВОКУРСНИКОВ И ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ	30
Оркина И.Ф.	ПУТИ РЕШЕНИЯ ТЕССИТУРНЫХ ПРОБЛЕМ ПРИ ПЕРЕЛОЖЕНИИ БАЯННОГО РЕПЕРТУАРА ДЛЯ АККОРДЕОНА	32
Фомина А. А.	ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА «ДОКУМЕНТОВЕДЕНИЕ»	38
Мурзина Е.И.	УПРАВЛЕНИЕ РЕАЛИЗАЦИЕЙ СОЦИАЛЬНО- КУЛЬТУРНЫХ ПРОЕКТОВ	41
Ступак А.В.	МЕТОДИКА РАБОТЫ НАД ПОСТАНОВОЧНЫМ ПЛАНом ТЕАТРАЛИЗОВАННОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ВЫПУСКНОЙ КВАЛИФИКАЦИОННОЙ РАБОТЫ	45
Михальченко А.А.	СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНАЯ ПРОГРАММА ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	51
Декембаева Н. К.	ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ - ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУДА АРТТЕРАПИЯНЫҢ РОЛІ	58
Кушпаева Г. Б.	СРЕДА КАК УСЛОВИЕ И ЦЕЛЬ ИННОВИРУЕМОЙ СИСТЕМЫ	68
Ракитянская О.Н. Асанова М. В.	СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ В ОБЛАСТИ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА	73
Тәуекелова Г. Е.	ХОРЕОГРАФИЯЛЫҚ ӨНЕР ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДЕНСАУЛЫҚТЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ МАҢЫЗЫ	76

Доспанова С. М.	ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ – БУДУЩИХ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ХОРЕОГРАФИЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ В РАМКАХ ЧЕМПИОНАТА WORLDSKILLS	79
Әкім Д. Н.	ДЕФИЦИТ МЕТОДИЧЕСКОГО ОСНАЩЕНИЯ ПРОЦЕССА СОЗДАНИЯ ИНСЦЕНИРОВКИ	84
Максимова З. Б.	СТУДЕНТТЕРДІҢ МУЗЫКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ДАМУ	89
Чалабова Э.Л.	ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО СТУДЕНТОВ- ИНСТРУМЕНТАЛИСТОВ	91
Бозжигитова Ж.Т.	ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ	96
Кожаметова С. Т.	МУЗЫКА БАЛАНЫҢ ЖЕКЕ БАСЫН ДАМУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	101
Бакубаева Д. Т.	МУЗЫКАЛЫҚ ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА ҚЫЗЫҚТЫ ОЙЫН-САУЫҚТАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ	103
Даулеткалиева Г. К.	КІТАПХАНА ІСІ: ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАР	107
Мукашева Ш.Б.	ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЭВОЛЮЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОНЫ КІТАПХАНАЛЫҚ-АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТТЕ ҚОЛДАНУ	110
Муханбетчина К.С.	КІТАПХАНАЛЫҚ КАДРЛЫҚ РЕСУРС	116
Токтарова Г. А.	ЖАҢАШЫЛ МАМАН-КІТАПХАНАДАҒЫ АПГРЕЙДИНГКЕ ҚАДАМ	119
Смакова С. Ж.	КІТАПХАНАЛАРДА МАРКЕТИНГТІК ҚЫЗМЕТТІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ	122
Абдихаева Ф.Ж.	НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА-ОРГАНИЗАТОРА К ФОРМИРОВАНИЮ КУЛЬТУРЫ ДОСУГА ШКОЛЬНИКОВ	125
Бронников Д.В.	ПРИМЕНЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО СПЕЦИАЛЬНЫМ ДИСЦИПЛИНАМ	133
Титовский Д.В.	ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ И ПОДХОДЫ В ПРОЦЕССЕ ТВОРЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ	137
Рыбакова Г.А.	ФЕСТИВАЛИ КАК СТАРТОВАЯ ПЛОЩАДКА ДЛЯ СТУДЕНТОВ: РАСКРЫТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА	140
Карганова А. Ә.	АНСАМБЛЬДІК ОРЫНДАУШЫЛЫҚТЫҢ РӨЛІ	143

Шакенова А.Н.	БАТЫС ҚАЗАҚСТАН Өңірінің күйшілік дәстүрі	148
Искакова Ж.С.	ИНКЛЮЗИВТІ МӘДЕНИЕТ-ИНКЛЮЗИВТІ МУЗЫКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ТИІМДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ФАКТОРЫ	156
Кусаинова К.М.	АРТ-ТЕРАПИЯ КАК СРЕДСТВО САМОАКТУАЛИЗАЦИИ, ВЕДУЩЕЙ К РАЗВИТИЮ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА	161
Мәмбетова Ұ. С.	КИІМ ДИЗАЙНЫ МАМАНДЫҒЫНЫҢ БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ	164
Касымбаева Г.А.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОБЛАСТИ: «ХУДОЖЕСТВЕННО- ЭСТЕТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ». ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ И ВОЗМОЖНОСТИ	170
Таскалиев А. Х.	БЕЙНЕЛЕУ Өнерінің тұжырымдамалық және көркемдік аспектілерін түсінудегі педагогтің кәсіби құзыреттілігі	174
Учкина В.П.	ИНТЕГРАЦИЯ ИСКУССТВ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КОМПОЗИЦИОННЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ ДИЗАЙНЕРОВ	180
Батқұлыдина Р. Б.	БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР	183
Мадиева Г.К.	БІЛІМ АЛУШЫ ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	189
Каипназарова Л.А.	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ЛИТЕРАТУРЫ СТУДЕНТАМ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	192
Амзина С.К.	МАТЕМАТИКА В ТВОРЧЕСКИХ ПРОФЕССИЯХ: ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ	197
Кажмуратова А.К.	АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИН ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЦИКЛА ДЛЯ СТУДЕНТОВ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	202
Каримов М. А. Банахович Д.С.	ПРЕОБРАЗОВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: ПРЕИМУЩЕСТВА, НЕДОСТАТКИ И ВОЗНИКАЮЩИЕ ТРУДНОСТИ	207
Актаева А.Е.	КРОСС-ДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ	212

УДК 7
ББК 85
М 36

**«МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР САЛАСЫНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ
ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ»
АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ
28 АҚПАН – Кокшетау, 2025. – 222 с.**

ISBN 978-601-08-5066-8

©Высший колледж культуры
имени Акана серэ, 2025

Подготовлено к изданию Высший колледж культуры
имени Акана серэ
Республика Казахстан, г.Кокшетау. ул. Ж. Жабаетова, 140
kkas@aqmoedu.kz
Публикация осуществляется в электронном формате PDF